

Sodobnost

7-8

Letnik 72
julij-avgust 2008

Pogovori s sodobniki

Uršula Cetinski963

Sodobna slovenska dramatika

rokgre: Smeti na Luni977

Saša Pavček: Pod snegom1033

Gregor Fon: Pes, pizda in peder1080

Evgen Car: Štrki umirajo1120

Pogovori s sodobniki

Katja Klopčič s Petro Pogorevc1162

Uršula Cetinski

Sodobnost: Recimo, da je vaše življenje drama, ki ste jo napisali; recimo, da ste jo ponudili gledališču v londonskem West Endu ali na Broadwayu; recimo, da ste dobili odgovor: nimamo časa brati dram, pošljite najprej sinopsis, ki sme obsegati največ petnajst vrstic. Kakšen bi bil ta sinopsis?

Cetinski: Če bi se že lotila drame o svojem življenju, je nikoli ne bi ponujala na Broadwayu ali West Endu, ki sta zame popolnoma tuj svet. Gledališče kot (samo) zabava me odbija. Morda me rahlo privlači le njuna kičasta imitacija glamurja, pa še ta mi je vseč samo v čisto drugem kontekstu – v povezavi z dekadenco. Oder me zanima le takrat, kadar se na njem dogaja umetnost, še posebno kadar sega onstran klasične reprezentacije. Včasih tudi širše, in sicer kot akcija, kot politična, subverzivna umetniška izjava. Poleg inovativnega, sodobnega dramskega gledališča mi je zelo blizu performans, predvsem različne oblike body arta, zato sem leta 1997 v Cankarjevem domu pripravila festival *Lepota ekstrema*, na katerem so nastopili lucidni conceptualist Jérôme Bel, skoraj religiozno fanatični "samokaznovalec" Ron Athey, Lawrence Steger, ki je občudoval poljub med erosom in tanatosom, in Annie Sprinkle, ki se je iz pornozvezdnitva in prostitucije preusmerila v seksualno gurujstvo in umetnost performansa. Še vedno obožujem tudi sodobni ples, predvsem konceptualne oblike.

Za gledališče sem doslej pisala le enkrat, pravzaprav tudi o sebi, vendar ob pomoči lika drzne svetovne popotnice Alme Karlin. Ta monodrama, ki je bila krstno uprizorjena leta 1995, naslovno junakinjo pa je igrala Polona Vetrih, v Sloveniji ni nikoli izšla, natisnili so jo na Danskem v angleškem prevodu. *Alma* je uspela tako v Sloveniji kot na tujem, tam smo dobili očarljive kritike, denimo v reviji *Theater Heute*, po nastopu v Baslu pa tudi v švicarskih ter nemških medijih, ki so zapisali, da je boljša od Marthalerjeve *Line Bögli*, ki je bila ravno tako predstava o popotnici, ki je šla okoli sveta, le da je bila Švicarka. Z *Almo* sem hotela dokazati, da je ženska na odru lahko popolnoma suveren, priseben in intelektualno poglobljen lik, ne vedno le mazohistična mati ali razbrzdana hotnica.



Foto: Nada Žgank

Uršula Cetinski

Premiera se je časovno ujemala s prvim festivalom *Mesto žensk*, ki sem ga ustanovila s somišljeniki, da bi obdelala v 90-ih zame ključno temo: položaj žensk v družbi s posebnim poudarkom na umetnosti in kulturi. Vse kaže, da bosta tako Broadway kot West End prikrajšana za zgodbo o mojem razburljivem, pravzaprav čudovitem življenju.

Sodobnost: Sliši se, da pod vašo taktirko program Slovenskega mladinskega gledališča pluje v novo smer; da je zapihal svež veter in ne bo več toliko poudarka na eksperimentalnih projektih; da se bodo (morda) na odru SMG pogosteje pojavljali tudi slovenski avtorji. Koliko resnice je v teh govoricah in kakšni cilji vas pravzaprav vodijo pri oblikovanju programa?

Cetinski: Maja je bilo v Ljubljani srečanje gledališke mreže IETM (Neformalno evropsko gledališko srečanje), v katero sem vpletena že več kot deset let in ki združuje umetniške vodje, gledališke selektorje, producente ter menedžerje iz Evrope in drugih delov sveta. Poleg kolegov iz Estonije in Združenih držav Amerike sem bila gostja okrogle mize s temo *Moj program je moj svetovni nazor*. Po skoraj dveh desetletjih dela v umetnosti, umetniškega vodenja Mesta žensk, programa v Cankarjevem domu, triletnega soselektorstva pri Exodosu in umetniškega vodenja Slovenskega mladinskega gledališča me je prvič v življenju nekdo vprašal, zakaj in kako opravljam ta poklic. Priznati moram, da so me moji lastni odgovori presenetili. Umetniški vodja z oblikovanjem programa v resnici izraža svoj svetovni nazor, ki se je pri meni v mladosti oblikoval pod vplivom punka, primerjalne književnosti, feminizma in odraščanja v socializmu. Pri tem delu me vodi želja, da bi z umetnostjo spremenila svet; tako posameznika kot družbo v celoti. Sarah Kane je zapisala, da ji je gledališka predstava *Nori* Jeremyja Wellerja spremenila življenje: "Življenje mi je spremenila, ker je spremenila mene – to, kako mislim in kako se vedem ali skušam vesti. In če lahko gledališče spreminja življenja, lahko spremeni tudi družbo, saj smo vsi njen del." V nekaj podobnega verjamem tudi jaz.

Na tem pogovoru so nas vprašali, na kaj se oziramo, ko oblikujemo program festivala, kulturnega centra ali gledališča: na umetnost in umetnike, občinstvo, politike, sponzorje ali nase. Kako pomembni so našeti segmenti, smo morali izraziti v odstotkih. Opredelila sem se takole: 50 odstotkov mojega dela je za umetnost in umetnike, 40 odstotkov za občinstvo in 10 odstotkov za moj osebni užitek; politikom in sponzorjem nisem namenila nobenega odstotka. Pri kolegu iz ZDA so bili ti odstotki seveda popolnoma drugače razporejeni, saj njegov (sicer zelo radikalni)

program nastaja skoraj izključno ob pomoči sponzorske malhe. Tudi zame so sponzorji pomembni, vendar pričakujem, da podprejo naš program tak, kakršen je; ne nameravam zniževati ali spreminjati kriterijev, da bi jim bil bolj všeč. Ko pravim, da delam za občinstvo, tega ne počnem zato, ker bi mu rada ugajala, saj gledalce spoštujem in mislim, da si zaslužijo relevantno informacijo o tujih ali domačih predstavah, v katerih odzvanja duh našega časa: umetniški vodja je termometer, ki meri duh časa, ne pa želje občinstva, je nekoč povedal režiser Peter Sellars.

Umetniško vodenje programa se nekoliko razlikuje od umetniškega vodenja gledališča, v katerem se je treba vseskozi spraševati tudi o tem, kaj je v danem trenutku najboljše za umetniški kolektiv – igralski ansambl in druge umetniške sodelavce – v celoti, pa tudi za vsakega posameznika v njem.

Pri svojem delu v Slovenskem mladinskem gledališču se ne želim izneveriti “tradiciji” eksperimenta, ki je bistvo našega gledališča: drznemu raziskovanju še neraziskanega. Želim si nadaljevati delo z režiserji, v katere verjamem, tako s tistimi, ki so v tem gledališču že ustvarjali (npr. režiserja Taufer in Pograjc, ki sta pri nas zaposlena, pa Buljan, de Brea, Janežič, Lorenci itn.), kot tudi z novimi, ki bodo našim igralcem in gledalcem prinesli nove izkušnje (Decorte, Omerzu, Kozole, Talijančič itn.).

Res je, kar pravite o dramatiki: za naše gledališče se trenutno piše veliko novega. Pograjc skupaj z Lovričem in Toporišičem pripravlja besedilo za predstavo *Shakespeare Wild West*, v kateri se bo v svoji lucidni maniri lotil Shakespearja v ikonografiji Divjega zahoda. Damjan Kozole se bo prvič v življenju spopadel z režijo gledališke predstave, za katero je z motom “*Če živiš vsak dan tako, kot da je tvoj zadnji, boš nekega dne najverjetneje imel prav*” napisal odličen “gledališki scenarij”, črno komedijo o ljubljanskih samomorilcih in dekletu, ki jih rešuje. Tudi Neda Rusjan Bric trenutno brska po svojih družinskih koreninah in zapisuje “letalsko” zgodbo *Eda*, ki pripoveduje o bratih Edvardu in Josipu Rusjanu; pozneje jo bo postavila na oder. Diego de Brea se je pravkar sam lotil priredbe *Zločina in kazni* Dostojevskega, Nebojša Pop Tasić pa za Jerneja Lorencija pripravlja tekst, ki so ga navdihnile Ovidove *Metamorfoze*. Vesela sem, da se je mojemu vabilu odzval Peter Božič, ki je za naše gledališče dramatiziral svoj roman *Chubby Was Here*. To je le del programa, ki nas čaka v kratkem.

Eksperimentirati poskušam tudi kot producentka, in sicer s povezovanjem doslej še nepovezanega. Slovensko mladinsko gledališče se je kot izvršni producent povežalo s SNG Maribor, tako s tamkajšnjo Dramo kot z Baletom, SSG Trst in s Cankarjevim domom. Vito Taufer pripravlja

Shakespearejev *Vihar*, jeseni ga bomo igrali na velikem odru v Mariboru, v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma in v Trstu. Igralska ekipa, sestavljena iz naših igralcev, mariborskih igralcev in baletnikov, ki se jim je pridružila tudi tržaška igralka, trenutno diha kot eno. Opazovanje Vita Tauferja pri režijskem oblikovanju tega novega organizma je zame vznemirljiva plovba v neznano.

Eksperiment bi rada iztrebila le na področju poslovanja našega gledališča, na katerem mi je v neprecenljivo pomoč najtesnejši sodelavec Peter Sotošek Štular. Poslovanje zavoda mora biti racionalno in premišljeno načrtovano, zato na tem področju za eksperiment res ni prostora.

Sodobnost: Dobro poznate razmere na tujem, zato lahko na slovenski gledališki prostor gledate primerjalno. Radi se hvalimo, da so naše predstave dobre, celo imenitne; da so na gostovanjih v tujini, še posebno v Južni Ameriki, pa tudi drugje, vsi neskončno navdušeni; da glede na kakovost naših gledaliških predstav sodimo v svetovni vrh. Roko na srce: koliko je v tem resnice in kakšno je po vašem realno stanje?

Cetinski: Slovensko gledališče v tujini ne obstaja v takšnem pogledu kot recimo flamsko, ki pomeni estetsko kategorijo. Obstajajo pa slovenski gledališki avtorji, ki so se kot posamezniki uveljavili v mednarodnem prostoru. Na številnih potovanjih po svetu so me kolegi spraševali predvsem o Tomažu Pandurju, Iztoku Kovaču, Matjažu Pograjcu oziroma Betontancu, Vitu Tauferju in Marku Peljhanu, ki pa sodi bolj na področje vizualne umetnosti kot gledališča. Edino slovensko gledališče, ki je v tujini že blagovna znamka, je Slovensko mladinsko gledališče. Verjetno nam je zato Evropska komisija letos podelila status "Evropskega ambasadorja kulture", ki ga je dobilo deset uglednih kulturnih zavodov; vsi razen nas so s področja likovne umetnosti (recimo Evropski bienale likovne umetnosti Manifesta) ali klasične glasbe (denimo Mednarodna fundacija Yehudija Menuhina).

Kako močno, prodorno, mednarodno pomembno je gledališče v Sloveniji, lahko ugotovimo, če se primerjamo z drugimi gledališkimi prostori; od nekaterih smo gotovo šibkejši (recimo od Belgijcev), od drugih pa dosti močnejši (recimo od Čehov). Mislim, da je trenutno slovensko gledališče veliko bolj konkurenčno kot marsikatera druga dejavnost, s katero se ta država lahko pohvali.

Kakšen je resnični mednarodni status posameznega umetnika ali gledališča, lahko zelo hitro ugotovimo po tem, kolikokrat se pojavlja v tujini in v kakšnih okoljih. Gostovanja na festivalih so veliko pomembnejša od

mednarodne izmenjave gledaliških predstav (recimo izmenjava med ljubljanskimi in beograjskimi gledališči), saj doživijo selekcijo, medtem ko gre pri izmenjavi, ki je sicer čisto dobrodošla, preprosto za dogovor med producenti. Hkrati je za vsak gledališki festival na svetu popolnoma jasno, kako visoko kotira in kakšen je njegov domet. Slovensko mladinsko gledališče je bilo doslej povabljeno tudi na zelo referenčne festivale, ki pa ne obstajajo samo v Evropi.

Letos smo bili na Festivalu latinskoameriškega gledališča v Bogoti, na katerem so gostovali umetniki iz "prve lige", kot so Akram Khan, Needcompany, Dumb Type, Royal Shakespeare Company, Forced Entertainment. To pomeni, da se nam je uspelo uvrstiti v elitno gledališko družbo. O festivalu, kakršnega imajo Kolumbijci, ki bienalno prikažejo štiristo petdeset predstav, Slovenci niti sanjati ne moremo. Pri referenčnosti festivala geografska lega nima nobene vloge, pomemben je njegov umetniški domet, ki ga definira pomembnost gledaliških skupin, ki jih predstavlja. Opazila sem, da se nekateri v Sloveniji do takšnih gostovanj vedejo omalovažujoče, češ Mladinsko spet "gunca afne" domorodcem v džunglah Tretjega sveta. Naj jih na tem mestu potolažim: jeseni bomo gostovali tudi v Londonu, Madridu, Sarajevu, Rimu in Pragi, če omenim le poglobitve postojanke našega nomadstva in poslanstva.

Doživela sem že, da so spretni PR-ovci recimo gostovanje enega izmed naših gledališč v gasilskem domu v predmestju Dunaja doma razglašali za mednarodni uspeh, toda vsak, ki se na gledališče spozna, zlahka ugotovi, kako referenčno je v resnici določeno mednarodno pojavljanje, saj za to obstajajo merljivi kazalci.

Sodobnost: Kakšna je v časih, ki niso kaj prida naklonjeni resnim stvarim, vloga – recimo ji družbena vloga – gledališča? Ali ni danes, ko živimo pod nenehnim obstreljevanjem zabave ter informacij, samo še nostalgija pričakovati, da nas bo kaj na odru vznemirilo, ogorčilo, povzdignilo ali nas vsaj prisililo k introspekciji? Ali gledališče, ki noče biti samo zabava, še lahko seže do jedra problemov, ki so naša vsakdanjost? Ali pa je največ, kar mu preostane, zavestno gojenje artizma?

Cetinski: Ne bojim se nemoči ali konca gledališča. V gledališču se gledalec sooča z živim človekom na odru, to pa je nezamenljiva izkušnja, ki ji virtualni izzivi ne morejo prerezati goltanca. Dobro gledališče bo vedno vznemirjalo, nas spravljalo v ogorčenje, potopilo v razmislek o sebi in svetu, o temeljnih, pa tudi na videz obrobnihih danostih bivanja. Dobro gledališče je poglobljena, kompleksna in profesionalno uprizorjena

refleksija stanja družbe, njenih teženj, nasprotij in posebnosti. Zdi se mi, da v zadnjem času del kritiške javnosti v Sloveniji burno pozdravlja nekatere težnje po zelo neposredni gledališki obdelavi aktualnih političnih vprašanj, pri kateri velikokrat pogrešam kompleksnost gledališkega izraza, saj je "igra na prvo žogo" v umetnosti premalo. Najbolj perversno pa se mi zdi, kadar se umetniki preobrazijo v misijonarje "politične korektnosti", ki ne izhajajo iz njihovega notranjega prepričanja, temveč iz pohlepa po moralnem in tudi finančnem dobičku. Njihovo početje je ogabno in prozorno!

Bojim pa se novih kulturnopolitičnih razmer in njihovega vpliva na razvoj slovenskega gledališča. Za dobro gledališče so namreč potrebne ustrezne razmere. Strah me je, da bo s pokrajinsko reformo, ki bo močno spremenila delovanje večine gledališč (vseh, razen nacionalnih), grožnja komercializacije slovenskega gledališča še veliko bolj verjetna.

Sodobnost: Katere predstave, doma in na tujem, so vas v zadnjih dveh letih najbolj očarale in zakaj?

Cetinski: Doma mi je seveda najbližje gledališče, v katerem delam. Uživam v rojevanju novih predstav in igranju starih, tako tistih, ki sem jih sama postavila na program, kot tistih, ki so nastale pred mojim prihodom, pa so še vedno zelo pri življenju. Predstava v našem gledališču nikoli ni končana, tudi po premieri zori, raste in se spreminja. Najlepši del mojega poklica je, da spremljam režiserje pri ustvarjanju novega in obnavljanju starega, da spremljam igralce tako pri njihovih občasnih zagatah in iskanjih kot v trenutkih, ko postanejo kralji sveta.

Kar pa zadeva tujce, me v zadnjem času nihče ni tako globoko presunil kot Jan Fabre. Predvsem s predstavama o smrti *Jaz sem kri* in *Rekvjem za metamorfozo*. V *Rekvjemu* sta nastopila tudi člana našega ansambla Sandi Pavlin in Maruša Geymayer - Oblak. Obe predstavi sta skrajno kompleksni odrski umetnini, napisani s prepoznavno Fabrovo pisavo, tako rekoč z njegovo krvjo, z neverjetnim občutkom za prostor, čas, zgodovino, intimo, nabiti sta z magijo fantastičnih odrskih podob. Ko smo zapuščali premiero *Rekvjema* na Salzburških slavnostnih igrah, na katerih sta se naša igralca izkazala za neprekosljiva gledališka leva, me je Fabre potegnil k sebi in mi rekel: "Hvala ti, ker že ves čas podpiraš mojo skupino." Njegova preprosta zahvala je bila zame neprecenljiva. Zdelo se mi je, da se bom utopila v vonju tisočerih rož, ki jih je uporabil za scenografijo in so počasi umirale pred našimi očmi. Kakšna nepri- zanesljiva lepota!

Sodobnost: Zanimalo bi nas nekaj vaših misli o zdravju in kondiciji slovenske gledališke kritike.

Cetinski: Nemci so pred časom razpravljali o tem, da na nemškem govornem območju, ki poleg Nemčije obsega še Avstrijo in del Švice, ne morejo imeti objektivne kritike umetnosti, saj je prostor premajhen, da bi kritik lahko umetnost nagovarjal s pravo distanco. Potem si lahko predstavljate, da je v toliko manjšem socialnem okolju, kot je naše, distanca še veliko manjša. Vendar majhnost našega prostora vpliva na številne ravni našega življenja, na politiko, gospodarstvo, znanost, kulturo in seveda tudi refleksijo le-te. Mislim, da sem v enem izmed svojih kolumnističnih zapisov, ki so jih v Mladini objavljali sedem let, nekoč zapisala, da je Slovenija kulturni bonsaj; ne moremo se primerjati s kakšnim nemškim hrastom, pa vendar smo lahko zanimivo drevo.

Mislim, da je dobra kritika umetnosti in s tem tudi gledališča kljub naši majhnosti mogoča, kadar ima kritik tri ključne lastnosti: dober slog pisanja oziroma poročanja, ki bralcu, poslušalcu ali gledalcu predstavijo inteligentno in zanimivo približa; čim širše referenčno polje z različnih področij umetnosti in humanistike na splošno, saj mu to omogoča, da predstavo postavi v pravi kontekst, to pa je veliko pomembnejše od njegove ocene o "všečnosti" odrskega dogodka; in tretjič, vsekakor so na vseh področjih življenja najboljši tisti, ki svoje delo v resnici ljubijo – in tu gledališki kritiki niso nobena izjema. Človek s fatalno kombinacijo teh lastnosti lahko postane dober, prepričljiv in relevanten kritik gledališča.

Dober kritik mora biti sposoben zaznati tudi nadarjenost, tokove in težnje, ki šele prihajajo. Izkušnje Slovenskega mladinskega gledališča kažejo, da je slovenska kritika marsikdaj ostro zavrnila ravno nekatere izmed naših predstav, ki so se pozneje zelo dobro uveljavile v tujini; denimo *Dramski observatorij Zenit* Dragana Živadinova, Svetinovo in Pandurjevo *Šeherezado*, Kušejevo *Pohujšanje po Cankarju*, Koltesovega in Pograjčevega *Roberta Zucca*, *Somrak bogov* Diega de Bree po Viscontijevem filmu itn. Ker je narava našega gledališča takšna, da skuša pluti onstran uveljavljenih tokov, so naša številna gostovanja na tujem še toliko pomembnejša. Omogočajo nam, da se postavimo na ogled širšemu prostoru, to pa pogosto prevrednoti v Sloveniji vzpostavljeni sistem kritičkih meril. Zdi se mi, da je kritika gledališča v Sloveniji, kadar gre za že preverjene principe ustvarjanja, povsem korektna, problematična pa postaja pri vrednotenju iskanja novega in drugačnega, saj tega marsikdaj ni sposobna pravočasno ustrezno zaznati in zaobjeti.

Sicer pa je vprašanje o kakovosti gledališke kritike relevantno predvsem za kulturne urednike v medijih, v katerih nastaja. Uredniki so odgovorni za kakovost svojih kritičskih sodelavcev. Večkrat opozarjajo, da kritikov ni dovolj, jaz pa mislim, da bi jih prav mediji morali vzgojiti in "oblikovati". V Sloveniji je trenutno precej mladih, vsestransko izobraženih humanističnih intelektualcev, nekateri imajo celo doktorate znanosti, pa družba ne ve, kaj bi počela z njimi. Marsikaterega izmed njih bi bilo pametno usmeriti ravno v kritiko ali teorijo umetnosti. Še posebno dobrodošla in zdrava bi bila integracija tistih mladih intelektualcev, ki se morajo uveljavljati sami, brez spodbud staršev ali drugih "botrov", saj jim je teže kot tistim, za katere že od rojstva navija ves klan.

Zadnje čase razmišljam, da bi rada tudi sama nekaj malega prispevala k refleksiji sodobnega gledališča. Pripravljam se, da bom to poletje začela pisati knjigo esejev o osebnih stikih z velikimi gledališkimi imeni našega časa, s katerimi sem sodelovala v osmih letih vodstva gledališkega in plesnega programa v Cankarjevem domu. Odločila sem se za sedmerico, ki je name naredila najgloblji umetniški in človeški vtis. To so Flamec Jan Fabre, Robert Wilson, s katerim sem doživela atraktivne dogodivščine, dolgoletni dramaturg Pine Bausch, sicer pa režiser Raimund Hoghe, pokojni performer Lawrence Steger, ki je živel v Los Angelesu, zagrizeni poljski gledališki guru Włodzimierz Staniewski, ki sem ga obiskala v njegovi komuni v Gardzienicach, skrivnostni Romeo Castellucci in karizmatični, prodorni Ivica Buljan, ki me je pravzaprav spodbudil k tej odločitvi. Dejal mi je, da na svetu ni prav veliko ljudi, ki bi bili sopotniki tolikšnega kreativnega naboja, in da bi bilo škoda, če bi takšna redka izkušnja kar tako šla v pozabo. Poleg tega mojega osemletnega oblikovanja gledališkega in plesnega programa Cankarjevega doma kritiška javnost v Sloveniji ni ne ocenila in ne komentirala, očitno imajo v tem pogledu več sreče tisti, ki institucij ne zapuščajo prostovoljno.

Sodobnost: S kakšnimi občutki vas navdaja nenehno krčenje prostora, ki ga mediji namenjajo kulturi na splošno, še posebno pa ocenam gledališke produkcije? Ali je res mogoče v dvajsetih vrsticah pošteno oceniti gledališko predstavo, s katero so se ustvarjalci ukvarjali več mesecev, ali knjigo, ki jo je avtor pisal leto dni ali dlje? Kaže, da bo relevantnost kritike prej ali slej reducirana na oglaševalske znake: dobro, slabo, zanič, nezanimivo, vredno branja ali ogleda in podobno. Kaj se je spremenilo: tempo naših življenj, razbohotenost tiskanega gradiva, naša sposobnost za koncentracijo? Morda kaj drugega?

Cetinski: Na hitro se je spremenilo dobesedno vse: vrednote, medčloveški odnosi, slogi bivanja, lastniška razmerja, celo podnebje. Paradoksalno je, da se je število medijev radikalno povečalo, hkrati pa se je zmanjšalo število relevantnih vsebin. Za kulturnike so bili pomembni Razgledi, pomemben je bil Deloskop, a sta oba časopisa klavrno končala na smetišču zgodovine. Tisti redki, ki niso čisto odvisni od trga, s krajšanjem, posploševanjem in poenostavljanjem "rumenijo" in lovijo tržno uspešno konkurenco. Državljeni Slovenije so oropani za kakovostno informacijo o umetnosti in kulturi v materinščini. Posebno redke in skromne so informacije o umetnosti po svetu. Mislim, da v tem pogledu prav nobeni izmed sosednjih držav ne gre slabše. Posledice se bodo postopoma pokazale kot osiromašenje duhovnosti naše družbe in znižale raven vsesplošnega razvoja države. Če družba človeka oropa pri vzgoji za kulturo in mu onemogoči, da bi si pridobil mentalna orodja za celovito razumevanje umetnosti, njenega estetskega, spoznavnega in etičnega bogastva, ga v resnici oropa za eno izmed ključnih izkušenj bivanja. Življenje človeka, ki se ne zna radostiti z umetnostjo, se mi zdi podobno tragično kot življenje tistega, ki ne zmore ljubiti.

Sodobnost: Se vam ne zdi, da je naš kulturni prostor tako zelo majhen, da se človek lahko brez hujših posledic zameri enemu, morda dvema, v skrajnem primeru trem vplivnim ljudem, če preseže to mejo, pa se lahko zgodi, da si je (ne glede na to, na katerem kulturnem področju deluje) podpisal smrtno obsodbo? Koliko ljudi na odgovornih položajih je pri nas še sposobnih zares neodvisne, strokovne presoje?

Cetinski: V svetu produkcije umetnosti je posameznik, umetnik kot neuravnovešeno bitje, ki oblaja vsakogar, ki ga sreča, že zdavnaj mimo. Romantična, viharška predstava o dekadentnem umetniku, ki si lahko dovoli vse, je definitivno *passé*. Moderno in učinkovito je, da umetnik udejanja subverzivnost v mediju umetnosti, najuspešnejši umetniki, ki sem jih spoznala, z Robertom Willsonom ali Marino Abramović na čelu, pa so pravi mojstri komunikacije in samopromocije: producente, občudovalce in vse preostale z uglajenostjo, humorjem in prijaznostjo tako rekoč vrtijo okoli prsta; to jim je v veliko pomoč pri pametnem krmarjenju dolgoletnih uspešnih karier in trgovanju s svojo umetnostjo. Pravijo, da nekateri družbeni segmenti Zahoda živijo v t. i. (post)emocionalni družbi, v kateri so medčloveški odnosi mondeni, izumetničeni, dizajnirani, skrajno prijazni in pocukrani, vendar v bistvu brez resnične emocionalne vsebine. Zato se nekateri čisto povprečno nadarjeni umetniki dandanes

lahko uveljavijo bolje, kot bi si v resnici zaslužili, predvsem zaradi svojih preiščlenih komunikacijskih spretnosti. Nagovarjati javnost brez kompromisa, kot počne denimo Elfriede Jelinek, je še vedno mogoče, v bistvu pa gre za razkošje, ki si ga lahko privoščijo le redki. Za večino je kaj takega res "smrtna obsodba".

Lagala bi, če bi rekla, da je producentom umetnosti, ki ste jih poimenovali "ljudje na odgovornih položajih", popolnoma vseeno, kakšen temperament in značaj ima umetnik, ki ga podpirajo. Dobrih umetnikov je povsod zelo malo, mi producenti jih iščemo, hlepimo po njih in smo pripravljeni prenesti tudi številne ekscentričnosti, da bi bila le predstava dobra. Kadar pa poleg utrujajočega umetnika na koncu dobimo še kilavo umetnino, se po navadi ne odločimo za vnovično skupno pot. "Ljudje na vodilnih položajih" pa so tako in tako ves čas vsem na očeh in kako strokovne so naše odločitve, je relativno hitro razvidno. Nekateri katastrofalno zavozijo svoje barke, drugi plujejo pametno. Za krhko slovensko kulturo bi bilo nujno, da bi politika za krmila postavljala le te.

Sodobna slovenska dramatika

rokgre: Smeti na Luni
(*Grumova nagrada 2008*)

Saša Pavček: Pod snegom
(*Nominacija za Grumovo nagrado 2008*)

Gregor Fon: Pes, pizda in peder
(*Nominacija za Grumovo nagrado 2008*)

Evgen Car: Štrki umirajo
(*Nominacija za Grumovo nagrado 2008*)

rokgre

Smeti na Luni

Grumova nagrada 2008

Posvečeno Paši, moji lunici.

Osebe:

LAWRENCE, mož srednjih let, astronom

MARTHA, lepa, srednjih let, psihologinja

VASILKA, njena zvedava hči

PAUL, Marthin mož, strojevodja

KINOOPERATER, starejši mož preprostejše narave

1. PRIZOR

LAWRENCE

Noč je. Nebo je jasno, brez enega samega oblčka in na gosto posejano z zvezdami. Skoraj polna luna kraljuje nebu.

Mož se pripelje na motorju na vrh hriba, ki se imenuje Rožni vrh. Zadaž ima pripeto prikolico. To je Lawrence. Ugasne motor, stopi z njega ter si sleče usnjene rokavice in kapo s pritrjenimi motociklističnimi očali. Odloži oboje na sedež. Tudi dolgi, nekoliko preveliki plašč, ki ga nosi, je usnjen. Vse skupaj je videti precej izdelano. Mož je poraščen in tudi sam nekoliko "izdelan", vendar poln energije in nekakšnega pričakovanja. Sleče si plašč in jadrno zavija rokave. Požvižgava si neko melodijo, medtem ko odklopi prikolico, potegne z nje plahto in si postavi montažno opazovališče, mini priročni teleskop, katerega dolga cev štrli daleč v nebo, ko jo razvije. Sede v prikolico, nekoliko nižje od teleskopa, ki je priklopljen na čuda žic in aparatur. Preklopi nekaj stikal, da zažarijo lučke in osvetljeni ekrančki, ter začne opazovati nebo. Nekajkrat gre s teleskopom naokoli. Gleda, opazuje ... Obrne teleskop proti Luni. Vzame v roke tablico s pritrjeno razpredelnico in pisalom na vrvi. Nekaj vpiše vanjo in vtipka v svoje aparature. Spet opazuje Luno. Vmes si pozorno zapisuje, vtipkava in vsake toliko iztisne zamišljen "hm" ter se popraska po bradi. Nato stopi k motorju. Iz nahrbtnika ob strani izvleče buteljko vina. S steklenico namigne Luni, kakor da bi jo pozdravljal, nato jo odpre in nalije vino v kozarec, ki ga je tudi izvlekel iz torbe.

LAWRENCE: Na zdravje.

(Nazdravi Luni.)

V teh desetih letih sva se malo zbližala, kaj? (Izpije.) Ja ...

(S koncem rokava si obriše usta.)

Znova sede za teleskop in opazuje. Klavirska glasba.

Tema.)

2. PRIZOR

KINOOPERATER, VASILKA, LAWRENCE, MARTHA

Temačnost kinodvorane. Stoli so obrnjeni proti občinstvu. Na zadnji steni dvorane je linica za projekcijo – operatorska kabina. Vhod v

dvorano je z desne strani, v kotu, v katerem se stikata desna in zadnja stena. To je hkrati tudi pot, po kateri se gre iz dvorane in na levo v kabino.

Kinooperater z majhno metlico čisti stole. Pobira kartonsko embalažo, pometa kokice.

KINOOPERATER (*se sam zase priduša*): To – nič ne znajo več pospraviti za sabo. Salamenske kokice! Kako lahko en sam bajs toliko nasvinja?! (*Se sklanja in pometa. Se zravna. Končal je. Težko vzdihne.*) Še dva filma ...

(Odpravi se proti izhodu. Smeti vsiplje v koš ob steni. Odpravi se naprej in naleti na Vasilko, ki je pravkar zavila noter.)

VASILKA: Dober dan. (*Mu pomaha z vstopnico in kar veselo mimo njega.*)

KINOOPERATER: Ej ...!

VASILKA: Imam karto! Teta mi jo je prodala ...

KINOOPERATER: Ej, mala – kaj pa ti spet sama?!

VASILKA: Vasilka mi je ime!

KINOOPERATER: To ja. Samo, kje imaš pa mamo? Saj vendar ne moreš biti sama v kinu?

VASILKA (*nekoliko neprepričljivo*): Mama pride.

KINOOPERATER: Res? (*Ne verjame ji preveč.*)

VASILKA: Res, res! (*Mu jadrno prikima.*)

KINOOPERATER: Zadnjič je ni bilo. Ves film si gledala sama.

VASILKA: Saj ni bil strašen.

KINOOPERATER: Saj ne gre za to ...

VASILKA: Danes pa res pride, čisto zares. V službi prej končajo, ker imajo preveč ur.

KINOOPERATER: Ja, seveda, vsa njena firma ima preveč ur.

VASILKA: Res, res – čisto zares pride.

KINOOPERATER: No, prav. (*Se obrne in gre. Bolj sam zase zamomlja*): Malo premajhna si še, da bi hodila sama v kino.

(Vasilka gre sest, ko se kinooperater nenadoma obrne.)

KINOOPERATER: Ej, mala?

VASILKA: Vasilka mi je ime.

KINOOPERATER: Ja, no ... (*Pomenca. Nekako nerodno mu je.*) Če hočeš, lahko greš z mano gor pogledat, kako se vrtijo filmi.

(Gledata se.)

V kabino.

VASILKA: Zelo rada.

(Kinooperater se brez besed obrne. Vasilka postoji, nato pa jo ubere za njim.)

VASILKA: Kateri film se vam zdi najlepši?

KINOOPERATER: Nobeden.

VASILKA: Nobeden?

KINOOPERATER: Dosti raje imam televizijo.

(Odideta.

Prazna dvorana.

Čez čas luči ugasnejo. Iz kabine skozi linico posveti snop svetlobe. Slišimo Vasilkin smeh. Tedaj v dvorano vstopi Lawrence. Razgleda se naokoli. Ko snop ugasne, sede na najbolj oddaljeni sedež v najtemnejšem kotu dvorane. Pribrzi Vasilka. Sede v prvo vrsto. Zadaj pri vhodu se pojavi kinooperater.)

KINOOPERATER: Pa ne v prvo vrsto! Vrat te bo bolel!

VASILKA *(se obrne nazaj k njemu, čepe na kolenih na sedežu in drže se za naslonjalo)*: Pa kaj! Naj! Čim bliže hočem biti! *(In se počí nazaj.)*

KINOOPERATER *(Bolj zase zagodrnja in gre nazaj.)* No, prav. Saj bo tebe bolelo.

(Tišina. Čez čas se Lawrence dvigne in se presede bolj v sredino dvorane.

Iz operatorske kabine posveti projekcijski žarek. Vasilka vzdikne, stopi na sedež in z roko lovi svetlobo.)

KINOOPERATER *(iz kabine, strogo)*: Beži dol!

(Vasilka takoj sede in se nagajivo zahihita. Lawrence se presede še bliže.

Zasliši se zvok risanega filma. Na drugem koncu gledališke dvorane se pojavi projekcija. Sličice letijo. Vasilka napeto gleda. Lawrence se prisede bliže. Tik za njo je. Vasilka nekaj zasluti, obrne se.)

VASILKA *(niti ne prestrašeno)*: Oh!

LAWRENCE: Boš bombon? *(Ji ponudi.)*

VASILKA: Je pravi?

LAWRENCE: Kakšen pa naj bi bil?

VASILKA: Ne vem. Lahko bi bil samo v papir zavit kamen. Bom, ja.

Hvala. (Vzame bombon in ga začne odvijati.)

LAWRENCE: Kamen? Zakaj pa to?

VASILKA *(z bombonom v ustih)*: Paulie, naš sosed, to rad počne.

LAWRENCE: Aha. *(Pokima, češ da razume, kako je to.)*

VASILKA: Enkrat se je pa sam zmotil in ga požrl – kamen.

(Se obrne naprej. Gleda film.)

LAWRENCE: In? Mu je bilo slabo?

VASILKA (*ne pogleda nazaj, s prstom naredi*): Psst! Gledam.

LAWRENCE: A ja, oprosti.

(*Gledata film. Čez čas:*)

VASILKA: Čez dva dni ga je pokakal.

LAWRENCE: Prosim?

VASILKA: Paulie. Sosed. Kamen.

LAWRENCE: Aha. (*Spet pokima, češ da mu je jasno.*)

VASILKA (*se obrne nazaj k njemu*): Lahko še enega? Dobri so.

LAWRENCE: Seveda. Izvoli. (*Ji da bombon.*)

VASILKA: Hvala. (*Se obrne naprej, ga odviije in si ga vtakne v usta.*)

LAWRENCE: Lahko pridem sedet k tebi?

VASILKA: Zakaj pa ne?

(*Lawrence pride sedet k njej.*)

Kako ti je pa ime?

LAWRENCE: Lawrence.

VASILKA: Je to ime?

LAWRENCE (*se ji nasmehne*): Tako nekako.

VASILKA: Bolj zveni kot priimek.

LAWRENCE: Pa tebi – kako ti je ime?

VASILKA: Vasilka.

LAWRENCE: Vasilka. Lepo.

VASILKA: Jaz sem čisto zadovoljna. (*Nenadoma zavpije proti platnu.*)

Ne, ne tja noter!

LAWRENCE: Pa bo šel.

VASILKA (*vzdihne, češ, kaj se more*): Vem, ja. Vedno naredi isto.

LAWRENCE (*se ji nasmeji*): Ti si bučka!

VASILKA (*nekako spremeni izraz na licu, pokaže resnost in zanimanje*):

Ti si se nasmejal.

LAWRENCE: Oprosti, nisem te hotel užaliti.

VASILKA: Zakaj pa si se nasmejal?

LAWRENCE: Ker si rekla, da mali mišek vedno naredi isto – gre noter.

In smešno se mi zdi, ker je to risanka in je seveda logično, da se bo vedno zgodilo isto in se bodo tudi junaki obnašali vedno enako. Ampak najbrž se samo nam odraslim zdi smešno, če kdo misli, da bo v istem filmu kdaj kaj drugače.

VASILKA: Ja, mišek gre vedno v to luknjo, čeprav ve, da ga tam čaka čarovničin maček. Mogoče bo pa nekega dne drugače.

LAWRENCE: Kako to misliš?

VASILKA: Čakam.

LAWRENCE (*se spet nasmeji*): Ti si mi prava. Čakaš?!

VASILKA (*spet tisti resni, vedoželjni pogled*): Spet si se nasmejal.

LAWRENCE: Joj, oprosti. Če te moti, se ne bom več smejal. Ampak je pa smešno.

VASILKA: Jaz se ti zdim smešna?

LAWRENCE: Čudovita si!

VASILKA: Sem res smešna?

LAWRENCE: No, saj nisi ti – tisto, kar poveš. Pa saj ni nič takega ... Ne bom se več.

VASILKA (*ganljivo nežno*): Si se res meni nasmejal? Meni, samo meni? (*Lawrence začuti, da je deklici to najbrž ljubo in da je njegov smeh ne moti.*)

LAWRENCE (*resno*): Samo tebi.

(*Vasilka ga nenadoma radostno in toplo objame. Lawrence je presenečen. A Vasilka že spet sedi, gleda risanko.*)

LAWRENCE: Zakaj pa je bilo tole?

VASILKA (*ga pogleda, malo pomisli, nato*): Te lahko pocukam za brke?

LAWRENCE: Če hočeš ...

(*Ga pocuka.*)

VASILKA (*resno*): Pravi so.

LAWRENCE: Zakaj pa ne bi bili?

VASILKA: Moj očka nima pravih.

LAWRENCE: Nosi lažne brke?

VASILKA: Za pusta.

(*Lawrence se nasmehne.*)

VASILKA (*to opazi*): Všeč mi je, ko se nasmehneš.

LAWRENCE: Res?

VASILKA: Kolikokrat si gledal to risanko?

LAWRENCE: Mislim, da je danes tretjič.

VASILKA (*občudujoče*): Uf, enkrat več kot jaz. Naredi mi uslugo.

LAWRENCE: Kar povej ...

VASILKA: Zdaj ne glej in potem bova izenačena. (*Navihano:*) Glej proč.

LAWRENCE (*se nasmeji*): Prav. (*Se obrne proč.*) Sem že.

VASILKA (*resno*): Hvala.

(*Vasilka gleda, Lawrence je obrnjen proč. Čez čas:*)

VASILKA (*bolj sama zase*): In ti si se mi smejal ...

(*Lawrence jo za hip pogleda.*)

Proč glej!

(*Jo uboga. Tako mine nekaj trenutkov.*)

LAWRENCE: Vasilka.

VASILKA: Hm?

LAWRENCE: Lahko zdaj jaz tebe za trenutek objamem?

VASILKA (*gleda naprej*): Če hočeš, ti zlezem v naročje, tako kot včasih očku.

LAWRENCE: To bi bilo lepo.

(Vasilka vstane in se mu skobaca v naročje. Lawrence jo z rokami objame spredaj čez pas. Nasloni glavo na njen hrbet. Vasilka gleda risanko.)

LAWRENCE: Kako dišiš ...

VASILKA: To je mamin parfum.

(Nenadoma se projekcija prekine, v dvorani se prižge luč, jedka je in moteča, prav bode v oči. Vasilka in Lawrence skočita narazen, bolj zaradi osuplosti nad to nenadno spremembo. Na vratih zadaj se pojavi Martha.)

MARTHA: Vasilka!

(Vasilka jo zagleda in steče k njej.)

VASILKA: Mami! Mami! Prej si končala!

(Skoči mami v naročje. Izza njiju – stojita tako, da nekoliko zapirata vhod – se prerine kinooperater, ves razburjen se napoti k Lawrenceu, ki stoji ter opazuje mater in hčer.)

KINOOPERATER: Ti prasec! Ti pokvarjeni pes!

LAWRENCE: Prosim?

KINOOPERATER: Ti bom jaz dal prosim! (*Komaj še zadržuje svoj gnus in bes.*) Ti bom jaz dal prosim! (*Martho in Vasilko situacija pritegne.*) Te nič ni sram, ali ni v tvojem črnem srcu niti malo usmiljenja?!!

LAWRENCE: Ne vem ...

KINOOPERATER: Drži gobec, samo drži gobec, da ti ga jaz ne razbijem! Ubogo punčko si šel maltretirat!!

(Martha pogleda Vasilko, nato po dvorani in nekako ji je jasno, za kaj gre. Prime otroka za roke in pristopi.)

MARTHA: Kaj se pa dogaja?

KINOOPERATER: Tale je nadlegoval vašo hčer.

VASILKA: Ni res.

(Martha pogleda hčer, nato kinooperaterja.)

KINOOPERATER: Kaj pa mala ve! V naročju mu je sedela.

MARTHA (*zgroženo Vasilki*): Vasilka!

VASILKA: Mama ...! (*Hoče nekaj reči, a ji mama takoj seže v besedo.*)

MARTHA: Da si mi čisto tiho! (*Jo sunkovito potegne za roko.*) Doma bi morala biti.

KINOOPERATER: Nič ne skrbite, sem že poklical policijo. S temle smo že imeli opravka.

(Lawrence je tih, nekako sprijaznjen s tem, kar se dogaja. Nič kaj se ne skuša braniti.)

LAWRENCE: Nič nisem ...

KINOOPERATER: Ne laži! Dobro vidim, kaj vsak dan počenjaš!

MARTHA *(nekoliko nejeverno)*: Vsak dan?

KINOOPERATER *(Sunkovito šine z roko v žep Lawrenceovega plašča in iz njega izvleče pest bombonov.)*: Evo! Vidite?! Vidite?! *(Sune ji z njimi pod nos kakor v dokaz.)* S tem se jim prikupi!

MARTHA: Vasilka – ti je stric dal bombon?

VASILKA: Ja. Seveda. Zakaj? Je zastrupljen?

KINOOPERATER *(z nežnim glasom deklici)*: Ne, ti ljubica nevedna, ni zastrupljen. Stric ti da bombone, ker hoče nekaj drugega.

VASILKA: Res? Kaj pa?

(Mama počepne k Vasilki, smrtno resno se ji zazre v oči.)

MARTHA: Vasilka, zdaj mi pa povej, se te je ta stric kaj dotikal? *(Pokaže na Lawrencea.)*

KINOOPERATER *(nestrpno)*: Te je kaj božal, po nogici, po bedrcu ...?
(Martha ga z roko takoj ustavi. Kinooperater utihne.)

VASILKA: Nič se me ni dotikal. Jaz sem se njega!

KINOOPERATER *(ves iz sebe)*: Ti je rekel?! Ti je rekel?! *(Nenadoma udari Lawrencea s pestjo v obraz, da se opoteče.)* Vedel sem ... *(Deklica zajoče.)*

VASILKA *(ihtavo)*: Za brke, za brke sem ga vlekla!! Samo za brke! Prosila sem ga, naj mi dovoli!!

MARTHA *(kinooperaterju)*: Ste znoreli?!

(Ta samo skomigne z rameni, češ, kaj pa morem.)

VASILKA: Jaz sem kriva, jaz, samo jaz ... *(Kar vsuje se iz nje.)*

MARTHA *(jo stisne k sebi, da bi jo potolažila)*: Nisi, srce moje, ti nisi nič kriva. Mi odrasli smo krivi, ker se ne znamo nič zmeniti.

(Lawrence se drži za otečeno lice.)

LAWRENCE *(hladno)*: Lahko zdaj grem?

KINOOPERATER: O, ni govora! Kar lepo počakaj policijo. Bodo že oni vedeli, kaj s takimi.

MARTHA: Saj ni nič naredil.

KINOOPERATER: Dajte no, ne bodite tako naivni. Sam v prazni dvorani prisede k deklici. Polne žepa bombonov ima in potem jim govori sladke besede! Dajte no! Saj veste, kaj tile počnejo! Sploh se mi gnusi povedati kaj. To je najhujša sorta! Kako se lahko kdo spravi na otroka?!

VASILKA: Saj mi ni nič naredil!

KINOOOPERATER: Odpeljite raje malo in jo doma kaj poučite o tem, da ne bo več jemala bombonov od tujih stricev. Pa ne puščajte je več same v kino.

MARTHA: Brigajte se zase! Pridi, Vasilka, greva. *(Jo potegne za seboj.)*

KINOOOPERATER *(bolj zase)*: Jaz svojih že ne bi. Kaj veš, kakšni pokvarjenci se vlačijo tu okoli. Marsikaj sem že videl skozi svojo linico ... *(Za njima, glasneje.)* Marsikaj! Sram me je povedati, kaj ... *(Spet sam pri sebi.)* Eh, bolje, da sploh ne mislim na to.

(Vasilka sledi mami. Briše si solze z rokavom. Lawrence se premakne.)

Ej, kam pa ti?! Ajde, greva k zadnjim vratom. So že tu.

(Izgineta na levo z odra.)

VASILKA: Mami! Nič mi ni naredil!

MARTHA: Pridi, srce. *(Jo potegne za seboj.)*

VASILKA *(že jokavo)*: Prijazen je bil.

MARTHA: Vem, vem, ljubica. Se bova doma pomenili.

(Vasilka zadrži mamino vlečenje.)

VASILKA: Kam ga zdaj peljejo?

MARTHA: Na policijsko postajo. Izprašali ga bodo.

VASILKA: Ga bodo zaprli, ga bodo zaprli?!

MARTHA *(nestrpno, izgublja potrpljenje)*: Ne vem, Vasilka. To se naju ne tiče več. Pridi! *(Jo spet potegne za sabo.)* Nikoli več ne greš sama v kino.

VASILKA *(zajoka)*: Zakaj ne?! Kaj naj delam sama doma?!

MARTHA *(se ustavi in ji zabiča naravnost v iskrive očke)*: Nikoli več – nikoli!! Si razumela?!!

(Tako obstaneta. Deklica kujavo gleda mamo. Na jok ji gre, vendar iz kljubovanja zdrži. Nato reče, tako bolj odraslo ...)

VASILKA: Prav, mama. Bom počakala doma.

(Mama nekaj pomenca, kot da bi jo dekličin glas iztrgal iz razburjenja, nato vidimo, da ji je žal. Pogleda tja, kjer naj bi bil Lawrence. Vasilka sledi njenemu pogledu.)

Risanke rad gleda, pa smeji se mi.

MARTHA *(skoraj nežno)*: Pridi zdaj. Ati je rekel, da se bo oglasil.

VASILKA *(tako radostno)*: Ati?!

MARTHA: Po stvari pride.

(Se odpravita.)

3. PRIZOR

LAWRENCE, VASILKA

Večer na Rožnem vrhu. Nebo je prepredeno s sivobelimi oblaki. Med oblaki se polni Luna.

Lawrence se kot vedno pripelje z motorjem in prikolico. Parkira na istem mestu, se pretegne in malo počaka, potem s prtljažnika motorja odveže zvito spalno vrečo, jo razvije in razgrne čez travo. Spet se pretegne, tokrat nekako drugače, kot da bi napravil nekakšno vajo za razgibavanje hrbtenice. Sede na spalno vrečo, noge skrči k sebi in jih objame z rokami. Nekaj časa tako razmišlja. Nato utrga cvetlico ob robu spalne vreče in leže na hrbet, z nogami obrnjen proti občinstvu. Zamišljeno zre v nebo. Levo nogo ima pri kolenu dvignjeno in desna mu nemarno binglja čeznjo.

Tedaj se na prikolici za njim začne nekaj premikati. Plahta se dvigne in izpod nje se prikaže Vasilkin obraz. S pogledom oceni položaj. Nato se začne počasi plaziti ven in tiho zdrsne s prikolice. Obstane in gleda nič hudega slutečega Lawrencea. Potem se odloči in tiho stopi k njemu. On ima oči zaprte, ko obstane točno za njegovo glavo. Nagne se malo naprej in ga pogleda. Lawrence ima še vedno zaprte oči, zato ne reagira. Vasilka ga gleda. Nato tiho spregovori ...

VASILKA: Gospod Lawrence ...

(Lawrence odpre oči, za hip ves otrpne, kakor da bi razmišljal, ali je to, kar vidi, sploh resnično, nato je v trenutku na nogah, ves prestrašen.)

LAWRENCE: Vasilka!!

(Ona v zadregi skomigne z rameni in se mu nerodno nasmehne.)

LAWRENCE (popolnoma osupel): Kaj?!! Kaj?!!! (Stopi bliže k njej. Ne more verjeti svojim očem.) Kaj pa ... ti?! Kaj?! (Gleda okoli sebe, ali je to mogoče kakšna neslana šala.)

VASILKA (tiho): Zdravo, Lawrence.

LAWRENCE (še vedno precej zmeden): Kkkaj – kako??

VASILKA: Spodaj sem se skrila. (Pokaže nazaj na prikolico.)

LAWRENCE: Od kod pa ti? Kje pa imaš mamo?

VASILKA: V službi.

LAWRENCE (sam zase): Kaj ... ne razumem ... Kako si me našla?

VASILKA: Policaja sta bila pri nas.

LAWRENCE: In?

VASILKA: Spraševala sta o tebi. Rekla sta, da se te moram paziti.

LAWRENCE: Čisto prav sta rekla.

VASILKA (*pohiti*): Prisluskovala sem. Rekla sta, da si znanstvenik in da večkrat daš otrokom bombone v kinu – nekaj austro ...

LAWRENCE: Astronom.

VASILKA: Astronom, ja. (*Hiti, kakor v opravičilo.*) Da hodiš sem gor in gledaš zvezde. Da imaš za pokopališčem ta svoj motor in da živiš v tisti pločevinasti prikolici, tudi za pokopališčem! In jaz sem si rekla: zakaj pa ne? Zakaj te ne bi obiskala? Meni nisi nič naredil! Pa zvezde gledaš. Koga tako zanimivega še svoj živi dan nisem srečala! Vsi odrasli hodijo v službe – moj oči je strojevodja, mami dela v zdravstvenem domu ... pa sem si mislila “to bo zanimivo” in sem potem tekla kot hudir mimo pokopališča – – Joj, me je bilo strah, tebe ni bilo tam, pa sem kar pod plahto zlezla ...!

(*Lawrence jo vso zadihano ustavi z roko.*)

LAWRENCE: Je že v redu, je že v redu.

VASILKA (*je zadihana in trebušček se ji dviga in spušča*): In zdaj sem tukaj.

LAWRENCE: Je že v redu. Samo ...

(*Si gre z roko skozi lase, videti je, da ga nekaj skrbi.*)

VASILKA: Žal mi je.

LAWRENCE: Je že v redu.

(*Tišina. Lawrence hodi sem ter tja in s pestjo na ustnicah temeljito razmišlja. Vasilka ga pričakujoče gleda. Tedaj se on kakor v trenutku odloči.*)

LAWRENCE: Domov te bom peljal.

VASILKA (*plane k njemu, ustavi se meter pred njim*): Ne še! Ne še ...

Prosim, prosim! Mame do polnoči ne bo in strah me je biti sama.

LAWRENCE: Ne smem, Vasilka.

VASILKA: No, prosim, prosim!

LAWRENCE: Ne morem.

VASILKA: Zakaj ne?

LAWRENCE: Lahko da si bodo ljudje kaj grdega mislili.

VASILKA: Saj si ne bodo. Saj sem sama hotela priti.

LAWRENCE: Ti si še otrok ...

VASILKA: Sem, ja. A vseeno imam neke pravice.

LAWRENCE (*si ne more kaj, da se ne bi nasmehnil*): Ti si res ena ...

(*Zmaje z glavo, češ kako je navihana.*)

VASILKA: Pa saj nihče ne ve. Potem me odpelješ nazaj, pa bo. Samo pol ure, malo, čisto malo. Da pogledam skozi tvoj daljnogled!

LAWRENCE: Teleskop.

VASILKA: Teleskop! Joj, kako zanimiva beseda. Gotovo se daleč vidi, ker je tako velik! No, prosim! Prosimmmmm ...!

LAWRENCE: No, dobro. To opraviva, potem pa te peljem domov.

(Stopi k prikolici in odrgne plahto. Začne pripravljati teleskop.)

VASILKA: Mega!

(Lawrence razvije teleskop.)

VASILKA *(občudujoče)*: Ijuu, kakšna finta!

LAWRENCE: Pridi.

VASILKA: Že grem.

(Lawrence jo dvigne in posadi v prikolico za teleskopom.)

LAWRENCE: Tu skozi poglej. *(Ji pokaže. Ona pogleda skozi teleskop.)*

(Medtem jo Lawrence nežno drži za ramena.)

VASILKA: Fijuuu, koliko zvezd. Se da še bliže?

LAWRENCE: Ne, to je najbliže.

VASILKA: Rada bi videla, če kdo gleda mene.

LAWRENCE: Žal, to je najbliže.

VASILKA: Kaj pa ti sploh delaš ... s temi ... s temi – računalniki ali kaj? *(Pokaže na aparature okoli teleskopa.)*

LAWRENCE: Merim razdaljo do Lune.

VASILKA: Zakaj?

LAWRENCE: Ti pokažem?

VASILKA: Ja, ja – prosim, prosim! *(Se zelo razveseli. Kar zaploska z ročicami.)*

LAWRENCE: No, mi boš pomagala. Pomakni se malo tjale. *(Ji pokaže. Vasilka to stori.)*

(Lawrence se sklanja nadnjo in vklaplja računalniško opremo in inštrumente na prikolici. Zasveti mnogo lučk in dva računalniška ekrana.)

VASILKA *(občudujoče)*: Vau! Lepo sveti ...

(Lawrence se zravna. Pogleda v nebo. Vasilka nestrpno:)

Kaj pa zdaj?

LAWRENCE: Z močnim laserjem, ki je del tega teleskopa, bova posvetila naravnost na Luno in natančno izmerila njen položaj v vesolju.

VASILKA *(popolnoma prevzeta)*: Vauuu, to bova naredila?

LAWRENCE: Ja. Pripravljena?

VASILKA: Ja – veš da! Samo ne vem, kaj moram narediti.

LAWRENCE: Nič ne skrbi ... Primi to ročico. *(Ji pokaže. Vasilka jo urno prime.)* Okej, sva pripravljena za vklop laserja?

(Vasilka zelo resno priklina. Vsa napeta je zaradi pomembnosti dogodka. Lawrence začne vrteti krmilo teleskopa, da ga usmeri proti Luni.)

LAWRENCE: Upajva, da bo žarek lahko potoval do Lune in nazaj brez težav. Midva pa morava zmeriti, koliko časa potrebuje za to pot.

VASILKA: Tega pa res še ne znam.

LAWRENCE: Niti ni treba. Za to imava računalnike.

(Vasilka mu prikima, češ seveda, logično.)

LAWRENCE: Najina tarča je preprosta naprava, ki so jo na Luno namestili astronavti pred 35 leti.

(Vasilka napenja oči, da bi videla tja gor.)

VASILKA *(bolj sama zase, da se ne bi preveč osramotila z napačno izjavo):*

Ki se pa od tod ne vidi, kaj?

LAWRENCE *(ne oziraje se nanjo, preverja na monitorju):*

Samo preverim koordinate teleskopa. Tako. *(Vklopi tri gumbе.)* To imamo. *(Nato Vasilki:)* Ko so tam pristali – to je bila odprava Apolla 14 –, so pustili na Luninem površju nekaj preprostih steklenih reflektorjev, podobnih tistim v avtomobilskem žarometu.

(Poišče po prikolic. Pokaže ji stekleni reflektor, podoben prozornemu dragocenemu kamnu. Resno razlaga:)

Vidiš, to je tak kos stekla, kotni reflektor ...

(Vasilka začudeno odpre usta.)

VASILKA *(blazeno):* Kako je lep.

LAWRENCE: Ima tri strani. *(Obrača kamen pred njo.)* Ta je sprednja. Svetloba, ki vstopi tukaj, gre naravnost skozi središče reflektorja. Moj teleskop svetlobo zbere in jo usmeri na Luno. Tam so že pritrjene štiri plošče takšnih reflektorjev na štirih različnih krajih in potem te plošče najino svetlobo odbijejo, razumeš?

(Vasilka bolj neprepričljivo prikima.)

Svetlobo odbijejo in nama jo pošljejo nazaj, te aparature pa vse skupaj izračunajo. Tu se pokaže rezultat. *(Pokaže na računalniški ekran.)*

VASILKA: Razumem.

LAWRENCE: Ta je zadnji. *(Misli reflektor. Pospravi ga. Nato se posveti njej.)*

Pripravljena?

VASILKA: Ja. *(Komaj jo je slišati, ker ima zaradi pomembnosti doživetega ves čas odprta in zato čisto izsušena usta.)*

LAWRENCE: Kaj?!

VASILKA *(glasneje):* Ja!!

LAWRENCE: No, pa dajmo. Premakni ročico.

(Vasilka to stori. Potiska dol. Lawrence jo takoj opozori.)

Gor, gor potisni!

VASILKA: Joj, oprusti ...

(Premakne ročico. Vsa vzsena otrpne. Čaka ... čaka, kaj se bo zgodilo.)

VASILKA *(boječe):* Nisem prav?

LAWRENCE: Si. (*Jo dvigne iz prikolice.*) Zdaj greš domov. (*Jo postavi na tla.*)

VASILKA (*oblijejo jo solze*): Sem pokvarila, ne – pokvarila sem nekaj, ne?! (*Vsa iz sebe.*) Zmeraj vse pokvarim! Mama tudi noče, da se dotikam štedilnika! (*Glasno zajoče.*)

Lawrence jo prime za ramena, da bi jo umiril. Mora jo stresti.)

LAWRENCE: Ej, mala, ej – Vasilka!!! Vse je v redu, v redu je!

(Ona se ustavi, ga nejeverno pogleda.)

Čisto prav si vse napravila. Samo zdaj bo nekaj časa trajalo.

VASILKA (*ji je naenkrat jasno*): A ja ...?

LAWRENCE: Ja. (*Prikima.*)

VASILKA (*nekoliko razočarano*): To je vse?

LAWRENCE (*skomigne z rameni, češ, kaj hočeš*): To je vse.

VASILKA: Nič ...? (*Se skuša spomniti, kaj bi lahko bilo.*)

LAWRENCE (*se ji nasmehe*): Nič ognjemeta, nič fanfar, nič.

VASILKA: Kaj pa laser?

LAWRENCE: Ni tak, da bi se dalo kaj videt.

VASILKA: Torej nič.

LAWRENCE: Nič. Čez čas bo računalnik pokazal številke in jaz jih bom vpisal v drugi računalnik in vsake toliko primerjal med seboj.

VASILKA: Zakaj pa?

LAWRENCE: Da vidim, koliko se je Luna spet oddaljila od Zemlje.

VASILKA: Se oddaljuje?

LAWRENCE: Ja.

VASILKA: Odhaja. (*Pogleda gor, nato Lawrencea.*) Navadila sem se nanjo.

LAWRENCE: Nič se ne boj, dokler bova midva živa, bo še tukaj. Ne gre tako hitro. (*Spremeni razpoloženje.*) Tako, to je dovolj, čisto dovolj. Zdaj te peljem nazaj.

VASILKA (*razočarano*): Že? (*Nato zelo poklapano, s sklonjeno glavo, tiho.*) Ja. Prav.

LAWRENCE: Ne drži se no tako. Kaj nisem bil prijazen?

(Deklica ne odgovori.)

Dovolil sem ti, da mi pomagaš.

(Ona kujavo stoji. Lawrence skomigne z rameni, češ prav, pa se kujaj. Gre k motorju in odklopi prikolico.)

LAWRENCE (*v pojasnilo ji pove*): Prikolico bova pustila tu. (*Vidi, da je deklica žalostna. Gleda v tla. Lawrence jo nekaj časa opazuje – ni mu vseeno in naslednje besede se mu kar malo zataknejo v grlu:*)

Samo z motorjem greva.

(Deklica stoji s sklonjeno glavo. Nič ne reče.)

Si se že kdaj peljala z motorjem?

(Vasilka molče kratko prikima. Lawrence se skobaca na motor. Povabi jo): No, sedi tu predme.

(Ona stoji s sklonjeno glavo.)

No, kaj je?

(Ona stoji.)

Daj no, Vasilka. Tako to ne gre.

VASILKA *(kujavo in trmasto)*: Ha, ravno nasprotno.

LAWRENCE: Kaj ravno nasprotno?

VASILKA: Zapreti te hočejo, ker imaš rad majhne otroke, pa je ravno nasprotno.

(Stopi z motorja k njej, to ga zanima.)

LAWRENCE: Kdo me hoče zapreti?

VASILKA: Pa jaz tega niti ne razumem. Zakaj bi koga zaprli, ker ima rad otroke? Ni to lepo? Se to ne pričakuje od vsakega?

LAWRENCE *(jo poboža po glavici)*: Ti punčka ... *(Milo se mu stori.)*

Kaj pa ti veš o svetu?

VASILKA: Vem, o, vem. Vem, da se moramo imeti radi, če ne, smo žalostni.

LAWRENCE: Imaš prav. To je čisto dovolj.

(Lawrence obstoji. Premišljuje. Obotavlja se. Vasilka stopi proti motorju.)

VASILKA: Vsi odrasli ste enaki. Pa sem mislila, da boš ti drugačen. "Če ima kdo tako rad otroke, da ga zato lovi policija, že ne more biti slab." Tako sem mislila.

LAWRENCE: Saj me ne lovi. *(Se nasmehne.)*

VASILKA: Pa smejiš se mi. *(Se obrne proti motorju.)* No, pomagaj mi zdaj gor. *(Dvigne nogico na pedal.)*

LAWRENCE: Počakaj ...

(Punčka spusti nogico. Lawrence stopi k njej in jo obrne. Počepne ob njej. Gledata se iz oči v oči.)

Prav, pa ostani še malo. Čisto malo. *(Ji pokaže.)* Ampak to vse skupaj bo najina skrivnost, prav?

VASILKA *(vsa iz sebe pohiti)*: Prav Lawrence, prav. Doma je tak dolgčas, in ko mame ni ...

LAWRENCE: Pst! *(Jo ustavi tako, da ji položi prst na usta.)* Samo malo, sem rekel. In nikomur niti besedice.

VASILKA: Ne bom! *(Prepričljivo odkima.)*

LAWRENCE: Saj razumeš, da bom imel potem težave?

VASILKA: Razumem. (*Dvakrat bolj počasi, s stisnjenimi ustnicami, silno resno pokima, tako da je čisto jasno, da razume.*)

LAWRENCE (*sproščeno vstane*): No, kaj bi še rada počela?

VASILKA: Lahko sedem tja? (*Pokaže na spalno vrečo.*)

LAWRENCE: Lahko.

(*Ona sede.*)

VASILKA: Je prav fino. (*Pogladi spalno vrečo.*) Še ležeš lahko. (*Leže na hrbet in gleda v nebo.*) Nisem še ležala na spalki.

LAWRENCE (*sede k njej*): Kako to?

VASILKA: Bili smo že na morju, v hotelu, pa v tistem apar ... apar ...

LAWRENCE (*ji pomaga*): Apartmaju.

VASILKA: Apartmaju.

Vedno ponovim besedo, če je ne vem. In potem si jo za vedno zapomnim.

LAWRENCE: Pametno.

VASILKA (*spet gleda v nebo*): Nisem pa še bila v planinah. Pa v šotoru še nisem spala. Sicer imam v sobi enega majhnega, a je bolj igračka. Prave spalke sploh nimamo. Očka je rekel, da pač nismo tipi za planine.

LAWRENCE: Veš, spalka se v bistvu uporablja drugače.

VASILKA: Vem, ja. Prepogne se, potegneš zadrgo in potem zlezeš noter ...

LAWRENCE: In si kot kakšna gosjenica.

VASILKA: Gosjenica – hi! To si lahko predstavljam.

LAWRENCE: Lepo je spati zunaj, na prostem.

VASILKA: Vau, si mislim. To bi rada enkrat poskusila.

LAWRENCE: Prav gotovo boš kdaj.

VASILKA: Ja.

(*Videti je, da jo je oblila žalost. Trpke očke dobi in ustnice se ji potegnejo v eno samo črtico. Gleda v nebo. Tišina.*)

(*Lawrence leže k njej. Gledata v nebo.*)

LAWRENCE: Vidiš, to je moja delavnica. Moje oči vsako noč prinašajo življenje tja gor.

VASILKA: Aha. Torej je v vesolju življenje?

LAWRENCE: Seveda je. Ali mi nismo v vesolju?

VASILKA: Hm ... seveda ... logično.

(*Tišina. Razmišljata.*)

LAWRENCE: Podoba zvezde na milijone let potuje do nas, da jo lahko vidimo.

VASILKA: Ne razumem.

LAWRENCE: Zvezda je tako zelo oddaljena, da mora moj pogled prepotovati velikanske razdalje, da seže do nje.

VASILKA: Kdo zdaj potuje – tvoj pogled ali podoba zvezde?

LAWRENCE: Brihtnica. Oboje najbrž.

VASILKA: In kje se srečata?

LAWRENCE: Zelo dobro vprašanje. A kdo bi vedel?

VASILKA: Torej vedno, ko pogledaš zvezdo ali Luno, jo tudi srečaš.

LAWRENCE: Tako je. S pogledom ji prideš nasproti ...

VASILKA: Ona pa tebi s svojo podobo.

LAWRENCE: Natanko tako. (*Se ji nasmehne.*)

VASILKA: Ampak ... (*Se resno zamisli, da napravi pravo šobico.*)

LAWRENCE: No, ampak ...?

VASILKA: Kaj pa zvezde, pa Luna, pa Sonce – ali oni vidijo nas? Ne vidijo nas. Saj niso živi, saj nimajo oči.

LAWRENCE: Po moje je vse, kar obstaja, živo.

VASILKA: Kako?

LAWRENCE: To je pretežko za tvojo lepo malo glavico.

VASILKA: Ne, povej mi – prosim, prosim! (*Zaproši z ročicami.*) Saj velikokrat česa ne razumem, ampak se mi zdi, da lahko.

LAWRENCE: Kaj si mi pa zdaj povedala?! (*Se iz srca nasmeji.*)

VASILKA: Ne, Lawrence, ne hecaj se! Ne znam drugače povedati. Ne vem, kako bi ... (*Se za hipec zamisli, nato:*) Nečesa na primer ne razumem, ni mi jasno, ampak v bistvu vem, da tako je, da je prav, da je tako, in da ... nič zato, ker ne razumem, ampak vseeno vem, da razumem. Hnja ... Čudno res. (*Se zaskrbljeno popraska po glavi.*)

LAWRENCE: Ah, Vasilka, saj vem, kaj hočeš povedat. Tako je z vsemi ljudmi na tem svetu. Veliko stvari ne razumemo, čeprav jih. Temu se reče slutnja.

VASILKA: Slutnja?

LAWRENCE: Ja. Slutnja je prav to, da se ti nekaj zdi. In včasih celo veš, da nekaj je tako, kot slutiš, samo da se pač ne da videti ali povedati z besedami.

VASILKA: Ja. Točno! Včasih tvoj srček kaj ve, čeprav vse stvari kažejo drugače. Jaz na primer vem, da se imata mami pa očka še zmeraj rada, čeprav kaže drugače.

LAWRENCE: Se ne razumeta?

VASILKA: Očka že vse leto živi drugje. In včeraj je prišel še po orodje. To je še edino, kar mu je ostalo, razen kopačk. A teh mu nikoli ne dam. Potem bo vsaj še prišel. No, saj zdaj sta se z mamo zmenila, da me bo imel ob sobotah in bom pri njem prespala. A to bo jutri prvič in bomo še videli, kako se bo obneslo. Tega se res veselim.

Pod posteljo sem mu skrila kopačke in mu jih ne dam. No, saj niti ne ve, da jih imam jaz. Misli, da jih je skrila mami. Da mu nagaja.

LAWRENCE (*se nehote zasmеji, a takoj zresni*): Oprosti, ne bom se več smejal.

VASILKA: Nič hudega. Vesela sem, če kaj smešnega povem. Za to nisem ravno nadarjena.

LAWRENCE: O, meni se pa zdi, da kar si.

VASILKA (*resno odkima*): Ne, nisem. Lepo je, da si prijazen, ampak nisem. Nikoli ne znam povedati vica.

LAWRENCE: Čisto nič hudega. Tudi jaz nisem nikoli znal kaj prida povedati vica. V bistvu sploh nobenega ne vem.

VASILKA: Jaz tudi ne. Vsaj zdaj se ne spomnim. Paulie, moj sosed, jih veliko ve.

(*Premolk.*)

Luna bo kmalu polna, ne?

LAWRENCE: Ja. V ponedeljek.

VASILKA: S čim se pa napolni?

LAWRENCE (*se nasmehne*): Z ničimer. Saj je polna ves čas. Majhen, okrogel planet je, pa tudi to ne – pravimo ji Zemljin naravni satelit. In seveda niti ne daje svoje svetlobe, ampak samo odbija sončno. In ko jo po vsej polobli oblije sonce, to se zgodi vsakih 29 dni in pol, jo mi vidimo kot polno. Takrat je nočno nebo desetkrat svetlejše kot ob mlaju.

VASILKA: Mlaju?

LAWRENCE: Mlaj je takrat, ko je Luna čisto tanka, ščip pa, ko je polna.

VASILKA: Aha.

LAWRENCE: V taki noči lahko isto polno Luno vidijo iz vsakega kotička Zemlje.

VASILKA: Ko je polna, misliš?

LAWRENCE: Ja, seveda. Oprosti, če sem bil kaj nejasen.

VASILKA: Ni problema. Najbrž nisi navajen tega pripovedovati otrokom. (*Lawrence se obrne proč, kakor da bi ga zbodlo to, kar je rekla.*)

VASILKA: Malo je zakomplicirano, a nekaj že razumem. Pa saj sem vprašala samo zato, ker mi je bilo vprašanje všeč. Saj Luna ni balon, da bi jo polnili.

LAWRENCE: Ko sem bil jaz toliko star, so mi to razložili nekako takole: Sonce je v službi čez dan, ponoči ga pa zamenja Luna.

VASILKA: Bolje to kot nihče.

LAWRENCE: Imaš popolnoma prav.

VASILKA: In če bi ti mene naučil, kako meriš te svoje reči in to, bi tudi jaz zamenjala tebe. Prosto ko pasulj.

LAWRENCE (*se nasmeji*): Kje si pa to slišala?
 VASILKA: Sama sem se domislila. Jaz sem tvoja lunica.
 LAWRENCE (*z nasmehom*): Ne, to: kje si slišala izraz “prosto ko pasulj”?
 VASILKA: Ati tako reče.
 LAWRENCE: Kaj je zdaj – je ati ali očka?
 VASILKA: Kakor kdaj. Ko ga imam rada, je ati, ko pa ne – to pa ni nikoli ...
 (*Se mu nasmehne, Lawrence ji vrne smehljaj.*) – Je bilo to smešno?
 LAWRENCE: Je bilo.
 VASILKA (*zadovoljno*): No, pa mi je uspelo.
 V bistvu imam rada oba – atija in očija. Se mi zdi, da je ati bolj moj, oči pa bolj mamin. (*Se zamisli.*)
 LAWRENCE: V bistvu si zelo posebna punčka in, ja, lahko si moja lunica.
 VASILKA (*hvaležno*): Res? Kako si prijazen. (*Pohiti.*) Saj se bom vse hitro, zelo hitro naučila. Ati pravi, da sem zelo bistra.
 (*Lawrence jo gleda. Ona njega nazaj. Nato ona navihano.*)
 No, saj očka tudi.
 (*Nasmehneta se drug drugemu.*)
 A sem povedala šalo?
 LAWRENCE: Ja, mislim, da si. (*Ji pokima.*)
 VASILKA (*se zelo razveseli*): Saj ni težko!
 LAWRENCE (*se ji nasmeji, naleze se njenega veselja*): Pa si res prikupna!
 (*Vasilka se prižme k njemu.*)
 VASILKA: O, ti moj Lawrence. Vedela sem, da je res.
 LAWRENCE: Kaj je res?
 VASILKA: Da imaš rad otroke.
 LAWRENCE (*težko vzdihne*): Imam, ja. (*Ji razklene roke in stopi stran.*
Videti je, da ga nekaj teži. Obrnjen je proč.)
 VASILKA: In da me ne boš odgnal. Vsi drugi me. Vsem drugim se zdim tečna. No, mami ne. Ampak tudi njej kdaj prekipi. Ampak ona se smeji najlepše na svetu.
 (*Lawrence tiho stoji. Vasilka pride k njemu in ga prime pod roko.*)
 VASILKA (*nežno*): In kaj vse delaš v tej svoji delavnici? (*Z roko nekoliko teatralno zajame nebo.*
Mine nekaj trenutkov, preden se Lawrence obrne in ji odgovori. Še vedno se mu malo pozna prejšnje mračno razpoloženje, a se potrudi.)
 LAWRENCE: Merim, opazujem. Največ merim. Najrajši pa opazujem.
 Ti pokažem?
 VASILKA: Jaa – prosim.
 LAWRENCE: Lezi.

(Vasilka leže. Lawrence zraven nje. Z roko ji nekam pokaže.)
Vidiš, tisto je Mali medved.
VASILKA: Kje? Tam? *(Tudi sama s prstkom nekam pokaže.)*
LAWRENCE: Ne. Tam. *(Ji usmeri ročico tja.)* Vidiš tisti lok, ki ga sestavljajo zvezde tam na levi?
VASILKA *(najprej navdušeno)*: Jaa – zdaj pa vidim! *(Nato pa malo razočarano)*: Nič kaj ni podobno medvedu.
(Lawrenceova roka in pogled se za trenutek ustavita na Vasilkini. Odsotno ji pogladi roko.)
VASILKA: Kaj iščeš?
LAWRENCE *(se zdrami)*: Kkaj ...? Nič. Gledam.
VASILKA: Glej gor.
(Lawrence nenadoma vstane.)
LAWRENCE *(trdo)*: Pridi.
VASILKA: Kam pa?
LAWRENCE: Domov te peljem. Mama je gotovo že v skrbeh.
(Vasilka se postavi na noge.)
VASILKA: Mame sicer še ni doma, ampak bil si čisto dovolj prijazen. Hvala.
(Lawrence jo pozorno pogleda. Zdi se mu, da se norčuje. Vendar je njen izraz čisto resen.)
LAWRENCE: Prosim.
(Sede na motor. Razširi roke, kakor da bi jo vabil, naj sede predenj. Vasilka pristopi, on jo dvigne.)
Postavi noge sem.
(Ji pokaže. Ona jih postavi tja. Lawrence požene motor in odpeljeta se. Tema.)

4. PRIZOR

VASILKA, LAWRENCE, MARTHA, PAUL

Vasilkino stanovanje.
Velika dnevna soba. Iz nje na levo vhod v kuhinjo, na desni spredaj vhodna vrata in na isti strani zadaj v kotu majhen hodnik, iz katerega vodijo desna vrata v otroško sobo, leva pa v kopalnico.
Martha ravnokar zaskrbljeno stopi iz otroške sobe, ko pozvoni na vratih. Ustavi se, gleda proti vratom. Še enkrat kratko pozvoni in nekdo potrese kljuko. Martha pohiti odpret. Noter plane Vasilka. Mami v objem.

VASILKA: Mami ...!

MARTHA: Vasilka!

VASILKA: Mami! (*Se prižme k njej.*)

MARTHA: Si spet ušla v kino? Kolikokrat ... (*Vasilka se odmakne od nje in jo hlastajoče prekine.*)

VASILKA: Mami, ti si že doma! (*Se znova stisne k njej.*) Ste prej končali?! Kdaj?!

(*Na vratih se prikaže Lawrence, Martha ga niti ne opazi.*)

MARTHA: Vasilka, ne sprašuj me neumnosti! (*Jo odmakne od sebe.*) Kdo ti je dovolil iti od doma – in stanovanje si pustila neodklenjeno, kaj če bi ... (*Zagleda Lawrencea.*) Vi ...?

LAWRENCE (*nerodno spregovori*): Vasilko sem pripeljal.

(*Mama vprašujoče pogleda hčerko. Vasilka spet pohiti z razlago.*)

VASILKA: Mama, lahko bi ti rekla, da sem ga slučajno srečala in da sem bila ves čas doma in da sem šla samo za pet minut na sveži zrak – saj veš, kako ga rabim – in da sem se potem izgubila v mestu, naletela na Lawrencea in ga prosila, naj me pelje nazaj k tebi, v tvoj topli topli objem! (*Se stisne k njej.*) Samo ne bom, ker nočem lagati!

(*Lawrence na vratih se nasmehne. Martha ga pogleda, nato hčer.*)

MARTHA: In zdaj naj bom vesela, ker si tako resnicoljubna?

VASILKA: Ja, mami, ja – bodi vesela! Bodi vesela! Tako lepa si, ko si vesela! Smej se, mami, smej ...!

MARTHA (*jo komaj dohaja*): Ej, ej, otrok, ne nori preveč, veš, da ne smeš!

VASILKA: Ne smem, ne smem. (*Naslednje besede izgovori izumetničeno kot kak odrasli.*) Kaj človek ne sme biti vesel?

MARTHA (*se ji nasmehne*): Zdaj si pa rekla isto kot dedek.

VASILKA: Seveda! In ti si se nasmejala. Tako kot njemu.

MARTHA: Takoj zdaj v kopalnico se umit, potem pa v pižamo pa spat!

VASILKA (*pohiti*): Že grem.

MARTHA (*za njo*): Kruh dobiš v posteljo!

VASILKA (*iz drugega prostora*): Ja–a!

MARTHA (*pogleda Lawrencea, kot da bi malo pozabila nanj*): Oh, oprostite ... stopite no naprej.

LAWRENCE: Hvala. (*Stopi naprej.*)

MARTHA: Nič se ni treba sezuvati. (*Zapre vrata za njim.*) Vesela je, da nisem huda. (*Namigne z glavo proti prostoru, v katerega je izginila Vasilka.*)

(*Vasilkina glava se prikaže izza vrat.*)

VASILKA: Je ati prinesel inhalator?

MARTHA: Ne, ni ga bilo.

VASILKA: Aha. (*Glava izgine.*)

MARTHA (*za njo*): No, lepo, samo to še manjka, da bi bil tukaj, ko te ni bilo!

VASILKA (*iz kopalnice*): Brisače ni!

MARTHA: Takoj. (*Lawrenceu, opravičujoče:*) Kakšna gneča ... (*Se napoti k omari. Njemu nazaj šele zdaj, se je spomnila:*) Izvolite, sedite.

LAWRENCE: Veste, saj bom kar ...

MARTHA: Nič vam ni treba biti nerodno. Kar sedite.

(*Lawrence obotavljivo sede. Martha počepne ob omari, iz predala vzame brisačo. Lawrencea pritegne knjiga na mizi. Martha vstane, namigne proti brisači v svojih rokah.*)

MARTHA: Samo tole ji odnesem.

(*Lawrence pokima. Ona gre v kopalnico, od tam se sliši voda in Vasilkino veselo popevanje. Lawrence vzame knjigo in jo začne listati. Martha se vrne.*)

LAWRENCE (*kot v opravičilo, da lista knjigo*): Sveto pismo ... (*Jo odloži.*)

MARTHA: Ne, vi kar.

LAWRENCE: Saj poznam. (*Se ji nasmehne.*)

MARTHA (*malce raztreseno*): Seveda, kdo pa ne.

LAWRENCE: Ko so astronauti leta 1968 prvič obkrožili Luno, so na glas brali odlomek iz Geneze. Začetek.

MARTHA: A tako. (*Prikima. Pravzaprav ne ve, kaj bi. Nekaj bi rada povedala, pa ji gre težko z jezika. Nato le začne ...*)

Veste, malo mi je nerodno, ker sem zadnjič dovolila, da vas je odvela policija. Bi kozarec vina? Meni se tako prileže po popoldanskem šihu. (*Niti ne počaka na Lawrenceov odgovor. Gre v kuhinjo, govori naprej.*)

Taka gneča je ob polni luni.

LAWRENCE: Kje pa delate?

(*Martha se prikaže z dvema kozarcema in buteljko rdečega vina.*)

MARTHA: Kako?

LAWRENCE: Kje ste zaposleni?

MARTHA: A, to. Psihologinja sem v zdravstvenem domu.

(*Postavi stvari na mizo. Nalije v kozarca.*)

Rdeče je, bo v redu?

(*Lawrence pokima.*)

Pijem samo še rdeče. Od belega me boli glava, pa če je ne vem kako dobro. Na zdravje!

LAWRENCE: Na zdravje.

(*Trčita in pijeta.*)

MARTHA (*odloži in vzdihne*): In samo dve sva. Ljudje pa prihajajo kar naprej k nam. Ker smo v zdravstvenem domu in potem imajo občutek, da niso nori. (*Se mu nasmehne. On njej nazaj.*) Sram jih je iti v psihiatrično bolnišnico. Čeprav večini damo napotnice za tja. In polna luna bo. Takoj se pozna. (*Zmaje z glavo, kakor da ne bi mogla verjeti.*) Totalna gneča. (*Naredi požirek.*)

Joj, res mi je nerodno zaradi zadnjič v kinu. Saj tisti kinooperater ni zloben, veste, malo je pač, kako bi rekla – preprost. Ni v moji navadi opraviti stvari tako napol, ampak najbrž me je bilo sram, da sem v resnici pustila otroka samega v kino. In potem sem pač reagirala, kot sem. Saj zdaj sva drugače zmenjeni. Pa, evo, danes je spet ušla. Kaj naj jo zaklenem noter?

LAWRENCE: Rekla je, da se vrnete šele opolnoči.

MARTHA: To je rekla? In potem vas je kar zvlekla gor.

LAWRENCE: Do vrat sem ji obljubil.

MARTHA: Ah, saj niti ne more vedeti, kdaj bom nazaj. Se je pa tudi že zgodilo, ja, da sem ostala pozno. Kak sestanek ... (*Premolkne.*)

Veste, zadnje čase mi ni lahko. Nikogar nimam, da bi pazil nanjo. Njen oče se ločuje, ima svoje probleme, potem pa jo pač moram puščati samo tiste dneve, ko imam popoldanski šiht. To je vsak drug teden. No, saj zdaj bo ob sobotah z njim.

(*Prihiti Vasilka v spalni srajčki s plišastim medvedkom pod roko.*)

MARTHA: Glej jo, ljubeznivko mojo.

VASILKA (*spleza mami v naročje, zazeha*): Sta se spoznala?

MARTHA: O, saj res. (*Da Vasilko s kolen, vstane in si obriše roko v krilo, preden mu jo ponudi.*) Sem slišala prej, da ste Lawrence, no, pa tudi policaji so nam povedali.

VASILKA: Že ve!

MARTHA: Jaz sem Martha. Me veseli.

(*Se rokujeta. Tudi Lawrence se je moral privzdigniti. Kratko ji prikima. Sedeta.*)

VASILKA: Zvezde mi je dovolil gledati!

MARTHA: Sem slišala, da imate gori na Rožnem vrhu že leta nekakšno opazovalnico.

LAWRENCE: Deset let.

MARTHA (*se nečesa spomni*): Čakaj čakaj – kaj ti si bila tam gori?

VASILKA: Malo, čisto malo.

MARTHA: Kako se je pa to zgodilo? (*Pogleda Lawrencea, ta že hoče nekaj reči, a ga Vasilka prehiti.*)

VASILKA: Nič ni kriv. Skrila sem se mu v prikolico in potem me je pripeljal gor. In ker sem že bila tam, mi je dovolil pogledati zvezde. Niti ena ni imela krakov.

MARTHA: Kako si sploh dobila to idejo? Veš, da bi lahko gospoda Lawrencea spravila v silno neugoden položaj.

VASILKA: Saj me nihče ni videl.

MARTHA: To bo kazen.

VASILKA: Okej, mami. Grem spat.

(Gre k Lawrenceu in ga poljubi na lice.)

Lahko noč.

LAWRENCE: Lahko noč.

MARTHA *(vstane)*: Jaz pa ti odrežem kruh. *(Gre v kuhinjo.)*

VASILKA *(Lawrenceu)*: Kaj ni prijazna?

LAWRENCE: Zelo. *(Prikima.)*

VASILKA: Prava mama. Počakaj, da jo vidiš nasmevano. Takoj se zaljubiš.

(Lawrence se nasmehne.)

VASILKA *(malo užaljeno)*: O, temu se ni treba smejati. Čisto resno mislim.

(Iz kuhinje stopi mama z namazanim kruhom.)

MARTHA: Evo, ljubica. *(Ji ga izroči.)* Zdaj pa pod odejo.

VASILKA *(pomaha Lawrenceu z medvedkom)*: Vidiš, to je Mali medved!

MARTHA: Ajde, mala, dovolj je ponočevanja. *(Jo potisne naprej.)*

VASILKA *(čez ramo Lawrenceu)*: Lahko noč, Lawrence.

LAWRENCE: Lahko noč, Vasilka.

Mama in hči odideta v otroško sobo. Lawrence sedi in se iz svojega kotička mirno razgleduje naokoli. Nenadoma v ključavnici vhodnih vrat zaškrtja. Lawrence pogleda tja. Nekdo skuša odkleniti, a seveda ne gre, ker je že odklenjeno. Vstopi Paul, Marthin mož. Presenečeno pogleda Lawrencea.

PAUL: Kdo ste pa vi?

LAWRENCE *(takoj vstane, neprijetno mu je)*: Lawrence sem. *(Nerodno sproži roko v rokovanje, a je to na nasprotni strani prezrto.)*

PAUL: In kaj počnete tukaj? *(Zmaje z glavo – ne more razumeti.)*

LAWRENCE: Vašo hčer sem pripeljal.

PAUL: Je spet ušla? Pa to je grozno! Čakajte, kdo ste rekli, da ste – Lawrence? Da niste tisti ...?

(Prikaže se Martha.)

PAUL *(očita jo)*: Martha!

MARTHA *(presenečena, pogleda prvega in drugega)*: Zdravo, Paul. Si prinesel inhalator?

PAUL: Ja, tukaj je. *(Ga odloži na mizo.)* Odklenjeno je bilo. *(Misli na vhodna vrata. Martha se na to ne odzove. Vzame inhalator.)*

MARTHA *(Paulu)*: Spet ga je izgubila. Saj ga mogoče ne rabi. *(Lawrenceu.)* Že nekaj časa ga ni rabila. Ampak nikoli ne veš.

(Nastane neprijetna tišina. Martha se nato obrne k Lawrenceu.)

MARTHA: Lawrence, Vasilka bi rada, da ji poveste pravljico, preden zaspi.

PAUL *(ljubosumno)*: Bom jaz! *(Pohiti k otroku.)*

VASILKA *(radosten glas iz ozadja)*: Ati! Ati!

LAWRENCE *(pohiti)*: Grem zdaj ...

MARTHA: Saj ni treba.

LAWRENCE: Bolje bo. *(Se odpravi.)*

MARTHA: Ne boste spili? *(Mu namigne na napol prazni kozarec na mizi.)*

LAWRENCE: Ne, hvala.

(Na vratih otroške sobe se prikaže Paul.)

PAUL: Martha. *(Zapre vrata za seboj.*

Tudi Lawrence je že pri vhodnih vratih. Stoji med podboji in drži za kljuko.)

LAWRENCE: Lahko noč. *(Urno zapre za seboj.*

Paul jezno zakorači proti Marthi.)

PAUL: Mi lahko razložiš, kaj se dogaja?

MARTHA: Ji nisi povedal pravljice?

PAUL: Se tebi čisto meša! Kdo je bil tale?!

(Martha molči.)

Pedofila si spustila v našo hišo!

MARTHA: Saj ni res!

PAUL: Kako ni res?! Sama si mi povedala – več kot dvajset prijav imajo.

MARTHA: Zakaj pa potem ni zaprt?

PAUL *(izbruhne)*: Ker mu ne morejo dokazati, mater! Bi rada, da se Vasilki kaj zgodi, da mu bodo potem lahko dokazali?!

MARTHA *(tudi že razburjeno)*: Saj ne moremo nekoga kar soditi brez dokazov, prijazen je in ...

PAUL: Zdaj pa vidim, da si že čisto izgubila pamet! V kino hodi na otroške filme, popoldanske matineeje in to, in deli otrokom bombone! Se ti to zdi normalno?!

(Tišina.)

A se ti to zdi normalno?! No, povej!!

MARTHA *(plane v jok)*: Tu bi bil, pa se to ne bi zgodilo!

PAUL: Spet isto! Gre se varnost najinega otroka, ti bi se pa kregala o nama!

MARTHA *(se jokaje zgrudi v sedež)*: Za vse sem sama. *(Skloni glavo in se prime za njo.)* Saj ne morem s to službo ...

(Vasilka priteče iz svoje sobe.)

VASILKA: Mami, mami! *(Se ji z zlomljenim glaskom vrže v naročje. Mama jo objame in spušča solze na njeno glavico.)*

PAUL (*jezno zakrili z rokami*): Evo, pa smo spet tam! Kako naj se kaj dogovoriva!

(*Martha odnese deklico v njeno sobo. Vmes jo tolažeče boža po glavi. Vasilka je kakor prilepljena nanjo. Glavico je zarinila globoko v mamin vrat. Izgineta za vrati. Paul še nekajkrat zakrili z rokami, češ "saj ne moreš verjeti". Še vedno je jezen. Martha pride iz Vasilkine sobe.*)

MARTHA (*drhte, kakor da se je komaj zbrala*): Pojdi zdaj, Paul.

PAUL: Kaj pa je zdaj to?

MARTHA: Imaš prav, res se ni smiselno kregati. Ti ne živiš več tu in nisi več odgovoren za stvari, ki se tukaj dogajajo.

PAUL: To je moja hčerka!

MARTHA: Ti si se odločil za drugo življenje. Jutri je sobota in bo prespala pri tebi. Poskusi jo kaj koristnega naučiti.

PAUL: O, tako se to ne bo končalo ...

MARTHA: Zbogom, Paul.

(*Nekaj v njenem glasu Paulu ne dovoli druge izbire, kot da uboga. Vendar še za hip postoji – ne more se odločiti – potem pa se končno le zasuče in jezno odpravi proti vratom. Odpre jih in se obrne.*)

PAUL: Če se ji kaj zgodi ...

MARTHA: Adijo. (*Se tudi ona obrne ter stopi v otroško sobo.*

Paul jezno zaloputne vrata za seboj.

Nekaj časa ostane soba v tišini.

Tema.)

5. PRIZOR

LAWRENCE, MARTHA

Čudovit sončen popoldan na Rožnem vrhu. Lawrence stoji pred prikolico, si z roko zastira oči pred soncem in gleda v daljavo. Kmalu se s tiste strani prikaže zasopihana Martha. Pred seboj poriva kolo.

MARTHA (*mu že od daleč zakliče*): Madona, nisem si mislila, da je tako naporno!

(*Približa se mu.*) Ko sem bila mlajša, se mi ni zdelo tako strmo! Pozdravljeni!

(*Mu prešerno ponudi roko. Rokujeta se. Oba sta nekoliko bolj sproščena kot prejšnjič.*)

LAWRENCE: Kaj je pa vas prineslo? Sem gor le redko kdo pride.

MARTHA: Kar k vam sem prišla.

(On jo nekoliko začudeno pogleda.)

Če vas ne moti.

LAWRENCE: Seveda me ne moti. Dajte, bom jaz.

(Ji pomaga, ko se trudi postaviti kolo na nožico.)

Sem ga bom naslonil. *(Ga nasloni na motor.)*

MARTHA: Hvala.

LAWRENCE: Izvolite, sedite. *(Ji ponudi prostor na razgrnjeni spalni vreči.)*

MARTHA: Hvala. *(Sede, si sname nahrbtnik in si ga položi k nogam.)*

Ah, saj se vam ves čas zahvaljujem. Gotovo izgledam kot kaka avša.

LAWRENCE: Niti ne. Ste pač vljudni.

MARTHA: Kaj vem. Včeraj nisem bila. Pri vas mi nikakor ne uspe. Ne bi vam smela pustiti oditi.

LAWRENCE: So bile včeraj težave?

MARTHA: Niti ne. A ta moj ... *(počaka, težko ji gre z jezika)* kmalu nekdanji mož ... me vedno vrže iz tira.

LAWRENCE: Ste se mi prišli malo opravičit, kaj?

MARTHA: Malo že. *(Se mu nasmehne, on njej nazaj.)*

LAWRENCE: Vasilka bi bila tega vesela.

MARTHA: Česa?

LAWRENCE: Mimogrede, kje pa je?

MARTHA: Pri očetu. Ob sobotah je z njim. Tudi prespi.

LAWRENCE: A ja – saj ste mi omenili.

MARTHA: In potem sem se spomnila, da moje vedenje včeraj ni bilo najbolj gostoljubno, in sem sklenila, da vas poiščem in vam izročim tole. *(Iz nahrbtnika izvleče buteljko vina in mu jo da.)* Rdeče! Isto kot včeraj. No, enako. Enaka sorta. Moja sodelavka ima žlahto doli ob morju, pa mi včasih prinese kako steklenico. Dober je, vseč vam bo.

LAWRENCE: Saj mi je bil že včeraj. No, hvala. *(Vzame steklenico in jo previdno odloži. Vstane in gre k prikolici.)*

MARTHA *(za njim, nekoliko hitreje, očitno ji je nerodno)*: Sem vas iskala pri vaši prikolici in potem sem še za pokopališčem pogledala za vašim motorjem in ker ga ni bilo, sem sklepala, da ste tukaj. Pa sem si mislila: nič mi ne bo manjkalo, če se malo rekreiram. Še kolo sem napumpala. Zgodnji ste danes ...

LAWRENCE *(nekaj išče po prikolici)*: Včasih grem prej. Še posebno, če je lep dan.

MARTHA: To pa je, ja. *(Se s pogledom naužije okolice.)*

On iz prikolice izvleče kozarce. Napoti se nazaj k njej. Ona vidi, kaj prinaša.)

MARTHA: O, kozarci! Krasno! Jaz imam pa odpirač. (*Ga izvleče iz torbe in pokaže.*)

LAWRENCE: Jaz tudi. (*Se ji nasmehne ter pokaže svojega. Ona svojega spravi, medtem ko on odpira steklenico.*)

MARTHA: Si bom kar vzela kozarec. Saj je zame, ne? (*Vzame kozarec. On pokima.*)

Sobota bo od zdaj moj dan. Paul, moj mož, ima danes prvič, odkar smo narazen, Vasilko – prej je ni imel. Vse je še tako nedorečeno, če veste, kaj hočem reči. Človek se ne more kar takoj prilagoditi vsemu. (*Obmolkne, kakor da bi ji na misel prišel bridek spomin.*) Pa tudi preprosto ni.

LAWRENCE: Ne, ni.

(*Hipec tišine. On se ukvarja s steklenico.*)

MARTHA: Saj ne, da ne bi pogrešala Vasilke, ampak to bo zdaj hvala bogu moj edini prosti, res prosti dan. Sicer še ne vem, kaj pravzaprav bom, a začelo se je dobro.

(*Naredi 'plok!', ko Lawrence izvleče zamašek iz steklenice. Nalije jima vino.*)

LAWRENCE: Tako, izvolite.

MARTHA: Hvala.

(*Držita polne kozarce. Lawrence previdno postavi steklenico.*)

MARTHA: Prej ste rekli, da bi bila Vasilka vesela – česa?

LAWRENCE: Vašega nasmeha. Pravi, da se smejite najlepše na svetu.

MARTHA: Dajte no. (*Ji je nerodno.*)

LAWRENCE: Pa še res je.

MARTHA: Veste kaj, tikajva se. To je tako neumno, to vikanje med ljudmi, ki se razumejo.

LAWRENCE: Pa dajva.

MARTHA: Živeli!

LAWRENCE: Na zdravje!

(*Nazdravita. Med pogovorom pijeta.*)

MARTHA: Jaz sem Martha Singer, pa ti? (*Mu znova ponudi roko.*)

LAWRENCE: Lawrence, kot veš.

MARTHA: Samo to?

LAWRENCE: Samo to.

MARTHA: Čemu pa ta skrivnostnost?

LAWRENCE: Ni nobene skrivnostnosti. (*Razpre roke.*) To sem jaz.

MARTHA: Vasilka pravi, da ste astronom.

LAWRENCE: Smo?

MARTHA: A ja. Si.

LAWRENCE: Sem, ja, sem.

MARTHA: In da meriš razdaljo do Lune. Kako dolgo že to počneš?

LAWRENCE: Deset let.

MARTHA: In kdo te plačuje?

LAWRENCE: Nihče več.

MARTHA: Nihče več? Kako pa živiš?

LAWRENCE: Tako.

(Tišina.)

Malo pač preučujem Luno.

MARTHA: In kaj bi rad izvedel? *(Nekoliko zafrkantsko.)* Ali je na njej življenje?

LAWRENCE: Saj je.

MARTHA *(zares presenečena)*: Kako to misliš – JE?

LAWRENCE: Dokler sem jaz vsako noč tam, je.

(Martha premišljuje.)

MARTHA: Nekako imaš prav. Čeprav ne morem do bistva. Nekakšna logična prevara se mi zdi.

LAWRENCE: Logična prevara?

MARTHA: Ja. Tako kot optična. Prevara.

LAWRENCE: Aha. Najbrž je teh prevar kar več vrst.

MARTHA: O, to pa.

LAWRENCE: To je del projekta, ki se je imenoval Apollo. Nihče iz stroke sicer ne ve, da se še nadaljuje, vendar to niti ni tako pomembno.

MARTHA: Lahko še? *Nastavi kozarec.*

LAWRENCE: Seveda.

(Nalije njej in sebi.)

MARTHA: Hvala. *(Naredi požirek.)* Veš, naredila sem svojo domačo nalogo, preden sem prišla sem. Brskala sem po spletu, da bi dobila podatke o Luni.

LAWRENCE: Torej si tudi prebrala, da se Luna oddaljuje od Zemlje.

MARTHA: Nekaj takega je pisalo, ja.

LAWRENCE: Za 3,8 centimetra na leto.

MARTHA: Toliko?

LAWRENCE: Ja.

MARTHA: To ni kaj dosti.

LAWRENCE: In to jaz merim.

MARTHA: Zakaj pa?

LAWRENCE: Nekdo mora.

MARTHA: Kaj vem ... najbrž. Vsako delo mora nekdo opravljati. Ampak ti ga pa res biksaš.

(Se mu nasmehne, nato zamisli. Lawrence jo gleda, izpije. Marthi nenadoma uide:) Kaj si zaljubljen v to Luno ali kaj vruga? Joj, oprosti, nisem mislila tako ... *(Ji je nerodno.)*

LAWRENCE: Nič hudega. *(Se ji nasmehne.)* Ljudje smo lahko zaljubljeni v marsikaj. V idejo, v stvari, v naravo ...

MARTHA: Drug v drugega. To je še največja fikcija.

LAWRENCE: No, no, ne tako zagrenjeno.

MARTHA: Oprosti ... Ah, spet ta oprosti. Samo opravičujem se.

LAWRENCE: In zahvaljuješ.

MARTHA: Ja. *(pomisli, nato):* Najbrž se sploh ne znam več normalno pogovarjati. Imam nekaj ljudi, s katerimi komuniciram. Ti so moja stalnica. Z njimi je to rutina – kot umivanje zob –, saj me razumeš, kaj?

LAWRENCE: Razumem.

MARTHA: Niti se mi ne da spoznavati koga novega. Ti si prvi ... *(Utihne, ker se ji je zazdelo, da je povedala preveč.)*

LAWRENCE *(pohiti):* Samo ne reci oprosti!

(Nasmehneta se drug drugemu. Čez hip):

MARTHA *(nekoliko navihano):* Hvala.

(Nasmejita se.)

LAWRENCE *(kakor da bi hotel zamenjati temo in sprostiti situacijo):* Nekoč smo bili res zaljubljeni v Luno. Množično.

(Ona nagne glavo in se prepusti poslušanju.)

Luna je bila naša obsesija in velika želja – konec šestdesetih, ko so Rusi in Američani tekmovali, kdo bo prvi prišel tja. To je bilo vprašanje mednarodnega prestiža. Takrat so začeli program Apollo.

MARTHA: Se spomnim, ja. Američanom je uspelo. Armstrong ...

LAWRENCE: 16. 6. 69, Apollo 11. *(Zasanjano, s pogledom v nebo.)* To je bil redek trenutek, ki je združil ves svet.

MARTHA *(tudi njen pogled zajame nebo):* Včasih sem razmišljala, da bi bilo koristno, če bi nas napadli Nezemljani. Kako lepo bi se ljudje združili proti njim. Vsak človek bi postal pomemben, vsak otrok, ker bi bil bojevnik za ohranitev človeštva. Nikogar več ne bi pustili umreti od lakote. Kaj nam bo bogastvo, če nam grozi uničenje.

LAWRENCE: Imaš prav. Tak trenutek je moral biti takrat. Ljudje po vsem svetu so se ozirali tja gor in vedeli so, da zdaj tam spi nekdo, ki je podoben njim, del njihovega časa in zgodovine.

MARTHA: To je moral biti lep občutek.

LAWRENCE: Lep. *(Premolk. Nato z novo energijo):* O, saj so tudi dosti storili zanj. Takrat je šla v Ameriki petina letnega proračuna za vesoljski

program. 400.000 ljudi je delalo za lunarni program. Kennedy je obljubil in morali so držati obljubo. Pred svetom.

MARTHA: In premagati Ruse. No, super, se je iz hladne vojne izcimilo tudi kaj dobrega.

LAWRENCE: Ampak že po šestih pristankih smo izgubili zanimanje in Luna nas je začela dolgočasiti. Hitro je spet postala dolgočasna gmota sivega kamna.

MARTHA: Le ti, nepopravljivi romantik, si ji ostal zvest.

LAWRENCE: Takrat sem bil star kakih pet let. Nisem si znal kaj dosti predstavljati, za kaj gre. Zame so bili astronauti kot nekakšni kavboji, drzni raziskovalci vesoljnega Divjega zahoda. Zdaj pa sem še zadnji preostanek nekdanj tako veličastnega programa Apollo, ki je na Luno spravil nekaj manj kot trideset ljudi in jo nekajkrat obkrožil.

MARTHA: Poslednji astronom. Kaj pravzaprav počneš s tistim tam? *(Namigne na prikolico zadaj. Medtem ko on govori, jima natoči vino. Pitje se jima že nekoliko pozna.)*

LAWRENCE: To je eden stranskih produktov takratne mrzlice. Laserska merilna postaja, zadnja izmed treh na svetu. To je še zadnji živi Apollov projekt. Mnogi mislijo, da je vsega konec. Pa ni res. Še zmeraj pridobivam podatke za znanstvenike po vsem svetu. Še vedno me potrebujejo, čeprav so že vsi pozabili, kaj je bil Apollo.

MARTHA: In kdo jih potrebuje?

LAWRENCE: Ah, različni profili. *(Pokaže proti Luni.)* Ona se namreč odmika. Kot je rekla tvoja bistra hčerka: Odhaja. In ko se bo čisto odmaknila, ne bo več ene izmed najveličastnejših predstav narave!

MARTHA: In kaj naj bi bilo to?

LAWRENCE *(vstane, navdušeno)*: Popoln sončni mrk! *(Vzneseno hodi gor in dol.)* Luna je natanko 400-krat manjša od sonca, vendar je ob mrku natanko 400-krat bliže Zemlji kot Sonce. Zaradi tega osupljivega, neverjetnega naključja lahko Luna Sonce zakrije, kadar se znajde pred njim, ker sta oba navidezno enake velikosti. *(Njej, dopovedujoče:)* Živimo v edinem obdobju zgodovine osončja, ko je mogoče videti ta enkratni prizor. Ko se bo Luna oddaljila od nas, te čarobne predstave, ki že stoletja vzbuja v človeku strah in spoštovanje ter ga uči ponižnosti pred naravnimi silami, ne bo nikoli več!

MARTHA: Kaj ni enkrat v ponedeljek napovedan sončni mrk?

LAWRENCE: Ne v ponedeljek, v torek. In jaz bom tukaj, z vso svojo opremo!

MARTHA: Kaj to ni vse, kar imaš?

LAWRENCE (*spet umirjeno*): Je, ja – no, hočem reči, da bom pripravljen.

In veš, kaj je še enkratno?

MARTHA: Ne, ne bi vedela. (*Se ne norčuje, ampak v resnici ne ve, pa ji je malo nerodno.*)

LAWRENCE: Polna Luna. Pojutrišnjem, torej dan prej, v ponedeljek, je polna Luna, v torek pa sončni mrk! Kaj ni to čudovito?! Prvič po sedemsto letih si bosta ta dogodka tako blizu! To je enkraten fenomen!! (*Gledata se. Lawrence njo ves navdušen, ona pa ne ve, kaj bi rekla. Sede k njej. Gledata se. Ona se obrne proč. Nekaj hoče reči, a se ne more odločiti. Končno se opogumi.*)

MARTHA (*ga resno pogleda*): Odkrito vam povem – ne vem, kaj bi z vami.

LAWRENCE: Kaj se spet vikava?

MARTHA: Ne vem ... (*Skloni glavo in jo nasloni nanj.*) Ne vem ... (*Lawrence ne reagira.*)

MARTHA (*ga pogleda*): Vasilka, moja Vasilka, me je vprašala, ali je lahko kdaj s tabo tukaj gori. Želi si s tabo doživeti polno Luno. Lahko da je to zdaj popolnoma neumestno, lahko tudi, da se ti zdi smešno, ampak to je tisto, kar si moja hčerka trenutno najbolj želi v življenju. In tako malo ji lahko dam ... (*Žalostno skloni glavo.*)

LAWRENCE: Vedno lahko pride. Lahko tudi prespi. Velikokrat sem do jutra. Seveda, če mi zaupate.

MARTHA: Zaupamo, zaupam? Izprašala sem jo, kaj vse sta počela. Oprosti, mama pač. In ... (*Zastane.*)

LAWRENCE: Kaj?

MARTHA: Lepo ravnaš z njo. Otroci rabijo, da jih imamo za sebi enake. (*Se mu približa.*) Jaz razumem, zakaj hoče biti tu. (*Z ustnicami sta si čisto blizu.*)

LAWRENCE (*pravzaprav ne ve, kaj bi, a ga njena bližina nekako omamlja*):

Hmm ...

MARTHA: Me želiš poljubiti?

(*Gledata se. Ona približa svoje ustnice njegovim.*)

MARTHA (*dahne*): Poljubi me ...

(*Tema.*)

6. PRIZOR

MARTHA, PAUL

(Stanovanje.

Temno je. Odklepanje vrat. Nekdo sedi na kavču. Vstopi Martha, prižge luč. Vidimo, da je na kavču Paul. Živčen je.)

MARTHA (*presenečeno*): Kaj pa ti delaš tukaj? (*Nenadoma jo prešine ...*)

Da se ni Vasilki kaj ...?

PAUL: Ne. V sobi spi.

MARTHA: Kaj pa je? (*Malo nerodno odloži ključe na mizo.*)

PAUL: Pijana si.

MARTHA: Se te čisto nič ne tiče. Kaj bi rad?

PAUL: Tvoj otrok je imel napad.

MARTHA: Moj? Od kdaj pa "moj"? Kaj ni najin?

PAUL: Pijana si in neumna.

MARTHA: Hvala. Potem sem ti najbrž všeč. Me boš položil?

PAUL (*besno skoči na noge, čisto blizu nje*): Martha! Pazi!

MARTHA (*njemu v obraz*): Kaj naj pazim? Groziš? Madona, si iznajdljiv.
(*Se obrne proč in se začne sezuvati.*)

PAUL: Vasilka že več kot pol leta ni imela napada.

MARTHA: Kaj hočeš reči?

PAUL: Sprašujem se, kaj se ji dogaja? Kako paziš nanjo?

MARTHA: Naj ti osvežim spomin, "dragi moj" – moja, MOJA, ne najina hčerka ni imela napada že točno enajst mesecev, tri tedne in nekaj ur. Natanko od takrat, ko si se odselil.

PAUL: Razen nocoj.

MARTHA: Razen nocoj. (*Pride k njemu in mu reče v obraz:*) Sprašujem se, kaj se ji dogaja, kako paziš nanjo?
(*On jo jezno odrine.*)

PAUL: Sram naj te bo. Kje si bila?

(*Martha se iz srca nasmeji. Res je nekoliko pijana.*)

Kaj se režiš?

MARTHA: Zakaj te pa to zanima? Si se po nekakšnem perverzнем zasuku usode pokesal?

PAUL: Mogoče.

MARTHA (*pretirava*): Ohoholala, kaj pa imamo tukaj?! Skesanega grešnika, ki je ugotovil, da ga ni čez home sweet home. Kaj se je tvoja blondina prebarvala?

PAUL: Ne bodi sarkastična. Zjutraj se bova pogovorila.

MARTHA: Nisem sarkastična, pijana sem, si pozabil? In če bi rad vedel, sem se danes super imela!

(Gledata se. Ona čaka na učinek svojih besed. On se zadržuje.)

MARTHA *(se norčuje iz njegovega tona)*: O čem se bova jutri pogovorila? O tvoji pokori?

PAUL *(stopi čisto k njej, komaj še zadržuje jezo, skoraj sikne)*: Jutri se bova pogovorila, pravim.

MARTHA *(mu zabrusi naravnost v obraz)*: Nimava se več kaj pogovarjati. Ti si se po nekakšnem perverznem zasuku usode samo v redu pokavsal in to ti je postalo več ...

(On besno zre vanjo, že čisto na koncu z živci. Roko stiska v pest. Ona zakriči:)

Več kot sreča in prihodnost tvoje hčerke! Zdaj te pa skrbi zanjo?!

(Še hipec mine, ko jo gleda ... Nato jo udari.)

Ona zastoka.

Tema.)

7. PRIZOR

LAWRENCE, VASILKA

Lawrence ob motorju in prikolici za pokopališčem. Ob njegovih nogah je škatla z orodjem in nekaj orodja okoli njega po tleh. Sklonjen popravlja motor.

Priteče Vasilka. Vsa zabuhla od joka steče naravnost proti njemu in se ga z rokami oklene okoli pasu. Bridko zajoče. Lawrence se takoj dvigne.

LAWRENCE: Vasilka, Vasilka – kaj je?!

VASILKA: Moj srček se je motil!

LAWRENCE *(poklekne k njej)*: Čakaj, da ti obrišem solze. *(Ji obriše solze, a ona še kar hlipa.)* Zakaj se je tvoj srček motil?

VASILKA: Nič ne ve, nič! Samo laže mi!

LAWRENCE *(jo dvigne v naročje in boža po laseh)*: Daj, no, daj, kaj pa zdaj tole pomeni? Ni treba tako jokati.

VASILKA: Očka mame nima rad.

LAWRENCE: Seveda jo ima.

VASILKA: Če bi jo imel, je ne bi udaril.

LAWRENCE (*presenečen*): Udaril? Tako prav ...? (*Jo odloži in se zamisli.*)

VASILKA: S trdo roko. Da ji je kri tekla.

LAWRENCE: Kdaj pa? Saj je včeraj bila pri meni.

VASILKA: A pri tebi je bila? Nič ni povedala. Z atijem sva prišla domov, ker sem pozabila inhalator – zvečer sem dobila napad –, in je ni bilo doma. Potem je ati rekel, da jo bova kar počakala. Pozno je prišla in takoj sta se začela kregat. Vedno bolj, vedno bolj ... (*Prsi se ji dvigajo od razburjenja.*) In potem, potem ... (*Zajema sapo, da bi zmogla povedati.*)

LAWRENCE (*jo tolažeče objame*): Je že v redu, je že v redu ...

VASILKA: Saj nisem videla. Slišala sem. In potem sem stekla ven. Joj, je bilo očku žal! Še nikoli ga nisem videla takega ... Nisem več zdržala, morala sem ti priti povedati ...

LAWRENCE: Že prav, že prav ... (*Jo boža po laseh.*) Pomiri se.

VASILKA: Tu dol ji je tekla kri. (*Pokaže s prstkom po obrazu. Zahlipa v Lawrenceov ovratnik. Hlipa. On jo tolažeče boža. Ko se umiri, jo odmakne od sebe.*)

LAWRENCE: Hm ... Je zdaj bolje? (*Vasilka ga gleda skozi solze, željno čaka njegove besede.*) Mi odrasli včasih počnemo grde stvari, pa tudi ne ravno nalašč. Na, obriši si nosek in pridi z mano. (*Ji da robček in Vasilka se usekne vanj.*) In ne jokaj več. (*Sledi mu do prikolice; Lawrence izvleče izpod plahte pločevinasto lično poslikano škatlo.*)

VASILKA: Kaj je to?

(*Lawrence odpre škatlo. Iz nje izvleče fotografijo in ji jo da.*)

Kdo je to?

LAWRENCE: Moja družina.

VASILKA (*se posveti fotografiji*): Tvoja otroka ... lahko bi bila moja bratca.

LAWRENCE: Vasilka! (*Češ: zdaj pa malo pretiravaš.*)

VASILKA (*našobljenih ustnic*): Ja, lahko bi se igrala z mano. Kje so zdaj?

LAWRENCE: Na Novi Zelandiji.

VASILKA: Na Novi Zelandiji? Ni to daleč?

LAWRENCE: O, še kako.

VASILKA: Zakaj pa nisi z njimi? (*Pohiti.*) No, saj sem vesela, da si tukaj, ampak, če so tvoji, bi moral biti z njimi.

LAWRENCE (*vzdihne*): Vem, ja. (*Ji nežno vzame fotografijo in jo pogleda.*)

VASILKA (*precej stvarno*): No, saj je tudi moj ati moj, pa ni z mano.

Jaz bi rada imela bratca. (*Skomigne z rameni, češ to bi bilo lepo. Nato ji nekaj v škatli pritegne pozornost.*)

VASILKA: Kaj še imaš? (*Hoče pogledati.*) Še eno fotografijo imaš ...

LAWRENCE (*zapre škatlo*): Kup smeti, ki bi že zdavnaj morale v koš. (*Gre k prikolici in pospravi škatlo.*)

VASILKA: Bi mi pokazal tisto fotografijo, ki sem jo videla spodaj? (*Lawrence jo radovedno pogleda.*)

Zdela se mi je zanimiva. No, prosim!

LAWRENCE (*stopi nazaj k njej*): Saj je samo fotografija Luninega površja.

VASILKA: Luninega površja? Ne me basat!!

LAWRENCE: Kako pa govoriš?

VASILKA: Oprosti. Tako reče Paulie, ko mu mama reče, da mora domov.

LAWRENCE: Paulie je tvoj sosed, ne?

VASILKA: Ja. Paul mu je ime, tako kot mojemu atiju. Velikokrat se skupaj igrava. Ampak je tako otročji, čeprav je eno leto starejši od mene. (*Lawrence se nasmehne.*) No, pa sem spet povedala nekaj smešnega. (*Gleda Lawrencea. Nekako posebno. Ta to opazi.*)

LAWRENCE: Kaj pa je?

VASILKA (*iskreno občudujoče*): Tako lepo se smejiš.

LAWRENCE (*obstane, ne ve, prav kaj bi rekel, čez čas*): Resno misliš, kaj?

VASILKA (*mu prikima*): Kako lepo je, ko se ljudje smejiijo! (*Vihravo:*)

Jaz bi rada, da bi se ljudje vedno smejali. Samo smejali. Joj, kako mi je žal, da ne znam pripovedovati šal! Govorila bi jih ure in ure in potem gledala, kako se ljudje smejiijo. (*Nenadoma ga goreče objame.*) Tebe imam tako rada, ker se mi smejiš. Nihče drug se mi ne smeji. Mama se mi je včasih, zdaj pa ji nič več ni prav, kar naredim. (*Se odmakne od njega in mu pove:*) Ti in mami se smejita najlepše na svetu! (*Se v zanosu ustavi.*) Zdaj pa mi, prosim, pokaži tisto fotografijo, če ne, bom žalostna. Še nikoli nisem videla Luninega površja.

LAWRENCE (*narejeno sitno*): Ja, ja – nočem, da si žalostna. (*Gre k prikolici.*) Najbrž si jo že videla kdaj po televiziji, pa nisi bila pozorna.

VASILKA: Rada gledam televizijo, pa se ničesar takega ne spomnim.

(*Lawrence se vrne z večjo fotografijo. Izroči jo Vasilki.*)

LAWRENCE: Izvoli.

VASILKA (*vzame in pogleda*): Vauu ... Tole je na Luni?

LAWRENCE: Ja, to je površje Lune. (*Ji pokaže.*) Vidiš, tukaj na tleh je plošča s prav takšnimi reflektorji, kot je tisti, ki sem ti ga že pokazal ...

VASILKA: Aha, tisti, ki zbirajo svetlobo in potem se ta vrača.

LAWRENCE: Natanko tako. Prav tile jo odbijajo. Posadka Apolla 14 jo je pritrdila. In to tu zraven (*ji pokaže s prstom*) je vrečka, ki so jo te astronavske nesnage pustile na Luninem površju.

VASILKA (*si približa fotografijo k obrazu, pozorno pogleda*): Ijoj, pa res!

LAWRENCE (*ves iz sebe*): V petih letih ekstremnega urjenja jih niso naučili, da so smeti za v koš!

(*Vasilka ga začudeno pogleda.*)

VASILKA: Joj, si se razjezil!

LAWRENCE: Seveda sem se! Vedno znova se! Si lahko misliš?! Svojo svinjarijo smo prinesli tja gor! (*Namigne z glavo proti Luni.*) Za popeniti! Najbolje, da na Luni odpremo kar deponijo! (*Nekoliko bolj umirjeno:*) Najbrž so v tej vrečki prinesli ploščo z reflektorji.

VASILKA: Veš kaj, Lawrence, jaz sem se odločila.

LAWRENCE: Kaj?

VASILKA: Da bom astronautka. Hočem na Luno.

(*Lawrence jo najprej začudeno pogleda, nato se nasmeji.*)

To ni smešno.

LAWRENCE: Oprosti. V bistvu bom zelo vesel, če ti bo uspelo.

VASILKA: Bo. Verjemi. Če se jaz česa lotim, to uspe. In že zdaj ti slovesno obljubim, da ti prinesem dol to vrečko.

LAWRENCE: Joj, kako lepo. (*Jo stisne k sebi.*) Jaz pa že nisem imel nobenega upanja več. Kajne, da ti ne boš puščala smeti tam gori?

VASILKA: Ni šans. To bom povedala v prvem intervjuju, da bodo vedeli še drugi.

LAWRENCE: Pametno. Kmalu bodo še Kitajci poslali človeka na Luno in nisem ravno prepričan, da oni to vejo.

VASILKA: Kitajci? Res? Nisem vedela, da so taki frajerji.

LAWRENCE: Zadnje čase so vedno večji frajerji. Njihovi astronauti se imenujejo tajkonavti.

VASILKA: Tajko – kaj? Smešno! (*Se nasmeji.*)

LAWRENCE: Tajkonavti. Tako kot se ruski imenujejo kozmonavti.

VASILKA: To sem pa že slišala. Joj! (*Nenadoma jo preplavi val nežnosti. Stisne se k Lawrenceu, z obema rokama ga objame okoli pasu.*) Če zdaj ne bi imela tebe, bi mi srce počilo.

LAWRENCE: Vasilka, ne pretiravaj.

VASILKA: Ne pretiram. Čeprav mi zadnjič nisi povedal pravljice.

LAWRENCE: Saj ti jo je očka. (*Se hitro popravi.*) Ati!

VASILKA: Kar mirno lahko rečeš očka, ker sta se potem z mamico kregala. Zaradi tebe.

(*Tišina. Lawrenceu je nekoliko neprijetno. Spremeni temo.*)

LAWRENCE: V torek je sončni mrk.

VASILKA: Res?! Bom lahko gledala s tabo? Mamo bom prosila, naj mi dovoli ostati vso noč!

LAWRENCE: Bučka, kako boš pa ponoči gledala sončni mrk?

VASILKA: Kaj kako? Tukaj. S tabo.

LAWRENCE (*se ji nasmeji*): Saj ponoči ni sončnega mrka, kajne, glavca pametna!

VASILKA: A ja, ker ni sonca.

LAWRENCE: Bravo!

VASILKA: Potem bova pa jutri ponoči gledala polno Luno.

LAWRENCE: Bova, če ti bodo dovolili.

(*Zasliši se zvok avtomobilske troblje.*)

VASILKA (*se zdrzne, gleda tja*): Ati je. Zdaj bo gotovo hud.

LAWRENCE (*čelo se mu nezadovoljno naguba*): Spet nisi nič povedala?

VASILKA: Ne. Mama misli, da sem pri Paulieju.

LAWRENCE: Steci zdaj tja, da ne bo prišel sem.

VASILKA: Adijo, Lawrence! (*Ga pocuka dol in poljubi na lice. Steče.*)

Pa hvala za družbo!

(*On gleda za njo. Pomaha ji.*)

LAWRENCE (*sam zase*): Ni za kaj, lunica ... ni za kaj ...

8. PRIZOR

MARTHA, LAWRENCE, VASILKA

Vasilkino stanovanje. Martha sedi in gleda TV. Pred njo je kozarec rdečega vina. Pozvoni. Enkrat, kratko. Martha gre odpret. Lawrence je.

MARTHA (*prijetno presenečena*): O, Lawrence!

LAWRENCE: Zdravo. (*Mu je nekoliko neprijetno:*) Sem čisto na kratko pozvonil, da ne bi zbudil Vasilke. Saj že spi, kaj?

MARTHA: Seveda. Kar vstopi.

(*Lawrence vstopi.*)

Danes nisi gori?

LAWRENCE: Ne, danes ne. Mogoče bom šel pozneje.

(*Martha ga pomenljivo pogleda.*)

MARTHA: Jutri pa gotovo ne boš zamudil polne Lune. Sedi. Kaj boš? Ti grem iskat kozarec vina?

LAWRENCE (*sede*): Ne, hvala. Nič ne bi.

MARTHA: Jaz že ... (*Pomigne s kozarcem in se Lawrenceu malo v zadregi nasmehne. Naredi požirek. Odloži kozarec.*) Prijetno prese-nečenje ... da si prišel ... (*V zadregi obmolkne.*)

LAWRENCE: Ja ... (*Si v zadregi drgne dlani.*

Premolk.)

MARTHA: Res ne bi nič?

LAWRENCE: Ne, res ne. Hvala. (*Obrne glavo proti Vasilkini sobi.*) Spi, kaj?

MARTHA: Spi, spi. Kot top. Ko enkrat zaspi, je nič več ne prebudi.

(*Tišina.*)

Razmišljala sem o tebi.

LAWRENCE: Ja? (*Se nekoliko preobčutljivo odzove.*)

MARTHA: Ja. Saj to ni nič hudega, ne?

LAWRENCE: Ne. Ni.

MARTHA: Policija te je že dvakrat odpeljala iz tega kina. V četrtek je bilo tretjič.

LAWRENCE: Seveda vse veš.

MARTHA: Vem. Saj ni treba vprašati. Te zadeve se hitro razvejo. V velike kinematografske komplekse sploh ne greš.

LAWRENCE: Imajo varnostnike. (*Se ji nasmehne.*)

MARTHA: Si mislim, da te ne spustijo več noter.

(*Lawrence se ji spet nasmehne in skomigne z rameni, češ razkrila si me.*)

MARTHA: To ni šala, Lawrence. Če že ne zaradi zapora, zato, ker ti bo kdo kaj naredil. Ljudje vedo zate. Če ne bi bil znanstvenik, te ne bi tako tolerirali. V desetih letih se je nabralo kar nekaj stvari.

LAWRENCE: Kaj mi hočeš povedati?

MARTHA: Le kaj? Skrbi me zate.

LAWRENCE: Nobene potrebe ni.

MARTHA: Ah, Lawrence ... (*Težko vzdihne, ker pravzaprav ne ve, kako bi mu povedala, da vse skupaj ne kaže dobro. Čez čas previdno*): Zakaj iščeš stik z otroki?

LAWRENCE: Rad jih imam.

MARTHA: Pogrešaj svoja? Vasilka mi je povedala, da sta tvoja sinova z ženo v Novi Zelandiji.

LAWRENCE (*presenetljivo trdo*): Ne, ne pogrešam.

(*Martha začuti njegov zid. Molk. Lawrence nato nadaljuje s spre-menjenim glasom, kakor da mu je žal prejšnjih trdih besed:*)

Otroci so edina pristna bitja. Nas so pokvarili čas in izkušnje, ki naj bi nas plemenitile, pa so le izgovori za to, da se naučimo živeti v tako imenovanem svetu odraslih. Resnica je, da odraslih sploh ni. Sami smo si izmislili ta pojem, ki pomeni prevzeti neko odgovornost in imeti

otroke in ustvarjati, pridobivati hrano in vse drugo. A v resnici nikoli ne odrastemo.

Prav dobro se spomnim tistega trenutka, ko sem se prvič zavedel samega sebe. Ne vem, mogoče v petem, mogoče v sedmem razredu. Nenadoma se zaveš sebe, svoje postavljenosti v ta svet in možnosti vpliva nanj. In od takrat, ko sem to prvič začutil in tudi kaj začel opazovati v sebi, se nisem nič spremenil, čisto nič. Naj bom star dvajset, trideset, štirideset, še vedno imam isto dušo, od tistega prvega trenutka, ko sem se zavedel. Mogoče kaj več vem, a spremenilo se ni nič. Še vedno gledam enako zvedavo v svet in še vedno občutim vse enako. Izkušnje mi samo povejo, kaj naj storim, da bom lahko čim bolj to, kar želim.

MARTHA: In kaj želiš? Biti samotar vse življenje?

LAWRENCE: Nihče ne odraste. Zato so ljudje tako podobni otrokom, ko se starajo. Nič več se jim ni treba gnati in potrjevati.

MARTHA: Po tvoji logiki je pojem otroci le pogovorni znak za nekaj, kar bi lahko imenovali večna čista duša?

LAWRENCE: Lahko rečeš tudi tako.

MARTHA: Ti bi bil lahko psiholog.

LAWRENCE: Lahko bi bil marsikaj.

MARTHA: Ne maraš odraslih filmov?

LAWRENCE: Saj jih maram. Ne maram srečnih koncev.

MARTHA: Kaj ni to nekaj, kar rabimo?

LAWRENCE: Ti povem po resnici?

MARTHA: Daj.

LAWRENCE: Meni je ob srečnih koncih hudo.

MARTHA: Lawrence, kaj se ti je zgodilo? Zakaj še vedno meriš razdalje na nebu, čeprav nikogar več ne zanimajo? Povprašala sem, nikogar več ne zanima program Apollo, kaj šele tvoje meritve razdalje do Lune. Dandanes imajo že tako napredne naprave, da v manj kot sekundi dobijo podatke ne samo o položaju Lune, ampak tudi o vseh drugih planetih našega osončja v vsakem trenutku. Veličastni Apollo obstaja samo še kot del zgodovine. Rada bi vedela, kateri so ti znanstveniki, ki jih zanimajo tvoje meritve – saj je vse na internetu, le prav moraš pobrskati.

LAWRENCE: Mene zanimajo.

MARTHA: Tako ne moreš živeti!

LAWRENCE: Tam zgoraj sem srečen.

MARTHA: Ampak to je beg.

LAWRENCE: Kakšen beg? Kam? (*Prepričano.*) Domov. Samo domov.

MARTHA: Lahko bi bil čudovit človek.

(Lawrence jo osuplo gleda. Ona spozna, kaj je rekla. Pohiti, da bi popravila.)

Saj nisem tako mislila. Saj si že zdaj. Ampak nekaj mi povej. Zanima me, zakaj po vseh teh letih prav ti to počneš? Kje so te dobili, kako si sploh prišel do te prikolice?

(Ni odgovora. Gledata se.)

LAWRENCE: Ti lahko nekaj povem?

MARTHA: Povej.

LAWRENCE: Veš, tam zgoraj je naša edina možnost, da kaj popravimo.

Tu spodaj smo že predaleč, prezapleteno je postalo vse skupaj.

MARTHA: Oh, Lawrence. *(Mu v navdihu pohiti v objem. Lawrence se kar zdrzne, umakne se.)*

Ona ga pogleda, češ kaj je narobe.)

LAWRENCE: Tvoj mož je bil pri meni.

MARTHA: Paul? Kdaj?

LAWRENCE: Danes popoldne. Najprej je prišel po Vasilko in potem se je vrnil. Zato sem zdaj tukaj. Nisem hotel, da Vasilka izve, zato sem počakal, da zaspi. Spodaj sem stal in čakal, kdaj bo v njeni sobi ugasnila luč.

MARTHA: Oh, Lawrence ... *(Mu hoče nežno stopiti naproti.)*

LAWRENCE: Ne – čakaj, da povem ... *(Se takoj za korak umakne.)*
Danes prvič v desetih letih nisem šel gor.

(Tišina.)

MARTHA: In kaj je hotel?

LAWRENCE: Bil je kar vljuden. Nič mi ni težil zaradi ... *(Pomenljivo obmolkne.)*

MARTHA: Prijave?

LAWRENCE: Prijave, ja.

MARTHA: Saj veš, da nimam nič s tem.

LAWRENCE: Vem, Martha, vem. Ampak to ni pomembno. Želi te nazaj. Ne vem, kaj si mu povedala o nama, no, saj ni česa povedati, vendar mi je prišel reči, naj se ne vmešavam več v njegovo družino.

MARTHA *(jezno)*: Kako si upa ...

LAWRENCE: Pa saj ima prav.

MARTHA: Kako ima prav? Kako – te vprašam? Naj raje pomisli, kaj nam je počel zadnje leto! Zdaj bi pa rad družino nazaj?! Kot da bi bilo to nekaj, kar pride nazaj, če samo tleskneš s prsti! Ta človek pojma nima, kaj nam počne ...!

LAWRENCE: Pomiri se, Martha. Povedal mi je tudi za tvojo službo.

MARTHA *(nekaj zasluti)*: Kaj ti je povedal o moji službi?

LAWRENCE: Moj psihološki profil moraš izdelati.

(Ona obstane vsa osupla, ker on to ve.)

MARTHA: Lawrence ... *(Ne ve, kaj bi rekla.)*

LAWRENCE: V redu je, Martha. Čisto nič ti ni treba.

MARTHA: Lawrence, res mi je žal. Golo naključje je bilo, da sem dobila v roke tvoj primer.

LAWRENCE: Najbrž si včeraj prišla zaradi tega.

MARTHA: Res je.

LAWRENCE: Jaz pa sem mislil ...

MARTHA: Saj si prav mislil.

LAWRENCE: Nisem. Nisem prav mislil. Preprosto nisem prav mislil.

Prišla si pogledat, ali sem res nor. *(Se obrne in trudno odpravi. Obrne se k njej.)* Ali sem zločinec.

MARTHA *(naredi korak proti njemu)*: Počakaj, Lawrence.

(On čaka ...)

Glej, tako je odločila usoda, ne jaz.

LAWRENCE: Saj ni hudega ...

MARTHA: Ne, počakaj. Naj ti povem. Že ko si pripeljal Vasilko, si me začel zanimati. Priznam, že prej, v kinu. Ampak takrat bolj tako kot čudak, kot posebnež. Bil si tako dostojanstven in tih, kljub možakarjevim obtožbam. Takoj sem začutila, da ne moreš biti kriv. In ko sva se srečala drugič, tu pri nas, sem že vedela veliko o tebi – po nekem čudnem naključju sem še isti dan dobila v roke tvojo kartoteko in izvide in uredila tako, da so te mi dodelili.

LAWRENCE *(se nasmehne)*: Dodelili?

MARTHA: Vem, da se najbrž sliši malo čudno. Če bi vedeli, da hkrati rešujem tudi primer svoje hčerke, bi me najbrž odpustili. Saj veš, etični vidik in to ...

LAWRENCE: Zakaj mi nisi takoj povedala?

MARTHA: Saj sem nameravala, pa ...

(Spusti glavo. Žal ji je. Tišina. Čez čas jo dvigne in ga resno pogleda.)

Všeč si mi bil. Čisto iskreno ti povem. Tako drugačen si od vsega, kar poznam. Ugotovila sem, da si mi všeč že od prvega trenutka. Že eno leto sem hudo nesrečna in ves čas se moram skrivati pred otrokom. Sem psihologinja, vem, kaj pomeni, če človek ves čas živi v tako občutljivem stanju in kako dovzeten je za vsako pobudo s katere koli strani, da si jo lahko tudi sam ustvari, izmisli, vendar ...

(Obmolkne. Sede na fotelj. Gleda predse. On stoji, ne reče nič. Nato ona dvigne glavo, kakor da bi se iztrgala iz svojega prejšnjega stanja; začne stvarno.)

MARTHA: Ja, priznam. Moram izdelati tvoj psihološki profil. Za policijo. To večkrat naredimo zanje, če nas zaprosijo. Tudi nekaj denarja bom zaslužila s tem. Vendar se mi ne bi bilo treba pogovarjati ali iskati stikov s tabo. To je bila samo moja želja. Ničesar več ti ne želim prikrivati. V vsakem primeru bi se vrnila na tvoj hrib. Veš zakaj? Zdiš se mi edini človek s ciljem, ki ga poznam. S pravim ciljem – ciljem, ki ne pomeni nujno boljšega položaja v službi, boljšega avta, večje hiše, več moči, več samozavesti, ne pomeni uspešnosti v življenju, temveč uspešnost v sebi. Ja, to je tvoje bistvo – ta uspešnost, ki jo nosiš v sebi. Kot zdravilo je, kot obliž za moje rane. Ker jaz tega ne zmorem. Pregloboko je zakoreninjena v meni ta navada, da se oziram na druge, na njihovo mnenje, na uspešnost, ki jo je določil čas, v katerem živimo. Najbrž je to tvoja otroška duša, o kateri si govoril.

LAWRENCE: In zdaj si ugotovila, da si se zelo motila.

MARTHA: Ne, nič takega nisem ugotovila. Nisem se motila. Rada bi ugotovila, kaj te žene, zakaj počneš, kar počneš.

LAWRENCE (*se ji nežno nasmehne*): Taka je tvoja služba.

MARTHA: Ne, to bi rada vedela zase. In za Vasilko. Poseben človek si, Lawrence, to je jasno, ampak moral bi raziskovati Zemljo, ne pa vesolje.

(*Obstaneta. Lawrence se nemirno obrne proti izhodu.*)

Saj lahko greš, saj veš. Nič naju ne drži skupaj. Samo še to naj ti povem. Rada bi Vasilko naučila to, kar imaš ti. Tako lepo bitje je. Saj veš, da ji pravim moja ljubeznivka. Kajti nihče se ne more primerjati s tabo, Lawrence, nori astronom, nihče.

(*Tišina. Čez čas.*)

LAWRENCE (*se ji nasmehne*): Lepa diagnoza.

MARTHA (*njemu nazaj*): Nič kaj strokovna, kaj?

Lawrence se ji še enkrat nasmehne in odide. Ko se za njim zaprejo vrata, pride iz svoje sobe Vasilka z medvedkom pod pazduho. Tiho in žalostno gre k mami. Ta jo opazi.

MARTHA (*toplo reče*): Vasilka ...

(*Vasilka se ji skobaca v naročje in nasloni glavo na njeno ramo.*

Mama jo objame.

Tako sedita v tišini.)

VASILKA: Bom lahko šla jutri k njemu?

MARTHA: Seveda, ljubica.

(Jo stisne k sebi.

Tema.)

9. PRIZOR

LAWRENCE, VASILKA

Noč na Rožnem vrhu. Velika polna luna kraljuje nebu.

Lawrence in Vasilka sedita na razgrnjeni spalni vreči in gledata v majhen taborni ogenj pred seboj. Nato se Lawrence spusti na hrbet, da roke pod glavo in gleda v nebo. Vasilka ga gleda. Čez čas ...

VASILKA: Lawrence?

LAWRENCE: Ja ...

VASILKA: Kaj je pedofil? *(Nekoliko težko izgovori zadnjo besedo, pa ne zaradi pomena.)*

LAWRENCE: Kje pa si to pobrala? *(Se dvigne k njej.)* Doma?

VASILKA: Ja. Je to tisti človek, ki majhnim otrokom dela hude stvari?

LAWRENCE: Ja, to je tak človek.

VASILKA: Jaz ne verjamem, da bi bil res kdo tako zloben.

LAWRENCE: Ti si brihtna majhna punčka.

VASILKA: Ne more si pomagat.

LAWRENCE *(jo objame okoli ramen)*: Ti si brihtna majhna punčka in zatrdno verjamem, da boš nekoč res astronautka.

VASILKA: A res? Čisto zares? Ati pravi, da je težko biti punca in postati astronaut.

LAWRENCE: Eh, ljubica moja, ko boš ti dovolj velika za ta poklic ...

VASILKA: Vau – to je kar poklic!

LAWRENCE: Ja, kaj pa si mislila?

VASILKA: Da je to tako kot biti gusar ali pa kavboj.

LAWRENCE: Seveda, poklic kot vsak drug.

VASILKA: Potem bom imela še plačo?

LAWRENCE *(se ji nasmeji)*: In to kar lepo plačo.

VASILKA *(navdušeno)*: Vau, vau – to bo super! Mene pa je skrbelo, ali mi bodo v službi dali dovolj dopusta, da bom lahko šla tja gor. *(Pogleda Luno. Občuduje.)* Res je polna.

LAWRENCE *(tudi on gleda gor)*: Ko je polna, ima čudežno moč.

VASILKA: Mama pravi, da me nosi. Vsako noč, ko pridem k njej pod odejo. (*Se zahihita.*)

Lawrence se nasmehne njenim besedam, nato se zazre gor.)

LAWRENCE: Nekoč pred davnimi časi so naši predniki nekje v škotskem višavju postavili nekakšen tempelj iz kamnov.

VASILKA: Tempelj ... se uporablja za kaj?

LAWRENCE: To je nekaj takega kot cerkev. Ampak tam so namesto boga častili Luno. Ko pa vidiš ta tempelj, se zdi zelo preprost – pač nekaj kamnov v krogu. Pa ni. Točno so vedeli, kaj počnejo. Zada, nad temi kamni, se dviga gričevje, katerega obris natanko spominja na žensko, ki leži na hrbtu. Vsakih 18 let izza gričevja vzide polna Luna, potuje vzdolž tega obrisa in potem izgine. Čez nekaj časa se spet pojavi. Natanko v središču templja. Legenda pravi, da je vsak, ki stoji tam v sredini ob tem čarobnemu dogodku, obdarjen z nesmrtnostjo.

VASILKA: Si bil tam, ko je posijala?

LAWRENCE: Misliš v sredino? Seveda. Točno v sredini.

VASILKA: Ti imaš pa srečo.

(Lawrence jo pogleda in se ji nasmehne. Ona njemu nazaj. Gledata gor. Čez čas se Lawrence dvigne.)

LAWRENCE: Pridi zdaj, greva v spalko. (*Vstaneta. Lawrence spalno vrečo preloži na pol. Vasilki:)* Ti potegni zadrgo, jaz bom pa naložil ogenj.

VASILKA: Prav.

(Storita vsak svoje. Vasilki se malo zatika, a gre.)

LAWRENCE: Bo šlo?

VASILKA: Bo. Greva že spat?

LAWRENCE: Greva samo noter. Zaspati nama še ni treba.

VASILKA: Fajn. Ker tudi doma mi ni treba iti tako hitro spat.

LAWRENCE: Sem opazil, ja. Zlezi noter.

(Vasilka hoče to storiti, a jo Lawrence zaustavi:) Hej, pa ne obuta!

VASILKA: Ups! (*Se namuzne.*) Oprosti.

(Se sezuje in zleze v spalno vrečo. Tudi Lawrence se sezuje.)

LAWRENCE (*hudomušno*): Prihaja stric Lawrence.

VASILKA: Prima je!

(Lawrence zleze k njej.)

LAWRENCE: Sicer bi bilo bolje, da če bi jaz šel prvi noter, a tudi tako gre.

VASILKA: Res sva kot gosneca.

LAWRENCE: Dajva, premakniva se tako, da bova videla botro Luno.

VASILKA: Teto Luno, stric Lawrence.

(Se hecno skobacata v pravi položaj. Zraven se smejeta.)

Jo, sva hecna!

LAWRENCE: Toplo pa je!

(Se umirita. Gledata gor. Lawrence vzdihne:) Pa je res lepa.

VASILKA: Si ti ne želiš gor?

LAWRENCE: Kaj vem. Nekako jo raje gledam od tod. Veš, da so analizirali kamne z Lune in ugotovili, da so toliko stari kot naše osončje? Torej veliko več kot Zemlja. Sploh ni rečeno, da je Luna nastala kot del našega sončnega sistema, ampak je pritavala od nekod iz globin vesolja.

VASILKA: In zdaj spet gre.

LAWRENCE: Gre.

VASILKA: Mogoče domov ...?

(Tišina.)

LAWRENCE: Veš, kaj ti hočem že nekaj časa reči?

VASILKA: Kaj?

LAWRENCE: Zakaj mi nisi povedala, da se moraš paziti?

VASILKA: Jaz sem otrok, me morajo bolj drugi paziti.

LAWRENCE: Saj veš, kaj mislim. V soboto sta z očkom morala ponoči nazaj domov po inhalator, ker si imela napad.

VASILKA *(žalostno skloni glavo)*: Ja, to astmo imam. Ampak ne zmeraj.

LAWRENCE: Ko se ti pa zgodi, ga moraš imeti pri sebi, ne?

(Vasilka v pritrditev krivde molči. Počasi s stisnjenimi ustnicami prikima.)

Pa ga imaš?

(Vasilka pokima.)

VASILKA: Seveda. Tam v nahrbtniku. *(Blizu leži njen otroški nahrbtnik.)*

Imam tudi pez bombone – boš?

LAWRENCE: Ne, hvala.

(Vasilka se zahihita.)

Kaj pa je?

VASILKA *(navihano)*: Hi – kaj ni smešno – zdaj pa jaz tebi ponujam bombone.

LAWRENCE: Malo je, ja.

(Se zasmejita.)

Glede tistega sva se razumela, ne? Take stvari moraš povedati. Kaj, če bi se ti z mano kaj zgodilo, pa ti ne bi mogel pomagati?

VASILKA: Kaj jaz vem, kakšne otroke imaš ti rad.

LAWRENCE: Kako to misliš?

VASILKA: Zdrave ali bolne.

LAWRENCE: Ti bučka. *(Jo stisne k sebi.)* Tebe imam najrajši na svetu!

VASILKA: Joj, kako lepo. *(Položi glavo nanj. Tako ostaneta.)*

VASILKA: Lawrence ...

LAWRENCE: Ja ...?

(Ona dvigne obraz k njemu.)

VASILKA: Jaz bi bila tudi rada nesmrtna. Me boš kdaj peljal tja v tisti tempelj?

LAWRENCE *(jo nežno prime za lička:)* Ni potrebe. Nekaj tako lepega, kot si ti, ne more nikoli umreti. *(Se ji nasmehne. Jo drži in gleda.)*

VASILKA: Me želiš poljubiti?

LAWRENCE: Kaj ...? *(Se zdrzne.)*

VASILKA: Me želiš poljubiti? Tako, kot se poljubljajo odrasli.

LAWRENCE: Vasilka ...

VASILKA: Veš, jaz ne bom imela nič proti. Samo da sem s tabo.

(Lawrence jo gleda. Vasilka njega. V njenih očeh je toliko ganljive resnosti.)

Tema.)

10. PRIZOR

SIRENA

Predirljiva sirena reševalnega vozila. Utripanje luči v temi.

11. PRIZOR

LAWRENCE, MARTHA, VASILKA

Hodnik bolnišnice.

Lawrence ves nesrečen čaka. Sedi na stolu z glavo, naslonjeno nazaj na zid. Priteče Martha – vsa iz sebe!

MARTHA: Kaj – kako se je moglo to zgoditi?!!

LAWRENCE: Ni imela inhalatorja ...

MARTHA: Dala sem ji ga zraven, pa sem ga našla pod posteljo!

(Iz žepa potegne inhalator.) Skupaj s Paulovimi kopačkami ...

LAWRENCE: Si prepričana?

MARTHA (*kar naenkrat histerično*): Seveda sem prepričana – kako ne bi bila prepričana, če sem ga našla tam spodaj ...!

LAWRENCE: Mogoče je prejšnji ...

(*Lawrence jo gleda. Martha njega. Nato sede na stol zraven njega. Odsotno:*)

Pospravljala sem ...

(*Zajoče v dlani. On dvigne roko, da bi jo objel ali pobožal, v glavnem, potolažil, a si premisli. Umakne roko. Ona dvigne glavo.*)

MARTHA: Je kaj novega?

(*On odkima.*)

Kako se je lahko to zgodilo? (*Vpraša bolj samo sebe. Lawrence je tiho. Martha zmaje z glavo. Tiše:*) Prej vse leto ni imela nobenega napada, zdaj pa kar dva ... (*V velikem strahu in bolečini:*) Jezus Kristus, če bo ... (*Lawrence jo objame in stisne k sebi.*)

LAWRENCE: Ne bo.

MARTHA (*nasloni glavo nanj, jokajoče*): Tako te ima rada!

(*Lawrence nenadoma živčno vstane in si gre z roko skozi lase.*)

MARTHA: Obe te imava radi. (*Nato nenadoma:*) Jaz ne morem več ...!

(*Usujejo se ji solze.*) Ne morem, ne znam ... Ne morem več tega nositi v sebi. Nikoli nisem znala izbrati pravega trenutka, ampak to mora iz mene! Oprosti, mogoče sem videti kot neodgovorna, sebična mati (*si obriše solze*) v tem trenutku ... (*Ustavi se. Lawrence je obrnjen proč.*)

MARTHA: Me poslušáš?

LAWRENCE: Poslušam.

(*Martha stopi k njemu.*)

MARTHA: Sem se obrni.

(*On se obrne.*)

Poglej me.

(*Lawrence jo gleda.*)

Zaljubila sem se vate.

(*On jo gleda.*)

Ne morem pomagati.

(*On jo gleda.*)

Ljubim te.

(*On zapre oči. Na obrazu se mu zariše trpljenje.*)

LAWRENCE: Ne morem, Martha, ne morem. (*Ves nesrečen si podpre glavo z dlanmi.*)

MARTHA: Zakaj ne?! Lawrence ...?! Zakaj?! Se ne bi lepo imela? (*Mu razpre dlani.*)

Lawrence dvigne glavo, ima solzne oči.)

LAWRENCE: Ljubim jo.

MARTHA (*presenečeno*): Ljubiš ...? (*Nato spozna, koga ljubi.*) Ljubiš?!
(*Lawrence pokima. Martho, ki se drži stene, kar pobira vase. Skoraj ne more do sape. Mine nekaj trenutkov.*)

Kako se je moglo to zgoditi?

LAWRENCE: Ne vem. Rad bi bil ves čas z njo. In zato bi bil tudi s teboj.

MARTHA: Saj ne ... saj ne moreš ljubiti tako nedolžnega bitja?

LAWRENCE (*jo pogleda, v očeh ima solze*): Koga pa naj ljubim, Martha?

Koga? Vsi smo tako umazani, zapacani, zavrženi! Smeti smo na tem svetu, smeti! In živimo med smetmi! A narava nima smeti. Vse uporabi, da naredi dobro. Samo mi ljudje smo izumili smeti. Smeti so samo naš izum. Izum iz gole objestnosti. Vsega se naveličamo, vse pokvarimo in potem tisto odvržemo, pustimo za sabo. Same smeti. Povsod puščamo za sabo sled. In ko se nam bo uspelo razpršiti po tem prelepem prostoru tam zunaj, nas gotovo ne bo težko izslediti. Po smeteh. Po odpadkih človeške sorte! Ne bomo izvažali dobrega, ne, ampak smeti. In vse bomo naučili, kako nekaj imeti in nato to odvreči. Tako delamo drug z drugim, tako delamo s stvarmi, tako delamo sami s sabo!

MARTHA (*ga zgroženo gleda*): Ti si bolan ...

LAWRENCE: Seveda sem bolan. Saj si ves čas vedela. Bolan od življenja.

Ni je hujše bolezni, Martha, ni je!! Odpusti mi, če mi lahko!

(*Martha ga gleda, njen pogled se umirja. Razmišlja ...*)

MARTHA: Ampak ... tudi nje bi se naveličal; ko bi zrasla ... (*Se takoj zbere.*) Kaj pa govorim, kot da bi ti ponujala svojega lastnega otroka!

LAWRENCE: Saj zato si želim umreti, Martha, umreti. Ker ni nobenega upanja več zame. Rad bi bil tam zgoraj, tam med tisto tišino, med tistimi atomi, kjer se ne dogaja nič drugega kot samo tišina in nihče ne ve, da je za koga pomemben. Mi ljudje pa potrebujemo to, da smo komu pomembni.

MARTHA: Si kdaj ... (*Težko ji gre z jezika.*) Si ji kdaj kaj naredil – saj veš, kaj mislim?

(*On ne odgovori. Obstoji.*)

MARTHA (*zakriči*): Si?!!

(*On molči. Gleda proč.*)

Martha leze skupaj, ne more verjeti, da bi bilo kaj takega lahko res. Na obrazu se ji riše groza. Strašansko jo boli srce ob misli, da je kaj takega mogoče.

MARTHA: Joj, joj, joj ... joj ...

LAWRENCE: Nikoli ne bi storil nič takega, kar bi jo onesrečilo.

(*Gleda ga.*)

MARTHA (*čez čas*): Pojdi.

(*Skoraj zavpije:*) Izgini!

(*Lawrence gre. Martha obsedi. Čez čas se ena izmed vrat odprejo in na njih se prikaže Vasilka, bosa in oblečena v bolnišnično pižamo.*)

VASILKA (*radostno zavpije*): Mami!

(*Martha šine kvišku.*)

MARTHA: Vasilka!

(*Stečeta si v objem. Martha jo dvigne k sebi.*)

MARTHA (*jo srečno prižme k sebi*): Dete moje ...

(*Tema.*)

12. PRIZOR

LAWRENCE, VASILKA

(*Oblačen dan na Rožnem vrhu. Pripravlja se k dežju. Lawrence na prikolici pripravlja teleskop. Pogleda po hribu navzdol, kakor da bi kaj zagledal v daljavi. Čez čas priteče Vasilka.*)

LAWRENCE (*ji zakliče že od daleč*): Ej, kako si pa ti prišla gor?! Menda ne peš?!

(*Vasilka je že pri njem.*)

VASILKA (*zadihana*): Samo del poti. Ati me je pripeljal, do koder gre. Z džipom. Saj ni hotel, pa je mama inzist .. inzisti ...

LAWRENCE: Inzi ... (*ji hoče pomagati*).

VASILKA: Ne, čakaj! Bom sama ... (*Pomisli in takoj pove:*) Inzistirala.

LAWRENCE: Si to pobrala od Paulieja?

VASILKA: Veš da! (*Se nasmeji.*) On ne zna takih težkih besed.

LAWRENCE: Vidiš, pa sem tudi jaz tebe spravil v smeh.

VASILKA: Zakaj si danes tako zgođen?

LAWRENCE: Moram se pripraviti na sončni mrk.

VASILKA: Sem si mislila.

LAWRENCE: Lahko ga čakaš z mano. Pridi, boš potegnila ročico. (*Jo dvigne, da bi jo postavil na prikolico.*)

VASILKA: Ne, ne morem.

(*Lawrence se ustavi, držeč jo v zraku nad glavo. Gleda jo.*)

LAWRENCE: Seveda lahko.

VASILKA: Zadnjič sem tukaj.

(Lawrence jo spusti na tla.)

LAWRENCE: Zadnjič? Zakaj pa?

VASILKA: Mami pravi, da ne smem več.

LAWRENCE: Zakaj pa zdaj to?

VASILKA: Od zdaj se bosta z atijem razumela.

LAWRENCE: O, to je lepo.

VASILKA: Kajne? Sinoči, ko sem prišla iz bolnišnice, sta se dogovorila. Zaradi mene. Šli bomo iz tega mesta. Šli bomo daleč proč od njegove druge ženske.

LAWRENCE: Spet si prisluškovala.

VASILKA: Saj vedno. Ati ima mamico spet rad, ona pa rabi še nekaj časa.

LAWRENCE: Ne smeš tega početi. Ni lepo prisluškovati.

VASILKA: Drugače pa nič ne izvem. Imata me za otroka, češ da "ne razumem teh stvari". *(S prstki naredi narekovaje.)*

LAWRENCE: Pa tudi televizijo preveč gledaš.

VASILKA: Kaj?! *(Se razhudi, češ da ni res, nato malo priznavajoče.)* Če pa ne smem v kino! Kaj ti je danes, samo kregaš me.

LAWRENCE: Imaš prav. Sem že nehal.

VASILKA *(nenadoma spremeni razpoloženje, otožno)*: Mislila sem ...

LAWRENCE: Kaj?

VASILKA: Da mi boš povedal, da me boš pogrešal.

LAWRENCE: Seveda te bom pogrešal. Ti si moja lunica.

VASILKA: Vedela sem, da boš tako rekel. *(Se stisne k njemu. Nato ga resno pogleda.)* Vse sem dobro premislila. Ampak moraš me ubogati. Me boš? Obljubi, da me boš ubogal!

(Lawrence ji prikima.) Točno tako mora biti, kot ti povem. *(Ga gleda, on njo. Nato:)*

Zdaj te bom spustila in potem bom tekla. *(Glasek se ji ganjeno trese. Tik pred jokom je, a ga pogumno zadržuje.)* In potem bom tekla in tekla. In tudi če bom jokala, ne bom čutila, ker bom tako hitro tekla, da mi bo veter sproti sušil solze. Razumeš? *(Ga pogumno pogleda.)*

Lawrence ji pokima.)

Na tri, štiri ...

(Začne šteti:)

Ena ... dva ... tri ... štiri ... *(Pri štiri se zažene in steče, kolikor more, od koder je prišla.)*

Lawrence gleda za njo.)

LAWRENCE *(žalostno)*: Teci, Vasilka, teci ...

(Tedaj opazi, da deklica teče nazaj. Zavpije ji:)

Kaj je, Vasilka?!!

(Vasilka priteče k njemu.)

VASILKA: A ja, tole sem ti pozabila dati. *(Mu izroči papirnat škrnicelj, ki ga je potegnila izpod suknjice.)*

LAWRENCE: Ti bučka. *(Se nasmehne in vzame škrnicelj.)*

Kaj pa je to? *(Pogleda noter.)*

VASILKA: Za spomin.

LAWRENCE: Balon? *(Iz vleče iz škrniclja rumen balon.)*

VASILKA: Ne, ne napihuj ga zdaj. Preveč mi bo hudo. Nekaj sem narisala nanj. *(Pomembno reče:)* Ima pomen. Ko me boš pogrešal, si ga napihni. Saj ne bo težko. Še nekaj je notri.

LAWRENCE: Ja, saj čutim. *(Spet pogleda noter.)* Pumpica?

VASILKA: Ja, majhna pumpica. Da ne boš rabil sape. Sapo rabiš za dihanje.

LAWRENCE: Lepo, Vasilka. Lepo. Jaz ti pa nisem nič pripravil.

VASILKA: Zdaj si pa ti bučko. Saj nisi mogel vedeti ... Lawrence, ti jočeš.

LAWRENCE: O, to pa že ne!

VASILKA: Kaj pa se ti sveti pod očesom?

LAWRENCE: Svetloba se tako odbija.

VASILKA: Od kod, če je pa sonce za oblaki?

LAWRENCE: Od tvojega srčka.

VASILKA *(nejeverno)*: Kako je to mogoče? Srce je gotovo temno, ker je zaprto v telesu.

LAWRENCE: Tudi Luna je temna, pa vendar odbija toliko svetlobe, da nam sveti ponoči.

VASILKA *(razumevajoče)*: Imaš prav, ja.

LAWRENCE *(se nenadoma nečesa spomni)*: Počakaj.

(Se nagne v prikolico in pobrska. V roki mu zasveti reflektor.)

VASILKA: O, tvoj lepi kamen.

LAWRENCE: Kotni reflektor se reče.

VASILKA: Kotni reflektor.

LAWRENCE: Izvoli.

VASILKA *(še ne vzame)*: Nisi rekel, da je zadnji?

LAWRENCE: Zadnji. A nihče si ga ne zasluži bolj kot ti.

VASILKA: Joj, ne morem ...

LAWRENCE: Vzemi. *(Jo prime za roko in ji položi reflektor v dlan. Zapre ji dlan.)*

Samo na smeti tam gori ne pozabi. *(S prstom pokaže na nebo.)*

VASILKA: Ne bom. Zdaj pa tečem. Zares!

(Vasilka steče. Lawrence še dolgo gleda za njo in maha.

Tema.)

13. PRIZOR

LAWRENCE, KINOOPERATER

(Kinodvorana. Lawrence sedi v drugi vrsti v temi. Ne razložimo dobro, a zdi se, da nekaj čudnega počenja. Kakor da se samozadovoljuje. Vmes se iz operaterjeve kabine projicira risani film.

Čez čas vidimo, da se na vhodu pojavi kinooperater z nečim v roki. Kradoma se začne bližati Lawrenceu. Vidimo, da v roki nosi kij.)

KINOOPERATER: Prasec! *(Udari Lawrencea s kijem po glavi. Ta samo javkne in pade vznak.)* Tako, ti perverznej. Če ni pravice na tem svetu, si jo pa moramo sami poiskati!

(Vidimo, da ima Lawrence v roki malo rdečo zračno tlačilko za balone in na njej nataknen napol napihnjen rumen balon – Vasilkino darilo, na katerem je samo s preprosto črto narisana nasmeh. Napihnil je balon tako, da ga je imel pod pazduho, z levico je držal pumpico poševno v naročju in z desnico potiskal njeno ročico gor in dol.

Kinooperater poklekne k njemu in začuden vzame zračno tlačilko. Spozna, kaj je storil.)

KINOOPERATER: Jezus Kristus! *(Se zgrozi, a hitro pride k sebi.)*

Ha – žival.

(Ga brcne. Gre in vrže zračno tlačilko z balonom v koš. Obrne se nazaj. Zaničljivo, s sovraštvom.)

Prekleti folk! Raje bi zunaj gledal sončni mrk ...

(Utrujeno odide ven.

Izpod Lawrenceove glave se počasi nacedi velika mlaka krvi.

Tema.)

14. PRIZOR

LAWRENCE, VASILKA

(Bolniška soba. Lawrence leži s povito glavo. Kri mu je že prišla skozi obvezo. Ob postelji stoji Vasilka.)

VASILKA *(pomembno)*: Lawrence.

LAWRENCE *(težko govori)*: Kaj je?

VASILKA: Vic vem.

LAWRENCE: Krasno! Mi ga poveš?

VASILKA: Obljubi, da se boš smejal.

LAWRENCE: Poglej, že zdaj mi gre na smeh. *(Se s težavo nasmehne.)*

VASILKA *(se izredno resno pripravi)*: Takole – moj prvi vic ... Kako veš, kje ima črv glavo in kje rep?

(Ni odgovora. Lawrence trudno zapre oči. Nato jih spet odpre.)

Požgečkaš ga na sredini in pogledaš, kateri konec se smeji!

(Lawrence se kašljajoče nasmeji.)

A ti je všeč?

LAWRENCE: Zelo.

VASILKA *(se napihuje)*: Seveda ti je, saj sem ga jaz povedala.

LAWRENCE: Bučka. Vasilka moja – nekaj ti moram povedati ...

VASILKA: Si videl moj nasmeh na balonu?

LAWRENCE: Videl.

VASILKA: Torej si napolnil mojo Luno. *(Všeč ji je ta misel.)*

LAWRENCE: Sem.

VASILKA: Priden. Glej, kaj sem ti prinesla! *(Pomaha pred njegovim nosom s plastično prozorno vrečko, podobno plastični pisarniški mapi.)*

LAWRENCE *(zelo presenečeno)*: Vasilka! Kje si pa to dobila?

VASILKA: Ti nisem obljubila, da bom?

LAWRENCE: Si, ampak ...

VASILKA: Saj nisem jaz bila gori.

LAWRENCE: Kdo pa?

VASILKA: Kako da ne ugameš? Peter in Simon – tvoja sinova! Astronavta sta postala. *(Se prešerno nasmeji.)* Si mislil, da sem jaz, mala drobtinica, šla gor?! Kdo bi hotel mene v posadko! Še Pauliejevega džipa na baterije ne znam voziti.

LAWRENCE *(občudujoče)*: Kako sta zrasla!

VASILKA: Lahko si ponosen. Jaz bi bila srečna že, če bi bil moj mož astronaut, kaj šele dva sinova. Dva! *(Veselo poljubi Lawrencea na lice.)*

Na, tu imaš svojo vrečo. (*Mu malomarno položi vrečko na odejo.*) Zdaj je zgoraj čisto.

LAWRENCE: Hvala. Zdaj bom lahko mirno spal.

VASILKA: Nič ne boš spal. Kdo bo pa meril razdaljo do Lune?

LAWRENCE: Tako sem utrujen.

VASILKA: Utrujen gor ali dol, spati ne smeš. (*Ganljivo, jokaje:*) Kakšen bo svet brez tvojih meritev? Kdo bo potem vedel, za koliko se je Luna odmaknila od nas? In potem bo en dan samo šla, kar šla ... in nikoli več ne bo ne zvezd, ne Lune, ne mesečine, ne plime in oseke ... kakšen bo ta svet z vedno enako visoko morsko gladino? Kako bo mami brez polne Lune kdaj shujšala? Ne smeš zaspati! (*Se ihtavo vrže z glavo na njegove prsi.*) Ne smeš, Lawrence, nikakor ne smeš. (*Zajoče v njegovo odejo.*) Ne smeš ...

LAWRENCE: (*skoraj čisto tiho*): Vasilka ... Vasilka ...

VASILKA (*prisluhne*): Kaj? Kaj?! Si kaj rekel?

LAWRENCE: Veš ... te smeti na Luni ...

VASILKA: Kaj – kaj je z njimi?

LAWRENCE: Bolje to kot nič. Kar koli, samo da ni nič. Zvezde so lepe in vse, ampak če nas ni tam, potem ni ničesar. Zato njihova podoba toliko let potuje. Na milijone let potuje, samo da jih mi vidimo. Brez nas so samo skupek strjenega prahu.

VASILKA (*bridko*): Joj, oprosti! Jaz sem ti pa vrečko prinesla nazaj! (*Lawrence se nasmehne.*)

LAWRENCE: Vidiš, pa si me spet pripravila, da sem se nasmejaj. (*Vasilka se nenadoma dvigne, vsa resna.*)

VASILKA: Lawrence, ti boš umrl, ne?

LAWRENCE: Ti moja brihtnica. (*Dvigne roko, da bi jo pobožal, a ne more. Vasilka ga prime pod njo.*) Vedno vse prav uganesh.

VASILKA: Saj ne jaz.

LAWRENCE: Srček, ne? (*Vasilka pokima. Nenadoma vzklikne:*)

VASILKA: Ha!

LAWRENCE: Kaj?

VASILKA: Najbrž nisi stal točno v sredini tistega kroga.

LAWRENCE: Nisem.

(*Vasilka posmrkne.*)

VASILKA (*pogumno*): Ne bom jokala, veš.

LAWRENCE: To je lepo. Ampak ... sončni mrk bova pa počakala?

VASILKA: Veš da. (*Mu goreče stisne roko.*) Veš da.

(*Obstojita. Vasilka ga drži za roko. V ozadju zažari veliko sonce. Počasi ga prekriva luna. Klavirska glasba, vmes nekdo bere odlomek iz*

Geneze, začetek. Glas je nekoliko počen, zadušen, podoben tistemu, ki prihaja po radijski zvezi iz zelo oddaljenega kraja.)

“V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo. Zemlja pa je bila pusta in prazna, tema se je razprostirala nad globinami in duh božji je vel nad vodami.

Bog je rekel: Bodi svetloba. In bila je svetloba. Bog je videl, da je svetloba dobra. In bog je ločil svetlobo od teme. In Bog je svetlobo imenoval dan, temo pa je imenoval noč. In bil je večer in bilo je jutro ...”

(Mrk – tema.

Nato bolnišnična luč. Lawrence je mrtev. Vasilke ni ob njem.

Tema.)

KONEC

Maribor, 2.–22. oktobra 2007

Saša Pavček

Pod snegom

Nominacija za Grumovo nagrado 2008

Pozna jesen 2007

Osebe:

MILA

MALA, njena hči

MARTIN, med njima

*Neverjetno, kaj vse je možno
v tej majhni, ozki sredi,
v soteski med senčnim hribovjem,
med ljudmi, ki leta že tako živijo,
da duri so kar se da tesno zaprte,
vezi med njimi pa tako stahotno prepletene ...*

1. slika
Mila, Martin

*V gôrah,
pozno jeseni,
veter zavija,
sova straži,
šumi so kot
glasba.*

MARTIN: Na pomoč!

MILA: Kdo je?

MARTIN: Ne bojte se, odprite!

MILA: Odidite!

MARTIN: Ne morem. Pomagajte ...

MILA: Tu nimate več kaj iskati.

MARTIN: Krvavim!

MILA: In kje, če smem vprašati?
Pa ne, da je srce?

MARTIN: Ne norčujete se. Težko stojim.

MILA: Pa odkorakajte.

MARTIN: Odprite, prosim vas!

MILA: Želite novo smrt?

MARTIN: Padel sem.

MILA: Vam njena ni bila dovolj?

MARTIN: Ne morem je pozabiti.
Prosim! Noga mi dreveni.

MILA: Priznate torej?

MARTIN: Ne morem ustaviti krvi!

MILA: Če lažete, vam bo še žal.
Vstopite.

MARTIN: Zahvaljeni.

MILA: Cepín?

MARTIN: Ja, za vsak primer.

MILA: Sem z njim!

MARTIN: Prosim?

MILA: Dajte mi cepin!

MARTIN: Zakaj? Greste kam?

MILA: Nikamor. Dajte ga.

MARTIN: Izvolite. Luči ni?

MILA: Ni, odkar je moja punčka šla.

MARTIN: Ves ta čas ste v temi?

MILA: Vas je strah?

MARTIN: Napačno sklepate, ne bojim se vas.

MILA: In če pride duh?

MARTIN: Pride kdaj? Amalija?

MILA: Ne, Mala noče več nazaj.
Le v sanjah kdaj.

MARTIN: In – kaj govori?

MILA: Nič. Samo gleda me.
Ostal bo več en dvom.

MARTIN: Je mogoče, da se vam niti v sanjah
ne spove, kam je odšla tako
na naglo, brez sledu?

MILA: Od dne, ko ste med naju stopili vi,
je med nama zija prepada ...

Premor.

Zakaj ste se vrnili?

MARTIN: Usoda.

MILA: Patetiko kar pustite!
Nimam živcev zanjo.

MARTIN: Ne boste mi verjeli,
že velikokrat sem bil tu pri vas,
hulil sem se okoli hiše,
cincal, a si vsakič premislil,
vedel sem, da ne boste mi odprli vrat.
Nato čez teden, dva, poskušal sem spet
znova in tako v neskončnost spet in ...

MILA: Skrajšajte.

MARTIN: Danes, že zarana, po noči vnovičnega premišljevanja,
pa je moj dvom prerasel v odločitev,
sklenil sem, da poravnam račun.
Povem vam kar naravnost:
tako ne morem več živeti.
Brez mej se obtožujem,
sit sem samoizpraševanja,
obujanja spominov, groze ...

MILA: Česa ne poveste. In?

MARTIN: Nimam kam, ljudje se me ogibajo,
izgubil sem prijatelje, delo,
doma nimam več.
Vsi me gledajo, kot da bi bil čudak,
zločinec, zbeganec, življenja tat.

MILA: Kaj pa ste pričakovali?

MARTIN: Berem jim iz oči:
zanje sem garjav pes!
Okužen sem s steklino nekoga,
ki je in ga hkrati ni.
Tega ne zdržim, zato sem sklenil –
vas bom prosil za odvezo.

MILA: Ne boste je dobili!

MARTIN: Enako sem danes pomislil tudi sam,
ko sem skoraj že potrkal.

MILA: Našla sem konček sveče.
Pokažite, kje pravite,
da ste se ranili?

MARTIN: Tule.
Res, skoraj bi potrkal,
a sem se, šleva, spet zadnji hip ustrašil!
Bežal sem po bližnjici nazaj v dolino,
spodrsnilo mi je, padel sem,

se kobalil po skalnatem slemenu
in obležal ves krvav na dnu;
Komaj sem privlekel se do vas,
do hiše, ki kljub vsemu hudemu
mi je domače draga.

MILA: Rana ni nedolžna, vi pa tudi ne!
Stisnite zobe, polila vam bom nogo.

MARTIN: A! Boli me, kaj je to?

MILA: Žganje in volovski jezik ranocelnik.

MARTIN: Zverinsko! Bo prešlo?

MILA: Zavijte nogo. Bolj tesnó.
Zakaj prišli ste zdaj?
Zakaj ne takrat, ko vas je čakala,
zakaj ne takrat?

MARTIN: Ta stol je njen?

MILA: Trinožnik ... ja.
Kaj vse je bil ta stol lesen!
Konjič, koč, medvedov grad ...

MARTIN: Smem položiti nogo nanj?

MILA: Mislite, da bi vam dovolila?

MARTIN: Bi, postavila bi ga.

MILA: Jaz, če bi vam dovolila – jaz?

MARTIN: Pa saj je vendar njen!

MILA: Naj torej čaka nanjo.
Kaj me gledate?
Pride, čakam jo, čeprav rekli so mi že davno:
Gospa, vaša hči je naredila samomor.

MARTIN: Tega vam nikoli ne bi smeli reči.
Samo za hip? Težko zdržim tako.

MILA: In mislite, da bo vesela,
ko pride in najde svoj stol
oškropljen s krvjo?
Kaj naj ji rečem, kdo je bil?

MARTIN: Gospa, vem, da vam je težko,
a saj sami veste, da je ne bo.

MILA: Vem in nočem vedeti.

MARTIN: Torej smem?

MILA: Ne! Kako si drznete!
Pomagali ste ji oditi
in hočete še vzeti,
kar bilo je vedno njeno.

MARTIN: Prosim vas, ne obsojajte me več!

MILA: Sem torej kriva jaz?
Ste to prišli povedat?

MARTIN: Nihče med nama ni nedolžno čist,
a da bi na hrbet obesila si nerazumno
križ ...

MILA: Zakaj potem ta kazen strašna,
povejte mi, zakaj?

MARTIN: Ne vem ... Nesreča pač ... saj veste,
v gorah včasih kdo omahne,
skala trešči, sneg zasuje ...

MILA: Ona ni med njimi! Ni!

MARTIN: Upal sem enako, kot upate zdaj še vedno vi!
To upanje zakleto me je potegnilo k tlom:

večer za večerom sem puščal luč,
da ne bi spotaknila se v temí,
odgrinjal postelj, da bi vanjo legla.
Mešalo se mi je od ene same misli,
ene želje, enega hotenja:
da bi prišla k meni!
Vsako jutro sem si rekel: to je zadnjič,
a ko je legla noč, se je ponôvil krogotok
nesmisla. Postajal sem blodnjav,
nisem več zdržal, zato sem prišel nazaj
na kraj svojega, kot mislite si vi,
zločina.
Zato kar dajte, okrivite me,
obrcajte, prekolnite, storite, kar vas je volja,
a moram, moram vam povedati ...
tako sem sam ... strašansko sam.

MILA: Ne prenašam moških solz!

MARTIN: Rad bi ...

MILA: Gabijo se mi.

MARTIN: Rad ...

MILA: Navlaka izdihljajev!

MARTIN: Kaj, če bi našla skupaj kak izhod?

Če bi si priznala, da je bila *nekoč*
in da *zdaj* je več ne bo?
Drugače ne vem, kako ...
Ne znam! Ne morem več čakati.
Upati zaman! Zmešalo se mi bo.

MILA: Za vas je mrtva, zame še živi!

MARTIN: Oba na istem bregu sva, gospa,
in žalostno je, da se delava,
da široka reka dre med nama.

Nehajva, predlagam,
nehajva in sediva –

MILA: Z vami za isto mizo – nikoli in nikdar!

MARTIN: – saj razlike ni – oba sva rana,
obema teče dan enako prazen in ubit.

MILA: Vi mislite, da imava enako usodo?
Ni res! Mene zadela je močnejše.

MARTIN: Moje bolečine ne morete izmeriti.
Ni metra, tehtnice in ne ravnila,
je le konica ostra, ki vodi do srca
in tam kaplja, kaplja že dolgo,
neprenehoma ...

MILA: V primeri z vami jaz upanja ne dam!
Prepričana sem, nekoč ...
nekoč se bo razodelo,
kje bila je, kje je zdaj, kako živi.
Ne verjamete? Redkokdaj se motim.

MARTIN: Vere vam nihče ne more vzeti.

Premor.

MILA: Želela bi vam smrt,
pa vem, da bi mi bilo potlej žal.

MARTIN: Da tam onkraj bi se srečal z njo?
Ni nevarnosti. Ona je svetnica,
jaz sem preklet!

MILA: Zakaj se trudite?

MARTIN: Moški tudi kdaj odrastemo
in se spremenimo.
Bil res sem veteršnjak,
a vsej moji nezrelosti navkljub – *vest*,

jedka vest me je razjedala ves čas,
zgrizla je mojo naduto trmoglavost!
Ne morem sam si oprostiti,
če mi drugi ne oprostite.
Ona mi ne more.

MILA: Smešno, res, nekoč sem si želela videti
prav ta prizor: vas na tleh, kleče,
v blatu jokavega opravičevanja.
Danes me je sram, da sem bila
tako nizkotno maščevalna.
Kaj kar naprej lezete v tisti kot?!

MARTIN: Torej smem zdaj sesti?

Sede.

MILA: Tako torej?

Sede.

MARTIN: In kljub vsemu sedim nasproti vam,
sedim in gledam vam v obraz.

MILA: Če sem poštena: čakala sem na to.

MARTIN: Tudi jaz sem čakal.

MILA: Ja, zdaj ste končno tu,
v bledikavi temi, le napol navzoči,
kot da bi izginjali med vrbje, breze,
da vse se zdi kot sanje,
nekoč že sanjane;
a v njih vas zmerjam zlahka,
režem kožo vam z obraza,
zdaj pa ... ta žareči mrak ...
ta mehka, vibasta svetloba ...

MARTIN: Sam sem si včasih želel isto:
da bi na smrt se ranil,

da bi ranil vas,
kot ste vi ranili njo ...

MILA: Kaj sem, kaj sem – jaz?

MARTIN: Ne morete po vsem, kar je bilo,
tajiti, da niste je prepričevali,
naj že končno me pustite –
za vas sem pač vedno bil nihče,
brezdelnež, lažnivec, ženskar,
postavljač, fakin ...

MILA: Drži, pravilno ste našteli.

MARTIN: Rekli ste ji,
da z menoj prihodnosti ne bo imela,
da jo čakajo le trpljenje, revščina in smrt!
Ja, da jo čaka *smrt*!
To misel ste kot žebelj ji v srce zabili!
Sama mi je v solzah potožila.
Me boste še naprej obtoževali?
Se branili? Recite! Pripravljen sem.

MILA: Zakaj? Kaj mi bo dvobojevanje, zmerjanje,
ves ta balast opravičevanja!
Še molitev ne stori, da duša več ne bi jokala.
Najhuje je v nočeh, ko prameni njenih las diše
kot takrat, ko je bila še dete ...
Takrat mi le kapljice belice
pomagajo omahnuti v sen
in potlej jo zagledam vso v solzah ...
enako kot tisti dan, ko sva se sprli,
zaloputnila je z vrati in odšla ...
Zakaj takrat je nisem potegnila k sebi,
je stisnila močno, ji rebra polomila v sreči,
da jo držim, držim tesno v objemu?
Zakaj šele takrat, ko je prepozno,
vem, kaj bi morala storiti?

MARTIN: Saj ni prepozno, še je čas
in vi ste v njem!

MILA: Jaz v kakšnem – njem? V kakšnem njem,
če smem vprašati vaš blodni um!
Naj to grozeče tuljenje vetra,
ki z vsakim sunkom mi sporoča,
da jo je vzel, da ne bo je več nazaj,
nazaj, k meni domov,
naj to zavijanje, ki edino še *je* okoli mojega telesa,
imenujem – čas?
Ker to, to, kar slišite zdaj, je vse, v čemer sem.
Ta srd vetra, ječanje vej,
to naricanje narave, pri kateri spi,
to je edini čas in mera zanj,
ni ura, ni tiktakanje sekund, seštevki dni,
le neskončna je *praznota*,
ki vedno bolj boli ...

MARTIN: Ne jočite. Hotel sem vam reči ...

MILA: Zakaj, za vraga, niste rekli takrat,
ko vas je prosila za vsak stavek,
za zdrs dlani po njenem licu?
Ko je klečeplazila za čuteč pogled,
zakaj ne takrat?
Kje bila je vaša vest takrat?
Molčite! Zdaj je prepozno!
Kako je znala skriti bolečino!
Od nje se zdaj učim.
Pod tančico smeha se je tudi rada skrila:
"Zdravo, mami!"
"Zdravo, zdravo," sem ji odvrnila.
Kako si želim, da bi vsaj še enkrat,
vsaj še enkrat ji lahko dejala
tako preprosto, vsakdanje,
tako nič hudega sluteč:
Zdravo, zdravo, Mala.
Ne, usmiljenja ne bo!
Kriva sem. Nikoli nisem je vprašala,
kako ji gre, česa si želi ... Nisem.
Sicer pa ni marala mojega mnenja,
mojega usmiljenja,

ni prenesla mojega sočutja,
čakala je na vaše!
Molčite zdaj, zdaj je prepozno!
Žalost, neznosna žalost jo je umorila!
V katero ste jo *vi* porinili!
Ne prekinjajte me!
Naložili ste ji svojo bedo na hrbèt,
sami pa ste lahkomiiselno zapravljali
dneve in noči:
vedno sveže zaljubljene deklice,
vedno bolj pijani pogovori
o Smislu, Bogu, Resnici!
Pa ste našli v tem času,
v tem času, kar je ni,
svoj smisel, svojega Boga?
Imate zdaj resnico svojo?

MARTIN: Moja resnica je v tej prazni dlani.
V teh črtah sem jaz, ste mi nekoč dejali,
ko ste malo za šalo in da bi premagali
zadrego prvega obiska, rekli vi. Se spomnite?
Mala je stala tamle, sramežljivo zardela,
in vi ste me pogledali ... mi dolgo zrli v oči ...
Mar ni bilo takrat lepo?

MILA: Lepo. Lepo.

MARTIN: Še znate brati?

MILA: Ne gledam več v dlani.

MARTIN: Dajte, samo še enkrat vrzite oko,
kot ste takrat storili. Rad bi spet za hip
doživel tisti srečni čas.
Prosim, vzemite mojo dlan v svojo,
recite vzpodbudno mi besedo,
popotnico, nič več, da zberem moč.
Razumite, jaz moram začeti znova!

MILA: Mar niste vedno kar naprej začenjali?
Ni bil zmeraj kakšen nov izziv? Nov posel,

nov študij, nov poklic, ljubezni vedno sveže?
Se še niste naveličali vseh teh začetkov,
vseh brezciljnih odpotovanj?

MARTIN: Le ena pot bila je vredna hoje,
pa sem izgubil sled.
Zdaj hrom stojim in čakam,
vas sprašujem: kam?
Kako?

MILA: (*prime njegovo dlan*): Ta vaša dlan ...
Krive črte. Krive.

MARTIN: Vrnil sem se zato,
ker sem vedel, da sem kriv,
a ne za vse, za vse pač ne!

MILA: Preteklosti ne morete ubežati,
vedite to in se ne slepite.
Premor.
Amalija je zaradi vas zelo trpela.

MARTIN: Mislite, da ji nisem ničesar dal?

MILA: Ste, o ste! Zlasti bili ste radodarni
s tem, kar ste ji poklanjali ponoči!

MARTIN: Ste ljubosumni?

MILA: Ta vaša samovšečnost!
Noči, prav te, ki so vam nosile
veselje, opoj slasti,
so njej pustile svoj črni del:
obup, zapuščenost, ničevost lastnega obstoja!
Kakšna samota!

MARTIN: Samote nisem hotel ...

MILA: Niste?
Počasi je teklo upanje
navzdol s solzami, počasi,

noč za nočjo, v bele rjuhe,
da pride ljubi ...

MARTIN: Vem, moral bi drugače,
drugače živeti, moral malo prej,
samo malo prej spoznati ...

MILA: Da?

MARTIN: Da ... Vi ste ji tako podobni.
Isti temni žar oči.

MILA: Njen otrok pa bi bil podoben vam.

MARTIN: Za otroka nisem kriv! Sama se je odločila.

MILA: Ni vas bilo.

MARTIN: Sama je tako hotela.

MILA: Hotela ga je obdržati.

MARTIN: Nemogoče!

MILA: Mogoče ... mogoče ...

MARTIN: Kaj vam je?

MILA: Meni? Nič, zakaj?
Nisem je obtoževala, nikdar!
Le kako bi jo, saj se tudi meni
v njenih letih je godilo isto ...
Razumela sem ... hotela je ...
O, kako sem čutila z njo!
Kot da bi njeno telo postalo moje ...
Bolelo me je v prsih ...
Čutila sem ...

MARTIN: Ja ...

MILA: Vstanite. Bo šlo? Primate se me ...

MARTIN: Krhki ste.

Dišite ...

MILA: Vidite tiste smreke ...

tam je ... izginila ...

MARTIN: Tamle?

MILA: Ja, in še dlje ...

MARTIN: Rada je tekla ...

MILA: Ja.

Premor.

MARTIN: Moral bi jo zadržati.

MILA: Rekli pa ste ji,
da je ljubezen – smrt!

MARTIN: Hotel sem ... podžgati strast.

MILA: To imate radi?

MARTIN: Kaj se pa vam zdi?

Premor.

Zunaj se dani.

MILA: Kakšna svetloba ...

MARTIN: To je imela po vas.

MILA: Ta prstanec enako kriv?

MARTIN: Pa res.

Glasba, lahko drsi skozi jutra mladi čas.

2. slika

Mila, Martin

*Nagiba se večer,
v hiši je toplo,
diše posušene trave,
rože odpirajo medene čaše,
glasba zapeljuje par
v nežen, gibek ples.*

MARTIN: Malo sem šantàv, pa vseeno –
smem prositi?

MILA: Joj, ne, ne morem,
saj ne znam več!

MARTIN: Znaš, o znaš. Primi me.

Plešeta.

MARTIN: Verjameš zdaj?

MILA: Da sva si sojena?

MARTIN: Bila od nekdej. Pa si nisva upala priznati.

MILA: Molči. Kaj govoriš ...

MARTIN: Bila, bila ...

MILA: Slutila nisem. O bog, kaj zdaj?

MARTIN: Bog naju ima rad.
Pravilno in lepo je sprejeti dar neba.

MILA (*neha plesati*): Ne, ne morem! Ne smem!

MARTIN: Mila, sprijazniti se moraš:
Amalija je mrtva.

MILA: Ne.

MARTIN: Amalija je zdaj drugje.

MILA: Tako jo imam rada.

MARTIN: Oba jo imava rada. Zmeraj bo najina.

MILA: Ne morem.

MARTIN: Ne obtožuj se že vnaprej ...

Mila, že dolgo je nihče ne išče,
sneg pokopal je celó spomin.
Samo midva še za njo in z njo živiva!
Najina naloga je zdaj preživeti,
delati še zanjo, ki je ni,
najti nov smisel, nov način ...

MILA: Ne, ne morem! Kriva bova oba!

MARTIN: *Kriva sva le zato, ker sva!*

Je krivda, da si dala ji življenje?

MILA: Vzela sem ji ga.

MARTIN: Oh, ne nori, ljuba, ne pretiravaj.

MILA: Martin ...

MARTIN: Poslušaj Mila, samo skupaj lahko premagava nesrečo.

Seveda, najlaže
se je v žalost potopiti,
ne truditi se več, zgubiti upanje,
ljubezen, voljo do življenja ...

MILA: Zakaj mi vse to govoriš?

MARTIN: Glej, če sem izgubil Malo,
ki v meni je zbudila kal ljubezni,
in sem, če sem pošten in do dna skesan,

malomarno jo zavrgel,
naj popravim svoj nezreli greh,
dovoli, da sem mož v oporo tebi,
ljuba ...

MILA: Ne! Ne smeva, prosim te, ne nôri!

MARTIN: Samo zaupaj in mi v svetlobi sledi.

Pogumna si in plemenita,
nihče ti ne more oporekati
poštenosti, ljubezni predane materinske,
nihče ne more v bolečini,
ki še vedno žge na dnu srca,
kosati se s tabo, a verjemi,
tudi najhujši sovražnik ti ne privošči,
da v žalosti zblaznjêna tavaš
po poteh osamljeno-turobnih,
ne želi, da mreš, veniš, postajaš
mrtev kup spominov trpkih,
se utapljaš v sanjah blodnih, bolnih,
kličeš nikoli več priklicano nazaj!
Slišiš! Nočem, ne pustim,
da ihtiš samotna v teh nočeh,
ko ščip je zlat in ti še tako si mlada ...

MILA: Le nekaj mi priznaj –
si ljubil jo, si ljubil jo tedaj,
si ljubil jo zares?
Prosim, reci, reci, da je res.

MARTIN: Rad sem jo imel,
rad zelo in bil zaljubljen sem ...

MILA: Hvala ...

MARTIN: ... v isti ta pogled,
v isto senco čela,
v skladnost tega neskladnega obraza ...
V isto snov me vleče, v isti rod,
v žensko, ki je zame ena sama,

ena sama,
ki lahko bila bi mati,
ki lahko je njena hči,
kot ti si svoje mame hči
in njena mati tvoja kri ...

Jo poljubi.

MILA: Ta poljub je dar neba,
zavezuje.

MARTIN: Obljuba, zapisana med zvezde.

MILA: Martin, jaz nimam dna,
se tega ne bojiš?

MARTIN: Kako ti krilo šelesti,
kot listje, ki ga dviga kónj galop!
Česa bi se bal?

MILA: Mojega srca prepada,
votlosti, nenehnega jemanja.

MARTIN: Tvoje srce zame je zaklad,
kar bom vanj dajal,
je temelj, trden most,
popotnica prihodnosti.
Zidaj z mano isti tlak,
dihaj z mano isti zrak,
živi, živi, ljuba moja!

Objem.

MILA: O! Kako sem koprnela po življenju!

MARTIN: Lepa si, žariš! Kako se osipa
cvetje bolečine, trnje zla,
kako odpada tvoja žalost,
tvoj napuh,
kako se levi tvoja koža,

kako me boža,
kako me boža
ta nežna dlan,
ta mehki pramen las,
ki se v telo mi vije,
s teboj me spleta
v venec
trden, enovit, predan.

Poljub, objem ... Premor.

MILA: Mižiš?

MARTIN: Premišljujem.

MILA: O čem?

MARTIN: Kdo je pravzaprav bil tvoj ...
Kdo je oče Mali?

MILA: O tem ne govorim.

MARTIN: Zaupaj mi skrivnost,
verjemi, ostala bo med nama.

MILA: Ko je odšel,
srce sem stisnila v pest mesa,
precizno je tiktakalo, a ni živel.
Razbila sem najino zrcalo,
da me podoba samosti v njem ne bi skelela.
Veš, imela sva navado,
da sva se skupaj ogledovala,
potem ko sva se skobacala
iz postelje, držeč drug drugega
za roke, pleča in lahti,
smejala sva se, ocenjevala: kdo je večji,
kdo bolj plečat, kdo širše ima boke;
ljubkovala sva se, se igrala ...
Potem, ko meni trebuh je narasel,
bilo je smeha manj.

Bal se je dotika, bal,
da česa ne bi strl, je dejal.
A jaz dobro sem slutila, da boji se sebe.
Sebe samega, ki bi ob življenju mladem
moral najti nov zamah.
Zato je odšel iz te hiše že zarana,
zvečer popila sva kozarec vina,
meni dal je še pelina, rekel,
da detetu, ko se rodi,
življenje zdelo se bo slajše!
Jutro hladno me je prebudilo,
tipam okoli svojega telesa –
prazno. Ob meni ležala je vrzel.
Bolela je tišina.
Brez besede šel je, brez objema,
v vratih pustil je svoj ključ, denar na mizi,
razumela sem, kaj s tem je hotel reči –
to je vse, kar zmorem dati ...
Vedela sem, da nazaj ga več ne bo.

MARTIN: In si kljub temu ostala tu in ga čakala?

MILA: Ostala, čakala ... Končno sem se pomirila
in sprejela novo pot. Dobro sem se znašla.
Postala sem sama sebi gospodar.
Nikoli se ne bi v dolino k svoji materi vrnila.
Sicer pa – tam z otrokom nisem bila nikoli dobrodošla.

Premor.

Moja Mala, kako bila je lepa,
ko se je rodila!
Drobcena.
In ko začela je čebljati –
veselje sólo! Potem pa šola, zvezki, uspehi njeni ...
Kako je hitro tekel čas ...
Nato ljubezen njena
prva-zadnja.
In tu, pri tebi,
zgodba se konča in spet začne.

MARTIN: In on se res ni pojavil več?

MILA: Ne boj se, ni in se ne bo.
Nekako ni bil rojen za družino.
Bil dosti starejši je od mene,
posebnež, mislec, samotar,
življenju je rad pustil teči
po ustaljeni poti mirovanja.
Spominjam se, nekoč mi je razlagal:
"Korak ni namenjem temu,
da prehiteva nogo;
tla je treba s stopalom negovati,
se jim zahvaliti, da so, saj bi brez njih
vse padlo, zaradi tal vse navpik stoji!"
Zanimivo pravzaprav, se ti ne zdi?

MARTIN: Mogoče.

MILA: Mali sem se zlagala, da je mrtev.
Morebiti tudi je, objokovati se ga
nisem namenila, preveč so hitro
tekli dnevi, preveč vsakdanjih je bilo skrbi.
Pa kaj si me zapeljal, da o tem ti govorim,
zdaj ni pravi čas za to, zdaj mi je lepo.

MARTIN: Saj vsa drhtiš! Pozabi, pozabi, ljuba.
Kako si ti ranljiva!

MILA: Zmotili ste se, tujec trubadur,
moje srce ni več brazgotina.
Tule, glej, Martin,
zrcalna je jasnina.
Se vidiš?

MARTIN: Čudež vidim, sebe ne!

MILA: Pa si, si!
Tu si ti!
Ti – lep,
moj ljubi.

MARTIN: Lep bom, če tako želiš.
Lep in razuzdan.

Premor.

MILA: O, kakšen mir,
kakšna blažena
tišina ...

*Glasba je kot zvok triangla,
milo potrkava,
snuje v ritmu nek' prihod.*

3. slika
Mila, Mala

Mila sama, zapre vrata v Malino sobo.

MILA: Zaspi, zaspi, sanjaj, sanjaj, ljuba hči.

Premor.

Kaj sem ji storila! Kaj sem ji storila!

Premor.

O sneg, z jasnega zapadi,
zameti vse poti,
da ne pride več Martin!
Sneg, daj, stori,
da ne bo nikoli več gazi
za korak, ki mi bil tako je ljub!
Sneg, padí! Padi!
Prekrij, mojo črno vest prekrij!
Sneg, padaj, padaj,
padaj!

4. slika

Mila, Martin

Mala v sobi spi, Mila, Martin se vrne.

MARTIN: Mila moja,
midva sva dva srečneža! Jajá!

MILA: Tiho!

MARTIN: Jahá, nimaš pojma, kaj se je zgodilo!

MILA: Prišla je.

MARTIN: Bogataša sva! Kakšen posel, ej!
Tvoje zeli so zlata jama!

MILA: V sobi spi.

MARTIN: Kdo, če smem vprašati?

MILA: Moja hči.

MARTIN: Ha! Tvoja hči v sobi spi,
jaz sem trezen, ti pa rosno mlada!

MILA: Verjemi in hitro se poberi,
dokler je še čas!

MARTIN: Gospodarja stran podiš?
Ta pa je poštena!
In s čim sem si zaslužil to ravnanje?
Saj samo zate vse dni garam!
Od kod na lepem babje muhe?

MILA: Martin, me slišiš:
Mala je doma! Razumeš?!
Prišla je z gore!
Vsa izčrpana padla v posteljo je svojo.

MARTIN: O, ti lisička ti,
 novo igrico se greš,
 pohotna lepotica!

MILA: Nehaj, nehaj, zblojen si!

MARTIN: Zblojen, jaz? O, nesrečna ženska ti,
 slaba vest ti pamet je zmračila!
 Prosim te, kot že ničkolikokrat,
 da se odvežeš in končno se sprostiš!
 Nisem položil na to, cmok!, presrčkano srce
 že tristokrat ti misli zlate:
 greh ni, če z mano spiš!
 Samo tako lahko sva preživela.
 Verjemi, Mala bi bila vesela!

MILA: Kar vprašaj jo, če si téga res želi!

MARTIN: Kaj si vzela? Si spet goltala belico?

MILA: Blodnjava bova oba,
 če se zdaj zbudi.

MARTIN: No, pa narahlo priškrnimo dekliške duri.

MILA: Ne! Ne pustim! Ne nori!

MARTIN: Naj pokukam, no!
 O, prelep prizor!
 Pod odejo nekaj prav nalahno diha.

MILA: Molči! Proč! Proč!

MARTIN: Čakaj, pusti me,
 naj vidim tvoj fantazijski umotvor!

MILA: Martin, zbeži! Čas je še! Ne!

MARTIN: Sanjo tvojo pa že moram videti, mar ne?
 O! Lepo. Srna!
 V mrak si mlado srno položila.

MILA: Groza! Kako si zloben in pijan!

MARTIN: Jelen navadno greje se s košuto,
ti pa hočeš, da grem k srni v vas?
Tvoja želja, meni ukaz!

MILA: Ne morem več, jaz grem od tod, Martin!

MARTIN: Oh, te tvoje pridne roke,
obožujem jih!

Mila odide.

Pojdi, pojdi, ljuba, in naberi,
Čim več naberi ...
Uh, kako se mi vrti!

Glasba z vetrom se vrtinči.

6. slika

Martin, Mala spi.

MARTIN:

Znorel sem – to ni mogoče!
Jaz nisem tu ...
Če sem, je ta deklica drugje ...
Drugje si, Mala, iz druge si snovi.
Prosojna si ...
Si vestalka? Si spomin?
Privid? Slepilo?
Moj bog! Saj se mi meša!
Kako ves dom diši
po najini pomladi!
In najina ljubezen, ki pred leti
je pod snegom zledenela,
spet se tali med nama ...
Ah, sanjam! Bledem!
Sram me bodi!

Bledem spet, norim.
O ti moja sanja,
ti speča oddaljena nevesta.
Samo da si,
samo da si nazaj,
nazaj ob meni!

Glasba:
Kličejo se ščebeti
nočnih ptic.

7. slika
Mila
Mila sama.

MILA: Gora, daj mi moč, da ne zblaznim!
Zakaj sem mu verjela, popustila!
Gora, če si mi vrnila hčer, vrni mi še ljubega!
Ne, gora, vzemi ga, nočem ga imeti!
Cepin. Cepin? Kaj dela tu?
Naj ga vzamem? Naj jelena pokončam?
Ne, ne krvi!
Oba imam tako strašansko rada ...
Rada vaju imam praprot, praprot, preslice ...
Moj bog, saj se mi meša!
Gora, gora, vzemi me,
vzemi, kot on jemlje njo,
pred mano, pred mojimi očmi!
Ne morem poslušati ščebetanja ...
praprot, praprot, preslice,
mah, jéglič, pelod, žir!
Ne morem slišati gruljenja,
kljunčkanja, drgetanja njunih kril!
Prostak! Ničvrednež! Moški stvor!
Grem, grem po strmi poti!
Prekleta razuzdanost in pohota!
Tečem v noč, po ruj strupen, kačjak,
črno zel, strupenjačo, kristavec,

smrtnik, po pasje jagodičje!
Odide.

GLASBA:
Volk samotni tuli,
gonijo se divje mačke.

9. slika
Martin, Mala

MARTIN: Sanjala si.

MALA: Martin? Kaj me strašiš.

MARTIN: Amalija.

MALA: Kaj delaš tu?

MARTIN: Ne morem verjeti ... pri tebi sem.

MALA: Že dolgo?

MARTIN: Dolgo in še bi gledal te, ko spiš.

MALA: Mame ni?

MARTIN: Kmalu pride.

MALA: Kako si vedel, da sem tu?

MARTIN: Saj nisem. Prišel sem po zeli.
Nosim jih prodajat v dolino.

MALA: Ti?

MARTIN: Moram.
Tebe ... tebe ves ta čas iskal sem v gori,

zgoraj nad previsom sem se ponesrečil,
ranjen sem komaj zvlekel se do tod
in našel tvojo mamo v srhljivem stanju:
ždela je v temi in te čakala.
Mučila se je ... pomagati sem moral,
da je nekako preživela ...

MALA: Nikoli si ne bi mislila,
da si bosta vidva pomagala.
Kako pa gre?

MARTIN: Težko. Povej, kako si ti?

MALA: Pa ti? Si večkrat tu?

MARTIN: Ne. Občasno le. Ne sprašuj, oprosti.

MALA: Kaj naj oprostim?

Tišina.

MALA: Oprostim naj kaj, Martin?

MARTIN: Čakal sem te ...
Oprosti – tako sem te vesel!
Oh! Pisal sem ti pisma,
v reko jih oddal,
noro buljil sem v brzice
in se kesal, kesal.
Oprosti mi za vse.
Oprosti, prosim.
In ti, povej že končno,
kje bila si, reci mi!
Te lahko poljubim?

MALA: Odloči se, kaj bi zdaj rad?

MARTIN: Vse, vse bi rad!
Povej, ne, zamolči,
če si našla
si v tem času koga.

MALA: Našla sem očeta.

MARTIN: Očeta? Čigavega?

MALA: Hvalil se je, da je moj.

MARTIN: Ne? In kakšen je?

MALA: Še kar.

MARTIN: Težko verjamem, da je res, kar praviš.

MALA: No, kaj takega tudi meni na kraj pameti ni padlo,
takrat, ko sem vsa zbegana od doma pobegnila,
hotela sem ...
... premišljevala sem,
kako bi bilo, če bi skočila ...
s skale v reko,
če bi me odnesel veličastni slap ...

MARTIN: Res si hotela to storiti? Zakaj?

MALA: Nista me imela rada.

MARTIN: Ne, Mala, to ni res! Bil sem zaljubljen vate
in bom vedno, ti obljubim!

MALA: Zakaj si se takrat,
ko mi je bilo najhuje, umaknil,
sam najbolje veš.
Zame ni več pomembno.

MARTIN: Bil sem zmeden, še nezrel ...

MALA: Ne trudi se, res ni pomembno ...
Prepozno je, sicer pa, kar bilo je lepega,
bo ostalo v meni, nespremenjeno.

MARTIN: Oprosti, prosim.
Daj, da te poljubim.

Poljub.

MALA: No, koprene so bile nad vodo ...
lep prizor, poln nadnaravnih sil.
Zdelo se mi je, da morala narediti
bi le korakec, nagniti prst na nogi,
pa bi ...
A takrat, še zdaj ne vem, če res,
zaslišala sem zvonko glasbo ...
Je bil kamnit triangel,
pastir, ščebet kalina,
je bil samo odmev tišine?
Ne vem.
Morda je kamenje polzelo
skozi trikot skalnat ...
Zanimalo me je, mamilo,
krenila sem za rešilnim zvokom.
A nenadoma glasu je ponehal ton,
izgubila sem se v gosti, gluhi gmoti,
okoli mene bile so le meglice –
nato po dolgem, mučnem času
prezebla in izčrpana dotavala
v gosti sem megli do nekakšnega obzidja ...
pred njim zagledam starca in ta me povabi
v ta ... lahko bi rekla ... neke vrste samostan.
Starec je dolgo bôlščal zmeden vame,
nato je vprašal, če sem Mila.
Rekla sem: "Ne, Mila je moja mama."
"A tako, pa si ji zelo podobna,
najbrž si njena hči.
In če je tako, sem torej jaz tvoj oče!"
Mislila sem, da me bo na mestu kap!
Mama mi je zatrjevala, da je umrl davno, davno kdaj!
Zdelo se mi je, da vse njeno materinstvo je navadna goljufija!

MARTIN: Neverjetno! Kaj vse je možno
v tej majhni, ozki sredi,
v soteski med senčnim hribovjem,
med ljudmi, ki leta že tako živijo,
da duri so kar se da tesno zaprte,
poti med nami pa tako strahotno prepletene!

MALA: Saj kaj dosti v tem času ni govoril,
v glavnem je ponavljal vedno isto:
"Čas je hip, življenje naše sen, privid."

"Privid?" sem enkrat ga vprašala.
"Ja," je rekel, "ko sem odhajal
od tvoje matere – nadarjena zdravilka,
zeliščarica moje šole – je bil oster dan
močnega piša, hodil sem in se obtoževal,
da sem neodgovoren lahkovrnež,
a nisem skrenil z májave poti,
kar v daljavo stopal sem premišljujoč,
da moram se takoj vrniti,
ker zdaj moja mlada ..."
'Moja mlada', tako je rekel moji mami!
"... dete pričakuje. Po drugi plati,"
je rekel, tako je dvignil prst,
"pa sem vedel, da je zahtevna – da sem jaz,
tak kot sem, zanjo nepotrebno breme.
A glej," mi zaupljivo je dejal,
"bolj sem se oddaljeval,
bolj bila je hiša, ki sem jo zapustil – pika,
bolj sem jo goreče ljubil,
bolj po njej sem hrepenel!"
Veš, kako so mu žarela lica!
"Joj, kaj takrat bi dal, da bi jo lahko objel!
Hotel sem se nemudoma
vrniti, tisti hip pa, kot zakleto,
se na naglo je stemnilo,
nad mano je visél grozeč oblak.
Nevihtna usoda je zame odločila:
nikamor nisem šel! Ostal sem tu.
Pogled mi je še zadnjič zataval po dolini,
počasi se vanjo megla je spustila,
vajin dom se je pogreznil v gosto, motno prejo.
Ja, takrat se mi je zdelo,
da vse tam doli sem le sanjal,
da sem končno rešen sladke more,
saj tam ničesar ni in najbrž tudi
nikoli ni bilo ..."

Mislila sem si: ta je popolnoma odštekan,
kaj, če je malo nor, a je takoj popravil vtis,
jasno, mirno je dejal:
"Če pa so vendarle ljudje,
sem se tolažil, bodo razumeli samotarja,
če bodo želeli me spoznati,
bodo že prišli, prav iz iste megle se bodo
izkopali in zlezli mi v srce, če ga bom
v samoti skrbno negoval!"
Si misliš! Tako se je odločil in ostal za vedno v gori.
Pa saj ga ne obsojam, kako naj ga?
Tam gori sem celo malo ga vzljubila –
kako otroško se me je veselil!
Čudne jedi je cmaril, zjutraj ves poskočen:
"Kikiriki, princeska, izvoli čaj, diši po divjem medu!"
Spreten je pri plezanju, še vedno, neverjetno!
Zeli nabira, jih suši, podrobno jih razlaga:
melisa te uspava, trn poživi,
jeklín je za ono stvar, volčín je abortiv ...

Premor.

Ko so me iskali,
me skril je bolje
kot šivanko v gostem senu.
Hotel je na hitro zakrpati vrzel
otroških let. Oba sva želela naužiti
se drug drugega bližine,
si zgraditi vsaj za silo družino pomanjkljivo,
napolniti manjkajoči delček,
ga stisniti v zapoznani stik med hčerjo in očetom.
Kar ni in ni hotel me iz rok spustiti!

MARTIN: To je neodgovorno, tako vendar se ne dela!

MALA: Vem. Od tod je videti tako, kot praviš,
tam zgoraj vse se zdi odmaknjeno, drugače ...
Drži, zatiskala sva si oči, odlašala.
On še malo bolj kot jaz!
Nato se človek zlagoma navadi,

da gori teče čas, kot hoče veter, dež,
dnevi s soncem se gubijo,
narava divja vlada s svojimi zakoni
in potepta marsikateri vzgib,
tako se vest polagoma uspava.
Kljub temu – vem, vama naredila sem krivico.

MARTIN: Veš, kako sva z mamó trepetala zate!

MALA: Najbrž res, čeprav ...
Sita sem vajinih strahov!

MARTIN: Mala, vedi, mama ti vedno
samo dobro je želela.

MALA: Dala mi je zeli, da sem splavila.
Dobrota neizmerna!

MARTIN: Tega nisem vedel, kako?

MALA: Nisi?

MARTIN: Ne.

MALA: Prav, če tako praviš ...
Bolelo me je ...
Kar naenkrat sem začela krvaveti.
Veš, kako to boli!
Takrat nisem niti pomislila,
da ona bi lahko ...
Danes vem. Po očetovi zaslugi.
Bil je njen volčín.

MARTIN: O, Mala moja. Kako mi zate je težko.
Povej mi, zakaj si pobegnila?

MALA: Hotela sem vaju oba raniti.
Močno raniti. Da bi videla,
če vama je sploh kaj hudo ...
Tebi sem se hotela maščevati

za tvoje besede, za tvojo neodločnost,
za vse noči,
ko sem te zaman čakala ...

MARTIN: Ne boš me nikdar več, ne boš ...

Jo poljublja.

MALA: Kako je maščevanje borno, bedno!

MARTIN: Ne boš, ne boš ...

MALA: Veš, kaj je rekel oče?
"Odpusti, Mala, njuna dejanja –
zate zlo, meni so prinesla tebe,
zame so najlepši dar."

MARTIN: Poslušam in strmim. Lepa si in drugačna.

MALA: Drugačna sem, to pa drži.
Ne prenašam več laži.

MARTIN: Vidiš, jaz pa – rad začel bi znova ...

Jo objema.

Laži ne maraš, prav imaš.
Laž, hja, laž –
nekaj mrzlega,
jezik ti hromi,
ko jo izrečeš, je sprva kepa,
na koncu pa snežak! Ha!
Jah no, malo sem te hotel razvedriti ...

MALA: Temno je, vidiš strele?

MARTIN: Nevihtica bo brž prešla,
čakal sem te, hrepenel,
kaj, ko bi se stisnila?

MALA: Kje je mama, da je še ni?

MARTIN: Šla je po zeli. Ne skrbi,
ve, kako se gozdu streže!
Kako si vsa prosojna ...

MALA: Je ne bi šla iskat?

MARTIN: Ne hodi v takem ven.
Nevarno je!

MALA: A zanjo, revo, je pa sončen dan!

MARTIN: Ne pustim te!
Enkrat si se mi zgubila,
zdaj te več ne dam!

MALA: Jaz si ukazujem sama.
Ne bom si odpustila,
če je zdaj ne grem iskat.

MARTIN: Z njo bo v redu, če ti rečem!
Ubogaj me!

MALA: Bom prepričala se sama!

Odide.

7. slika
Martin

Prejšnji, Martin sam.

MARTIN: Trmasta kot njena mati!
Kaj sem lazil na ta hrib, kot da žensk v dolini ni!
Usodo sem si zapečatil.
Zgrešeno sem verjel v smrt,
zato mi z ljubeznijo pogubno je zavidala.
To je kazen za to prekleto, prirojeno črnogledost!
Moram v dolino!

Tu je vse zakleto.
Odslej bom držal se trojice: dobre misli, besede in dejanja!
Lije, bliska se, grmi!
Saj lahko me še pobere!
Jutri, jutri bo lep dan!
V skednju prevedril bom noč,
zarana jima pustim pismo,
priznam vse, se opravičim
in za vedno usodi mračni obrnem svoj hrbèt!
Tako in nič drugače!
Jakna. Nahrbtnik. Voda. Šnops.
Nož. Čevlji. Nogavice. Kje so nogavice?
Kje so moje nogavice?
Mila, kje so moje nogavice?

8. slika

Martin; Mala, Mila

Martin; Mala in Mila vstopita.

MALA: Mama, doma si, vse je v redu.

MARTIN: To vendar se ne dela!
Čisto sta premočeni, še to manjka, da zbolita!

MALA: Komaj sem jo rešila ... spodaj ob potoku je ...

MARTIN: Mila, saj si čisto preč.

MILA: Nogavice – so v omari.

MARTIN: Mala, preobleci se!

MILA: Slačiš jo?!

MARTIN: Mila, kaj ti je?
Se spet je ponovilo ...
Reva, treseš se,
vse je v redu, vse ...

MILA: Molči.

MARTIN: No, Mila, si našla kaj? Jerebike ni?
Daj, pokaži, kaj je v malhi.

MILA: Nobene malhe nimam, pusti me.
Kako lažeš, kako lažeš ...

MALA: Mama?

MARTIN: Odkar si šla – ima težave:
norost, tesnoba, panika jo grabi ...

MILA: Ti si angel, ljuba hči.

MARTIN: Si spet gohtala belico?

MALA: Belica, saj to je močen sedativ!
Pridi, mama, joj, vsa drgetaš.
No, hočeš? Pripravim ti kopel!

Mala odide.

MILA: Angel, angel in svetnica!

MARTIN: Ne razburjaj se, ti škodi.
Odnesem, ko bo vreme, vse v dolino.
Uf, denarci bodo padali! Boš zadovoljna!

MILA: Zakaj si mi lagal ...

MARTIN: Pomiri se. Pojdi v posteljo.

MILA (*zgrožena, v solzah*): Da te ni sram! Ponovi, če si upaš ...

MARTIN: Mila, pomiri se.

MILA: V posteljo, nikoli več! Nikoli več! V posteljo ...

MARTIN: Spet te je prijelo.

MILA: Ona je najina vestalka.

MARTIN: Vestalk ni, Mila.

MILA: Vestalk ni, vestalke so, vestalka je, vestalka!
Zakaj se sprenevedaš? Slišala sem te!

MARTIN: Noriš, Mila, spet noriš!

MILA: Saj, v tem je kal nesreče moje,
to si mi govoril!

MARTIN: Kaj sem – jaz?

MILA: Da sem nora, ker jo čakam!

MARTIN: Zblojena si, prav?

MILA: Lagal si mi, da je ni,
in jaz sem ti verjela!

MARTIN: Sama si tako hotela!

MILA: Nisem!

MARTIN: Lagal sem – prav. Pa ti?

Mala se vrne, posluša, ne opazita je.

MILA: Nikoli.

MARTIN: Vem, da ne! Saj res, poslovno:
v mestu neka mati za svojo
nosečo hčer išče abortiv,
zanima me, volčina – ti je kaj ostalo?

MILA: Kdo ti je ... ?

Zagleda Malo.

MILA: Mala, hotela sem te rešiti, on ni ...
Odpusti, prosim ...

MALA: Otroka sem hotela, mama!
Želela sem si ga!
Želela sem ga, ja, Martin!

MARTIN: Nisem vedel ...

MALA: Kako nisi? Si pozabil?
Seveda, rep med noge!
Naj te spomnim?
Rekla sem ti, da sem noseča,
in ti si rekel, mlada si,
vse bo dobro, ljubim te, in šel!
Zbolela sem od hudega!
Mama te je poiskala, v krčmi, jasno!
In njej si rekel,
kar pač si.

MARTIN: Kaj sem rekel?

MALA: Oh, ne bom ponavljala. Da otrok ni tvoj.

MARTIN: Ni res! Nikoli! Rekla mi je,
da si se sama odločila,
da otroka ne želiš in
da med nama je končano.

MILA: Rekla sem. Obvarovati sem te hotela.

MALA: Kako si mi mogla to storiti!
S kakšno pravico?

MILA: Bala sem se zate.
Odpusti, prosim. Jaz sem tebi vse ...
O bog, kaj bi dala,
da bi mi spet rekla mama.

MALA: Nesrečna ženska, vse narobe si v življenju si želela!

MARTIN: Mala, mama ti je odpustila samo zato,
da bi odšla, od koder si prišla.

MALA: Saj sem vedela. Tebe je ...

MARTIN: Mene.

MALA: Zakaj sem se vrnila!

MILA: Rekel mi je, da ...

MALA: Da sem mrtva, in zato si ga vzljubila!?

MILA: Ne! Verjela sem, da prideš!

MALA: Seveda, jaz sem vsega kriva!
Oprostita, da sem sploh prišla!
Umazana, oba sta umazana!

MILA: Mala, oprosti mi ...

MALA: Obe, naju obe si imel!

MARTIN: Pa ti? Koga si pa ti ta čas imela?

MALA: Nikogar!

MARTIN: Pa kdo ti bo verjel, ti, hči planin? Kdo?

MILA: Ne žali je, Martin!

MALA: Ti, ti mi boš očital! Da te ni sram! Kako si upaš?

MARTIN: Kaj pa ti veš, kako sem jaz trpel!
Najbolj preprosto jo je podurhati,
meni nič, tebi nič!
Čakal sem te! Čakal, te iskal,
prelazil vsako grapo, preplezal vsak previs!
Iskal sem te, razumeš!
Iskal! Ti pa – kaj?!

Kaj si vendar mislila?
Nič! Samo nase! Samo nase ves ta čas!
Misliš, da je moja duša kamen?
Tvojo mater sem zadnji hip rešil
iz hude depresije,
kaj misliš, da je to lahko?
Samo o tebi sva ves čas govorila,
samo zaradi tebe sva bila!
In ti? Ti bila si molk!

MALA: Izdal si me! Dvakrat si me izdal!

MARTIN: Nisem hotel! Nisem kriv!

MALA: Mojo mamo si zapeljal
in zdaj bi jo mirno pustil
zunaj zmrzniti!

MARTIN: Ni res! Zdaj je dovolj, če ne, znorim
in vama ne bo lepo. Prisežem!

MALA: Izvržek!

MARTIN: Glej, ta cepin, ga vidiš – tule – zak!
zabit je v les, a prav tako
lahko ponikne tudi v meso!

MILA: Martin, ne!

MARTIN: Dovolj mi je tega hlapčevanja!
Kaj mislita, kdo sem, da z mano se pometa!

MALA: Ti si pometal z mano, ne jaz s teboj!

MARTIN: Sem! Priznam! In rekel sem ti vsaj – oprosti,
a princeska, ona – ne, ne! Ne – ona
je prevzvišena, da bi priznala!

MALA: Sovražim te!

MARTIN: Mene? Nisi znala povedati, preden si šla?
Daj me, kar daj, sovraži me! Sovraži me!
Sovraži ... Saj drugega si ne zaslužim ...

MALA: Jokaš? Prvikrat te vidim.

MARTIN: Jokam, ja, pa kaj! Rad sem te imel,
rad imel sem tvojo mamo.

Tišina.

MILA: Moramo se pogovoriti.

MALA: Dobro. Prav.

MILA: Sédim.

Sedejo. Tišina.

MILA: Tako.

MALA: No?

Tišina.

MILA: Zunaj se umirja.

MARTIN: Kaže, da bo prvi sneg.

MILA: Že narahlo pada.

Tišina.

MALA: Starši imajo prvo besedo.

Mila molči.

MALA: Torej, naj začnem: oče ...

MILA: Mala, zdaj boš ti zaprla
vrata za menoj,

obrnila v njih boš ključ
in jaz ne bom se več vrnila.

MALA: Čakaj, mama, da povem:
oče me je prosil, naj ti sporočim ...

MILA: Oče? Tvoj? Moj prvi fant?

MALA: Ja, prav si slutila. Rekel mi je,
naj se vrnem domov.
Prosil me je, naj ti rečem hvala.

MILA: On?

MALA: Rekel je: "Moje očetovstvo
je bilo kratkotrajno,
le naključje, sreča,
za katero sem tvoji mami
od srca hvaležen.
Prosim te, poljubi jo."

MILA: To je rekel? Res?

MALA: Je. In potem se je poslovil,
ni hotel moje pomoči, rekel je:
"Pot bi rad končal sam.
Odšel bom malo više,
tam me čaka družba gamsa.
Ta žival pametno živi,
ne ovinkari, v visokih stenah
to se ne izplača, je, kar je
in dokler ga neso kopita.
Upam, da skupaj osvojiva vrh
Vsegà in Niča."
Tako.
To sem pravzaprav prišla povedat.

MILA: Blagor mu.

MARTIN: Srečnež pravzaprav.

MALA: Blagor, sreča – kdo bi vedel?

Ja, mogoče zanj, za vas, ki tu
med “svojimi vršaci” ždite,
a zame ta tesnoba ni!
Mene vleče naprej,
nadomestiti želim zastali čas.
Čeprav – čas obrne samo
list na koledarju,
vse preostalo se ne spremeni:
strasti ostanjejo strasti,
in kar je v človeško naravo
najgloblje položeno,
se prej ali slej izriše
ostro in barvito!
Predihala nekoč bom vse,
moj čas je mlad.
Vdih je bil grenak,
izdih,
izdih pa bo moje delo!

MILA: Mala, pazi, danes ne na pot,
preveri, kakšni so oblaki!

MALA: Oblaki bodo vedno, rdeči, modri, beli,
moja pot je jasna, moj korak je čvrst,
ne ustavi ga oblak črnih!

MARTIN: Zdajle greš?

MALA: Ta hip.

MILA: Zdravo, Mala.

MARTIN: Amalija, se boš ...

MALA: Nikoli. Tudi zdaj me ni bilo.
Vse se vama je le zdelo.

Odide.

MILA: Martin, odidi tudi ti!

MARTIN: Kam naj grem ...

Premor.

MILA: Sneg bo zasul okna,
njeno sled,
prekril bo najina obraza.
Srce spremenil bo
v črn led,
v nestrohnjen
kristal.

Glasba pada kot sneg, pada ...

Gregor Fon

Pes, pizda in peder

Nominacija za Grumovo nagrado 2008

I.

VLADO: Ja, zdravo ... jaz sem. Ne, danes me ne bo, če ne bo kakšne nujne stvari. S prijatelji se dobimo po ... ma kaj pa vem, po sto letih. Ne, ne ... samo kej bomo popil. Ja ... poslušaj, kaj sem ti hotel rečt ... aja ... Bom dosegljiv, ampak če ni nič nujnega, me ne klicat. Ja. Vem, da je petek. Ne, normalno ... Če je kakšna mularija, popišite, če bojo zlo pametni pa glasni, jih pa za kako uro v luknjo zapri pa starše poklič. Ja, ja ... Drugo pa – samo, če je nevarnost ponovitve ...

Ne vem. Od kod nej pa jaz to vem? Dej nehej stokat! Naredi al pa povej, da ne moreš, te bomo zamenjal s kom, ki ve, zakaj ga ma. Ne. Seveda. Velja. Kam? A jaz slučajno govorim kakšen čuden pakistanski dialekt? Popisat. Pa zbrcat. Ne dobesedno. Ma dobesedno te bom jaz prišel nabrcat, če boš še take bedarije klatil. Ma nisi ti agresivnega vidu ... Nič, nič ... Ne, vse je v redu. Kaj? S kom se dobim? Zakaj te pa zanima? V bistvu ja. Kako pa ti to veš? Aja? Ja, v redu, bom ... Od kod se pa vidva poznata? Aja? No, vsak dan kaj novega ... Sej bi rekel, da se poznata. A sta se v šiviljskem krožku spoznala? ... Kaj? Katero obleko? Za koga? Ej. Takole se zmeniva. Jaz bom pozabil, kaj si rekel, ti boš pa potegnil, če bo treba. Izmeno! Kaj družga pa lahk – ma kaj se sploh pogovarjam s tabo? Preklet pe- (*spusti telefon in ga pokrije*). Ne morem verjet. A zdej me bo vsak vaški buzerant v glavo jebal? Pa še rečt mu nič ne moreš ... Kurcu majhnemu. (*Izdihne – miri se, dvigne telefon, nadaljuje pogovor.*) Poslušaj, Sandi, jaz bom pri Stanetu. Če bo kar koli res nujnega, me poklič. Velja? Okej. Ja, bom pozdravil ... Sej sem rekel ... Pa kaj se v rito nabijata, še bomboniero pa vrtnice mu pošlji ... Halo? Halo? (*Gleda telefon, zveza je očitno prekinjena.*) Pes, pizda in peder, poklopil mi je ...

Mogoče je pa prekinilo. Ma ta signal je res ... Kot da bi kravi iz riti telefoniral ...

Kako me je razpizdil. Pizda mala pasja pederska. Pa zdej že res vsakega vzamejo. Še malo, pa bomo črnice pa Turke jemal. Pa še prov nam je. Kaj se pa ne spravimo nič naredit.

Kje sta zdej tadv idota? A mislita, da sem histerična tinejdžerka pa da bom celo noč pred vrati kampiral? Al kaj ... kurac. (*Pogleda na uro.*) Čudno. Po navadi sta točna. Po navadi ... (*Se nasmehne.*) Kot da bi se vsak dan skupaj visel. Kaj pa govoriš, Vlado. Pejt rajši nekej spit. (*Odide.*)

II.

DARKO (*Pride, zagleda Vladov plašč. Okleva, sleče svoj plašč, s pogledom išče obešalnik in ga odloži na stol poleg. Sede. Gleda naokoli. Iz žepa potegne mobli jo, vtipka številko, očitno znano.*):

Kako si, mucica? (*Posluša, oseba na drugi strani je očitno precej zgovorna.*) Ne, nista še. Ne vem, mislim, da je eden že tukaj. Ker je – halo? Halo? Haaalo? Lubi, me slišiš? Ne, ne razumem te. Čakaj. (*Vstane, gre po prostoru, išče signal.*) Me zdej slišiš? (*Se ustavi.*) No, zdej te sli – Halo? Ja, tukaj sem. Ne. Ne verjamem. Kakšno pivo, pa pridem. Vem, da greva jutri k zdravniku. Ne. Takoj, ko bom lahko, pridem, ker – halo? Halo? Čakaj ... (*Dviga telefon, išče signal, na koncu ga najde nekje v višini stegnjene roke. Glasno govori v telefon, ki ga ima v dvignjeni roki.*) Ljubica, slab signal je. Rad te mam. Lupčke ... Te pokrijem, ko pridem ... (*Pošilja poljube. Medtem Vlado pride od točilnega pulta. S steklenico v roki se ustavi. Opazuje prizor, ki ga očitno zabava. Odpije malo piva, se nasloni na steno, kot da bi opazoval tekmo na lokalnem igrišču.*)

Ljubica ... Me slišiš? *Spet prisloni telefon k ušesu, posluša, pogleda telefon, prekine zvezo.*) Ma itak je –

VLADO: Kaj je, stari? Maš probleme z vezo?

DARKO (*zaloten*): Ne ... mislim, v redu sva – (*Dojame, se prisiljeno nasmehne.*)

Stari! Kje si? (*Stopi k Vladu, objameta se in potrepljata po hrbtih.*)

Kako gre? Gospod – kaj si zdej – višji inšpektor?

VLADO: Ne še. Boš pivo?

DARKO: Ma v bistvu –

VLADO: Tamle je šank. Pa še meni enga prinesi. (*Se reži, Darko zastane.*) Ma hecam se – kaj boš? Pivo?

DARKO: Temno. Malo.

VLADO (*odhaja*): Takoj bom. A kaj veš, kje je Drago?

DARKO (*za njim*): Ne vem, sem mislil, da bo tukaj. Slišala sva se popoldne, ampak na kratko, in potem sem ... (*Dojame, da je Vlado že odšel.*) ... potem sem moral k zdravniku. (*Pogleda, ali ga je kdo videl, sede, se začne intenzivno ukvarjati s telefonom.*)

III.

VLADO: Kje pa misliš, da je?

DARKO: Ne vem ... Bo že prišel ...

VLADO: In? Kako gre?

DARKO: Ne bom se hvall, ampak ...

VLADO, DARKO (*hkrati*): Je blo že slabš ... (*Se zarežita.*)

VLADO: Si v redu?

DARKO: Ja. Sem. Velik novih stvari. Mislim, sej veš, kako je v teh letih ...

VLADO: Ne vem, katera leta misliš, ampak če so tvoja, najbrž vem ...

DARKO: Ja, ja, sej vem ... kako bi lahko pozabil. Dva meseca, šest dni, petnajst ur in devet minut si starejši od mene ... In ne, ne bom ti šel po cigarete.

VLADO (*se reži*): Sej bom itak nehal.

DARKO: Kako gre tebi? Razen tega, da je blo že slabš.

VLADO: Pa, je blo že slabš. Sej veš, dela se, pa se koga sreča, pa se kej zgodi, pa se spet dela ... In tako. V bistvu nič posebnega. Zakaj smo se pa moral zbrat kot Sveti trije kralji v petek zvečer?

DARKO: A ni lepo, da se vidimo? Sej se sto let nismo.

VLADO: Ne seri. Tud zadnjega pol leta bi blo lepo, če bi se kej videli, pa nobeden od vaju ni mel časa. Zdej pa kar naenkrat nujno pa brez izgovorov, pa takoj v petek pa taka jajca. Kaj, maš napad kolegialne ljubezni?

DARKO: Okej. Nekej vama mam za povedat.

VLADO: No, potem pa povej.

DARKO: Bova počakala, človeka.

VLADO: Kakor hočeš. Kaj boš pil?

DARKO: Kavo. Kapučino s hladnim mlekom.

VLADO: Fino. Kaj boš pa pil?

DARKO: A ... A ni mal zgodej za ...

VLADO: Jaz sem kavo že spil. In če maš res take blazne novice, bi blo najbrž lepo nazdravit ... Kaj boš?

DARKO: Ne vem ... Malo pivo?

VLADO: Super. Tamle je šank.

DARKO (*Za sekundo zmrzne.*)

VLADO: Ma dej, ne seri, sej te samo zajebavam.

DARKO: Ne, se spodobi, da jaz častim.

VLADO: Enkrat za spremembo najbrž res, ja. (*Vstane.*) Ampak če bo najin človek zamujal vsaj približno tolk kot po navadi, boš mel še precej priložnosti, da plačaš rundo.

Kaj si rekel, da boš?

DARKO: Malo pivo? Mešano, če je.

VLADO: Dobiš.

IV.

VLADO: A boš še enega?

DARKO: Še mam, hvala ...

VLADO: Jaz pa bom še enega

DARKO: Bi rekel ...

VLADO (*ga fiksira*): Ja in?

DARKO: Nič.

VLADO (*se obrne stran, pavza*): Med delom ne pijem.

DARKO: Lepo je vedet, da trezni pazijo na nas.

VLADO (*sunkovito*): Kaj si pa mislil s tem?

DARKO: Nič.

VLADO: Ne, povej ... kaj si hotel s tem povedat?

DARKO: Sej sem ti rekel, da nič.

VLADO: Meni se ni tako zdelo.

DARKO: Narobe se ti je zdelo.

VLADO: Meni se nikoli ne zdi narobe ...

DARKO: Blagor tebi.

VLADO: Kaj si hotel s tem povedat?

DARKO: Nič. Da si lahko srečen zaradi tega ...

VLADO: Zaradi česa?

DARKO: A bi me nehal zasliševat?! Se počutim kot mulc, ki je s prijatelji ukradel dve vodki, pa so ga policaji pred trgovino dobli.

VLADO (*se reži*): Potem si že kriv ...

DARKO: Dej, ne meni prodajat teh kvazipsihopolijskih sranj.

VLADO: Tole niso bla nobena kvazipsihosranja, ampak zdrava pamet.

DARKO: Kdaj ti je pa ta pognala? A zlo boli? Zate mora to bit kot modrostni zob al pa kej tazga.

VLADO: Lepo, da si še zmeraj tko duhovit ...

DARKO: Jaz vsaj zase ne mislim, da sem. (*Vzame pivo. Hoče piti. Dojame, da je steklenica prazna. Jo odloži. Živčno gleda okoli sebe. Pogleda na uro. Vstane.*)

VLADO: Kam pa zdej? A mamo že probleme s prostato? A ga moraš bolj temeljito otrest ...

DARKO: Ti boš že vedel, ja ... Pa zakaj bi moral to prenašat ...? Mislim sem, da se lahko dobimo kot trije normalni odrasli ljudje ... Tole je pa kot v garderobi v srednji ...

VLADO: Pa kdo ti kej hoče? Dej, pomiri se, človek ... a ti kdo kej hoče?

DARKO: Telefonirat sem mislil ... Tukaj je slab signal ...

VLADO: Boš takoj ... Dej, bova mal poklepetala ... (*Se reži.*)
(*Pavza.*)

Ti res nisi več za nobeno zajebancijo ... Dej, ne jemlji vsega tko resno ... Kaj ...? Tukaj sedita stara prijatelja, pijeta pivo in čakata še enega starega prdca ... Nismo na kirurškem simpoziju al pa na kakšnem team buildingu, da bi se moral ne vem kako smrtno resno jemati.

DARKO: Kako pa ti veš, kako je na kirurškem simpoziju ...

VLADO: V bistvu ne vem. Upam, da niso taki zajebanti kot pri nas, recimo ... Mislim, človek bi od nekoga, ki odpira ljudi, pričakoval malo resnosti, ne?

DARKO: V nasprotju s tistim, ki ljudi zapira.

VLADO (*se zareži in potrepnja Darka po ramenu*): Oni odpirajo, mi zapiramo ... Dobra, dobra, ni kej ... Jo moram prodat. Živjo!

DARKO: Odlično. Če boš že prodajal, pa še kakšno naroči.

VLADO: No, tko se govori ... (*Vstane, gre iz sobe.*) Veliko temno, ne?

DARKO: Ne, majhno –

VLADO: Ma dej, ne bit pičkica ... A se vsak dan dobijo taki stari prijatelji? (*Gre, se obrne in čez ramo:*) “Če boš že prodajal, pa še kakšno naroč.” Vsaka pa tud ne rata, a? (*Odide.*)

V.

VLADO: Lepo te je videt.

DARKO: Tebe tud.

VLADO: A misliš, da bo prišel?

DARKO (*gleda na uro na telefonu*): On včasih ni zamujal.

VLADO: Aja?

DARKO (*se zareži*): No, dobro, včasih ni tko zlo zamujal.

VLADO: Aja?

DARKO (*se reži*): Okej ... sori. Mogoče sem mal živčen.

VLADO: Mogoče pa res.

A misliš, da bo prišel z limuzino?

DARKO: Ne verjamem. Najbrž je pa zamenjal tista stara korejska jajca ...

VLADO: A tistega še ni prodal?

DARKO: Nazadnje sem ga videl v njem ...

VLADO: Kdaj sta se pa vidla?

DARKO: Bolj srečala ... Pred kakšnimi tremi meseci ... Vidva se kej slišita?

VLADO: Se ... včasih. In?

DARKO: In kaj?

VLADO: Ja, kako je?

DARKO: Meni se zdi, da je v redu ... A ne gledaš televizije ...?

VLADO: Ne.

DARKO: Dej, ne zajebavaj ...

VLADO: Je nimam in je ne gledam.

DARKO: A tako ...

VLADO: Televizija samo poneumlja. Nehaš mislit s svojo glavo, če ves čas buljiš v tiste kretenarije ... In potem počasi sploh nehaš mislit ...
Televizija je za tiste, ki nimajo nobenega življenja ...

DARKO: Zdej mi boš rekel, da tud tekem ne gledaš?

VLADO: To je drugače.

DARKO: Aja ...

VLADO: To ni televizija.

DARKO: Aha ...

VLADO: Kaj zdej? A boš rekel, da ni tako?

DARKO: Ja ... Če mi rečeš, da televizija ni televizija, če gledaš tekmo, mi v bistvu ne preostane nič drugega, kot da ti verjamem ...

VLADO: Ma dej ne drkaj, sej veš, kaj mislim ...

DARKO: Pa v bistvu nisem prepričan, da točno vem, kaj si mislil s tem.

VLADO: Glej – televizija je v bistvu en ogromen nateg ...

DARKO: Poslušam ...

VLADO: Mislim, tisti, ki verjame, da tisti tipi – babe pa sploh – v resnici zgledajo tko kot na televiziji, ne more imet nobenga življenja. Al je pa lobotomen. (*Po kratkem premisleku:*) Al pa oboje. Sej ne rečem, sej zdej maš tud te pedrske športnike, ki se valjajo po reklamah za te kozmetike pa za avte pa za to, pa majo ene falrane manekenke za žene, ki jih na koncu še oblačijo ... Sej ne rečem ... Ampak to, da si ti zadost

velik fajer, da lahko daš gol, nima nobene veze s frizuro. Tega se ne da zgoljufat. Gol daš al pa ne daš. In prov gotovo ga daš prej, če znaš mogoče tud mal igrat.

DARKO: No, ampak sej maš na televiziji tud kakšne stvari, ki so narejene tako, da se jih ne da zgoljufat ... Mislim, ne samo šport.

VLADO: Aja? No, recimo ...

DARKO: Ja, ne vem, kvizi recimo ...

VLADO: Pa dej, ne bit naiven ... to je vse dogovorjeno ...

DARKO: Misliš?

VLADO: Ma sto posto. Itak maš pa samo dva tipa kvizov. Enga, v katerem blond frizerke sprašujejo, kakšne barve je sonce, če slučajno znajo odgovoriti, na kateri strani vzhaja, pa itak pobašejo prvo nagrado ... Pa tisti za maherje ...

DARKO: V bistvu je res, ja.

VLADO: In tko maš na eni strani te kvize za uboge blond revice, na drugi strani pa te tipe, ki očitno od vrtca naprej ne delajo drugega, kot da se na pamet učijo enciklopedije. In potem ti lahko ob treh zjutraj iz prve povejo, kako je blo ime stari teti po očetovi strani od enga tipa, ki je pred dvajsetimi leti v Severni Friziji zmagal v metanju posušenih kravjekov.

DARKO: Okej ... No, ampak sej maš tud poročila, mislim, informativni program ... Al kako se temu reče. Sej ne more bit vse izmišljeno ...

VLADO: Sej ni izmišljeno, samo zgoljufajo ... Evo, nas pokličejo – kaljenje miru in reda zgleda tko na prvi pogled ... V predmestju. In pridemo na dvorišče, tam se kregata dva soseda. Ona – že globoko v penziji – tko vrešči, da v radiju dvajsetih kilometrov ni več nikjer nobenega ptiča, tip pa tak ... delavec, petek je, pa se ga je košček nalzal ... In ji povedal, kar ji gre ... Niti dotaknil se je ni ... In grem po službi na pivo in slišim na poročilih, itak majo tistega hudiča ves čas prižganega, najbrž zato, da se jim ne bi blo treba pogovarjat, kakšni revčki so ... No, in slišim udarni naslov na začetku ... “Nov val nasilja!” “Slabi medsosedski odnosi prerasli v dramo!” In pogledam, kaj bo to zdej zaeno sranje. In veš, kaj vidim? Tisto isto staro babo, kako se cmeri pred kamero, da jo tip cele dneve maltretira in da kako je grozno, ker mora živet s takimi ljudmi, in kako policija nič ne naredi ... Potem pa dajo prasci pokvarjeni še sliko od tipa, ki jih je seveda nekam poslal pa zaloputnil vrata, ko so mu prišli zvonit na dom s kamero pa s tisto debelorito blond novinarko ... Sej jaz bi jih tud ... A ti jih ne bi?

DARKO: Ma ne vem, s temi ljudmi moraš bit previden ...

VLADO: A vidiš? Mi se moramo bat mrhovinarjev ... Kaj nej se zdej v klet zaklepam, da mi ne bo kakšen jecljav revček, ki so ga v šoli vsi

tepli, brskal po umazanih gatah? Mislim ... Na gobec bi jih moral tisti tip. Babo pa v rit nabrcat. Sej bi jo težko zgrešil ... Rit mislim.

(Oba se režita. Pavza.)

DARKO: Ampak tud to mora bit ...

VLADO: Kaj?

DARKO: Mislim televizija ...

VLADO: Zakaj kurac pa televizija MORA bit?

DARKO: Veš, kolk ljudi je, ki drugače ne bi meli kej počet? Vsi ljudje, ki so sami ... Ne vem, pa upokojenci, pa ... ogromno ljudi je, ki jim televizija – ne vem – izboljšuje življenja ...

VLADO: Aha. Dej ti meni nekej povej ...

DARKO: Ja?

VLADO: Kako ti lahko pomaga to, da cele dneve kot zombi na apavrinih presediš pred škatlo in gledaš same idiote, ki se kar tepejo za to, kdo bo povedal večjo bedarijo. Al bo pa bolj idiotsko zgledal ... Al se pa bolj zlagal? No, dej, povej mi ...

DARKO: Ne vem ... mislim ... Kaj bi pa drugače počeli?

VLADO: Kaj so pa počeli zadnjih sto tisoč let? A si v kakšni zgodovinski knigi prebral, da se je komu zmešal, ker ni mogel gledat televizije ...? A si? Bi pa rekel, da je televizija komu že scvrila možgane ... Kar poglej vse te idiote, ki cele dneve buljo v to pizdarijo ... a se lahko z njimi kej pametnega pogovoriš? Pa če ti slučajno uspe najt koga, ki nima možganov kot marmelada v krofu, pobegne po treh stavkih poštene debate, ker mora gledat ne vem kakšno serijo al pa kakšno oddajo, v kateri se deset idiotov cele dneve pogovarja o tem, kako so super, ker se cele dneve pogovarjajo o tem, kako so super ...

DARKO: Ja ... ne vem, če sem razumel, kaj si s tem hotel povedat ...

VLADO *(se reži)*: Najbrž gledaš preveč televizije ...

DARKO: Ja, hvala ...

VLADO: Ma kaj si takoj užaljen, sej veš, da nisem direkt tebe mislil.

DARKO: Jaz vsak večer gledam televizijo ...

VLADO *(pavza)*: Pri tebi je drugače ...

DARKO: Aja?

VLADO: Ja ... Ti pač pustiš mal možgane na pašo. Sej veš, po delu ...

DARKO: Ja. Vem.

VLADO: Ker zate vem, da misliš s svojo glavo ... V nasprotju z nekaterimi ...

DARKO: A zdej pa kar naenkrat mislim?

VLADO: Seveda misliš ... sej ne bi bli prijatelji, če ne bi. Moraš pa priznat, da jih ogromno ne misli nič več kot njihovi psi. Jest. Srat. Mahat z repom. Al pa z daljincem.

DARKO (*se reži*): Ja, eni pa res ... Nič ne mislijo ...

VLADO: Večina, stari moj, večina ...

DARKO: Mogoče jim je pa laže ...

VLADO: Kaj jim je laže?

DARKO: Ja tko živet. Če ne misliš, te ne skrbi. Če te ne skrbi, se nimaš za kej sekirat ...

VLADO: Ma to so vsi sami idioti. Za dva hrčka možganov nimajo vsi skupej. (*Pokaže z roko:*) Tud tolk ne ...

DARKO: Kako pa ti veš, koliko možganov majo hrčki?

VLADO: Praktična znanost, stari moj, praktična znanost ...

DARKO: Rajši ne bom niti vprašal ...

(*Oba se režita, malo odpijeta.*)

VI.

MAŠA: Enkrat sem tu jaz bla na televiziji. Sošolka od tamale se je prijavla za nek kviz. Mislim, za publiko. In ker njena mama ni mogla, sem jih jaz peljala. Smo se zrihtale, tamale so ble tri dni pred špeglom, sej veste, kakšne so smrklje. No, tud jaz sem si šla kupit nove čevlje. Neki mal bolj finega. To je vseen televizija, a ne? Ni človek vsak dan na televiziji. Tamala tri dni ni jedla. Pa ne, da ma kakšne probleme. Mislim motnje v prehranjevanju. Ni, da bi skrivaj hodila bruhat al pa kej tazga. Veste, jaz tud včasih kej preberem. V teh časih moraš kar bit na tekočem. Samo živčna je bla, reva. No, tko smo se zbral pred vhom, pol nas je pa ena mozoljava smrklja popisala in smo šli not. Sem mislila, kako fino pa nobel bo, pa vam povem, da je zadej za tistimi kulisami – ker to je vse umetno, to vse samo zgleda, zadej so pa planke –, no, za tistimi kulisami so hodil eni tipi, k niso bli prov nč drugačni od telih mojih tukaj. Mislim, sej ne, da so bli zanemarjeni, ampak čist normalni ljudje. No, in so nas posedl na neke tribune. Poln luči, pa vsi neki letajo pa se derejo. In tam sedimo pa čakamo. Pa čakamo. Pa pride ta mozoljava pa pove, da bo sam še mal za počakat. In še kar čakamo, ta male že niso ble več tko zlo navdušene. So ble pa vsaj mal bolj tih, to je tud nekaj. In pol pride ta voditeljca, mislim ta, k vodi ta kviz. In nas je pozdravla, pa se zahvalla, k smo pršli, pa da upa, da se bomo mel fino, pa da nej navijamo za tekmovalce. Pa gre. Pa spet čakamo. A veste, da je v resnic velik manjša kot na televiziji. Pa tko suha. Ta bi si lahko prebrala kej o teh prehranjevalnih motnjah. In čakamo in čakamo in mene prime. Mislm, moram it na stranišče. Mal

mençam, ampak vidm, da ne bo za zdržat, in rečem puncam, nej sedijo pa dajo mir. Jaz grem, pa vprašam tam enga z nekimi slušalkami na glavi, kje da je stranišče. Mal me je čukast gledal, pa mi pokazal ena vrata. Najprej se mi je zdel, da smo tam tud prišli, ampak kar naenkrat sem bla na nekih hodnikih, kjer ni blo nobenga živga, pa tud skreta ne. No in pol sem nabasala na eno starejšo gospo, k je očitno pucala, pa mi je pokazala, kje je stranišče pa kje se gre nazaj v studio. Sam ko sem prišla ven iz skreta, nisem mela pojma, na katero stran je treba it. Gospa je pa tud že zginla. Sem se spomnila, pa sem probala punce poklicat. Pa al ni blo signala al so ble pa nedosegljive. Sem pomislila: tukaj se človek lahko zgubi, pa ga šele čez dve leti najdejo. Mislim, kar je ostal od njega. Končno sem srečala ene fante, k so se mal režal, pol me je pa en peljal do studia. Samo so že začel snemat, pa sem morala pred vrati počakat, da je blo konc.

Punce so ble navdušene, pa še avtogram so dobre. Tamala je pol dva mesca govorila samo to, da bo voditeljca, ko bo velika. Sej jo je minil. Zdej hoče bit igralka. Pa tud to jo bo minil. Upam.

Kaj sem hotla povedat ... Aja. Ta televizija ... to je v bistvu tko kt ena fabrika. Samo da ne delajo žarnic al pa pohištva al pa kej uporabnga ... Mislim kej, kar je ... res. Ti ljudje v bistvu cele dneve delajo nekaj, da potem ne zgleda tko, kot je v resnici. Jaz ne vem, kako ljudje lahko živijo s tem. No, mene ziher ne bojo več vidl tam.

VII.

VLADO: In? A je težko bit zvezda?

DRAGO: Lepo te prosim, kakšna zvezda ...

DARKO: Čakala sva te že tolk časa.

DRAGO: Se opravičujem, ampak se je snemanje zavleklo. Sem klical, samo sta oba nedosegljiva.

VLADO: Ja, tle je signal kot v riti od črnca ...

DARKO: In? Kako je šlo? Te nosijo po rokah?

DRAGO: Kakšnih rokah, bolj me po podplatih vlečejo. Kakšna zvezda, lepo te prosim ...

VLADO: Čakaj, čakaj ... Kar koli odprem, te vidim ... Odprem revijo: ti čez tri strani ... Se peljem po mestu – večkrat si ti na plakatu kot najbolj nevidni vložki na svetu ... Pogledam časopis, se režiš na zadnji strani. Na televiziji si večkrat kot reklame za pasjo hrano ... Zdej samo še čakam, kdaj boš ven skočil, ko bom hladilnik odprl, da bi si vzel pivo ...

DARKO: Sem mislil, da ne gledaš televizije.

VLADO: Dej, ne seri! Sej veš, da kdaj kje kej ujamem ... Povsod je kakšna televizija ... Še malo, pa jih bojo montiral na stranišča.

DARKO: To sem zadnjič videl na televiziji. Na Japonskem, mislim, da je blo.

VLADO: Me prov nič ne preseneča. Ti revčki so itak takoj po vojni šli adijo ...

(*Dragu:*) No, priznaj – a te lovijo najstnice za avtogram?

DRAGO: Ne vem, če me ravno lovijo, ampak ...

VLADO (*se reži*): Stoprocentno se v valovih mečejo za tabo ...?

DRAGO (*se nasmehne*): Pa ne bi rekel ...

VLADO: Kaj ne bi rekel? Dej, priznaj ... Pred nama se pa res ni treba delat prijaznega. (*Pomežikne Darku:*) Lahko bi tud na stare prijatelje pomislil ... Pa kakšno kdaj napotil k nama ... Mislim ... Tiste, ki so viška ... A? Bi tud jaz znal kakšno porihitat. Al pa dve ...

(*Se reži.*)

DRAGO: Če bo viška, ti pošljem ...

VLADO: No, tko se govori ... Za kaj pa so prijatelji? A ne?

DARKO (*tiho*): Ti pa prov veš, ja ...

VLADO: Kaj?

DARKO: Nič, pozabi ... A bomo še eno spili?

VLADO: Veš da ... Kaj boš pa ti?

DRAGO: Kozarec belega vina ...

VLADO: Ooooo, ni več tale brozga zate ...? (*Dvigne steklenico piva.*)

Seveda, zdej se vino pije, pa Sex on the Beach pa te pedrske kozlarije ...

Ti ... A je sploh kakšen na televiziji, ki ni peder? Razen tebe, normalno ... Meni se zdi, da so vsi ritodajalci ... Pa ritojemalci ... Ne, samo resno – jaz res ne vem, kam to pelje. Mislim ... Glej: tip razbije dvanajst idiotov – pardon – negativcev (*se zareži*), skoči z devetnajstega nadstropja, potem se pa še pol ure pusti vlečt po cesti za odbijač od avta, na koncu pa zgleda kot Travolta, ki se je zrihtal za v disko. S to razliko, da je Travolta res frajer. Pa tip. Tam maš pa neke blond fantke, ki točno veš, da bi se v hlače posral, če bi kdo vrata zaloputnil. In edini človek, ki ga je kdaj mahnil, je bla sestra, ki mu je hotla barbiko vzet ...

Mislim, a ljudje res verjamejo, da taka tetka lahko koga na gobec?

DRAGO: To je televizija, ne smeš vsega verjet ...

DARKO (*se reži*): Itak je ne gleda ... Dve pivi pa kozarec belega – a maš kakšno željo? Čeprov mislim, da majo samo kakšno mrtvo rebulo ... Al pa namizno belo ... (*Se reži.*)

DRAGO: Ne, ne ... Ti kar prinesi, kar boš našel ...

(Darko gre.)

VLADO: Ne, res me zanima ... Sej vem, da televizija ni zares, sej nisem idiot ... samo ...

Zakaj so vsi tipi s televizije taki, kot da bi ravnokar stopili iz parfumerije ...? Ne vem ... Mislim, sej so moji fantje tud urejeni ... Moraš bit vsak dan sveže obrit. Pa normalno, da se stuširaš, pa vse to – to mora bit –, ampak če bi ves dan tko na frizuro pazil, bi lahko ujel samo kakšno razprodajo, ne pa tipa na šnopsu in tabletah, ki hoče ženo in dva mulca s sekiro na koščke razparcelirat ...

DRAGO: Ljudje radi gledajo ljudi, ki so boljši od njih ... Al pa slabši.

VLADO: A dej ga srat ...? Nisem vedel ...

DRAGO: Če bi bli na televiziji vsi taki kot v resnici, je ne bi nihče gledal.

VLADO: Točno to hočem povedat. To je vse en ogromen nateg. V glavo.

DRAGO: No, tud to radi gledajo ...

VLADO: A?

DRAGO: Nič. Pač ne morejo bit vsi po tvojem okusu ...

VLADO: Kakšnem mojem okusu ... Pa sej to vsi vidijo. Mam o enega novega v službi ... *(se spomni)* V bistvu ga poznaš ...

DRAGO: Aja?

VLADO: Ja. Te lepo pusti pozdravit. Sandi. Prov srčkan je.

DRAGO: Sandi?

VLADO: Tak visok temen ...

DRAGO: Ne vem ...

VLADO: Kako ne veš? Mi je govoril o tebi, kot da sta od iste krave sesala ...

DRAGO: Res ne vem.

VLADO: Ma najbrž sta skupej sesala, samo ne krave ...

DRAGO: Kaj?

VLADO: Nima veze. No ta tip ... Ma šolo, končal z odliko, pa na ne vem katerih vse tečajih je bil ... Ko sem dobil papirje, sem si rekel – super, končno eden, ki si bo znal sam čevlje zavezat. In potem pa to.

DRAGO: Kaj?

VLADO: Ja, potem pa pride v pisarno ta tvoj Sandi.

DRAGO: Ni moj Sandi.

VLADO: Okej, potem pa ta vaš Sandi.

DRAGO: Dobro ... in? Kaj je tko blazno narobe z njim?

VLADO: Mal se mi je zadel sumljiv že zato, ker je bil tko polikan. Mislim – uniforma kot iz pravilnika. In mu rečem nej sede. In veš, kaj je tip naredil? A veš, kaj je naredil?

DRAGO: Pojma nimam.

VLADO: Noge je prekrižal. Kot kakšna maturantka. Meni je mapa iz rok padla.

DRAGO: Ne vem, kaj je tko groznega, če človek prekriža noge.

VLADO: Ej ... Mi smo polcija! Če človek nima avtoritete, je to tako, kot šofer avtobusa z minus dvajset dioptrije ... Sej v teoriji bi šlo ... V praksi bi šlo pa direkt v graben!

DRAGO: Kaj? A če ne zgledaš kot bratranec od medveda, ne moreš biti policaj, al kaj?

VLADO: Ma dej si predstavljaš ... Maš tipa, ki je bil več v zaporu kot v šoli, videl je vse finte na tem svetu, tepen je bil večkrat, kot je pa bil v kinu. In si ga dobil, ko je iz stanovanja skoz okno ven lezel. Sej te stvari so jasne. Mal bolj ga pritisneš, pa pove, ker ve, da zna bit zoprno, če ne bo takoj povedal. Maš celo take, ki se ustrašijo ... Ampak to so itak amaterji ... No, to sem hotel povedat. In maš tega tipa, in potem pošljem k njemu tega tvojega Sandija, da bi zvedel, al je bil sam, mislim, če ma še kakšne prijateljčke pajdaše ... In kaj bo, naš Sandi? A ga bo z vazelinom do smrti prestrašil?

DRAGO: Mogoče pa ...

VLADO: A dej ne – ma nisem tega vazelina mislil. Tistega za ustnice ...

DRAGO: Kateri pa še je?

VLADO: Ma dej, ne zajebavaj! Sej veš, kaj mislim. Narobe sem se izrazil ...

DRAGO: Dobro ...

VLADO: No?

DRAGO: Kaj?

VLADO: No, a nimam prav?

DRAGO: Ne vem. Mogoče bi pa vseeno kej iz njega potegnil ...

VLADO: Ma bi moj kurac ...

(Drago se namuzne.)

VLADO: Samo tiho bod ...

VIII.

VLADO: Kako se pa ti potem znajdeš med vsemi temi polikanimi pedri? Ker mora jih bit ogromno – no, povej, če ni res ... Mislim – ti si vsaj normalen. No, v okviru danih možnosti ...

DRAGO (*z nasmeškom*): Kakšen se vedno najde ...

VLADO: Sej sem vedel, ne moreš mene okol prenest ...

DRAGO: Nisem niti pomislil na kej takega ...

VLADO: No?

DRAGO: Kaj?

VLADO: Kako se znajdeš? A ti ne grejo na kurac?

DRAGO: Včasih pa ja ...

VLADO: In? Kako ti to znese?

DRAGO: Nič, opravi svoje in grem naprej ...

(*Pavza.*)

VLADO: Bi rekel, ja ... Profesionalno ... Ja.

DRAGO: Človek pač naredi, kar mora naredit.

VLADO: V bistvu maš prav ...

To je edini način. Veš, kolikokrat mene prime, da bi koga kam poslal? Al pa ga ponesreči v vrata zaletel? Misliš, da me nikoli ne prime, da bi se kakšnemu dilerju vezalke na vrhu stopnic odvezale? Vsak dan desetkrat.

Ampak si rečem – ne profesionalac si –, obdržat moraš kontrolo

DRAGO: Ne smeš pustit, da ti pridejo do živega ...

VLADO: Točno tako ... Drži se zase, izogibaj se sranju, pa ti nihče nič ne more ...

DRAGO: In? Ti uspeva ...?

VLADO: V glavnem ...

DRAGO: V glavnem?

VLADO: Pa kje je zdej s to pijačo? A je šel domov iskat?

DRAGO: Najbrž iščejo kozarec za vino ...

VLADO: A čakej, no ... tko zarukani pa nismo ...

DRAGO: Šala.

VLADO: Pa ne najboljša

DRAGO: Oprosti ...

VLADO: Ma zajebavam se A evo ga

DARKO (*pride s pijačo*): No, a te je zaslišal?

DRAGO: Ni blo hudega.

VLADO: Dej, ne bit preveč pameten in dej to pivo

DARKO: A veš, da dela Sonjina sestra za šankom?

DRAGO: Sonjina?

DARKO: Se ne spomniš Sonje? Visoka. Rdečelaska ... Z motoristi je visela ...

DRAGO: Točno, ja. Sploh nisem vedel, da ma sestro. A ni ona nekeje v droge zabredla?

DARKO: Ne vem ... Me pa ne bi čudilo ...

VLADO: Pogrešana je.

DARKO: Kaj?

VLADO: Pogrešana je. Pred pol leta smo dobli prijavo.

DRAGO: In?

VLADO: Kaj in?

DRAGO: Ja, kaj je z njo?

VLADO: Pojma nimam. Al je zakopana v kakšnem gozdičku al pa kje zunaj na štacijskih skretih kurce vleče ...

DARKO: A nisi ti nekej mel z njo?

VLADO: Ne.

DARKO: Meni se pa zdi, da si enkrat nekej govoril ...

VLADO: Nič nisem mel z njo. Enkrat mi ga je potegnila, to je vse.

(Pavza, zadrega.)

DRAGO: No, samo da nisi nič mel z njo ...

VLADO: Za koga me pa maš?

IX.

MAŠA: Ne vem, a sem pred leti brala, al mi je pa kdo povedal ... Sej tukej človek sliši vse mogoče. Mislim take zgodbe. Če bi človek znal pisat, bi mel za sto filmov kej pisat. Sej ene par jih zna pisat. Mislim, teh, rednih. Mislim, ne samo pisat, tko da napišeš, kaj mora mulc prineset iz trgovine, ampak prov zares pisat. Samo ne vem, če je kej z njimi. Mislim, če so uspešni. Al pa če so za kej. Zgledajo ne preveč. Ga v glavnem tud radi preveč nagnejo. Pa niti ne naenkrat. Ampak tako, da so ves čas pod gasom. Sej mogoče jim pa ni hudga. Ne vem. Samo enkrat sem začela pit že zjutraj. In sem za kosilo prov lepo pokozlala sosedine geranije. Njim se pa zdi, da ne škodi preveč. So bolj taki, mirni, pa v glavnem vsi rečejo hvala ... In takih ni več prov velik. Al sem pa jaz že stara ... No ta štorija. Ne moreš verjet. Tip ma poln kufer vsega. Sej veste, kako to gre. Ena pizdarija z drugo, sej ponavadi ne govorim tako, ampak pizdarija je pizdarija in temu se ne da drugače rečt. No tko se ti zgodi v življenju. Nekej takih pizdarij zapored, in če nimaš koga, da bi ti pomagal, al pa da bi samo bil ob tebi ... Ja ... Jaz to čisto razumem. No, in ta tip, ni pisal, zakaj je prišel do tega, ampak v bistvu ni važno ... no, ta tip ... Se je odločil, da se bo ubil. Ker ni bil kakšen balkanec, da bi to kar tak na hitro naredil, pa kar bo, bo, se je vsega lotil zlo temeljito. Ker se je pač hotel ubit. Ne pa histeričen aspirine po celi urgenci bruhat kot nekateri. Pa raje ne bom rekla, kdo ... No, in ta ... ne vem, kaj je bil – bi rekla da kakšen švaba ... Al pa železničar, ti so tud zlo natančni ... Ta tip se je zorganiziral. Je šel na rob enega prepada, tko vsaj sto metrov nad morjem. In ker

človek nikoli ne ve, se je za vsak primer še polil z bencinom. In še tablet se je fino nažrl, potem si je pa še žile prerezal, na rokah najbrž, ni pisal, ampak to vsi normalni na rokah naredijo, in še štrik si je okoli vratu zategnil pa za ograjo zavezal. Ker človek nikoli ne more bit zadost temeljit. In se je zažgal, pa skočil ...

Tole sem enkrat že razlagala enemu od teh, ki pišejo pa pijejo. In bolj ko sem govorila, bolj je kmal. Se je zagledal nekam v tla. In kmal. Sem si mislila, da prov gotovo o čem zlo globokem misli. Ker je taka štorija, da da človeku za mislit. In tak pameten človek ma najbrž še več za mislit kot jaz. In me zanese in povem še vse, kako sem spoznala mojega bivšega moža, pa kako je blo doma, ko sem bla majhna. Pa znal je poslušat. Mislim, ne znajo vsi. Ta je prav na pravih mestih pokimal. Pa ni me prekinjal. Sovražim, če me kdo prekine. No, in jaz povem, kar sem mela za povedat, in čakam. In čakam. Mislim – čakam, da bo kej povedal. Ker najbrž ma kej za povedat, če se mu človek takole odpre. In čakam, si mislim, zdejle bom pa zvedela kej pametnega. In mam počas dosti čakanja in ga ruknem. Mislim, tko ga primem za ramo, da vidim, kaj je z njim. In ta pizda pijanska se zbudi. Me pogleda pa reče “A je že zadnja runda?” Mal je manjkal, da ni dobil zadnje runde v ksiht. Sem ga zgrabla, psa nehvaležnega, in ga skoz vrata zabrisala. Pa še marelo za njim. Ker je res padalo tisti večer. Ja ... Me je razpizdil ... Še zdej ... Ma ja ...

No, sej sem sama tud trapa. Še zdej včasih pomislim nanjga.

Ne vem, če je bla tisto sploh njegova marela.

A ja, kaj je blo s tem tipom ... Mislim, ne s tem, ampak s tistim železničarjem? Nič. Ampak prov zares nič. Ko je skočil, se je štrik zategnil okoli ograje in ta se je zlomila, in to prov tako, da si ni vratu zlomil, ko je v morje priletel. Voda je pogasila bencin. Pa še tko hladna je bla, da so se mu žile stisnile. Ne vem, kako se lahko žile stisnejo, ker če prov zarežeš, teče kot pri kolinah. Mogoče je bil pa amater. Temeljtit. Ampak amater. Aja, še tablete so ostale ... No, ker se je morske vode nažrl, je še tablete skozljal. In so ga lepo pobral s čolnom in ga peljal v bolnico. Potolčenga, ampak zlo živga. Nisem jaz delala samomora, če ste to prej mislil. Sem bla pa zraven, ko so si punce v internatu žile rezale. Da jim ne bi blo treba popravcev delat. Pa take bedarije. Sej zarezale so zares, samo so ble zmenjene, da jih takoj najdejo in spakirajo v bolnico. Baje da itak samo na začetku peče. Dokler ni bla enkrat poledica pa je rešilec prišel šele čez eno uro. Ena boga reva je bla, nekje z morja doma. Taka drobna z velikimi očmi. No, po tistem ni blo več poskusov samomora v internatu.

... Lepi časi so bli to. Ni kej ...

Aja, a sem povedala, da je tist železničar čez tri tedne v bolnici od pljučnice umrl? Nikol ne moreš vedet, kak se bo dan končal, je zmeri govorila moja babi. Slepa je devetdeset let doživela. Ona je že vedla.

X.

(Pavza.)

DARKO: A vino je v redu?

DRAGO: Sem že pil slabše ...

DARKO: No, hvala bogu ...

VLADO: Ma hvala Stanetu, ki je lokal k sebi spravil ...

DARKO: Pa sebe tud ...

DRAGO: Kateri Stane?

VLADO: Ma Stane Cegu ...

DRAGO: Kdo?

VLADO: Stane Cegu ... Tisti, ki je za šolo cegle prodajal ...

DARKO: Opeka se reče ...

VLADO: Ti boš že vedel ... Si vsak dan najmanj eno kupil ...

DARKO: Dej mir.

VLADO: Kaj? A zdej boš pa rekel, da ni res?

DARKO: Ma nisem vsak dan –

VLADO: Ja, točno ... Takrat, kadar te je mami v šolo pripeljala, je res nisi *(se reži)* ... Po moje bi lahko počitniško naselje sezidal s tistim, kar si ti od Staneta Cegla kupil ... Al pa vsaj eno garažo. Dvojno, bodimo pošteni.

DARKO: Ja, ja ... Blazno smešno ...

DRAGO: Joj – zdej vem, kateri – Stane Cegu – normalno – Čakaj, čakaj ... Stane je odprl lokal? Ne morem verjet ...

DARKO: In tud kar dobro mu gre ... V glavnem je nehal droge jemati, pa pije tud skor nič ...

DRAGO: Kdo bi si mislil ...

DARKO: No, vidiš ... Ljudje se vseeno lahko spremenijo ...

DRAGO: Tud za nas je še upanje ...

VLADO: Dejta tukaj Unicef cirkus zganjat – od pokojne žene je denar dobil. Mislim, zavarovalno polico so mu izplačal. Reva se je v lastni kopalnici utopila ..

DRAGO: A ja?

VLADO: Ja. Pač en od teh nesrečnih primerov. Še dobro, da nista mela otrok.

DARKO: Ona je bla kar precej starejša od njega ... se mi zdi.

VLADO: Bla, ja, ampak prava baba, mislim, tko, očuvana, pa tko, vitalna za svoja leta ...

DRAGO: A z njo tud nisi nič mel?

(Drago in Darko se režita.)

VLADO: Ne, enkrat v srednji sem jo peljal na bazen, ampak je tam takoj našla ene starejše tipe. Tiste motoriste ...

DRAGO: A tiste, ki si jih ti potem zarad droge polovil?

VLADO: Točno te.

DARKO: Točno, še po časopisih so te vlačili zarad tega. Kakšen je že bil naslov? "Mladi policist razbil heroinsko navezo". Ampak meni se oni nikol niso zdeli tipi, ki bi bli na drogi.

VLADO: No, me veseli, da smo slišal tvoje strokovno mnenje ...

DRAGO: Ampak to je bla odskočna za tvojo kariero.

VLADO: No, ne rečem, da mi ni pomagalo ... Ampak v tem poslu se moraš vseskozi dokazovat.

DRAGO: V vsakem.

VLADO: Na to pa pijem. Živjo!

(Nazdravijo.)

DARKO: Kje smo že ostal?

DRAGO: Pri izzivih, ki nam jih postavlja naše delo

DARKO: Ne, ne. Tisto prej ...

VLADO: Kaj misliš predstaviti še kakšno strokovno mnenje o policijskemu delu?

DARKO: Dej, ne zajebavaj ... Ne, prej je blo nekej zanimivega – aja ... Kako je potem umrla ta Stanetova?

VLADO: Sej sem rekel ... nesrečen slučaj ...

DARKO: Jaz bi prej pomislil, da je Stane mal preveč z rokami razlagal ... Mislim, če ne bi vedel.

VLADO: In ker ne veš, nimaš kej gobcat. Bil je nesrečen slučaj.

DARKO: Čakaj ... a ni to tista, ki je že pred tremi leti po nesreči padla po stopnicah ...

VLADO *(mirno odpije, skomigne)*: Eni pač nimajo sreče ...

XI.

DRAGO: No?

DARKO: Kaj?

DRAGO: Kaj je ta blazna novica?

DARKO: Aja, to ... Bom povedal, samo da Vlado pride nazaj ... da ne bom brezveze dvakrat razlagal ...

DRAGO: V redu ... A je kej groznega?

DARKO: Ne. V bistvu ne. Res pa je, da sem se usral, ko sem zvedel.

DRAGO: Ampak ni pa grozno?

DARKO: Ne ...

DRAGO: Smo pa skrivnostni ...

DARKO: Ma sej ni nič takega, mislim, je, velika stvar je, ampak je v redu. Pa kje je zdej s to rundo?

VLADO: Pomiri se, ne bom te zasliševal, če nočeš povedat.

DARKO: Prosim.

XII.

VLADO (*pride z novo rundo*): Da ne bomo od žeje umrli ...

DARKO: A dej ... sej ga še pol nisem spil –

VLADO: Potem pa hitrej pij. In? Kdaj te bomo kaj vidli na kakšnem filmu?

DRAGO: Ne verjamem, da prov kmalu ...

VLADO: Kako? Zakaj pa ne?

DRAGO: Te stvari gredo počasi ...

VLADO: Potem pa mal porini.

DRAGO: Ne verjamem, da bi prov dost pomagalo ...

VLADO: Dej, lepo te prosim, ne meni buč prodajat ... Sej hočeš na film, a ne?

DRAGO: Najbrž da.

VLADO: Kako zdej najbrž? A hočeš al nočeš?

DRAGO: Hočem.

VLADO: No, potem moramo stvari samo mal – pospešit ...

DRAGO: Joj, ne že spet kakšen od tvojih genialnih načrtov ...

VLADO: Kaj pa manjka mojim načrtom?

DARKO: Če odmislimo to, da vedno vključujejo najmanj dve obliki zakonsko prepovedanega nasilja in da nikoli ne uspejo, nič ...

VLADO: A te je kdo kej vprašal?

DARKO: Dej no ... sej se samo –

VLADO: Vprašal sem te, če te je kdo kej vprašal?

DARKO: Dej no mir ... sej ne –

VLADO: A ti mene ne razumeš? Vprašal sem te, če te je kdo kej vprašal?

DARKO: Ne.

VLADO: Bi lahko potem pustil, lepo prosim, da se z mojim človekom pogovoriva par stvari glede njegove kariere ...

DARKO: Seveda.

VLADO: No, kje sem že bil, preden me je tale pedofilska mama zmotila?

Aja ... No, v bistvu moraš samo prepričat prave ljudi ... Preprosto ...

DRAGO: Ni tko preprosto – če bi blo, bi bil zdejele v Hollywoodu, ne pa pri Stanetu Ceglu ...

VLADO: Je. Preprosto ... Samo zvedet moraš nekeje, kar človek skriva ...

In potem to pametno vnovčit ...

DRAGO: A se temu ne reč izsiljevanje?

VLADO: Ne, izsiljevanje je, če rečeš človeku, da mu boš pobil familio in jo dal prej posilit policijskemu dobermanu, če ti v najkrajšem možnem času ne plača tolk in tolk denarja ... Tole je pa preprosta trgovina ... Če, ne dobim tega, kar hočem, boš ti dobil nekeje, česar nočeš ...

DRAGO: Jaz ne vidim prov velike razlike

VLADO: Kako ne? Sej ne groziš tipu, da mu boš ne vem kaj naredil ... samo zvedelo se bo za nekeje, kar je itak on sam naredil ... Ne vem, kaj bi blo narobe s tem. Tako al tako je že pečen, če je nekeje zajebal. Samo vprašanje časa je, kdaj bo to ... no, izbruhnlo, in se bo potopil v reko dreka ... In ljudje smo pripravljeni naredit zlo velik, da bi si kupili mal časa ...

DARKO: Jaz se tebe včasih mal ustrašim ...

VLADO (*se reži*): Ti se kar boj, je dobro za prekrvavitev ...

XIII.

DARKO: A vidva mislita, da je dober fuk isto kot zaljubljenost?

(*Kratka pavza, Drago in Vlado bruhmeta v smeh, Darko se nasmeje.*)

DARKO: Ne, res ... A vama se ne zdi, da je to isto?

VLADO: Če se mi zdi dober fuk isto kot zaljubljenost? Hm ... Tole moram pa dobro premislit ... Po temeljitem premisleku in s pestrimi izkušnjami, ki sem si jih, kot vesta, nabral z leti, lahko popolnoma prepričano rečem, da ti, po mojem mnenju, že dolgo nisi fukal ...

DARKO: Ma dej, ne seri, fukam skor vsak dan ... včasih tud po večkrat ...

DRAGO: A zdej se boš pa še ti začel hvalt?

VLADO: Fukaš skor vsak dan al skor fukaš vsak dan? (*Se reži.*)

DARKO: Ne, o tem sem premišljeval prej na stranišču ...

VLADO: A potem si za danes že fukal? A si si vsaj roke opral? Al takoj neham kikirikije jest?

DRAGO: Kaj te je pa presvetlilo na stranišču?

DARKO: Ne, dejta bit mal resna ...

(Drago in Vlado naredita smrtno resna obraza. Čez nekaj sekund izbruhneta v huronski smeh.)

DARKO *(ne more, da se ne bi nasmejal)*: Dobro, dobro ...

DRAGO: Oprosti, dej, povej

DARKO: A veš, ko se zbudiš zjutraj, a ne ... provzaprov zvečer ...

VLADO: Zvečer bolj redko, ampak se tud zbudim, če je treba ...

DRAGO *(skozi smeh)*: Dej, pusti ga, nej pove

DARKO: Tako, ravnokar je padel en res dober fuk ... Pa ne tisti prvi al pa drugi, ko si še ves prijazen, ona pa pazi, da se ji ne bi videl celulit. Ampak tko – po kakšnem tednu, ko sta se oba že mal sprostila, kakšen, deveti, deseti fuk ...

VLADO: Deset v enem tednu? Tebi bo treba pa mal normo zvišat ...

(Drago ga grdo pogleda, Vlado utihne, čeprav je očitno imel namen duhovičiti še naprej.)

DARKO: No, in tko ležiš, ona je po možnosti zaspala al je pa šla pred eno uro za pet minut v kopalnico ... In se počutiš, kot da si kralj sveta ... A vesta, o čem govorim ...?

DRAGO: Ja, mislim, da vem ...

DARKO: In si rečeš: "Takole bi se pa jaz vedno počutil ... " Nič te ne skrbi, nehal si trebuh noter vlečt, ni te strah, če maš dost dolgega ... In ona je res super ... tako ... znana pa blizu ti je ... Pa prov se reži ... Pa tvoje fore so ji smešne ... In bi jo kar domov odpeljal ...

VLADO: Jaz jo po navadi že prej ...

DARKO: Dej, ne drkej, sej veš, kaj mislim. Tko se reče, ne ...?

VLADO: Oprosti, vem, kaj misliš, ja ... No, in? A to kam pelje ...?

Drako: Sej ravno to je zanimivo ... Kam to pelje ... In tko si ti super in ona ti je najboljša na svetu, nehaš za drugimi babami gledat – v glavnem – *(se režijo)* v bistvu bi se dalo rečt, da si zaljubljen ...

DRAGO: V bistvu ...

DARKO: No ... do tukaj vse v redu ... Pol se pa – ne vem, kaj – zgodi, nekako se navadiš ... Najprej ni vsak fuk več kot ognjemet za novo leto, ampak je samo vsak drugi tak, potem vsak tretji Ona ... Ne samo, da neha pazit na celulit, ampak se tud brije ne več redno ...

VLADO: Joj, vem, ja ... Ko vse bode ... Čeprav to zna včasih bit v redu –

DRAGO: Dej, zadrži zase svoje male seksualne perverzije ... Mene zanima, kam to pelje ...

DARKO: In potem se začne pred tabo brit, pa kar naenkrat je ves čas v nekih ohlapnih trenirkah al pa jopcah od svoje ne vem katere tete ... In

potem jo enkrat pogledaš, ko, recimo, pomiva posodo v prevelikih copatih in zgonjeni majici, in si rečeš: "Čakaj, kje pa je tista Andželinca, ki me je v štrumpantlih na svilenih rjuhah pričakala?" In zaštekas, da si prej v trgovini detajlno preveril rit od študentke, ki je pred tabo stala v vrsti ... In kar naenkrat nisi več zaljubljen ...

In pobereš zobno krtačko, pa rezervne gate ... Pa si zvečer spet v mestu na pijači ...

(Pavza.)

VLADO: Ja ... In?

DARKO: Mislim, a ni to žalostno?

VLADO: Žalostno je samo, če ne pade dober poslovilen.

DRAGO: Zna bit, da je to res žalostno, ne rečem. Samo ne vem, kje je povezava med fukom in ljubeznijo?

DARKO: A nisem ravnokar razložil?

DRAGO: Meni ne ... *(Pogleda Vlada.)*

VLADO: Ne mene gledat, jaz jih odjemem pred trenerko ... Tam nekje, ko se začne pri ognjemetu šparat ...

DARKO: Glej ... To, ko se zaljubiš, ti je jasno ...

DRAGO: Ja.

DARKO: In pol, ko gre vse počas v tri vesele krasne, tud?

DRAGO: Da.

DARKO: Torej?

DRAGO: Čakaj, ti si naju vprašal, če se nama dober fuk zdi isto kot zaljubljenost ... A je res?

VLADO: Dobesedno.

DRAGO: To, da si dobro fukal, sem razumel. To, da si zaljubljen, tud. Ne razumem pa, kje je povezava ... Mislim, zakaj bi blo to isto ...

DARKO: Ne vem. O tem sem premišljeval na stranišču ...

VLADO: Si si pa res čas vzel.

DARKO: A je dober fuk tisto, kar nas pripravi do tega, da se zaljubimo, al je fuk dober zato, ker smo zaljubljeni ...?

DRAGO: A.

VLADO: Po mojem dober fuk nima veze z zaljubljenostjo ...

DARKO: Zakaj?

VLADO: Ker potem jaz nikol ne bi dobr fukal ... In bog, jaz pa ene par ljubic vemo, da ni tako ...

DARKO: Ma ti itak ne šteješ ...

VLADO: Kaj ne štejem?

DARKO: Ma ti nisi normalen ... To je blo vprašanje za normalne ljudi ...

VLADO: A on je normalen, jaz pa ne?

DARKO: Njega ni strah njegovih čustev. To, kako pa kaj pa s kom on to počne v postelji, pa ni ... To ni ...

VLADO: Normalno?

DARKO: Relevantno: relevantno je zlo prava beseda. Mislim ...

VLADO: Čakaj ... a zdej mi hočeš povedat, da on, ki živ ljubi usrani dan ni bil z žensko, je relevanten, jaz, ki sem podelal pol mesta, pa nisem, al kaj?

DARKO: Točno tako: on je v stiku s svojimi čustvi ... Ti maš pa tukaj nekej večjih problemov ...

VLADO: A misliš?

DARKO: Vem. In tukaj, če nisi dojel, gre za vprašanje čustev.

VLADO: Men se zdi, da gre za to, da se ti babe naveličaš, pol pa iščeš izgovore, da bi jo odjebal ...

DARKO: To se tebi zdi. Ampak, nej ponovim, ti nisi relevanten ...

VLADO (*zase*): Doma vprašej, kdo je relevanten ...

DARKO: Kaj?

VLADO: Nič ... Kaj pa ti misliš? A mate vi tud take probleme?

DRAGO: Sej me ni treba vikat, hvala ...

VLADO (*se reži*): Mislim, sej veš ... a je to pri vas isto ...

DRAGO: No, če že vztrajata, vama bom odgovoril ... (*Popije.*) Pri nas ... je vse to bistveno lažje ... Vsi mam nove trenirke, hodimo redno h kozmetičarki in mam hišne pomočnice ... Ma ne, zajebavam se ... V bistvu je isto ... Ker konc koncev je vseen, v koga si zaljubljen ... Al pa misliš, da si zaljubljen. Al pa veš, da nisi zaljubljen. (*Pokima Vladu.*)

VLADO (*nazdravi*): Živeli.

DRAGO: Ja, ne vem ... nikol si nisem mislil, da bom rekel kej tazga, ampak, moram ... Grozno je, ampak moram spravit iz sebe ...

DARKO: Ja ...? Povej ...

DRAGO: Hja, ne vem, kje nej začnem ...

DARKO: Povej, no, sej tukej smo sami prijatelji ...

DRAGO: Ja ... torej ...

VLADO: Kaj? A si pogruntal, da nisi peder pa da si jih po nesreč vsa ta leta mal v kako dobival ...?

DRAGO: Bojim se, da je še hujš ...

DARKO: No ...?

DRAGO: Strinjam se z Vladotom.

VLADO: O, pizda ...

DRAGO: Mislim, da samo iščeš izgovore, da ne bi mel slabe vesti ... Če si res zaljubljen, te ne motijo ne trenirka, ne kocine, ne jopice, ne copate,

tud to ne, da pogleda za vsakim komadom, ki zgleda bolje od svojega psa ...

VLADO: Evo roka ... No? Kaj je, Oprah? A zdej boš pa kar tiho, ko ti je človek, ki je "v stiku s svojimi čustvi", povedal, da si pizda mala usrana ...?

DRAGO: Dej, pusti ga ... končno se je začel spraševati o smislu življenja ... ne smeva ga takoj zatolčt ...

VLADO: Zanimivo, da je o smislu življenja začel razmišljati s tičem v roki ...

DRAGO: Ja, nekje je treba začet ...

XIV.

DARKO: Dej, ne provociraj ...

VLADO: Ma kdo te provocira

DARKO: Ti! Že cel večer ...

VLADO: Ma kaj pa ti veš, kaj je provokacija ...

DARKO: Veš kaj, zlo dobr vem, če jo vidim ...

VLADO: No, če si jo zdej videl, pa še nama razloži, kaj to je ...

DARKO: Kako ...? Mislim ... Kaj nej razlagam ...?

VLADO: Ja razloži nama, kaj je provokacija ...

DRAGO: Ni slabo vprašanje ...

VLADO: No? Vidiš? Ustrezi nama, prijatelj. (*Se reži.*)

DARKO: Ja ... Ne vem ... Provokacija je, če koga razjeziš ... mislim, ne ... če koga hočeš razjeziti ...

VLADO: Ja ... ampak?

DARKO: Kaj ampak?

VLADO: No – a je provokacija, če se otrok v hlače poserje?

DARKO (*razmišlja*): Ne, po moje ne ...

VLADO: Kaj pa, če se mulci zoprnemu sosedu na predpražnik poserjejo, zakurijo pa pozvonijo?

DARKO: Ja, to bi bla že bolj ...

VLADO: Torej?

DARKO: Torej kaj?

DRAGO: Razlika je, če koga namerno razjeziš ...

DARKO: Ajaaaa ... Točno ja ... Vidiš, nisem nikoli pomislil ...

VLADO: No, to je pa res presenečenje ...

DARKO (*zamišljen, reagira z zamikom*): Kaj? Kaj je presenečenje?

VLADO: Pozabi ...

DRAGO: Ampak po moje pa ni provokacija samo to, da nekoga namerno razjeziš ... Po moje lahko s provokacijo človeka pripraviš do tega, da začne razmišljat ...

VLADO: No, pol je bla tole uspešna provokacija ...

DRAGO: Ja, po tej definiciji popolnoma ... V bistvu, ne ...

VLADO: Ja ...?

DRAGO: V bistvu sem hotel povedat, da je, vsaj po moje, provokacija v bistvu to, da pripraviš človeka, da začne drugač razmišljat ...

VLADO: Hm ... Ne vem ... Nisem prepričan ... se mi zdi, da je blo tisto prej bolj točno ...

DRAGO: Misliš, da samo razmišljanje? Brez družga?

VLADO (*popije*): Jep.

DRAGO: Čeprov je danes težko definirat, kaj je provokacija ...

VLADO: Danes je težko definirat kar koli ...

DRAGO: Najbrž res, ja ... Ampak to, mislim, to okrog provokacije ... To se je zlo spremenilo ...

VLADO: Ja?

DRAGO: Ja. Mislim, da je prava provokacija dans zlo redka ... Ne vem ... Dans za tolik stvari pravijo, da so provokativne ... Mislim, vse je provokativno ... Televizija, reklame, umetnost ... Ne vem, praktično vse ...

VLADO: Ja ...?

DRAGO: Ampak men se ne zdi, da bi ljudje dans kej več razmišljal kot včasih.

VLADO: Se moram kar strinjat ...

DARKO: Ampak ne vidim, kaj je drugače?

(*Vlado ga pogleda kot majhnega otroka.*)

DARKO: Kaj? A ne smem zdej čist nič več rečt?

DRAGO: Ne, sej ni neumno vprašanje ... V bistvu ... Po moje je razlika v tem, da danes vsi hočejo bit provokativni ... V bistvu pa hočejo samo ugajat al pa presenetit ...

DARKO: In s tem kej prodat ...

DRAGO: Točno ... Prave provokacije pa ni več.

VLADO: Ne rečem, da nimaš prov, ampak kaj hočeš povedat?

DRAGO: Ja ... No, poglej primer ... Recimo v umetnosti ...

VLADO: No, zdej smo pa tam ...

DRAGO: Ne ne ne, samo mislim, da je dober primer ... Včasih, in to sploh še ne tako daleč nazaj, si lahko naslikal sliko al pa si napisal – recimo pesem ... ki se je nekaterim ljudem zdela tko provokativna, da so te hotli zapret, obesit, zakurit, skratka, se te znebit ...

VLADO (*se reži*): Dobri stari časi ...

DRAGO: Ampak dejstvo je, da so nekatere od teh stvari, no, umetniških ... kako nej rečem? Umetniških del – da so nekatera ljudem res dala mislit ... Da so – in to ne samo takrat, ampak še generacije potem, te stvari –

DARKO: ... umetniška dela.

DRAGO: ... Umetniška dela ... Kaj sem že govoril?

VLADO: Da so te stvari enim ljudem spremenile življenje.

DRAGO: Ja. Točno tako. In meni je pri celi stvari še najbolj všeč, da to velikrat sploh ni blo namerno ...

VLADO: Kaj, je blo po nesreči? “Ups, pardon! Joj, roman sem napisal! Sploh ne vem, kaj mi je blo.”

DRAGO (*se smeji*): Ne seri ... Ne. Razlika je bistvena ... Danes se vsi deklarirajo za provokativne. Mislim, vsi pravijo, da so blazno provokativni ... Vsi ... iz medijev, iz, kaj je to ...? Ne vem, iz ... sveta medijske pozornosti (*se reži*). Razumeš ... vsi to govorijo, v bistvu pa nobeden ni ... Ker kar nekeje serjejo na pamet ...

VLADO: Čakaj, če sem dobro razumel ... Je v bistvu tako ... Če danes nek tak ... recimo mu umetnik – če gre na vrh stolpnice na sred mesta ... se tam poserje in potem ta drek zmeče na ljudi na cesti, to v bistvu ni provokacija?

DRAGO: Ne. To je sranje.

DARKO: Leteče sranje.

VLADO: Ker v bistvu nihče ne začne zarad tega razmišljat ...

DRAGO: Točno tako. Samo dežnike s sabo vzamejo, tud če je lep dan ...

VLADO: Ker nikol ne veš, kdaj boš posran?

DRAGO: Ker nikol ne veš, kdaj ti bo drek na glavo priletel ...

VLADO: Ampak to je že v bistvu ena ... spodbuda ...

DRAGO: A tebi se mora kdo na glavo posrat, da veš, da se ti lahko sranje zgodi?

VLADO: Ne.

DRAGO: In kaj bi si mislil o človeku, ki bi izvedel tako akcijo?

VLADO: Ja, najbrž to, kar bi si mislili vsi normalni ljudje ...

DARKO: Kaj si pa mislijo normalni ljudje?

VLADO: Da je tazga idiota treba poslat kopat jarke al pa sneg kidat.

DRAGO: No, vidiš, torej te je pripravil do tega, da si začel razmišljat, ampak nisi pa začel razmišljat drugač ...

DARKO: Vsak razmišlja drugač. Noben ni isti. Vsak človek je bog zase ...

VLADO: A si spet tista njuejdžerska sranja od tvoje babe na skretu bral? Boš ti še? (*Vstane.*)

DRAGO: Bom. Ampak tale je zadnja.

VLADO (*gre proti točilnemu pultu, med hojo*): To bomo pa še vidl ...

XV.

VLADO: A bomo še eno?

DARKO: Ne vem, jaz bi moral še domov peljat ...

VLADO: Zdej boš tako al tako napihal ...

DRAGO: Ne vem ... Ne bi več vina ...

VLADO: Tko se govori ... Kaj boš ta babja jajca cuzal ...

DRAGO: Ampak ne vem, kaj bi ...

VLADO: Jaz vem, kaj bomo –

(*Pavza.*)

DARKO: No, kaj?

VLADO: Nekej v duhu današnjega večera ...

DARKO: Nisem vedel, da je kakšen duh prisoten ...

VLADO: No, dejta, intelektualca ... Dejta mal pomozgat ... Kaj bi lahko popili v spomin na dobre stare čase? No? A se komu kej svetlika?

DRAGO: Zaenkrat samo lučka za poln tank ...

VLADO: Kot včasih ... A se spomnita, kaj smo po šoli pil na dvorišču?

DARKO: Ne.

DRAGO: Neeeeee ... Dej no mir. Sej ne moreš bit resen ...

VLADO: Zakaj pa ne? Eno rundo za presekat.

DRAGO: Dej no mir ... Kdo bo to pil ...

VLADO: Kdo? Mi. Če je blo takrat v redu, bo tud dans.

DRAGO: Kje boš pa dobil? Ne verjamem, da ga majo. Tega clo od Staneta ne bi pričakoval ...

VLADO: Mogoče je pa kdo mislil, da lahko pride do česa takega ...?

DARKO: O čem vidva govorita?

VLADO: Dej, ne se delat še večje princeske, kot si že itak.

DARKO: Ne, res ne vem ...

VLADO: A se ne spomniš, ko smo se nalival po šoli, pri nas na dvorišču? Zadej za garažo?

DARKO: Ne vem ... Točno ... Enkrat smo nekej ... Samo se skorej nič ne spomnim.

DRAGO: Domačga ruma, ki ga je Vlado ukradel mami, se ne spomniš? Mogoče se pa spomniš, kako si pol celo popoldne pri meni bruhal v lavor ...?

VLADO: He he ... Še en teden si hodil okrog, kot da bi te kdo iz kakšne sifilitične pasje riti potegnil ...

DARKO: Joj, točno ... Po moje sem od groze pozabil ... Potem sem jih pa še od starega dobil ...

DRAGO: No, vidiš, da se spomniš ...

VLADO: Pa tega, kako si ostal zaklenjen v šolski kleti, se tud ne spomniš?

DRAGO: Ko si klical na pomoč, pa ti je hišnik prišel pomagat – s palco za preproge stepat ... (*Vsi se režijo.*)

VLADO: Al pa ko si si hlače zmočil pred prvim randijem ... Vsi na plesu so mislil, da si se poscal ...

DRAGO: Sej smo takoj uredili ...

VLADO: Če ti ta tukaj ne bi dal svojih hlač, bi se Sandra s kom drugim mečkala v garderobi ...

DARKO: Kako pa veš, da sva se mečkala?

VLADO: Dej, no, mir, cela šola je vedela. Konec koncev mi je pa itak sama povedala vse detajle ... Kako te je učila –

DRAGO: Kaj ga je učila? Tega pa ne vem ...

VLADO: Recimo, da mu je razložila osnove ženske anatomije ...

DRAGO: Kako pa da je Andreja tebi povedala ...

VLADO: Veš, da obstaja ... mit, da se moški po seksu razgovorimo ...? Po moje isto velja za ženske.

DARKO: Ti si bil z Andrejo?

VLADO: Bolj kot ti, če smem pripomnit ...

DRAGO: Kdaj pa? Po šoli?

VLADO: Prej in potem.

DARKO: Očitno bomo danes zvedeli zanimive stvari ...

VLADO: Nimata pojma, kako zanimive.

DRAGO: Kaj misliš s tem?

VLADO: Nič.

DARKO: Ti si bil tud s Katjo, a ne?

VLADO: Katero Katjo?

DARKO: Tisto, ki zdej dela na občini ...

VLADO: Če se prov spomnim, da ...

DARKO: Pa s Silvo ...

VLADO: Tud kakšna Silva bi se našla ...

DARKO: In z Bojano si se tud baje hvalil ...?

VLADO: No, ne vem, če sem se hvalil, ampak ...

DRAGO: Tole je pa nova definicija intimnega prijateljstva.

DARKO: Z Mirjam sta itak živela skupej ...

VLADO: Pa ne bi temu tko rekel ... Nekajkrat je prespala pri meni ...
DARKO: Ne morem verjet ... Ti si bil s skorej vsemi mojimi ženskami?
VLADO: Dej, ne pretiravej ... Pa kakšnimi tvojimi ... Sej si vse pustil ...
DARKO: To nima nobene veze s tem ... Dejstvo je, da si bil z istimi ženskami kot jaz.
VLADO: Je pač mejhno mesto, mi pa moški v najboljši letih. Kaj češ ...? Branil se pa res ne bom ...
DRAGO: Sem že slišal, da ma kdo podoben okus za ženske, ampak tole je pa vseen mal čudno ... a si res bil z vsemi –
DARKO: Kaj pa Mojca?
VLADO (*se reži*): To moraš pa njo vprašat ...
DARKO: Ne morem verjet. Ne morem verjet! Ti kot kakšna hijena laziš za mano al kaj?
VLADO: Ne vem, če je hijena primerna beseda. Hijene se tepejo za mrhovino ... Ni se mi zdel, da si kakšno od teh ravno do smrti pofukal ...
DRAGO (*se smeji*): Kako pa zgleda, če koga do smrti pofukaš?
VLADO: Odvisno, a si zgorej al spodej.
DARKO: Katero si še? No, povej ... Dej, no!
VLADO: Pa kaj ti bo to pomagalo?
DARKO: Ne, hočem vedet! Ker se počutim ogroženga!
VLADO: Dej, ne pretiravej, sej nisem tebe dol dal ... Mislim ... še ... (*gleda Dragota*).
DARKO: Ja zlo smešno, zeeelooo smešno ...
VLADO: Meni se zdi čisto zabavno ...
DARKO: A se ti zdi, da se kdo smeje tukaj? A se ti?
VLADO: Ne. Ampak to še ne pomeni, da ni smešno ... Še najbolj to, kako si se razburil zaradi brezvezne pizdarije ... Jaz mislim, da je čas, da presekamo ... (*Vstane.*) Tri kratke ... Bom kar dvojne naročil, da pridemo mal k sebi ...
DRAGO: Misliš, da je to pametno?
VLADO: A da pridemo k sebi? Nekaterim ne bi škodovalo ...
DRAGO: Nekaterim pa najbrž bi.
VLADO (*se ustavi*): Koga si pa mislil s tem?
(*Premor, gledata se.*)
DRAGO: Zajebancija, brezvezna zajebancija, kot bi ti rekel ...
VLADO (*se zareži*): Točno tko, zajebancija mora bit. Kam pa pridemo, če bi vse jemal smrtno resno ... (*Gre.*)
DRAGO (*zase*): Mogoče smo pa že tam ...
DARKO: Ne morem verjet ... A si videl kretena? Pa še reži se, kot da bi na lotu zadel ... Mislim ... ta res ni normalen ...

DRAGO: Pojma nimaš ...

DRAGO: Dej, no ... Kaj misliš, da je njegov življenjski cilj, da spi z vsemi tvojimi bivšimi ...? Mislim, sej ne rečem, da ni čuden, ampak ...

DARKO: Sej najbrž maš prov ...

DRAGO: No vidiš, pomiri se ... A ne vidiš, da te samo provocira?

DARKO: Misliš?

DRAGO: Veš, da uživa v tem ... Spomni se, kaj je delal puncam, če so mu ble všeč ...

DARKO: Točno ... nikol ne bom pozabil, kako je tisto malo rdečelaso v jok spravil. Kaj je že vrgla vanj?

DRAGO: Jajce. Trdo kuhano jajce ...

(Se smejita.)

DARKO: Ampak vseen mi ni vseen ...

DRAGO: On je pač tak ...

DARKO: Ja, on je pač tak ...

(Pavza.)

DARKO: Ti ... Zakaj misliš, da je on tak? Ker men se zdi, da on v bistvu ni slab človek ... Ampak obnaša se pa kot zadnji idiot in prasec ...

DRAGO: Tega nikoli ne moreš vedet ...

DARKO: Najbrž tud on ne ve ...

DRAGO: Mogoče pa ...

DARKO: Misliš?

DRAGO: Ne vem ... Ugibam ...

A ti se res ne spomniš, kako si pri meni celo popoldne bruhal, ko smo se nažrli tistga ruma?

DARKO: Ne vem ... Vem, da sem mislil, da bom jetra zbruhal, pa tega se spomnim, kako me je stari s tistim za blazine napihovat nalomil ...

DRAGO: S čim?

DARKO: Ma veš, s tistim okroglim za blazine napihovat. Taka bunka, ki si jo moral pohodit ...?

DRAGO: Aha ... S tem te je naklestil?

DARKO: Hvala bogu. Ker je prov takrat garažo pospravljal.

DRAGO: Ja ...?

DARKO: Ob steni so bla vesla za gumenjak pa ribiške palce ... V bistvu sem jo še dobr odnesel.

DRAGO: Če tko pogledam, najbrž res ...

VLADO: Ampak tega, da sem bil pri tebi, se pa v bistvu ne spomnim ... Kako je pa blo ...?

DRAGO: Inspirativno. Navdihujoče.

XVI.

VLADO: In? Si našel kej zase? Mislim, na televiziji jih pa res mora bit kot blata ...

DRAGO: Odvisno, kaj iščeš ...

VLADO: Po mojem se tam vse najde ...

DARKO (*se reži*): Tam bi celo tebi kakšna dala ...

VLADO: Jaz se ne rabim na televizijo hodit prodajat, da bi babo našel ...

DARKO: Sem pozabil, ja ... Ti jim samo lisice natakneš ...?

VLADO: Ma natakнем jaz tebe ... Čeprov enkrat se je pa res zgodil ...

DARKO: Povej, povej ...

VLADO (*se reži*): Ne morem, službena skrivnost ...

DARKO: Dej, no ... Sej ne bova nikomur povedala ... A ne, da ne ...

DRAGO: Komu nej pa povem?

VLADO: Tistim tvojim pedrom na televiziji ... Tam je itak tak brlog ...

DRAGO (*se smeji*): Pojma nimaš, kakšen ...

VLADO: No, dobimo eno noč prijavo, kaljenje javnega reda in mira, očitno si ma nek par zlo naglas za povedat, kaj si mislta drug o drugem ... Pridemo tja ... Res – ona športno pod gasom, on je bil nazadnje trezen v vrtcu ... sta že preuredila kuhinjo in sta se ravnokar spravila na dnevno sobo. Ju opozorimo, on nekej blodi, hoče odrinit kolega, pade, si razbije glavo ... Pride rešilec, njega na urgenco, njo popišemo ... Baba se očitno ne sekira preveč ... Ona bi še nekej spila ... Vprašam jo, če jo kdo odpelje v bolnico, ona pa, da ja, ampak samo jaz ... Ne zdi se mi čudno, mislim, kakšne blodnje vse človek lahko sliši ... Ni da bi govoril ... In se napakirava v avto ... Nakar ona meni sred poti, da je žejna. Ji rečem, da je v bolnici ziher kej za pit. Pa reče, da na medicinskem alkoholu še ni ... da se mora samo mal podpret, ker jo je strah bolnic ...

DARKO: In jo pelješ na pijačo in bum!

VLADO: Pomiri se ... V službi sem, kakšna pijača ... Gledam jaz njo, ne zgleda slabo, ne pije še dolgo ... In si mislim, kaj ji je, da je s takim kretenom ...

DRAGO: Veš kaj, vse ljudje naredimo, da ne bi bli sami ...

VLADO: Na žalost, ja ... In se peljeva, sva ravno čez most, tam, kjer so tisti travniki ...

DARKO: Za novimi bloki?

VLADO: Tam, ja ... In ona, da jo lulat. In rečem, nej počaka, da je še pet minut do bolnice, ona pa, da ne, da mora zdej, drugače ji bo ušlo ... Kaj

čem, ustavim. Ona kar na sredo polja, jaz si prižgem cigaret, pa se obrnem ...

DRAGO: Od kdaj si pa ti tko obziren?

DARKO: Se spomniš, ko so ga dobil na ženskem stranišču?

DRAGO: Prvič, drugič al tretjič?

VLADO: Jaz sem vsaj videl kakšno nago žensko rit ... Mislim, razen tisto od svoje mame ...

DARKO: Ma dej nehej ... Sploh ne vem, kaj sem ti šel to govorit.

VLADO: No, pa sej to je lepo ... Tko povezana družina, da se še kopate skupaj ...

DARKO: Dej, ne pretiravej ... Samo enkrat sem po nesreči stopil v kopalnico, ko se je tuširala ...

VLADO: Po nesreči se je samo –

DRAGO: Dejta nehat! Ne bom spet pol ure poslušal, kdo je komu kej z mamo. (*Pogleda Vlada.*) Kaj je blo pol?

VLADO: Kje sem že ostal?

DRAGO: Ona urinira, ti si pa obziren.

VLADO: Obziren – normalno, da sem obziren – dans te tožijo, če jim ni všeč, kako si postrizen ... Nikol ne veš, kakšna pizdarija lahko pride iz tega ... In tko kadim in mislim, kako smo včasih na tem travniku mačke s kamni ciljal, in kar naenkrat jo začutim za sabo. Se obrnem – mislim, lahko bi me s kolom po glavi, kar se mene tiče – nikol ne morš vedet. Ona pa, če smo vsi tko živčni, pa da se je treba včasih tud sprostit. In jo vprašam, kaj ma v mislih, in baba reče, da je žalostno, da mora takmu kerlcu to razlagat. Jaz jo gledam, si mislim “ti bom jaz mal razložil” ... A sem povedal, da je bla prov lepo ohranjena?

DARKO: Čakaj, čakaj ... A te ni še ravnokar skorej tožila? Pa s kolom po glavi? Ti pa zdej kar hlače dol pa juhu al kaj?

VLADO: Ti nimaš tri čiste o ženski psihologiji ...

DARKO: Pardon ... Še dobro, da jih maš ti. A si bil na kakšnem tečaju v službi? Ženska psihologija v dveh poglavjih?

DRAGO: Treh. Ne moreš met treh čistih v dveh poglavjih.

DARKO: Ne bi bil prepričan, naš Vlado je od nekdej bil talent ...

VLADO: Dobro, a vidva mislita stresat smrtonosno duhovite šale al mislita poslušat, kaj je blo?

DARKO: Oprosti, povej, povej ...

DARKO: In se spraviva midva v akcijo, k ona kar naenkrat meni, če mam kje lisice ... Mal pobuljim, pa si mislim, zakaj pa ne. Dokler ne misli mene prikrent. Pazi zdej to ... Reče, nej jo priklenem, kamor koli. Jaz jo lepo zatakнем za stebriček od vrat. Ona že mokra, da se je

megla začela delat. Se fino naguzi ... Kaj nej zdej? Ne bom samo gledal, mislim, še hrane se ne spodobi stran metat, kaj šele ornk mastne pičke ... Jaz lepo uletim ... Ko se je začela dret ... Hvala bogu, da sva bla sred polja –

DARKO: Kako to misliš, da se je začela dret?

VLADO: Kako to mislim? Pa drla se je. Tko kot ti, ko si se na štriku pr telovadbi s stropa peljal pa z jajci bremzal. Mogoče še mal bolj.

DRAGO: Joj, točno ... Še en mesec si hodil, ko da bi se posral.

DARKO: Ma štrik je drsel ... Dobr, ampak jaz vem, zakaj sem se drl ... Zakaj se je pa ona?

DRAGO: Mogoče je bolj precizno vprašanje, kako se je drla.

VLADO: Pa tko, kot se baba dere, če jo fino pritiskaš ... Kaj me gledata? Najprej se dejta fukat naučit, potem pa buljita vame ... No, in – kje sem že bil?

DRAGO: Ti pritiskaš. Ona se dere. Vklenjena.

DARKO: Čakaj ... A njej je blo fino?

VLADO: Pa a ti mene zajebavaš?

DARKO: Ne ... samo ne razumem, zakaj se je drla ... Mislim ... A se je drla al je glasno stokala? Ker to bi razumel ...

VLADO: Pa komu to jaz razlagam ... A smo v vrtcu al kaj?

DRAGO: Dobro, no, ne razburjej se, sej jaz tud najprej nisem popolnoma razumel ...

VLADO: Ma ti si itak zgubljen primer ...

XVII.

MAŠA: Enkrat je pršla ena punca, no ne tko zlo punca, že bolj v letih ... Kaj pa vem kolk, dons je težko rečt. V glavnem je mela dva otroka, en v srednji, ta mal pa prvo leto faksa. Je prišla in je rekla, kaj je zdej moderno za pit. Najprej sem mislila, da me zajebava, ampak je bla preveč fina, mislim, tak tip, ki se ziher ne vlač po lokalih. Ker je vidla, da jo gledam, kot da bi rekla, da samo neki spijs, pol gre pa naprej peš čez morje v Ameriko, mi je povedala, da kakih petnajst let ni bla v lokalu. Mislim v restavracijah pa tko ja, ampak v takih pajzljih pa ne. No, sej ni rekla pajzelj. To sem jaz rekla. Ker je. No, tko sva se mal čukast gledale, pa sem ji rekla to, kar je res. Da je zdej s pijačo tko kot z modo. Važno da je, čim več pa čim ceneje. Na okus pa itak noben več ne gleda. Me je vprašala, kaj se men zdi, da je pametno, pa sem ji lepo po pravic povedala, da se mi zdi, da če se je dvajset let izogibala takim placem, kot

je tole, bi se jim lahko še naprej. To bi blo še najbolj pametno. Je rekla, da mam najbrž prov, ampak če ji jaz ne dam za pit, ji bojo dal pa kje drugje. Pa sem ji namešala mal vina pa velik kole. Itak jo je takoj prjel. Ni lagala. Ta ženska ga res ni pila. No, po treh kozarcih mi je tud povedala, zakaj pije. Dvajset let je bla srečno poročena. S tipom sta se zaletela na faksu. Dobesedno. On jo je z bicikom podrl. Ker je študiral za dohtarja, jo je odpeljal domov pa oskrbel poškodbe. Pa še kej družga, bi rekla. No, in pol je šlo tko lepo, da se kar mal dolgočasno sliš. Par let skupej, pol pa skupej živet. Pa poročit, ko sta dobla vsak svojo službo. Pa otrok. Pa še en. Njemu je šlo super v službi, pa je ona po drugem otroku kar doma ostala. On si je zmer čas zanjo vzel. Pa za otroka. Pa za familio. Mislim njeno familio, kar je njej blo sploh všeč, ker je bla zlo ... no bliz sta si bli s sestro. Mlajšo. Par let mlajšo. In pol je sestra še dobila otroka, nikol ni povedala, kdo je fotr, ampak se noben ni kej prida sekiral, skupej so hodil na počitnce pa potovanja pa tako ... Tamalga od sestre so kar nekak posvojil. Mislim, so bli kot ena velika familiba. In pol se je lepga dne spomnila, da bo presentla moža. Šel je na nek seminar al kongres al neki tazga, nekam v neke toplice, se mi zdi, se ne spomnim točno. In ona da otroke k prijatci, ker sestra je mela pa tud neki nujnega v službi, in si je dala novo frizuro narest, pa kozmetičarka pa nova obleka, sej veste, kakšne smo me babe, če se lotmo. In se pojavi na recepciji hotela in pravi, da gre k možu. In oni jo mal čukast gledajo, ampak ji rečejo številko sobe. Na vratih je blo tist, k da se ne moti, sej veste, tist, k obesiš na kljuko, če hočeš met mir ... No, in je mislila, da spi ... No, sej tud je. V temi se je čist potih slekla pa se splazila k njemu v postlo. Se stisnila k njemu pa zaspala. Kolk smo babe včasih neumne. Grozn. Mislm, ne tolk k deci, ampak včasih smo pa res mal trapaste ...

No, zjutrej je blo velik dretja. Pa joka. Pa loputanja. Ja, seveda je mel drugo babo pr seb v postli ... In so lepo prespal celo noč kot vesela družbica. No, tko, prov bliz so si bli, bi človek lahk reku. Ženska je seveda mela živčn zlom, on je bil seveda tih, kt deci pač so, kadar drek po luftu leti pa nimajo na koga zvrnt, una druga reva je bla pa tud sam čedalje bolj bleđa. Bajje je to trajal že ne vem kolk let. Skor vsakič, k je šel na službeno potovanje.

No, in zdej se ločujeta. Bajje se še zmer prov dobr razumeta, ampak je rekla, da se ji bruha, tud če se je sam po nesreč dotakne ... Verjamem ... Sem že slišala za take primere. Pa ne sam enga. Vidte, kako je to. Človek misli, da sej veste koga za sej veste kaj drži, pol se pa vse skup sesuje kot šotor, k ga otroc za bajto iz dek nardijo.

Aja ... a sem povedala, da je bla tista druga, mislm ta, s katero je bil njen mož, njena sestra? Si morte mislt. Ga je vprašala, zakaj, pa itak ni znal nč pametnega povedat. No, sej deci tud nikol ne znajo. A veste, kaj ji je pa sestra rekla? Da si ni mogla pomagat, zato ker je vidla, kako srečna sta, in je tud ona hotla to dožvet. Babe smo včasih res trapaste. Sem jo kar čistila, to gospo. Se mi je zdel, da če si je kdo, si je pa ona zaslužila ...

XVIII.

DARKO: No, če sta končala ...?

VLADO: A sva?

DRAGO: Reci ...

DARKO: Mene je to začel jebat.

VLADO: Kaj te pa zdej jebe?

DARKO: Ma to, kar sem razlagal prej. A je človek zaljubljen al ni ... Pa to ...

VLADO: Aja ... Spet ta jajca.

DRAGO: Dej, pusti ga, nej pove, kar je hotel.

DARKO: Kaj, če se mi z mojo zgodi isto ... Mislim zdej, ko so pač stvari take, kot so ...

VLADO: Kake pa so?

DARKO: Kaj, če me mine? Mislim ... Zdej ne bom mogel kar spakirat pa it ...

VLADO: Tole je pa hud napad odgovornosti ... Upam, da ni nalezljivo ...

DRAGO: Zakaj pa zdej ne bi mogel?

DARKO: Fotr bom.

(Pavza.)

VLADO: Zajebavaš ...

DARKO: Ne. Dans so prišli rezultati testov. Stoprocentno ...

DRAGO: Ja, bravo ...

DARKO: Hvala, hvala ...

DRAGO: In kaj boš zdej?

DARKO: Ja nič, sej sem rekel, zdej bom veseli mladi očka ...

DRAGO: Ne morem verjet ... Prej bi zase rekel, da bom mel otroke. Kaj, a ti mu ne boš čestital ...

VLADO: Bom. Ampak bom tud nazdravil ... Grem iskat ... *(Odide.)*

DRAGO: Ja, čestitam še enkrat. Zdej mi je tud jasno, zakaj si tko mencial ...

DARKO: Vem, da ni nič groznega, ampak je nekako težko tako stvar povedat.

DRAGO: A nisi nič ponosen? Bodoči ata pa to?

DARKO: Ne vem ... Kaj pa vem ... Najbrž ja ... Samo je pa šok. Nisem ravno planiral. V bistvu niti ne vem, kako se je lahko zgodilo ...

DRAGO: Aja?

DARKO: Ma sej samo blodim ... Se pač zgodi, kaj češ.

DRAGO: Ja ... Za ene sreča, za druge nesreča ...

DARKO: M?

DRAGO: Ma v bistvu nič tazga. Nekateri bi bli veseli, če bi lahko meli svoje otroke.

DARKO: Ma sej sem vesel. Samo ... Mogoče mal ... šokiran.

DRAGO: To pa verjamem.

XIX.

MAŠA: Mela sem eno sošolko, ki mi je čist pijana na plesu povedala, da je bil njen prvi tip njen bratranec. Pa ne tam nek iz devetga kolena, sej to smo si tukej itak vsi, ampak prov taprav, sin od mamine sestre. Vsako leto je hodila nekam ven iz mesta k njim na počitnice in pol, ko je bla v srednji šoli, je čez vikende hodila dol žurat. In se je pač zgodil. Ne, da sta planirala pa to ... Se je pač zgodil. Mladost, pa hormoni, pa velik pijače, pa polna luna, pa maj pa vse to ... Sej veste, kako gre. In sta se tud pol mela rada, samo jima je blo jasno, da to pač ne gre. Tko pač je to.

On je na drogi končal, ona pa se je poročila z enim starim tipom in je nesrečna k pes. Stari se je pač izkazal za bolj trpežnega, kot je mislila. Enkrat sva se potem srečale nekje zunej, pa mi je razložila, da sta takrat planirala skupej pobegniti v tujino, kjer ju noben ne bi poznal in ne bi vedel za to njuno ... kaj pa vem ... skrivnost, ne. Sem jo vprašala, zakaj da nista. Veste, kaj je rekla?

“Bala sem se, da si bom zajebala življenje.” Ja.

Nikol ne moreš vedet, kako si boš zajebal življenje. Pa če si še tko pameten.

XX.

VLADO: Lepe stvari smo si dans povedal ...

DRAGO: To je res kot kakšna obletnica ... Še mal, pa si bomo začeli slike kazat ...

VLADO: Boljš slike kot tiče ...

DRAGO: Dej, ne bit degutanten.

VLADO: Jaz sem degutanten?

DARKO: Včasih si res mal.

VLADO: Aja. V redu. (*Odpije.*) Men se recimo druge stvari zdijo degutantne.

DRAGO: To bi pa podpisal.

DARKO: Jaz tud.

VLADO: Men se recimo degutantni zdijo stari prasci buzerantski, k hodjo na štacjon fantke lovit.

DARKO: Dej, ne seri ... To je samo v filmih.

VLADO: Aja? Vprašaj strokovnjaka, ti bo on povedal.

DARKO: A Dragota?

VLADO: Vprašaj našega Dragca, a je to samo na filmu. No, dej ...

DRAGO: Dej, pust pri miru, sej vidiš, da provocira ...

VLADO: Men je recimo degutantno videt starga scuzanga pedra, ki enga lepga fanta z velikimi plavimi očmi ogovori. In se mal ovohavata, pol se pa zmenta in ga mal za roko na skret odpelje. To je, recimo MENI degutantno.

DRAGO: A štacjonske kurbe ti pa niso degutantne?

VLADO: Kar se mene tiče, so to tazadnje štacjonske kurbe.

DARKO: Čakaj – a to je res?

VLADO: Pa še kako res. In veš, kakšne lepe fantičke poberemo na takih placih? Prave cukre. A ne, Dragec?

DRAGO: Ti že veš.

DARKO: Čakaj, čakaj ...

VLADO: Tud take iz finih familij ...

DRAGO: Nehej.

VLADO: S takimi finimi imeni. Recimo ... Sebastijan ... Al pa ... (*Pogleda Dragota.*) Bernard. Bernardek je tko lepo ime, a ne? (*Drago vstane in odide.*)

DARKO: Kaj je blo pa to?

VLADO: Nič posebnega. Samo zadnjič sem najinga Dragca videl z enim od teh lepih fantkov.

DARKO: Kaj? A na štacjonu?

VLADO: Ne, v eni štacuni s cunjami. Tko lepo sta se smejala en drugmu.

DARKO: A misliš ... Čakaj, čakaj ... A misliš, da ... Drago plačuje za ... neeee ... On pa ne bi.

VLADO: Si ziher? Ljudje majo včasih večje skrivnosti, kot si pa mislimo ...

XXI.

DRAGO: Spoznala sva se na nekem partyju. Takoj sem ga zagledal. No, sej ga je blo težko ne zagledat. Dobro je plesal. Res dobro. In tud zgledal. In je to tud zlo dobro vedel. Prava princeska. Zato sem bil čisto paf, ko me je ogovoril. "A nisi ti tist s televizije?" Oba sva se režala. In potem sva čvekala v kotu, kot da bi se sto let poznala. Ampak vseen sem bil presenečen, ko je rekel, nej ga peljem domov. Drug dan si ga nisem mogel spraviti iz glave. Ampak sem vedel, da je blo to to. Ena sanjska noč in lepo se bova pozdravila, ko se spet vidiva. Nakar me je poklical. Čez tri dni. Rekel je, da ne more nehat mislit name. Da sem jaz edini, ki ga vidi takega, kot je v resnici. In če bi se lahko videla. In tko so stvari počasi postale resne. Ja, vem, da ma preteklost. Ampak kdo pa nima skrivnosti? Al pa stvari, za katere mu je žal, da jih je naredil? In ne, ni me sram tega, kar je počel. Tud to je on.

XXII.

DARKO: Lepo. Mislim, lepo, da si našel nekoga ...

VLADO: Kok je to lepo. A ma mogoče kdo robčke? Mal so se mi oči orosile.

DARKO: Dej, ne seri.

VLADO: Ne, res. Take buzerantske pravljice pa že dolg nisem slišal. A si mogoče razmišljal, da bi pravice prodal za kakšno limonado?

DRAGO: Kje pa je Simona?

DARKO: Doma. Sem ji rekel, če bi se nam pridružila, ampak ni razpoložena. Sej veste, kako je z ženskami. Mislim, sploh v tem stanju.

DRAGO: Škoda. Nazadnje smo se imeli pa tko lepo ... Kaj pa, če bi jo še enkrat poklical?

DARKO: Ma ne vem ...

DRAGO: Dej no, prov lepo bi jo blo videt. Jaz sem prepričan, da bi jo tud Vlado zlo rad videl.

DARKO: Aja? A vidva spet govorita?

VLADO: Ne da bi jaz vedel.

DRAGO: No, ampak zdej boš moral pa mal požret ponos. Kako bi pa zgledalo, če ne bi govoril z ženo od prijatelja? Sej se planirata poročit?

DARKO: Najbrž se bo treba, ja. Ampak nisva še nič govorila o tem.

DRAGO: No, Vlado ... Bivša gor al pa dol, tole boš moral uredit.

VLADO: Zase se brigej.

DRAGO: A sta že kej razmišljala o imenu?

DARKO: Ne še. Sej niti ne veva, al je fant al punca.

DRAGO: Če bo fant, bi mu lahko dala ime po kašnem dobrem prijatelju.

Vlado bi blo na primer super.

VLADO: Nehej.

DRAGO: Ker on je v bistvu velik naredil za to mlado družino.

DARKO: Ne razumem.

DRAGO: Mislim, da je prov nesebično pomagal. V bistvu je prov vse dal od sebe.

VLADO: Drž gobec.

DRAGO: A veš, ko sta mela krizo, pred kakšnima dvema mesecema? Ko je šla Simona za vikend k mami?

DARKO: Ja?

DRAGO: A misliš, da se je vidla samo z mamo?

VLADO: Drž gobec pa pejt na štacjon fantke lovit, ne pa da tle drek mešaš.

DARKO: Pa kaj vidva govorita?

DRAGO: V bistvu o tem, kdo je v koga kej vtikal.

VLADO: Ti boš že vedel, k ti ga je vsak usran buzerant v mestu v rit vtanil.

DRAGO: Mam pa že raj, da mi ga vtaknejo, kot da ga podtaknem ...

DARKO: Kaj podtakneš?

DRAGO: Kaj se pa podtika?

VLADO: Sam tih bod.

DRAGO: Kukavice so zlo zanimive, kar se tega tiče ...

DARKO: Pizda ti materina! Mojo babo si šel nategnit.

DRAGO: In to s konkretnimi rezultati.

DARKO: Od kod pa ti to veš?

DRAGO: Vačsih se s Simono slišva. Stare prjatlce, bi rekel Vlado.

VLADO: Nikol ni znala držat gobca.

DARKO: Jaz ti bom glavo odprl.

VLADO: Stari, res ni blo zanalašč.

XXIII.

MAŠA: Dokler sem bla v srednji, sem mela sošolko, ki je zanosila. No, to nič takega. Mislim, sej je skorej vsaka kdaj zanosila, samo ta je bla bolj štorasta. Mislim ... ne vem, če je štorasta prava beseda. Bolj počasna je bla. In nekako ni pravi čas odpravila. V bistvu dolg sploh

nismo opazile, da je kej narobe. Bla je čedalje bolj okrogla, ampak itak je bla bolj bunka in se ni takoj videl. Jaz sem mislila, da se je nesrečno zatrapala, pa se mal preveč s sladoledom tolaži. Ampak njo je kar napihval. Nazadnje je mela trebuh kot buhtelj.

Doma ni nič povedala, smo zvedle kasneje. Reva si najbrž ni upala. Sej to razumem. Sem mela sosedo, ki jo je stari vsakič s pasom, ko se mu je samo zazdel, da se je pogovarjala s kakšnim fantom. Si je pa privoščila, ko je šla študirat. Mislim, da je šla študirat samo zato, da bi ušla od doma. In dans ma lepo službo pa prov fina dva mulca. Zadnjič sem jo srečala. Fino je videt, kako ljudjem rata v življenju. Ja ...

Aja. Ta sošolka. Najbrž mislite, da bo zdej kakšna blazna drama za v črno kroniko ...

Niti slučajno. Mislim, da je bla v sedmem mesecu, ko jo je pogruntala prfoksa za telovadbo. Reva se je pozabila opravičit, da ma ta rdečo. In to ene par mescev zapored. No, sej mal je perje po luftu letelo. Ravnatelj pa socialna delavka pa vse to. Ampak se je izkazal, da so njeni starši zlo normalni ljudje. Bolj preprosti, pa taki tihi ... Ampak so razumel. Ta sošolka je lepo v miru rodila prov lepo okroglo punčko in še šolo je lahko kasnej končala. Starši so pazil na otroka. Ja, včasih se lepo izteče. Kaj sem hotla povedat? Včasih je pametnej povedat stvari takoj, ko se zgodijo. Ker ma strah po navadi večje oči, kot je pa res. Mislim, kot se potem izkaže. Da je res. No, so pa tud primeri, ko je lažje ne vedet. Če ga recimo tvoj okol serje, pa ni nič resnega ... In podobni primeri. Samo ... težko je vedet, kdaj povedat in kdaj ne. In kaj povedat.

Zdej pa bod pameten, če si lahko ...

Evgen Car

ŠTRKI UMIRAJO

(Izginjajoče upanje)

Nominacija za Grumovo nagrado 2008

Osebe:

MARTIN PAVER, kmetovalec in vinogradnik, star 77 let

JURE PAVER, njegov sin, diplomirani tekstilni inženir, 40 let

JUDITA PAVER - BOLHA, njegova snaha, 40 let

PROF. DR. ŠFILIGOJ, zaslužni univerzitetni profesor, star približno 80 let

BONA ANA, varovanka doma starejših občanov, meščanka, 70 let

EVA, študentka slavistike, prostovoljka v domu, 22 let

LEOPOLD, pes (katere koli pasme – npr. mali munsterlandec)

Prekmurci pravijo, da si štrk za vse življenje izbere štokljo, in če mu družica po nesreči pogine, tudi sam kmalu shira od žalosti.

PRVO DEJANJE

Soba v domu za ostarele v večjem mestu. Soba za dva oskrbovanca. Dve postelji, dve omarici, dve mizici, na obeh straneh tudi polici za knjige ali spominke. Zadaj na sredini so vhodna vrata. Na levi so še ena vrata za toaleto, na desni pa okno. V tej sobi prebivata dva oskrbovanca, Martin Paver, kmetovalec in vinogradnik iz Petrovega sela, in prof. dr. Šfiligoj, kolerični upokojeni profesor pravne fakultete. Na polici nad profesorjevo posteljo so radio, veliko skript in knjig pravne stroke in tudi nekaj slovarjev in leksikonov, ker je strasten reševalec križank. Nad Martinovo posteljo so album za slike, fotografija njegove pokojne žene, fotografija Petrovega sela, stoječe razpelo in zelena božična pšenica, posejana v posebni ponvi.

Prvi prizor

Šfiligoj sedi prečno na svoji postelji v hlačnih plenicah, prekrit z belo rjuho, tudi glava je prekrita, obraz je viden. Na kolenih ima križanko, v roki svinčnik in jo rešuje. Za njegovim hrbtom ob drugi strani postelje stoji Eva in mu masira vrat in rame; pri tem si mrmra kakšno melodijo. Šfiligoj ob masiranju zelo uživa, kar gode. Še bolj pa uživa pozneje, ko mu Eva masira hrbet.

ŠFILIGOJ (*polglasno*): Vetrovka. (*Vpiše*). Hedonist. (*Vpiše*). Ruski vladar. (*Vpiše*).

EVA: Vam je prijetno?

ŠFILIGOJ: Ja, zlate roke imate. Severni pol. (*Vpiše*). Nerepenčljivost. Porkamadona, ne-re-penčljivost. Ne bom jih več reševal, za norca me pa ne bodo imeli.

EVA: Kaj pa je?

ŠFILIGOJ (*pomoli križanko pred Evo*): Poglejte, gospodična Eva, ne-re-penčljivost pride, tu, vodoravno. Kakšna beseda pa je to? (*Bere.*) Pohlevnost, neprevzetnost – nerepenčljivost. (*Se razjezi.*) S kakšnimi besedami nas posiljujejo! Pa to ni res! Napisal bom revolt v pisma bralcev. Jim bom že pokazal. (*Vrže križanke na tla.*)

EVA: Ja, boste pokazali. Zdaj se pa ulezite na trebuh. (*Medtem ko se Šfiligoj namešča:*) Razburjate se za prazen nič.

ŠFILIGOJ: To pravite vi, slavistka!

EVA: Študentka slavistike.

ŠFILIGOJ: Materni jezik je svetinja, zaradi njega smo se ohranili, zaradi njega imamo svojo državo.

EVA: Ne repenčiva se, gospod Šfiligoj, saj nisva na političnem shodu, ampak v prijaznem domu za ostarele! Saj ste? (*Šfiligoj prikima.*) Sprostite se, še se sprostite, roke so sproščene. Tako. Saj pravite, da so križanke zdravilo proti sklerozi. (*Vsega prekrije z veliko rjuho.*)

ŠFILIGOJ (*izpod rjuhe*): Zdravila ni, križanke kvečjemu zavrejo napredovanje.

EVA: Vsak dan izvem kaj novega.

ŠFILIGOJ: Ko boste sklerotični, boste vsako uro izvedeli kaj novega.

(*Eva ga masira po hrbtu.*)

ŠFILIGOJ (*izpod rjuhe*): Niže.

EVA: Tu ...

ŠFILIGOJ: Še niže. Ja. Ja. Tam. Močneje. Ja. Ja. Še močneje.

EVA (*masira in pritiska, kolikor more*): Je tako v redu?

ŠFILIGOJ: Tam, ja, še močneje, ja, ja ... (*Eva gre na posteljo in kleče na šfiligojevem hrbtu masira, kolikor more, in pritiska s koleni.*) Ja -ja -jaa. To - to - to. Ja - ja. Ja. Ja. (*Šfiligoj še naprej gode.*)

EVA (*stopi s postelje in "potelovadi" najprej z eno šfiligojevo nogo, potem pa še z drugo*): Leva noga, ena, dve, tri, dve, dve, tri, tri, dve, tri, štiri, dve, tri, pet, dve, tri, šest, dve, tri. Desna noga, ena, dve, tri, dve, dve, tri, tri, dve, tri, štiri, dve, tri, pet, dve, tri, šest, dve, tri. (*Šfiligoj še naprej gode od masiranja hrbta.*) Tako. Pridni ste, gospod Šfiligoj. (*Ga odkrije.*) Zdaj pa še kalcij za dobre kosti.

ŠFILIGOJ: Sem ga že.

EVA: Pa kapljice D3?

ŠFILIGOJ: Tudi.

EVA (*pogleda v šfiligojevo beležko*): Ste naredili križec?

ŠFILIGOJ: Zvezdo! Peterokrako!

EVA: Seveda, zvezdo. Pridni. Zdaj pa lahko gremo na sprehod.

ŠFILIGOJ: Za danes ste me že dovolj "namučili".

EVA: Lepo je tudi v domu.

ŠFILIGOJ: Zjutraj čakati, da bo čim prej večer, zvečer pa, da bo čim prej jutro.

EVA: Kdaj boste dobili svojo sobo?

ŠFILIGOJ: Prej bom crknil.

EVA: Gospod profesor ...

ŠFILIGOJ: Ko se bo kakšen domec v kakšni enki stegnil.

EVA: Gospod Martin je kar prijeten sostanovalec. (*Pokaže na Martinovo posteljo.*) Kje pa je?

ŠFILIGOJ: V kopalnici. Bogomolec. Najbrž moli. Ga ne moreš premakniti niti za milimeter.

EVA: Vi ste pa, kot pravi gospod Martin ...

ŠFILIGOJ: Rdečkar, ki smrči kot divji prašič. Ne bom več dolgo smrčal. Nekateri že komaj čakajo.

EVA: Kaj čakajo?

ŠFILIGOJ: Da crknem. Da dobijo posteljo. (*Se zadere:*) Saj bom šel! Biti star, eh ... (*Zamahne z roko.*)

EVA: Oh, dr. Šfiligoj, danes ste pa vstali z levo nogo.

ŠFILIGOJ: Pri mojih letih je najbolje biti dva metra pod zemljo.

EVA: Moja omica je pa do konca rada živela. Govorila je, da bi rada dočkala mojo poroko, spoznala mojega moža, pestovala moje otroke.

ŠFILIGOJ: Nimam ne sina ne vnuka.

EVA: Imate pa polno polico svojih predavanj (*pokaže na polico nad posteljo*), to so vaši otroci.

ŠFILIGOJ: Moji jalovi otroci! (*Jemlje skripta za skripti in jih meče na posteljo.*) Kaj danes pomenijo "Samoupravljanje, pravo in samoupravni realizem", "Samoupravljanje, pravo in socialni realizem", "Pravo in socializem", "Pravo in samoupravni socializem", "Marxov Kapital v očeh samoupravljanja" – moji jalovi otroci. (*Prinese koš za smeti in počasi meče skripta vanj.*) Vse, kar je bilo nekoč dobro, hočejo zdaj uničiti.

EVA: Tudi v pravu?

ŠFILIGOJ: Povsod.

EVA: Kot ste nekoč vi uničevali?

ŠFILIGOJ: Ne bodite zlobni.

EVA: Gledam TV, prebiram časopise, tudi kakšno knjigo preberem.

ŠFILIGOJ: O tem jaz ne vem kaj dosti.

EVA: Je nevednost jamstvo za nedolžnost? "Je bedak na prestolu odrešen odgovornosti že samo zato, ker je bedak?"

ŠFILIGOJ: Jaz nisem bil ne bedak, vsaj mislim, da ne, in tudi ne na prestolu.

EVA: Bili ste profesor.

ŠFILIGOJ: Ki ni ne teptal ne uničeval.

EVA: Ste se pa udinjali tistim, ki so.

ŠFILIGOJ: Opravljal sem učiteljsko poslanstvo.

EVA: Učitelj se mora klanjati oblastniku, saj mu ta daje kruh.

ŠFILIGOJ: To je veljalo za Cankarjev čas.

EVA: To velja za vse čase.

ŠFILIGOJ: Verjel sem v komunizem. Priznam. Je to greh? Marsikaj je bilo bolje, kot je zdaj. Za pravo brezrazredno demokracijo, v katero sem verjel, pa še nismo bili zreli.

EVA: Kdaj pa bomo zreli?

ŠFILIGOJ: Čez dvesto let, bi rekel Čehov.

EVA: "Nikoli ne pridemo v Moskvo." A ni tudi tega rekel Čehov? (*Šfiligoj prikima.*) Kaj pa pravi doktor pravnih znanosti profesor Šfiligoj?

ŠFILIGOJ: Kot pedagog sem veliko govoril, a očitno premalo povedal, saj vidite, besede drugih so bile močnejše. (*Vzame skripto v roko.*) Nekoč sem bil prepričan, da bo ostala za menoj vsaj kakšna knjižica, vsaj kakšna majhna skripto, zdaj pa ... pogledjte! (*Meče skripto v smetnjak, ki ga je medtem prinesel h postelji.*)

EVA: Dr. Šfiligoj, zaznamovalo vas bo telo, če nič drugega, ki ga boste po smrti podarili medicinski fakulteti.

ŠFILIGOJ: S telesom hočem kaznovati sebe in svojo neuspešno kariero.

EVA: Kaznovati?

ŠFILIGOJ: Štirideset let sem učil pravo, pa so ugotovili, da tisto, kar sem učil, ni bilo pravo, pravično. V pekel, da bi se tam cvrl, ne verjamem, drugačne posmrtni pokore pa ne poznam.

EVA: Vaše telo bo ...

ŠFILIGOJ: Moje telo bo v formalinu medicine oplajalo z znanjem.

EVA: Telo Martina, ki je veren ...

ŠFILIGOJ: ... bo pa dva metra pod zemljo oplajalo črve za življenje.

EVA: Kaj je lepšega kot imeti oporo, če ti je korak pretežak? Martin jo ima v Bogu. Malo mu jo celo zavidam.

ŠFILIGOJ: Boga mu zavirate?

EVA: Ja, ne vem, kako bi ga lahko drugače imenovala.

ŠFILIGOJ: Imenujte ga Bog, bergla, kakor koli ...

EVA: Najbolje je, da se z njim kar rodiš in ga potem imaš. Enkrat bolj, drugič manj, kot pravi gospod Martin.

ŠFILIGOJ: Jaz sem se, pa mi je bilo že pred fakulteto jasno, da so dokazi za to "berglo" ničevi, otročji. Nikoli niso doživeli temeljitega soočenja.

EVA: Za velike množice, tudi intelektualne, to niso otročarije.

ŠFILIGOJ: Jaz sem radikalen ateist. Nekoč je bil Bog najboljša razlaga, za kar koli, zdaj ni več razlaga za nič.

EVA: Je pa pošten, ima srce.

ŠFILIGOJ: Kdo, Bog?

EVA: Martin.

ŠFILIGOJ: Srce je danes drugorazredni državljani. Današnji svet časti znanost, logiko, prebrisanost, aroganco. Če tega nimaš, te odpihne veter.

EVA: Te nekoč ni odpihnil?

ŠFILIGOJ: Ne.

EVA: Tudi ideološki ne?

ŠFILIGOJ: O tem ne bova govorila.

EVA: Zakaj pa ne bi govorila? Je današnji veter hujši, kot je bil vaš?

ŠFILIGOJ: Me špijonirate? Me hočete poriniti v kakšen drek? Ste kakšna novodobna udbovka ali kaj?

EVA: Nič od tega.

ŠFILIGOJ: Zakaj potem, hudiča, rinete vame? Saj je znano, da ta tema mladih ne zanima.

EVA: Mene zanima, z razlogom.

ŠFILIGOJ: Porkaduš, pustite me! Zakaj me provocirate? (*Si prekrije spolovilo in teče, kolikor pač more, proti WC-ju.*) Ah, prepozno. (*Polulal se je v plenico. Pride nazaj k Evi. Ne preveč groteskno.*) Jaz sem starec, ki v življenju ni nič koristnega naredil, in za ta nič sem si zadal kazen: kopal se bom v formalinu.

EVA: Nekoč ste rekli, da vas lahko vprašam kar koli.

ŠFILIGOJ (*razjarjeno*): Ni ljubezni, ni idealov, ni zanosa, kakšen Bog? Denar, ki se mu klanjate do tal. Včasih je bilo slabše pa lepše, danes je pa mogoče bolje, a hkrati tudi grše.

EVA: Če bi se klanjala denarju, ne bi prihajala v dom zastonj pomagat ...

ŠFILIGOJ: To delate zaradi drugih.

EVA: Ni res.

ŠFILIGOJ: Pomagajte živim, žrtvujte se za žive, če se že hočete žrtvovati.

Dobro vam hočem. Zakaj zastonj počenjati stvari? Pojdite in se učite biznisa, cinizma, puhle retorike, namesto da nam tukaj perete stara jajca.

EVA: Ne razburjajte se, spet vam bo ušlo.

ŠFILIGOJ: Naj!

EVA: Zame je dobrodelnost – terapija.

ŠFILIGOJ: Ste kaj groznega zagrešili? Ste koga ubili? Prihajate, da bi kaj hudega pozabili?

EVA: Nič od tega. Že od nekdaj me zanimajo zgodovina, psihologija, družina, človek. Morda bom o tem kdaj napisala kakšno črtico ali celo roman.

ŠFILIGOJ: Vedel sem, da niste tako neumni, da bi kar tako prihajali v dom, zastonj zabavat starce v plenicah!

EVA: Prihajam tudi kar tako. Mi nismo generacija svojih očetov.

ŠFILIGOJ: Rovarite po moji profesuri. Kopljete po moji duši. Izkopavate kosti, da bi napisali roman. To je zdaj moderno. Prav tekmuje med sabo, kdo nas bo znal bolj očrniti. Kakšen bo pa naslov? "Nove in nove kosti", "Kako provocirati starca v plenicah"?

EVA: Reciva: "Osipa se listje, življenje odhaja" – to naj bi bil družinski roman o generaciji moje omice.

ŠFILIGOJ: O moji generaciji?

EVA: O neki številni meščanski družini, ki ljubi umetnost in ki se vsak dan ob določeni uri zbere ob svoji hrastovi mizi in razpravlja o poeziji, slikarstvu, glasbi. Ki si ne skače v besedo, se zna poslušati in v kateri denar ni nikoli tema pogovora.

ŠFILIGOJ: Jaz sem profesor, ki je učil pravo,
in kar je dobrega od mene,
bo v formalinu ostalo.

Drugi prizor

Trkanje. Vrata se odprejo in vstopi atraktivna oskrbovanka doma Bona Ana. V eni roki drži časopis s horoskopom, v drugi pa obešalnik, na katerem visi bela bluza.

BONA ANA (*vehementno proti Martinovi postelji*): Gospod Martin, katera bluza mi bolj paše? Bež ali bela? Kje pa je?

ŠFILIGOJ (*pokaže na toaletna vrata*): Že več kot uro je v toaleti.

BONA ANA: Hotela sem ga vprašati ... (*Evi:*) Gospodična Eva, mi pa vi povejte ... Katera bluza mi bolje pristoji, ta, ki jo imam na sebi, ali ta (*pokaže na obešalnik, ki ga ima v roki*)? Obe sem si kupila za sedemdesetletnico.

EVA: Bež, ki jo imate na sebi.

BONA ANA: Tudi meni se tako zdi, ampak pogledjte, bela bolj poudari postavo. (*Diskretno Evi:*) Skoznjo se tudi lepo vidi moj lila modrček. (*Razpne si dekolte.*) Pogledjte, tudi hlačke imam lila. (*Ob strani si dvigne krilo do bokov, da se vidijo lila hlačke.*) Sicer niso tangice.

EVA: Odpnite si zgornji gumb na bluzi, pa se bo videla tako vaša postava kot tudi barva vašega modrca.

BONA ANA: Seveda, odpela si bom gumb ali dva. Hvala. Danes sem čisto iz sebe, Martin ima rojstni dan.

EVA: Vem. Pridejo tudi otroci iz vrtca. Zapeli mu bodo Happy birthday.

BONA ANA: Res? To ste najbrž vi organizirali.

EVA (*prikima*): Imam pa tudi darilo zanj.

BONA ANA: Darilo? Upam, da mi ga ne nameravate prevzeti.

EVA: Ne, ne. Zame je premlad.

BONA ANA: Pogledjte, kaj mi piše v horoskopu. (*Bere:*) Ljubezen: Če nas nihče ne ljubi, tudi sami sebe ne ljubimo več. Stopite v akcijo! Ljubezenske sanje se vam bodo uresničile. Amor vam je več kot samo naklonjen.

EVA: Stopite v akcijo, tako kot vam piše.

BONA ANA: Njegovega vnuka še niti videla nisem. Sina in snaho pa samo dvakrat. Bog ve, kako me bodo sprejeli.

EVA: Lepo, gotovo. Saj se niste zaljubili v vnuka ali v sina! Predstavite se in jim odkrito povejte, kako čutite do gospoda Martina.

BONA ANA: Gospodična Eva, vi me znate tako lepo pomiriti. Rekla bom: zaljubila sem se v vašega očeta Martina, kmeta in vinogradnika iz Petrovega sela. Gospodična Eva, tudi kmetje niso več tisto, kar so bili nekoč. Pa tudi moderno je imeti hišo na kmetiji, kajne? (*Gre proti kopalnici.*) Moram biti obzirna, ker je zelo občutljiv. (*Narahlo potrka.*) Martin, slavljenec!

MARTIN (*čisto malo odpre vrata od kopalnice, toliko da je reža*): Ščijem!

ŠFILIGOJ: Urinirate!

MARTIN: Uriniram, jebalga svet!

BONA ANA: Kar, kar, v miru.

ŠFILIGOJ: Smo že mislili, da ste "not padu".

MARTIN: Rajši sem na sekretu, kot da bi poslušal vaše brundanje pri masaži.

ŠVILIGOJ: Je že konec.

MARTIN: Hvala Bogu.

BONA ANA (*Evi*): V Petrovem selu ima hišo z gospodarskim poslopjem in najbrž še gozd, travnik, njive. Tak mali kulak je, bi rekla.

MARTIN (*V kopalnici pade nekaj steklovine na tla in se razbije.*): Jebal ti ... Jebal ti parfum.

ŠFILIGOJ: Spet razbijate!

MARTIN (*iz kopalnice*): Prekleti parfumi, preklete maže, nočne, dnevne! Ne vem, kaj hočete s temi mažami.

ŠFILIGOJ: Hočem kljub pleniciam ohraniti vsaj malo dostojanstva, če razumete, kaj hočem s tem povedati.

MARTIN (*sliši se pospravljanje črepinj*): Preketo dostojanstvo.

BONA ANA: Gospod Martin, ne preklinjajte, naš dom je javna ustanova.

MARTIN (*iz kopalnice*): Javna hiralnica, javni kupleraj, in vi ste zastavonoša v tem kupleraju.

BONA ANA: Martin, prosim!

ŠFILIGOJ (*obešenjaško*): Kupleraj, pravite? Ha, ha. Več kot osem-desetletni domski oskrbovanec v plenicih, doktor Šfiligoj, je v domu za ostarele naskočil svojo devetdesetletno kolegico, prav tako domsko oskrbovanko v plenicih. Po silovitem aktu sta oba izdihnili. On na kraju samem, ona med prevozom v bolnišnico. Zvečer sta že dva druga sklerotična starca grela svoja jajca v njunih posteljah.

BONA ANA: Vi ste vendar doktor znanosti ...

ŠFILIGOJ: Kakšen doktor, fosil, ki bo desetletja v medicinski predavalnici razkazoval svoje ritne kosti študentkam medicinske fakultete.

EVA: Ne bodite tak cinik.

ŠFILIGOJ: Me zanima, kakšen cinik boste vi na stara leta, ko boste ugotovili, da vaših "družinskih" romanov nihče ne bere.

EVA: Vse bom naredila, da moj pravnik ne bo nikoli tako zagrenjen.

ŠFILIGOJ: Vaš pravnik? Jaz?

EVA: Moj fant. Med počitnicami sem ga upecala, na žuru. Moj dragi, moj ljubljani, moj najlepši. Moj, moj Sraka. David Sraka, študent prava.

MARTIN (*iz kopalnice*): Sraka?

EVA: Sraka.

MARTIN (*iz kopalnice*): Moja snaha je pa Bolha, Judita Bolha.

EVA: Že po prvem žuru sva se dala dol.

ŠFILIGOJ: Kam sta se dala?

EVA: Dol, dol sva se dala, seksala sva.

MARTIN (*iz kopalnice*): O-b-č-e-v-a-l-a, osem črk vodoravno.

EVA: Vi prisluškujete?

MARTIN: Rešujem čast zapuščene generacije.

ŠFILIGOJ (*Evi*): Po prvem žuru sta se ... je to ljubezen?

EVA: To je kemija ... zaljubljena sem do konca. Seks je neke vrste potrditev, da živiš ... da dihaš. Tisto noč sem odkrila, da je nekaj svetega, če seksaš z nekom, ki ti je bil že od prvega stiska roke tako zelo všeč. Takrat seks ni ...

BONA ANA: ... ni samo potrditev, "da živiš, da dihaš" ...

EVA in BONA ANA: ... je ljubezen.

EVA: Pa zakaj to govorim? Ljubezen je ...

BONA ANA: ... je milost, dana le redkim. (*Zadovoljno pogleda proti toaleti.*)

EVA: Srečna sem. Srečna. (*Še glasneje:*) Srečna.

ŠFILIGOJ: Kaj pa, če se Sraka ne bi dal "upecati"?

EVA: Kdor išče, najde.

ŠFILIGOJ: Če gospoda Srake ne bi bilo na žuru?

EVA: Pišete ljubezenski roman?

ŠFILIGOJ: Črtico.

EVA: Bi se še nekaj časa igrala z zeleno kumaro.

ŠFILIGOJ: To je dikcija "bodočih pisateljic družinskih romanov"?

EVA: Tipov z dikcijo svetega Avgušтина ne delajo več.

ŠFILIGOJ: Zdaj nobenih več ne delajo, razen če se kakšen ponesreči.

MARTIN (*pride z metlo in smetišnico, doslej ga še nismo videli, oblečen je v temne hlače, belo srajco, naramnice ima spuščene ob bokih, z brisačo v roki gre proti svoji postelji in sprazni smetišnico v koš*): Kje se je pa vam kakšen ponesrečil, gospod Šfiligoj?

ŠFILIGOJ: Očitno sem se malokrat dal dol ... se tudi na kmetih reče, da se bik pa krava dajeta dol?

MARTIN (*Martinov govor je lahko narečen ali pa vsaj obarvan z narečjem*): Tam se nič ne reče. Pride diplomirani veterinar v beli halji, nategne dvajset krav, pa gre v naslednjo vas nategovat.

ŠFILIGOJ: Veterinar?

MARTIN: Ne bo dolgo, pa bo pri ljudeh enako, samo da bodo namesto veterinarjev nategovali ginekologi. (*Končal je spravljanje smeti v koš, potreplja se po licu.*) No, sem v redu? Obrit, počesan?

BONA ANA: Lep kot otroška ritka. (*Ga potreplja po licu.*) Vi boste živeli sto let.

MARTIN: Ja, že zdaj devetindevetdeset zgledam. (*Si ogleduje hlače.*) Jebalga, sem (*pogleda šfiligoja*) pouriniral ta kmašne hlače. (*Pokaže.*)

ŠFILIGOJ: Pred uriniranjem bi morali vzeti pol viagre ...

MARTIN (*v smehu*): Če bi v Petrovem selu govoril, da grem urinirat, bi mislili, da se mi je zmešalo.

EVA (*slavnostno*): Gospod slavljenec, Martin Paver, kmetovalec. Ob vašem prazniku ...

MARTIN (*jo prekine*): Pregnali so me s kmetije, a Pavra iz mene ne morejo pregnati.

EVA: Saj ste ...

MARTIN: Kmet je kmet samo, ko dela na zemlji, ko mu v štali mukajo živali, ko mu kokoši zjutraj oznanjajo, koliko je ura.

EVA (*Martinu*): Ste tudi vinogradnik.

MARTIN: Bil.

EVA: In ste imeli dobro vino.

MARTIN (*veselo*): Slabega vina ni. Je samo "dobro vino, boljše vino pa moje vino". (*Smeh.*)

EVA (*dvigne buteljko renskega rizlinga*): To je pa moje vino, renski rizling. Še na mnoga leta.

MARTIN: Najboljše, kar lahko rodi naša zemlja. Odprimo ga.

EVA (*prebere na etiketi*): Triinosemdeset, letnik desetletja. Čestitam!

MARTIN: 1983 je letnik stoletja, ampak takrat, ko so ga flaširali, tega še niso vedeli. (*Povoha zamašek.*) Španski zamašek! (*Dvigne kozarec z renskim rizlingom in si ga ogleduje.*) Svetlo rumen z zelenimi odtenki (*ga povoha*), nevsiljiv, bogat (*ga pokusi*), svež, bogat s kislino – ni kaj, kralj je kralj.

EVA: Jaz vem samo, da sladkost vina okušaš na vrhu jezika, tanin na koncu, na ustnem nebu pa kislino. Je tako?

MARTIN: Je. Tudi jaz ne dam dosti na ta cirkus, vino je treba piti s srcem.

BONA ANA (*s kozarcem v roki*): Kako že gre vaša napitnica, gospod Martinček? "Ga pogledaš, povonjaš, kouštaš ..."

MARTIN: Pogledneš, podujhaš, kouštaš, te ga pa dol spiješ. Tak kak lejpa deklina jo gledaš, mežikneš, jo ščipneš, te jo pa zemeš, če se ti pisti, če pa nej, pa ideš dele.

BONA ANA: Kolikokrat ste jo pri sedeminsedemdesetih še pripravljeni ščipniti?

MARTIN: Ob vsaki polni luni ...

BONA ANA: Na zdravje! (*Vsi pijejo.*)

MARTIN: Dobro šmekne.

BONA ANA (*vzame iz neder pisemce; patetično*): Iz mojega srca v vaše, Martin, Martinek, Martinček, v srček sem te zaklenila, ne moreš več ven, sem ključek izgubila, iskat ga ne grem. Čestitam!

(*Se objameta, mu da pisemce v žep.*)

EVA: Nisem vedela, da znate biti tako romantični.

ŠFILIGOJ: Kako bi ne znala, je že tri može pokopala.

BONA ANA: Ne bo dolgo sama, si bo četrtega izbrala, pred oltar pelala, do groba in čez spoštovala. (*Pomenljivo pogleda Evo.*)

EVA: Imenitni ste.

BONA ANA: Hvala. "Pecam v dveh fazah, seveda če mi je tipček všeč. V prvi fazi mislim samo na prijatelja, v drugi ..."

MARTIN: V kateri fazi pa mislite na njegovo imetje?

BONA ANA: To se opravi že pred štartom, imam že tudi nekaj podatkov o Petrovem selu.

ŠFILIGOJ: Kdaj ga pa daste dol?

BONA ANA: V drugi fazi. Takrat preizkusim njegove psihofizične sposobnosti, in če dobro "opravi", ga poročim. (*Dvigne kozarec.*) Ali ne, gospod Martin?

MARTIN: Pijmo ga, pijmo, da ne bomo hin, je rekel moj dedek Martin.

EVA: Je bil tudi Martin?

MARTIN: Takšna je bila pri nas družinska tradicija. Vsako drugo generacijo je bil Jure, vsako drugo pa Martin. Jure, Martin.

BONA ANA: In tako je vaš vnuček, ki ga še nisem videla, spet Martin.

MARTIN: Leopold! Prvi je bil pa Dolfek, a ga je avto povozil. Čez cesto je tekel in ga je zbil.

BONA ANA (*krikne*): Avto povozil! Strašno.

Strašno. Do smrti?

MARTIN: Do smrti! Snaha je hotela skočiti v reko. Po Dolfeku je kupila Leopolda.

BONA ANA: Moj je bil tudi Leopold.

MARTIN: Pes?

BONA ANA: Mož. Zelo sva se imela rada. Potem sem ga pa marca lani ob polni luni izgubila. O Levček, Bog ti daj nebesa.

MARTIN: Jaz sem se dvakrat izgubil. Prvič, ko mi je umrla Mankica, drugič pa, ko sem izgubil dom.

BONA ANA: Saj ga imate, v Petrovem selu.

MARTIN: Zdaj je moj dom ta hiralnica, ki nima ne srca in ne vonja, je kot roža na Mankičinem grobu, ki ne diši ne po življenju ne po sreči.

BONA ANA: Martinček, ko smo starejši, živimo drugače, bolj polno, tudi ljubimo bolj polno.

MARTIN: Jaz ne.

BONA ANA: Tudi vi! Na drevesu življenja ni le eno samo zrelo jabolko. Stegniva se, naberiva si jih.

MARTIN: Jaz sem se v naši cerkvi zaobljubil enemu jabolku.

EVA: Upate, da se bosta z gospo Mankico še srečala, nekje daleč v večnih vrtovih?

MARTIN: Ne samo upam, vem.

ŠFILIGOJ: Ko pride konec, je konec. Rodil si se, živel in odživel, pa pika. (*Evi:*) To napišite v svoj roman.

MARTIN: Živel in odživel pa konec? In to bi bilo vse?

EVA: Moja oma je na stara leta čedalje več molila. Govorila sem ji, da jaz v kakšno onostranstvo pač ne verjamem. Odgovarjala mi je, da tudi ona ne, a "ko si star in betežen, se oprimeš še tako trhle bilke upanja".

MARTIN: Bog ni nobena bilka in nobena pika. Po vašem koncu se šele začne.

ŠFILIGOJ: Kdo vam je to rekel?

MARTIN: Moja vera, cerkev, Bog.

ŠFILIGOJ: Cerkev izrablja človekov strah pred smrtjo, ki se v svoji nebogljenosti oprime prav vsega. (*Evi:*) Kot vaša babica.

MARTIN (*vzame razpelo s police*): Slišiš, slišiš?

ŠVILIGOJ: Prodaja posmrtno življenje, v vsej zgodovini človeštva pa ni bilo niti enega dokaza, da bi verniki odhajali v kakršna koli nebesa.

MARTIN: Človek ni ustvarjen samo za teh nekaj ušivih let ...

ŠFILIGOJ: Samo za teh nekaj ušivih let! Muha enodnevnica pa samo za kakšen ušiv dan.

MARTIN: Cvrli se boste, Šfiligoj, cvrli. Bog obstaja že dva tisoč let, če pa štejemo od Mojzesa, pa skoraj štiri tisoč.

BONA ANA: Martin, ljubezen pa obstaja že dvajset tisoč let, pa še najmanj dvajset tisoč let tudi bo!

MARTIN: Govorim o Bogu. Minili so časi, ko tega nismo smeli povedati na glas.

ŠFILIGOJ: Pa ste ga videli?

MARTIN: Koga?

ŠFILIGOJ: Boga.

MARTIN: Ne – kaj vi vidite zrak, pa veter?

ŠFILIGOJ: Ne, čutim ga.

MARTIN: Jaz tako čutim Boga.

ŠFILIGOJ: Na koncu vam ostane dežela črvov in krtov.

MARTIN: Vam pa kosti v formalinu.

Tretji prizor

Iz hodnika se zasliši avizo za "Poslušalci čestitajo in pozdravljajo". Bona Ana odpre vrata na stežaj. Avizo se sliši še glasneje.

ŠFILIGOJ: Načelne ljudi sem imel zmeraj rad, pa čeprav so bili bogomolci, nikoli pa ne kameleonov.

MARTIN (*ne razume*): Kaj ste rekli?

BONA ANA: Martin, so že čestitke! (*Evi, ki odhaja iz sobe:*) Recite sestri, naj privije radio.

EVA: Prav. (*Odide ven, Šfiligoj pa v kopalnico. Ostaneta Martin in Bona Ana.*)

BONA ANA (*Martinu*): Zdaj sva sama. Že dolgo se pripravljam, da bi vam povedala. Rada vas imam, zelo rada. Rada bi bila vaša žena, v sreči in nesreči, v smehu in joku, v soncu in dežju.

MARTIN: Kaj se pa greste? Kaj se ponižujete?

BONA ANA (*ga grabi za roko*): Minili so časi, ko si svojih čustev nismo upali povedati na glas. Ne samo verskih, tudi ljubezenskih. Vem, da me tudi vi ljubite, slutim, da me. Martinček, ljubezen je milost, dana le redkim, meni in vam je dana, vzemiva jo.

MARTIN: Nehajte in idite v svojo sobo.

BONA ANA: Če nas nihče ne ljubi, tudi sami sebe ne ljubimo. Martin, I love you.

MARTIN (*razjarjeno*): Preklete, nehajte z ajavjuji in idite v svojo sobo, če ne, bom poklical sestro.

(*Zasliši se glas radijskega napovedovalca:*)

»Naša prva čestitka je namenjena v dom starejših občanov "Pod starimi hrasti", v katerem preživlja jesen življenja sedeminsedemdesetletni vinogradnik in kmet Martin Paver iz Petrovega sela. (*Bona Ana odide, Martin zapre vrata za njo.*) Dragi naš ljubljeni oče, tast in ded, ob tvojem dvojnem prazniku ti želimo veliko zdravja, veselja in dobre volje v tvojem novem domu, tvoji najdražji: Jure, Judita in Leopold.«

MARTIN: "Moji najdražji."

Zasliši se pesem "Zrelo je žito". Martin vzame ponev z božično pšenico in si jo da na kolena. Pesem se še vedno sliši, a tiho.)

MARTIN (*Ta monolog je nekakšna njegova molitev. Govori jo avtomatično in hitro, brez patetike. Govori jo vsakokrat, ko je sam. Prvi del lahko v kakšnem prizoru tudi ponovi.*): Nikoli nisem dvomil o tebi, premišljeval, ali si ali nisi, zame si vedno bil, enkrat bolj, drugič manj, a bil. Vem, da je brez tebe težko živeti, še teže pa na stara leta umreti. Nisem bil med tvojimi najzvestejšimi verniki, odpusti mi. Ves čas sem pa živel tako, kot si rekel. Nikoli te nisem ničesar prosil, tokrat te prosim prvič. Daj mi moč, da pridem od tod. Pomagaj mi prepričati Jureta, da me bo pustil živeti tam, kjer sem se rodil, kjer bom lahko slišal melodijo domačega jezika, kjer me poznajo drevesa, ceste in ljudje. In ne zameri mi, prosim, če bom kdaj hudoben do tistih, ki jih imam najrajši. Daj mi moč, da pridem od tod, kamor koli. (*V prostor prideta Judita in Bona Ana.*)

BONA ANA (*na vratih*): ...Tudi priimek bom vzela, je res malo kmečki, a ga bom vzela. Ali pa bom obdržala oba. Točno, oba bom obdržala, Bona Ana Piver Paver. (*Martinu:*) Martinček, obisk, vaša snaha.

JUDITA: Dober dan, deda. Si slišal "Zrelo je žito"?

MARTIN (*se predrami*): A, ti si.

JUDITA: Zakaj si tako zamišljen?

MARTIN: Poslušal sem "Zrelo je žito". (*Zaveda se, da ima križ v roki.*)

Skupaj sva poslušala.

JUDITA: Nikoli nisi bil velik privrženec križa.

MARTIN: Nikoli ga pa nisem zatajil, kot ste ga zatajili ti in tvoji.

JUDITA: Pustiva moje.

MARTIN: Še mojega Jureta si zastrupila.

JUDITA: Zdaj ne bomo o tem. Danes je tvoj rojstni dan in moramo biti dobre volje in dobrega srca. "Zrelo je žito" si dobil po radiu.

MARTIN: Ja.

JUDITA: Komaj mi je uspelo dobiti današnji termin. Poznam urednico – soseda moje sodelavke je. Nesla sem ji eno majhno pozornost, pa je šlo. Celo na prvo mesto te je dala. Dedu, "Zrelo žito" si dobil po radiu. Jureta še ni?

MARTIN: Saj vidiš.

JUDITA (*mu da orhidejo*): Iz tvojih krajev. Čestitam ti za sedemin-sedemdeseti rojstni dan. Še na mnoga leta.

MARTIN: Pa ne tu?

JUDITA: Kje pa drugje?

MARTIN: Raje pod vlak.

JUDITA (*si slači plašč*): Uf, tu je pa vroče, ste že začeli kuriti. (*Gre potipat radiator.*) Pri nas še niso začeli. No, te vsaj ne zebe. Zrak je pa slab. Lahko odprem okno? (*Odpre okno. Šfiligoj pride iz kopalnice s polulano plenico in gre proti svoji postelji.*) Dober dan, gospod Šfiligoj.

ŠFILIGOJ: Dober dan.

JUDITA: Kako vam gre, gospod profesor?

ŠFILIGOJ: Kakšen profesor? Ko si star, si samo to, kar si. Starec. Poscan starec. (*Dvigne plenico, ki jo spravlja v polivinilno vrečko.*) Kajne, gospod Martin?

JUDITA: Kako si pa ti, dedek? (*Neprizadeto, avtomatično.*)

MARTIN: Kot ob poti podrti križ, ki ga nihče ne pozdravi.

JUDITA: Če te kar koli boli, pokliči zdravnika, saj so za to dobro plačani.

ŠFILIGOJ: Če pa niso dobro plačani, odprejo svojo zasebno ambulanto in jim moraš ti dobro plačevati. Nekoč tega ni bilo.

JUDITA: Marsikaj je pa bilo, parkirišča recimo, sem kar na pločniku parkirala, upam, da tu ne strašijo policaji.

ŠFILIGOJ: Mi starci smo brez denarja, vatikanske valute pa ne sprejemajo.

JUDITA: To sem že nekajkrat občutila. (*Martinu:*) Ta orhideja je iz tvojih krajev.

(*Trkanje na vratih. Prideta Jure in Bona Ana. Bona Ana odpre Juretu vrata.*)

BONA ANA: Izvolite, gospod Paver mlajši. (*Gre.*)

JURE (*pride z majhnim zavojčkom, v katerem je tranzistor*): Dober dan, oče, čestitam ti za sedeminsedemdeseti rojstni dan. (*Sledi dolg objem, stisk.*) Še na mnoga leta.

MARTIN: Vsi tako radi poudarjate: sedeminsedemdeset.

JURE: Še dosti zdravih let ti želim, oče.

JUDITA (*poljubi Jureta na ustnice*): Moj ... moj ... moj. Nisi slišal "Zrelega žita" – škoda.

JURE: Zaradi Leopolda sem zamudil, ni hotel jesti.

JUDITA: Spet ni, revček moj.

MARTIN: Si prinesel zemljo za božično pšenico iz Petrovega sela? (*Pokaže na ponev s pšenico.*)

JURE: Oprosti, pozabil sem.

MARTIN: Sebe pa nisi pozabil?

JURE: Saj ti jo bom, izpod lipe.

MARTIN: Zadnji čas je, Lucija, da še do božiča požene.

JUDITA (*Juretu*): Ni hotel jesti, revček moj?

JURE: S težko muko je pojedel pol hrenovke in dva keksa Barilla.

JUDITA: Je kakal?

JURE: Je.

JUDITA: Kakšen je bil kakec?

JURE: Na začetku kašast, potem pa v mejah normale.

JUDITA: V mejah normale. Priden. Rada te imam, dragi. (*Ga poljubi.*) (*Medtem je Martin odvil darilo. Tranzistor občasno glasno zaškrtja, ko išče postajo.*)

MARTIN: Raje bi mi prinesel zemljo.

JURE: Do Lucije ti jo bom. Ni čisto nov, je pa še dober.

MARTIN: Škrta že dobro.

JURE: Tudi dobro govori.

MARTIN: Potem mi pa naštimaj Ognjišče (*pokaže na Šfiligojev radio*), da ne bom ves čas samo rdečih poslušal.

JURE (*proti Šfiligoju*): Dober dan, gospod Šfiligoj. Kako vam gre?

ŠFILIGOJ: Letom primerno. (*Se odpravi iz sobe s polulano vrečko.*)

JURE: Saj ni treba, da greste.

ŠFILIGOJ: Klic narave. (*Odide.*)

JUDITA: Kako je pozoren ta dr. Šfiligoj. Ni kaj, gospod je gospod.

MARTIN: Kakšen gospod? Nese svojo posceno plenico v kanto.

JUDITA: Srečo imamo, deda, da imaš tako inteligentnega gospoda za sostanovalca.

MARTIN: Rdečkar, ne moreš ga premakniti niti za milimeter. Pravi, da je štirideset let garal, ni ne pil ne kadil, nima ne žene ne otrok, pa nič nima. Kakšen gospod? (*Juretu v uho.*) Peder. Umira v hiralnici kot jaz.

JURE: Oče, prosim.

MARTIN: Peder, ja. Vsak dan ga mora nekdo masirati, danes ga je Eva. Kopalnica je pa polna njegovih dnevnih in nočnih krem, parfumov, losjonov, kar poglej.

JURE: Oče, zato še ni peder.

MARTIN: Potem je pa na obojno stran. Ta me bo lepega dne še nategnil, boš videl (*Jure in Judita se spogledata.*), če ne on, me bo pa ta raglja, Bona Ana.

JURE: Oče!

MARTIN: Malo bom nepazljiv, pa boš imel.

JURE: Kaj bom imel?

MARTIN: Nategnjenega očeta.

JURE: Oče, kaj se smešiš tu pred Judito!

JUDITA (*Juretu zašepeta v uho*): Nekaj ni v redu z njim. Pozanimaj se pri sestri, če je vse v redu z njim, nujno. (*Pokaže na svojo glavo.*)

MARTIN (*opazil je Juditino kretnjo*): Nor sem, ja, nor, tukaj. (*Pokaže na svojo glavo. Zazvoni Juditin mobilnik.*) A še ne toliko, da ne bi vedel, kaj delam.

JUDITA (*Pogleda, kdo kliče. Povleče Jureta stran, da Martin ne bi slišal. Razburjeno.*): Poglej, John, danes me je že klical.

JURE: Kateri John?

JUDITA: Koliko jih pa pozna, John Howard, kupec naše hiše v Petrovem selu. Rad bi se vselil, vsaj ob koncih tedna. Presneto.

JURE: Sem ti rekel, da ne prodajaj hiše.

JUDITA: Kako bi pa živel? (*V telefon v angleščini:*) Mr. John, up to father's death ... no! ... no! ... Up to father's death. That is written in the contract. (Gospod John, do očetove smrti ne ... ne ... do očetove smrti, tako kot piše v pogodbi.) (*Izključi telefon.*)

MARTIN: Kaj spet šušljata za mojim hrbtom?

JUDITA: Poslovna zadeva, deda. Neki Škot se noče držati predpogodbe, jo podpiše, potem se je pa noče držati, ne, Jure? (*Jure prikima.*) Govoriva pa tudi o tem, da boš moral na kakšne zdravniške preglede, pomisli na svoja leta.

MARTIN: Moja bolezen je za šintarske preglede in se imenuje kurji pezdec. Ker je moje življenje v tem domu en velik kurji pezdec.

JURE: Oče, saj veš, kako težko smo te spravili noter. Če ne bi imeli protekcije, nam ne bi uspelo, nekateri čakajo desetletja.

MARTIN: Bolje bi bilo, če te ne bi poslušal in bi se poslovil lepo doma.

JURE: Nič se ne bomo poslavljali.

MARTIN: Kot so se poslovile generacije pred mano.

JUDITA: Tukaj imaš ves komfort.

MARTIN: Ta komfort nima srca.

JUDITA: Deda, pa ti si inteligenčen človek.

MARTIN: Paver na papirju in Paver tukaj. (*Pokaže na srce.*)

JUDITA: Ta dom je kot hotel.

MARTIN: Hotel, v katerega jaz nisem hotel.

JUDITA: Na začetku je težko, potem pa ...

MARTIN: Crkneš.

JUDITA: ... se navadiš. Poglej gospoda Šfiligoja, kako mu je lepo tukaj.

MARTIN: Šfiligoja, ki bo svoje kosti dal medicinski fakulteti? Vidiš, taki crkujejo v tem "hotelu".

JUDITA: V Petrovem selu ne moreš živeti. Tvoja žena je mrtva ...

MARTIN: Zame ne bo nikoli mrtva.

JUDITA: Ni je več, ni gospodarice hiše, nimamo centralne kurjave. Nimamo zdravnika v bližini, tudi trgovine ne.

MARTIN: So pa sosedje.

JUDITA: A so tujci.

MARTIN: Tam so tujci manj tujci, kot ste tu sorodniki. (*Juditi:*) Tisti me vsaj nimajo za norega kot ti.

JUDITA: Nisi razumel.

MARTIN (*pokaže na svojo glavo*): To vsak razume.

JUDITA: Zima se približuje in v tistem sibirskem mrazu ne moreš živeti.

MARTIN: Če sem lahko sedeminsedemdeset let, bom lahko še tudi teh nekaj.

JUDITA: V tisti vlagi. Med tistimi debelimi, razpadajočimi stenami.

MARTIN: Tiste debele, razpadajoče stene so naši predniki zgradili zame, zate in za tvojega otroka, pa so rekli: Daj ključ naprej. Tako so rekli.

JUDITA: Dom je bil zate edina rešitev. Tudi socialna delavka je tako rekla, tudi zdravnik, župnik, vsi.

Četrty prizor

BONA ANA (*se pojavi na vratih, malo razburjena*): Oprostite, potrkala sem, a verjetno niste slišali. Gospa Bolha, je mogoče vaš avto parkiran na pločniku pred vhodom? Fiat, sivi?

JUDITA: Ja.

BONA ANA: Policija odvažá nepravilno parkirane avtomobile.

JUDITA (*medtem vzame plašč, torbo*): Že grem.

Kje pa naj parkiram, saj je vse polno. Prejšnji mesec sem jim dvakrat plačala, ta mesec so mi ga že odpeljali. Kaj še hočejo? Hudičeve gnide. (*Boni Ani:*) Naj bi tatove lovili, ko jih je toliko, ne pa nas, poštene državljané.

JURE: Kaj se obiraš, pojdi že.

JUDITA: Parkirnih mest ni. Tista, ki so, nam pa zasede kmetavzarska raja iz okolice.

BONA ANA: Se vozijo sem v službe, kaj pa hočejo.

JUDITA: Presneto. (*Judita in Bona Ana zaloputneta in vihravo odideta.*)

MARTIN: Ker je nepravilno parkirala, smo pa smrdeči kmetavzarji iz okolice krivi, prekleto, Bolha.

JURE: Paver - Bolha.

MARTIN: Le kje si jo našel? Vzel bi Velemirovo Ankico, ki sem ti jo jaz rihtal, pa ti ne bi trebalo tu bolhariti z Judito Bolha.

JURE (*presliši, prime v roke načeto buteljko, ki jo je, potem ko so prvič nazdravili, Martin zamašil*): Kdo ti je pa renca prinesel?

MARTIN: Eva. Orhidejo pa Bolha.

JURE: Lepa je.

MARTIN: Nosi jo v hiralnico tASTU, ki ga ni nikoli marala.

JURE: Judita te spoštuje.

MARTIN: Nikdar me ni, ker smrdim po štali, po kravah. Gnoj na našem dvorišču ji smrdi, ampak tam, kjer ne smrdi, ni pridelka (*bolj na glas*), draga moja. Kako bi me spoštovala, saj smo jo za vse življenje zaznamovali s priimkom Paver – kmet. Gospa Judita Paver - Bolha. Bolha, mali zajedalec z dolgimi nogami, ki grize in piči ...

JURE: Mučiš me.

MARTIN: Tudi sebe.

JURE: Dobro se razumeva.

MARTIN: Sebična gartroža, strokovnjakinja za podkupnine, da dobiš hiralnico, da ti zaigrajo “Zrelo žito”. Prinaša sem kupljeno orhidejo; če bi jo sama vzgojila, ne rečem ... (*Vrže orhidejo stran, Jure jo pobere in da v vazo.*)

JURE: Važna je pozornost, ne pa, kje si to pozornost vzgojil.

MARTIN: Nima vonja, namenjena je smrti, ne pa življenju.

JURE: Tudi tranzistor nima vonja, pa ni namenjen smrti.

MARTIN: V času tvojega študija sem upal, da bosta zdrava pamet in obra vzgoja udarila približno tja kamor hormoni.

JURE: Gledaš v čase, ki jih ni več.

MARTIN: Še premalo sem gledal.

JURE: Gledaš v cimpraste hiše. V slamnate strehe.

MARTIN: Pozabil si, da si meso mojega mesa, da sem jaz meso tvojega deda ...

JURE: Hočeš ohranjati neki drug čas, druge vrednote, čas prednikov.

(*Trkanje.*) Naprej! (*Martinu:*) Konzervirati nas hočeš v njem. Ne živimo v večgeneracijskih družinah, kot smo nekoč.

BONA ANA (*pride v sobo*): Oprostite, gospod Paver, ali vas lahko zmotim?

MARTIN: Spet je ta raglja.

BONA ANA: Dr. Šfiligoj me je poslal po križanke.

MARTIN: Zaklel se je, da jih ne bo več reševal.

BONA ANA: Kolikokrat se je že zaklel in kolikokrat je že zmetal svoja skripta v koš. Saj ga poznate bolje od mene. Ne bo dolgo, pravijo, pa ga bo Bog vzel k sebi.

MARTIN: Njega bosta Marx pa Lenin!

BONA ANA: Jaz mu rada ustrežem, če me za kaj prosi, saj je tudi človek. Pravi, da so križanke zdravilo proti sklerozi.

MARTIN: Zdravilo proti sklerozi je vino (*dvigne buteljko*), štiri črke vodoravno.

BONA ANA: Mu bom povedala. (*Juretu:*) Z vašim očetom sva dober par. A ne, gospod Martin, da sva? (*Diskretno Juretu:*) Nekaj malega sem že razkrila vaši gospe. (*Naprej obema:*) Serviram mu kosila, saj veste, vi moški ste bolj okorni pri gospodinjskih delih. Veliko se tudi pogovarjava. Ne, Martinček? Zadnjič sva se tako lepo pogovarjala, da sva obžalovala, da nisva cimra in bi se lahko dneve in noči tako lepo pogovarjala.

MARTIN: Saj ste ves čas govorili vi.

BONA ANA: Pa tudi vi. Martin, Martinek, Martinček. Kar pogovarjajta se, oče in sin. (*Gre. Medtem je vzela Šfiligojeve križanke.*)

MARTIN: Poznam take stare lovače, ki po hiralnicah lovijo bogate vdovce za poroko. Si slišal: Martin, Martinek, Martinček?

JURE: Oče, ti nisi bogat!

MARTIN: Pri kosilu ...: "Gospod, se lahko usedem zraven vas? Kako lepo kravato imate ... "Katero, zgornjo ali spodnjo?" jo hočem vprašati, a me hudič babji ne pusti do besede. Za rojstni dan mi je napisala pesmico. Poglej. (*Privleče na dan pisemce in ga da Juretu.*)

JURE: V srček sem te zaklenila,
ne moreš več ven,
sem ključek izgubila,
iskat ga ne grem.

MARTIN: Govori mi, da je že tri može pokopala.

JURE: Tri?

MARTIN: Zdaj lovi četrtega, zato je pa prišla v hiralnico. Zunaj ga s sedmimi križi že ne bi dobila. A ne mene. Šfiligoja že nekaj časa sploh ne povoha, pa ji pravim: "Idite zdaj malo doktorja zabavat." Ona pa: "Ne, ne, jaz sem rajši z vami." Že vem, zakaj: ker Šfiligoj ničesar nima. Hoče mene, zaradi Petrovega sela. Tudi pozanimala se je že, si lahko misliš. Zdaj lahko prepišeš ein, zwei, drei. Prineseš k notarju izpisek iz matične knjige, iz zemljiške knjige, osebno izkaznico, na občinskem stenčasu mesec dni visi ponudba, da je naprodaj, in konec, nimaš ničesar več.

Na istem bi bil kot stari Gumilar: podedovano hišo je prodal Škotu in zdaj mora poslušati, kako Škoti v ... kako že pravijo Škoti svoji kockasti janki? Kikla?

JURE: Kilt.

MARTIN: Kako Škoti v kiltu na dude špilajo. Jebenti, škotske dude.

JURE: Pa kdo hoče, da bi prepisal?

MARTIN: Ta raglja. (*Pokaže na vrata.*) Hoče se poročiti z mano, pa bo Petrovo selo takoj tudi njeno. Si predstavljaš, da bi jaz tej loli prepisal Pavrovino. Pavrovino, ki ...

JURE (*ga prime za rame*): Oče, nihče ti nič noče, enkrat govoriš o prodaji, drugič o poroki, če bo šlo tako naprej, boš še znorel.

MARTIN (*naprej, v elementu*): Kmetijo v Petrovem selu, ki smo jo čuvali kot zenico svojega očesa. Zdaj bi jo pa ...

JURE (*ga stresa za ramena*): Oče! Strezni se! Oče! (*Oče se umiri.*) Zakaj vsakogar vsevprek obtožuješ?

MARTIN (*se zave in strezni*): Ne zdržim več v tem betonu. V teh utesnjenih prostorih se počutim, kot da ne bi bil več človek, kot da bi mi odrezali noge in roke, vse naokoli so enake betonske stene, nadstropje je podobno nadstropju, soba sobi. Jaz nisem za dom, pri umivanju pošpricam kopalnico. Ščijem mimo školjke. Razbijam Šfiligojeve parfume.

(*Pred vhodnimi vrati Eva, Bona Ana in otroci iz vrtca pojejo Happy birthday. Na koncu dejanja zapojejo še slovensko verzijo: Vse najboljše za te. Medtem pa pogovor teče naprej.*)

MARTIN: Odpelji me.

JURE: Oče ...

MARTIN: Odpelji me, ker se mi bo utrgalo, se bojim. Edino tebe še imam. (*Se ga oklene.*) Vedno sva se dobro razumela. Želel si, da pridem sem, prišel sem, tebi na ljubo, ubogal sem te, a vidim, da ne gre. Ne

gre. Vse ti bom naredil, samo odpelji me od tod. Prosim te! (*Steče k vratom, jih zaklene in se nasloni nanje, da bi ne prišli v prostor.*) Nič ne bomo "hepibrzdali".

JURE: Otroci iz vrtca so.

MARTIN: Vem.

JURE (*roteče*): Ne delaj izgredev, saj poznaš domska pravila, k psihiatru te bojo peljali.

MARTIN: Vem, vse vem. Pa tudi to vem, da mi bo psihiater dal pečat, da sem nor, in me bodo dali na zaprti oddelek, iz zaprtega oddelka pa naprej v norišnico. Iz norišnice pa ni več vrnitve. Vse vem. Tam bom lahko samo še bolj nor ...

JURE: Ampak ti nisi nor ...

MARTIN: Sem pa za v norišnico, ker sem star, obrabljen, zapuščen, za nikogar koristen. Tudi zate ne. (*Zaklene vrata, vzame ključ in gre proti rampi, Jure pa za njim.*)

JURE: Oče, v Petrovem selu ne moreš živeti.

MARTIN: Jaz hočem v Petrovem selu umreti!

JURE (*zazvoni njegov mobilnik*): Petrovega sela ni več! (*Pogleda, kdo kliče.*) Prekleti Škot! Halo?

MARTIN (*vmes*): Odpelji me, da bom lahko scal v naravi, prdnil v posteljo, rignil po čebuli.

JURE (*živčno*): No! No! As long as my father is alive, no! Who told you that he will die soon? (Ne! Ne! Dokler bo moj oče živ, ne! Kdo vam je rekel, da bo kmalu umrl?)

MARTIN: Jure! (*Ga cuka za rokav.*) Da bom lahko jokal in me ne bo sram brisati solz.

JURE: She didn't tell you that ... Don't call again! My father is doing well ... (*Tega vam ni rekla ... Ne kličite me več! Moj oče je zdrav.*)

MARTIN: Poglej mi v oči. (*Ga prime za ramena.*) V oči mi poglej! Kot boga te prosim, spravi me ven, drugače se bo kaj zgodilo!

JURE: No, no and once again no! According to the contract ... According to the contract. (Ne, ne in ne! Po pogodbi ... po pogodbi ...) (*Izključi telefon.*)

MARTIN: Me slišiš? Me sploh slišiš?

JURE (*v mobi*): Prekleti vsiljivec.

MARTIN: Jaz da sem vsiljivec?

Pesem otrok na vratih se prepleta s tekstom, ki se izpoje v temo. Zavesa. Konec prvega dejanja.

DRUGO DEJANJE

Čez nekaj časa. Klasična dnevna soba v bloku pri inž. Juretu Pavru in njegovi ženi, administratorki Juditi Paver - Bolha. Dnevna soba z vso opremo, fotelji, klubska miza, slikarsko stojalo, na katerem je pravkar dokončana velika oljna slika, TV, radio, telefon. Na levi je vhod v kuhinjo, v katero hodi Judita kuhat čaj. Zadaž na sredini so glavna vrata v dnevno sobo, za glavnimi vrati je hodnik, od hodnika na levi zadaž so glavna vhodna vrata v stanovanje, a se ne vidijo, na desni strani hodnika je Juretova in Juditina spalnica, ki se tudi ne vidi. Na desni strani od vhoda v dnevno sobo so vrata v kabinet, ki je Leopoldova soba. Ta vrata se vidijo. Pozna večerna ura.

Prvi prizor

JUDITA (*za odrom, iz spalnice, poje*):

Ringa ringa raja,

Leopoldek pa nagaja,

atek pa priteče,

vse na tla pomeče,

atek pa priteče,

vse na tla pomeče.

Leopoldek, ha, ha, he, he. Ne. Jure, ha ... pa poglej, kaj mi dela.

Leopoldek, prosim, ha, ne smeš!

JURE (*za odrom, iz spalnice*): Spravi ga že vendar v njegovo sobo,

Judita! Beži stran! Boš šel v svojo sobo!

JUDITA: Ne bodi grob z njim. Leopoldek moj. (*Ga poljubi.*) Poglej ga,

Jure. Glej, kako nedolžno gleda.

JURE: Kako pa naj gleda, saj je nedolžen.

JUDITA (*pripelje ali prinese svojega Leopolda iz spalnice in ga spravlja spat; oblečena je v prozorno spalno srajco, lahko je tudi gola; zelo nežno spravlja psa v "pesjak"*): Revček ti moj. Bog ve, na kaj zdaj misli.

JURE: Na kakšno kuzlo in na to, kako bi jo nategnil.

JUDITA: Jure!

JURE: Na kaj pa naj pes misli: na hrano, pijačo in kuzlo, skoraj tako kot jaz.

JUDITA: Tako banalno govoriš, Jure, tako kmečko, da samo gledam.

JURE: Ne morem iz svoje kože.

JUDITA: Leopoldek moj, ne moreš spati pri naju, saj imaš svojo sobo, midva s tvojim ljubim atijem pa imava tudi svojo sobo. Saj bo tvoja mami našla tudi zate kakšno primerno princesko, nič se ne boj. Ja, našla ti bo.

JURE (*iz spalnice*): Kakšno štirinožno Judito, kakršno je tvoj ljubi atek našel.

JUDITA: Atek se heca. Pa ja ni ljubosumen? (*Pogleda na slikarsko stojalo.*) Zakaj je pa ta slika ostala?

JURE (*iz spalnice*): "Prah, pepel, glina". Prva iz serije "Panonska okroglina". Motivi iz otroštva.

JUDITA: Že spet? (*Zase:*) Saj so vse iz otroštva.

JURE: Dobro jo poglej. V sebi čutim močno rumeno serijo, serijo prekmurske gline. Kaj praviš?

JUDITA (*bežno pogleda sliko in jo vrže v predal pod klubsko mizo, v katerem so že druge Juretove slike*): Ja, zanimiva je.

JURE: Staro linijo sem zamenjal za bolj razigrano, poudaril sem jo z rumeno barvo, da bi bila izrazitejša, barvo prekmurske gline.

Mislim, da se mi je tudi kompozicija posrečila.

JUDITA: To bom verjela, ko jo boš prodal.

JURE: Saj ni vse v tem kurčevem denarju!

JUDITA: Ni, seveda ni, brez njega pa tudi ne gre, ne, Leopoldek moj.

JURE: Bomo že.

JUDITA (*brez ironije*): Bomo! Seveda bomo! Naš ljubljeni ata! (*Poljubi Leopolda.*)

JURE: Ne tekam za novimi trendi niti se ne dobrikam družbi, ki naj bi me priznala.

JUDITA: Še to bi bilo treba, da bi se dobrikal, saj te je zavrgla.

JURE: Boš videla, kakšen bum bom naredil s to panonsko serijo. Dragi moji, nisem še rekel zadnje besede.

JUDITA: Seveda nisi. Lahko noč, Leopoldek moj, z atijem se bova še malo pocrkljala, potem pa hitro zaspala, ker mora jutri tvoja mami v službo. Ja ... h Medvedu ... vidva z atijem bosta šla pa na sprehod. (*Ga poljubi, zapre vrata in gre proti spalnici.*) Slikarček moj, ne zaspi, jaz bi se rada ljubila.

JURE: Brez skrbi, najlepša administratorka.

JUDITA: Prihajam.

JURE: Kaj bi brez tebe, ti mi daješ inspiracijo za ustvarjanje.

JUDITA: Ti mi pa daješ za življenje.

JURE: Si moja prva ocenjevalka. Tako obzirna si do mojih del, da včasih podvomim o tvoji iskrenosti.

JUDITA: Ti si mi vseč, ljubi. V tvojih slikah pa vidim tebe. Torej ... kaj pa mi preostane drugega.

JURE: Ljubiti te in delati do zadnje srage na čelu ... pri tem me pa en kurc briga, če bo za mojega življenja razen tebe še kdo občudoval moje slike.

JUDITA: Bo, bo. Ampak pustiva zdaj slike. Rajši o tistem, kar te ne briga. Ha, ha.

JURE: Seveda. Boš imela vedno tako lepe prsi?

JUDITA: Če mi jih boš tako nežno božal.

JURE: Nor sem na tvojo levo bradavičko. Noor, nooor.

JUDITA: Saj je tvoja.

JURE: Pa tudi na desno.

JUDITA: Je tudi tvoja.

JURE: To sem hotel slišati ... Si že tako ... voljna?

JUDITA: Saj veš, da mi ni treba veliko ... pa sem že ...

(Zvonjenje telefona v dnevni sobi.)

JURE: Pizda!!!

JUDITA: Pa ravno zdaj ...

(Nato tišina, še enkrat telefon, spet tišina in še enkrat telefon.)

JURE *(na zvonjenje)*: Nehaj ... nehaj ... porkaduš.

JUDITA *(medtem ko prihaja v dnevno sobo)*: Ja. Ja. Kdo pa kliče ob tej uri?

JURE: Kdo? Škot, ki si mu prodala očetovo hišo v Petrovem selu. Preklete.

JUDITA: On kliče na mobi.

JURE: Reci mu, da ga boš tožila!

JUDITA: Kako se že reče tožila?

JURE: I will accuse you.

JUDITA *(dvigne slušalko)*: Mr. John, if you meanwhile woudn't stop torture us, we will accuse you, we will accuse you. (Gospod John, nehajte nas maltretirati, ker vas bomo tožili.) Kdo ...? Kdo ...?...Oh, oprostite, sem mislila ... Ne ... Judita Paver - Bolha ... Judita Paver - Bolha ... Ja ... samo trenutek, takoj vam ga dam ... *(Prekrije slušalko in jo nese proti Juretu.)* Iz doma – ravnateljica.

JURE *(pride pomanjkljivo oblečen do telefona)*: To ni dobro znamenje.

(V slušalko:) Halo ... Ja, Jure Paver. Ja, sin Martina Pavra ... Odšel? Kdaj? ... Nemogoče ... in ... zaradi česa ... iščete ... nehali ... Pridem takoj ... Nehali ... Zakaj? ... Policija ...

JUDITA: Kaj je?

JURE: Oče je odšel iz doma, neznano kam.

JUDITA: Kdaj?

JURE (*živčen, se začne oblačiti*): Danes! V Petrovo selo je šel. Kaj si mi naredila?

JUDITA: Kaj sem ti naredila?

JURE: Izvedel bo za hišo.

JUDITA: Nima od koga. Kam pa greš?

JURE: Očeta išče policija, jaz pa naj mirno porivam svojo ženo, kot da se ni nič zgodilo, ali kaj?

JUDITA: Ko si razburjen, govoriš tako prostaško. Nekoč nisi bil tak, kaj je s tabo?

JURE: Pa bi si izbrala kakšnega naparfumiranega metuljčkarja! Ali bi pa ostala s svojim delodajalcem Medvedom!

JUDITA: Brez njegovega denarja bi težko shajala.

JURE: Upam samo, da je pošteno zaslužen.

JUDITA (*razjarjeno*): Če ne boš nehal, bom znorela.

JURE: Že spet?

JUDITA: Zakaj mi to delaš? Zakaj? Nimaš razloga! Kar sem imela z Medvedom, je bilo nekoč. Razumeš? Nekoč! Danes imam tebe in samo tebe in nobenega drugega. (*Ga vroče poljubi. Nadaljuje.*) Boš šel res v Petrovo selo?

JURE: Bom.

JUDITA: S tabo grem.

JURE: Imaš službo in še Leopolda.

JUDITA: Do jutra bova nazaj. (*Se oblačita in pripravljata na odhod.*)

JURE: Da sva ga tako grdo izigrala.

JUDITA: Ne začenjaj spet. Še ene zime v Petrovem selu ne bi preživel.

JURE: Lahko bi stanoval tukaj, pri naju.

JUDITA: Kje?

JURE: Pri naju.

JUDITA: Še stotič! To je stanovanje mojih staršev. Jaz sem jih preprosila, naj grejo v dom, da sva lahko midva po več kot desetih letih po podnajemniških luknjah končno zaživela. Zdaj naj bi pa vzela tasta! Se ti je zmešalo ali kaj? Tudi prostora nimava.

JURE: Imava. (*Pokaže na Leopoldovo sobo.*)

JUDITA: Kje bi bil pa Leopold?

JURE: V predsobi, tako kot drugi psi!

JUDITA: Najin Leopold ni pes.

JURE: Kaj pa je?

JUDITA: Ni navaden pes.

JURE: Moj oče je pa človek!

JUDITA: Nimamo prostora.

JURE: Nekoč je na kmetih živelo ...

JUDITA (*ga prekine*): Midva nisva na kmetih, midva sva intelektualca, ti si inženir in tudi jaz nisem kdor koli, pa tudi Leopold ni kmečki pes, ki se valja po gnoju.

JURE: Je pa pes!

JUDITA: Tudi jaz imam svoje starše v domu, pa se dobro počutijo. Uvideli so, da imamo tudi mi mladi pravico do življenja.

JURE: Imamo tudi pravico izgnati očeta iz njegove hiše in jo na skrivaj prodati tujcu?

JUDITA: Nihče ga ni izgnal, ampak pregovoril. Hišo smo pa prodali tistemu, ki je sprejel naše pogoje.

JURE: Prodala sva še nepodedovano hišo, brez očetove vednosti.

JUDITA: Taščin del si že podedoval.

JURE: Prekleta. Od mamine smrti si me masirala. Od mamine smrti: "Deda v dom in prodaj hišo." Dan na dan, iz leta v leto: "Deda v dom in prodaj hišo." In sem popustil. Ne maram agresivnosti v družini, pri nas tega nismo poznali. Zakaj sem popustil? Zakaj sem tako neodločen? Tako podel? Ali sem, odkar sem poročen s tabo, izgubil ves svoj ponos? Zakaj sem taka neodločna gnida? Prekleta. Zakaj se vedno pustim pregovoriti? Ta tvoja prekleta kikla ... prekleta kikla!

JUDITA: Imel si svojih pet minut, slišala sem, zdaj se pa pomiri.

JURE: Tvoja prekleta kikla, s katero vse dosežeš, ma prav vse.

JUDITA (*z razprtimi rokami*): Ljubi, to ni kikla, to je spalna srajca.

JURE: Ne približuj se mi, ker se bom spozabil.

JUDITA: Spalna srajčka je to, ki si mi jo ti kupil.

JURE: Pusti me!

JUDITA: Ne bom te ne pustila niti zapustila, nikoli, kot me tudi ti ne boš.

(*Ga poljubi.*) Boš videl, da sem imela spet prav.

JURE (*zelo potrto*): Ne gre za to, kdo ima prav, sram me je do dna duše.

JUDITA: Tudi gospa Bona Ana nosi prekleta kiklo in tvoj oče je tudi samo oče svojega sina. Zdaj se pa pomiri. (*Ga hoče objeti.*)

JURE: Pusti me!

JUDITA: S prodajo se ni nič spremenilo, ne za očeta ne za naju. Naj klicari, mi se bomo držali pogodbe oziroma predpogodbe. (*Gre po mapo s predpogodbo.*)

JURE: Prekleta, zakaj sem te poslušal?

JUDITA: Poglej, do očetove smrti bo tako, kot da je hiša naša, očetova, tudi taščin del. Tu je angleška verzija. (*Vzame slovensko verzijo iz mape.*) Poglej, do očetove smrti se je John Howard ne sme niti dotakniti, kot da je sploh ne bi kupil, do očetove smrti lahko pridemo kdaj v

Petrovo selo, tako oče kakor tudi mi. Nihče razen Johna, notarke in naju ne ve, da je prodana. Lahko sva srečna, da nama je tako rekoč na črno izplačal ves denar.

JURE: Moj oče si tega ne zasluži.

JUDITA: Potrebovala sva ga, tudi za doplačilo njegovega doma. Misliš, da je zastonj? Vidiš, da imava od tvojih "prekmurskih glin" (*vzame slike in jih meče drugo zraven druge na tla*) samo stroške, za barve, za čopiče, za platna. Prodaš pa nič. Ti sicer govoriš, da bodo imele nekoč ceno.

JURE: Mi ne zaupaš?

JUDITA: Zaupam, a ti drugi ne zaupajo. Razen dveh slik, ki sem ju dobesečno vsilila Medvedu, nisi še nobene prodal.

JURE: Kar teptaj me, poglej, kako me teptaš. (*Stopica in pritiska s čevlji na pod.*)

JUDITA: Ti si me danes že toliko, da se komaj pobiram. Vseeno pa je bolje, da se nekatere stvari izrečejo.

JURE: Tudi če sem izrekel, olajšal se nisem.

JUDITA: Kako si težak. Samo poglej moje starše, znali so v življenju obdržati ravnotežje in znajo tudi svoje potovanje končati z dostojanstvom.

JURE: O kakšnem dostojanstvu govoriš, kretničar na železnici in poštna uslužbenka?

JUDITA: Kretničar na železnici in poštna uslužbenka sta nama velikodušno zapustila stanovanje s pohištvom vred in imata tolikšni pokojnini, da jima zadostujeta za bivanje v domu in tudi za žepnino.

JURE: Razen tega stanovanja, ki sta ga za bagatelo odkupila ob osamosvojitvi, nista ustvarila ničesar. Ves zaslužek sta pojedla.

JUDITA: Vaša hiša v Petrovem selu s parcelo vred ni vredna pol tega stanovanja. (*Pokaže predpogodbo.*) Tu lahko vidiš!

JURE: Petrovo selo ni samo hiša.

JUDITA: Zame je samo hiša, ki je vredna toliko, kot piše tu v predpogodbi. Tudi tvoj oče je zame samo tast in nič več, ti pa ga zavijaš v vato in ga postavljaš na piedestal!

JURE: Naj ga ubijem?

JUDITA (*vzkipi*): Sem jaz koga ubila? Povedala sem jima, da sta stara in bi bilo najbolje, da gresta v dom, midva se bova pa preselila sem. Odselila sta se in se čisto dobro počutita.

JURE: Moja družina ni tako pragmatična. Ali, če hočeš, brezčutna kot tvoja.

JUDITA: Nobena družina ni brezčutna. Pretrgaj že enkrat to svojo petrovoselsko popkovino. Že petnajst let moram občudovati te petrovoselske pejsaže (*vrže sliko na tla*), neomadeževana srca prekmurskih ljudi,

poslušati o prekmurski toploti, o pozitivni energiji. Zakaj si pa silil v mesto, če ti je bilo tam tako lepo? Poročil bi se z Velemirovo Ankico, pa bi lahko ostal vse življenje v dreku.

JURE: Ne razumeš očeta.

JUDITA: Razumem! Normalni starši otrokove ljubezni ne terjajo nazaj, želijo, da jo daš naprej, svojim otrokom. To je kot štafeta, prevzel si jo in jo daš naprej!

JURE: Svojim otrokom?

JUDITA: Komu pa?

JURE: Kje jih pa imam?

(Dolg premor.)

JUDITA: Jure, rada te imam, zelo.

JURE: Ja.

(Sledita dolg objem in poljub. Vidi se, da drug brez drugega ne moreta. Nato pozvoni: se spogledata. Še enkrat pozvoni.)

JURE *(šepetaje)*: Policija?

MARTIN *(od zunaj)*: Jure!

JURE *(olajšano)*: Oče!

Drugi prizor

(Martin pride igrano razposajen v prostor. Na hodniku so si vsi trije izmenjali nekaj vljudnih besed.)

JUDITA: Izvoli, deda, naprej.

(Martin je kmašno oblečen kot v prvem dejanju, s polivinilno vrečko.)

JURE: Oče, policija te išče.

MARTIN: Sem slišal. *(Pokaže tranzistor.)* Že drugič na radiu, na Martina "Zrelo je žito", danes pa: neznano kam je odšel sedeminsedemdesetletni Martin Paver, rojen v Petrovem selu, sliši na ime Martin. Kje pa je Leopold?

(Jure in Judita ne sprejmeta igre.)

JUDITA *(čez čas)*: Kaj nama delaš?

MARTIN: Prišel sem po ključke od Petrovega sela.

JUDITA: Ob tej uri?

MARTIN: Koliko pa je? *(Pogleda žepno uro.)* Hudiča, že toliko?

JUDITA: Grem po čaj in tudi copate ti bom prinesla. *(Odide.)*

MARTIN: Tiste prinesi z rdečim cofom.

JURE: Kaj naj ti rečem?

MARTIN: Dober večer si mi že rekel, objela sva se tudi.

JURE: Sem že pomislil na najhujše.

MARTIN: Da sem skočil v reko, kot je hotela Judita? Nočem, da bi bila družina zaznamovana. Če je to sploh še družina. Družina Paver bo šla hudiču v rit. (*Jure pomaga očetu sleči plašč. Medtem Judita prinese čaj in copate, vendar jih Martin ne obuje.*)

JUDITA: Spij ta čaj, deda! Lipov je.

MARTIN: Iz Petrovega sela? (*Jure in Judita se spogledata.*)

JUDITA: Kdo bi pa obiral lipo v Petrovem selu?

MARTIN: Nekoč jo je vsa vas, za likof je pa mama (*Juditi:*), ki je ti nisi marala, skuhala cel kotel lipovega čaja s slivovko.

JUDITA: Imamo tudi slivovko. (*Gre po slivovko.*)

MARTIN: Lipa še stoji, a dvorišče ne diši, ne po sveže pokošeni travi ne po hlevskem gnoju.

JUDITA (*prinese slivovko*): Po gnoju dvorišče ne diši, kvečjemu smrdi.

MARTIN: Kjer na kmetih dvorišče ne diši (*mišljeno je seveda po gnoju*), pozimi kruli v želodcu.

JUDITA: Gnoj je gnoj.

MARTIN: Gre za iztrebke domačih živali, pomešane s steljo, ki se dodaja zemlji za večanje rodovitnosti. Vem, da te to ne zanima kaj dosti. Te zanimajo cucki? Podkupovanje? Še kaj?

JUDITA (*skrajno obzirno*): Služba, stanovanje, družina; kaj okolje misli o meni, o naju z Juretom, tudi o tebi. Pij čaj, ti bom dodala malo slivovke.

MARTIN: Če je v Petrovem selu kdaj smrdelo, je smrdelo na dvorišču. (*Juditi:*) Pri tebi pa smrdi v stanovanju.

JUDITA: Deda!

MARTIN: Ja, to stanovanje smrdi po kislem pasjem smradu.

JUDITA: Naš Leopold je čistokrven munsterlandec.

MARTIN: Kakšen landec?

JUDITA: Čistokrven munsterlandec. Njegovi predniki so sami kralji in kraljice. (*Prinese pasji rodovnik – rodbinsko drevo in pasji potni list.*) Vidiš, Leopold je eden najmarkatnejših predstavnikov svoje pasme. Kopava ga vsak teden, češeva ga vsak dan.

MARTIN: Je pa pes, ki ščije, serje in prdi, pa naj je kraljevskega ali kmečkega rodu, in ne sodi v stanovanje, pa če bi arcnije scal in zlatnike sral.

JUDITA: Leopold ni pes.

MARTIN: Kaj pa je?

JUDITA: On je naš otrok, moj sinček edinček, moj mali, zlati Leopoldek. Poglej, deda, to je njegova soba. Letos sva mu jo opremila. (*Pokaže*

Leopoldovo sobo.) Pridi, Leopoldek, tvoj deda s kmetov je prišel na obisk. Reci: Deda, kako si? Poglej ga, kako maha z repom. Imeti takega otroka, deda! Sam bog nama ga je dal.

MARTIN: Bog je dal tudi podgane v Petrovo selo, lahko bi jih preganjal.

JUDITA: Čim dlje od Petrovega sela, zadosti je, da smo zaznamovani s priimkom.

MARTIN: Bolha?

JUDITA: Paver!

MARTIN: Paver je tisti, ki ima zemljo, jo obdeluje in se s kmetijstvom preživlja. Bolha je pa mrčes, zajedalka z dolgimi zadnjimi nogami, ki skače, grize in pika. "Bolhe, uši, stenice preženemo z bolhačem," so nas učili na kmetijskem tečaju.

JURE: Oče, Judita je moja žena.

MARTIN: Jaz vadam za norišnico, saj si mi jo napovedal.

JURE: Malokrat prideš, pa še takrat ...

MARTIN: Ko me povabiš, pridem in moram ves čas v copatih z rdečimi cofi občudovati svojega čistokrvnega vnuka. (*Pogleda obuvalo.*) No, za danes sta mi prizanesla. (*Vrže copate stran.*)

JUDITA (*poljubi Jureta*): Jaz sem kriva. Začela sem s tistim gnojem v Petrovem selu, to sem rekla kar tako. O nečem se moraš pogovarjati.

JURE: Pij čaj.

JUDITA: Čakaj, prilila ti bom vročega. (*Ne najde teme za pogovor.*) Bi kaj pojedel? Deda, Leopold je imel drisko, pa mu je Jure skuhal prežganko. Jo boš?

MARTIN: Jaz nimam driske.

JUDITA: Nisem tako mislila.

MARTIN (*nenadoma vstane*): Daj mi ključke, pa grem.

JURE: Kam?

MARTIN: V Petrovo selo. (*Jure in Judita se spogledata.*)

JURE (*prestrašeno*): V Petrovo selo? Oče, ob tej uri?

MARTIN: Ja. (*Se prime za notranji žep, v katerem sta razpelo in pištola.*) Saj sem bil že na poti, pa sem se spomnil, da so ključki pri tebi.

JURE (*zmedeno*): Ja, so. Se mi zdi.

MARTIN (*ostro*): Moji ključki od Petrovega sela so pri tebi!

JURE: Seveda, seveda.

JUDITA (*spremeni temo*): Veš, deda, da je imel naš Leopold pa včeraj rojstni dan?

MARTIN (*ironično*): Hudiča! Leopold, tvoj sin, je včeraj hepibrzdal? (*Gre proti Leopoldovi sobi.*) Čestitam, Leopold. Koliko sveč si pa upihnil?

JUDITA: Tri.

MARTIN: Že? Se pravi enaindvajset. Tvoj deda se je pri teh letih že krepko dol dajal.

JUDITA: Nedolžen je še.

MARTIN: Revež, ko pridem drugič, ti bom pripeljal kuzlo, da se ti ne bodo posušila jajca.

JUDITA: Deda!

MARTIN: Psi so kot ljudje, če se dolgo ne dajo dol, se jim posušijo jajca.

JUDITA: Bodi spoštljiv do Leopolda!

MARTIN: Pa še kako bom spoštljiv do Leopolda, daj mi prosim, papir in pisalo, napisal bom oporoko. Vtaknili me bodo v norišnico (*Juretu*), saj tako praviš, jaz sem pa še brez oporoke. Tam je ne bom mogel pisati, saj norcev ne jemljejo resno.

JURE (*z Judito se živčno spogledata*): Pogovarjajmo se o čem drugem.

MARTIN: Saj se nimamo o čem, kuzlo mu boš ti pripeljala, praviš. (*Juretu*.) Tvoj ded jo je že pri šestdesetih napisal.

JUDITA: Tudi moja dva sta jo že napisala. (*Prinese papir in pisalo.*) Izvoli.

MARTIN: Oporoka. Spodaj podpisani Paver Martin, rojen 11. novembra 1928 v Petrovem selu, do leta 2005 tam tudi živeč, zdaj živeč v Domu ostarelih, zapuščam pri popolni zavesti ... no, kako bi v norišnici pisal pri popolni zavesti, sta že kdaj videla norca pri popolni zavesti, ha ha ... zapuščam po svoji smrti vse svoje imanje ...

JUDITA: Imetje ...

MARTIN: Imetje – hišo z vrtom v Petrovem selu ...

JUDITA: Pol hiše s pol vrta.

MARTIN: Pol hiše s pol vrta in vse druge premočnine in nepremočnine – svojemu vnuku Leopoldu Pavru, stanujočemu v ...

JURE: Oče, nehaj! Nehaj!

JUDITA (*mu trgata papir iz rok*): Pa ti si res za v norišnico!

MARTIN: Saj ti pravim.

JUDITA: Kaj se pa greš?

MARTIN (*med cefranjem oporoke*): Rekla si, da imaš sina Leopolda.

JUDITA: Rekla sem ...

MARTIN: Rekla si, da imaš sina Leopolda, in če je Leopold tvoj sin, je tudi moj vnuk. Nič vaju ne želim.

JUDITA (*v afektu*): Ne smeva imeti otroka, razumeš, ne smeva ga imeti.

MARTIN (*Juretu*): Nikogar ne boš imel, ki bi ti zatisnil oči, te dostojno pokopal.

JURE: Še nobeno truplo ni ostalo nepokopano.

MARTIN: Končal boš v formalinu, tako kot Šviligoj.

JURE: Tebe naj to ne skrbi.

MARTIN: Posadi trto, zgradi hišo in naredi otroka!

JURE: Zakaj pa ti nisi naredil še kakšnega potomca razen mene?

MARTIN: Sam veš, kako težko sva te dobila. Vidva sta pa zdrava, mlada, pa sta kupila cucka z rodovnikom, ki sta mu ata in mama, jaz pa dedek, jebenti. Sva imela z mamo premalo kraljevske krvi in nisva vredna vajinega naraščaja?

JUDITA (*Juretu*): Moraš mu razložiti najino situacijo.

MARTIN: Kakšno situacijo? Da Leopold ni moj vnuk, da Jure ni moj sin, da ti nisi moja snaha, da me ne preganja policija in da me ne bodo vtaknili v norišnico?!

JURE: Oče, oče, prosim te. Prosim.

MARTIN (*še naprej besno*): Kaj prosiš? Kar sem imel, sem dal za tvoje šolanje, za tvoje lepše življenje. Zdaj, ko me ne potrebuješ več, si me pa dal v hiralnico. "Tam boš imel vsega, kar si boš zaželel, varstvo, toplo hrano," sta govorila. "Še kakšno prijateljico si boš tam lahko našel." (*Se v trenutku spomni.*) Mogoče sta mi celo podtaknila Bono Ano (*Juditi*), ki je tebi tako mila, vidva se pa preseravata z Leopoldom, slavita njegov rojstni dan. Jebenti ...

JUDITA: Deda, prosim, živimo v bloku, vse se sliši.

MARTIN: Pes je udomačena zver, ne moreta imeti psa za otroka, pa to ni normalno. Moji predniki so videli kapital v zemlji (*Juretu*), midva s tvojo mamo sva ga pa v izobrazbi. Za naju si bil ti kapital, tvoji otroci pa obresti. Razumeš?

JURE: Ti si poplašal svoj dolg do prednikov, naju pa pusti pri miru.

MARTIN: Nisem ga izpolnil, ker ga ti nisi izpolnil.

JUDITA: Midva z Juretom nimava bogastva.

MARTIN (*jo prekine*): Škafarjevi v Petrovem selu imajo dva hektarja zemlje, pa imajo sedem otrok. Sedem, draga moja.

JUDITA: Nehaj s tem Petrovim selom, ker bom bruhala.

MARTIN: Velemirova je pravila, da je njena stara teta okopavala krompir, ko je dobila popadke, otrok se je rodil na njivi, domov ga je prinesla v predpasniku. Otroci so rasli kot gobe na dežju. Njena pravnukinja Ankica ima v Petrovem selu tri otroke, dva fanta in punčko!

JUDITA: Juretova nesojena nevesta? Tvoja favoritinja?

MARTIN: Sojena ali nesojena, Velemirova Ankica ima tri otroke, Judita Bolha pa nobenega.

JURE (*ostro*): Judita ni to, kar ti misliš, da je.

MARTIN: ?

JURE (*ostro*): Judita ni jalova.

MARTIN: ?

JURE: (*ostro*): Judita ni jalova.

MARTIN: (*ostro*): Kdo je pa potem? Ti? (*Juretu.*)

JURE: (*ostro*): Tudi jaz nisem.

MARTIN: (*ostro*): Potem ji pa naredi, na koga čakaš, na Leopolda?

(*Judita v histeričnem joku odide po svojo delovno pogodbo.*)

JURE: Življenje ponuja tudi kaj več kot to, da si samo ploditveni stroj.

MARTIN: Kaj pa je več od tega, da daš življenje življenju!?

JURE: Judita je že splavila.

MARTIN: Tvoja mati je petkrat, pa sva bila vztrajna. Imej ga, pa če te bo na stara leta dal v hiralnico, kot si ti mene. V hotel, v katerega ti ne boš hotel.

JUDITA (*prinese delovno pogodbo s pečatom*): Poglej to pogodbo, ti mučitelj, poglej, zaposlena sem za določen čas. Vsake tri mesece jo na novo podpisujem, in če bi zanosila, bi me Medved vrgel iz službe.

MARTIN (*razburjeno*): Pa pojdi k volku ali pa k merjascu v službo, če te medved meče ven.

JUDITA: Za moj profil ni služb. Medved me je zaposlil zaradi poznanstva.

JURE: Judita in Medved sta bila več let par.

JUDITA: Vzel me je za tajnico, da bi družina tvojega sina lahko vsaj približno normalno živela. Tako je to. Zdaj pa grem spat, jutri me čaka služba.

MARTIN: Pri Merjascu?

JUDITA: Pri Medvedu! Lahko noč.

(*Jure in Martin izmenično popijeta vsak po kozarček slivovke. Judita pridivja s polnim naročjem posteljnine in jo odnese v Leopoldovo sobo. Vrne se z Leopoldom v naročju, odideta proti spalnici. Zaloputne vrata. Luči na hodniku se ugasnejo, oče in sin obsedita.*)

Tretji prizor

MARTIN (*vehementno vstane*): Daj mi ključe!

JURE: Ključe?

MARTIN: Ja, ključe.

JURE: Judita ti je prinesla posteljnino, prespal boš.

MARTIN: V pasji uti?

JURE: Lahko tudi v dnevni sobi, če hočeš. Sedi, bova še kakšno rekla.

MARTIN: Kaj bi pa rekla? Ne razumem, jebenti, ne razumem.

JURE: Že peto leto sem brez službe.

MARTIN: Kaj?

JURE: Odpustili so me, pred petimi leti.

MARTIN (*sede*): Odpustili?

JURE: Bil sem delovni višek.

MARTIN (*počasi zaznava*): In si brez službe?

JURE (*prikima*): Ja.

MARTIN: Pa nisi nič rekel?

JURE : Nisem.

MARTIN: Kaj pa potem delaš?

JURE: Slikam.

MARTIN: To ni delo.

JURE: Slikam, skrbim za Leopolda, včasih tudi skuham.

MARTIN: Pet let slikaš, Leopolda rihtaš, včasih tudi skuhaš. Pa to ne more biti res!

JURE: Je.

MARTIN: Se pravi, da je mama še živela, ko so te odpustili.

JURE: Ja.

MARTIN: In ji nisi povedal?

JURE: Nisem.

MARTIN: Bolje bi bilo, če še meni ne bi. (*Gleda predse, kot da bi govoril samemu sebi.*)

JURE: Ja, bolje bi bilo.

(*Govorita monologa v dialogu.*)

MARTIN: O, dobri bog. Gledal sem krsto in Mankico v njej, pa sem si mislil: je to vse, kar ostane za nami? Majhno, suho trupelce. Če bi vedela, da boš pri štiridesetih pasji čuvaj, bi je bilo še manj. To ti je bilo prihranjeno, ljuba moja, naj ti bo milo, kjer koli je zdaj tvoja duša!

JURE: S kakšnim ponosom se odpraviš v svet, hodiš, poln zaupanja, visoko na nebu sije sonce in zdi se ti, da ne bo nikoli zašlo.

MARTIN: Kako je bila ponosna na svojega diplomiranega inženirja ... in zdaj je dipl. inž. že pet let pasji negovalec, ki ga vzdržuje Medved.

JURE: Delno.

MARTIN: Ženin moški?

JURE: Bivši!

MARTIN (*Vrže kozarček v vrata Leopoldove sobe. Vzame razpelo iz svojega notranjega žepa.*): Si pravičen ...? Si? Si pravičen ...? Zakaj štrafaš ravno mene? Zakaj ravno ...? Zakaaj! Zdaj se pa že težko premagujem.

(*K vratom pride, že v spalni srajci, Judita z Leopoldom v naročju. Njen obris je videti kot silhueta Marije z otrokom. Ko vidi, da se je Martin malo pomiril, gresta nazaj. Martin vstane, naredi krog. Tempo.*)

MARTIN: "Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal." Če toča pobije žito, poseješ ajdo, če pobije pšenico, zaseješ proso.

JURE: Sem že zasejal proso in ajdo – tekstilnih inženirjev ne potrebujejo.

MARTIN: Pa idi v državno službo in jim povej, da si sodeloval v osamosvojitveni vojni. Povej jim tudi, da sem jaz sodeloval v osamosvojitveni vojni ali pa naredi tako kot Glavač po drugi svetovni vojni: "Boril sem se, zdaj pa zahtevam!" Zahteval je in je tudi dobil. Ne samo on, vsi so dobili, nečaki, nečakinje, bratje, sestre, vsa vas je dobila, tovarno.

JURE: Glavač se je boril.

MARTIN: Do triinštiridesetega se je doma grel na kolenkišti, ko pa je slišal, da Hitler zgublja, je pa šel v goščo. Idi in zahtevaj. Samo ne sedi doma.

JURE: Mojega profila ne potrebujejo.

MARTIN: Čigavega pa potem potrebujejo?

JURE: Tekstilcev že ne ...

MARTIN: Jebenti profil. Glavač je bil navaden mesar, pa so ga postavili za direktorja velikega "Elektrobliska", ki je šele lani propadel.

JURE: Nisem edini, ki je brez službe.

MARTIN: Pa bi prišel domov.

JURE: Doma ni več!

MARTIN: Pred petimi leti je še bil, pa te je bilo sram znancev, prijateljev, prej ali slej bodo izvedeli.

JURE: Preponosen sem bil, da bi se vrnil.

MARTIN: Preponosen? Na kaj? Na to tastovo stanovanje? Na cucka? Na Bolho? Na Merjasca? Tudi jaz sem bil ponosen na našo kmetijo, srce se mi je trgalo, ko sem jo moral skoraj zastonj prodajati za tvoje šolanje.

JURE (*ostro*): Zakaj si pa prodajal zastonj?

MARTIN (*ostro*): Ker takrat še ni bilo hepibrzdarjev in zemlja ni imela cene.

JURE: Za to, kar se je zgodilo, ne krivim ne tebe ne sebe.

MARTIN: Koga pa, Leopolda?

JURE (*ostro*): Greva od začetka: vidva z mamó sta se odločila, da bom šel študirat. Želel sem postati slikar. Uspešno sem opravil sprejemni izpit na likovni akademiji.

MARTIN: Vem.

JURE: Ti si tulil, da so slikarji zate navadni klošarji in da za take že ne boš zapravljaj kmetije.

MARTIN: Tako pravim tudi zdaj. Odgovoren sem bil do svojih prednikov.

JURE: In ko sem te v besu vprašal, kateri poklici bi pa bili zate sprejemljivi ...

MARTIN: ... sem rekel kmet!

JURE: Rekel si pa tudi zdravnik, pravnik, med naštetimi je bil tudi inženir. Vpisal sem tekstilno tehnologijo, doštudiral sem v roku, diplomiral z nadpovprečno oceno.

MARTIN: Diplomirati je bila tvoja dolžnost!

JURE: Za svoje delo sem prejel tudi nekaj priznanj.

MARTIN: Od priznanj se ne da živeti. Moraš imeti talent. Na kmetih ...

JURE: Talent na kmetih?

MARTIN: Ja! Na kmetih ni zadosti, če znaš pridelati dobro vino, vzgojiti dober les, vzrediti tono težkega bika, vse to je treba znati tudi prodati! Tak kmet bo preživel kjer koli in kadar koli in ga en kurc briga, v kakšni državi živi, kdo je na oblasti in komu plačuje davke. Temu se na kmetih reče talent.

JURE: Tekstilna industrija se je preselila na Kitajsko.

MARTIN: Pa idi na Kitajsko, če je treba, samo ne sedi doma. Ne bodi kot diplomirani tekstilec, opazovalec pasjega dreka, kuhar ajmprenovih žup za Leopoldovo drisko.

(Leopold zalaja.)

Utihni, prekleti cucek! *(Juretu:)* Pa organiziraj cuckarno, če so ti cucki tako pri srcu. Prodajaj cučke z rodovnikom. Kupi, pet, šest psic za vzrejo in bodi cuckar, bodi cuckar, ja, na, izvoli, tu imaš denar *(vzame nekaj bankovcev iz svoje denarnice in jih vrže na mizo)*, pa boš lahko opazovalec pasjega dreka. Samo ne sedi doma! Kakšne pasme je že Leopold?

JURE: Ne misliš resno.

MARTIN: Resno mislim. Kakšne pasme je?

JURE: Mali nemški munsterlandec, kleiner munsterlander.

MARTIN: Vzgakaj in prodajaj male nemške munsterlanderje ali kaj je že.

Če boš imel pet psic, boš na leto prodal trideset cuckov z rodovnikom; samo ne čakaj, ne sedi na kolenkišti. Ne bodi ...

(Leopold zalaja.) Utihni, ker bom znorel! *(Besno gre proti Leopoldovi sobi, vmes potegne iz zgornjega notranjega žepa pištolo in razburjeno stopi v sobo.)* Jebenti, cucek! Tiho bodi, ti kurčeva mrcina ti...

JURE *(ga dohiti, se ruvata za pištolo)*: Daj sem! Leopolda ni tukaj. Daj sem.

(Med ruvanjem je pištola nekajkrat namerjena v Martina. Se spogledata. Jure mu odvzame pištolo in jo vrže v koš za smeti. Martin krčevito zastoka. Jure pobere Martinov denar in mu ga da v žep.)

JUDITA *(se prikaže na vratih)*: Kaj pa delata? Jure! Deda!

MARTIN: Nehaj me klicati dedaaaa! Nisem noben dedaaaaa!

(Zvonec na vratih. Otrpnejo. Še enkrat zvonec.)

Četrty prizor

BONA ANA (*od zunaj*): Gospod Paver! Gospod Jure Paver!

JURE: Ja, prosim?

MARTIN: Samo ta je še manjkala. Jure, ne pusti je noter! Po Šfiligojevi smrti se ji je čisto zmešalo. Še bolj se ji je kot meni.

JUDITA: Bom že jaz odločala, kdo bo prišel v moje stanovanje. (*Gre proti vhodnim vratom.*)

MARTIN: Jaz je že ne bom poslušal, grem v pasjo uto. Upam, da mi njegova kraljevska visokost ne bo zamerila. Hov, hov. (*Gre v sobo in zaklene vrata za sabo.*)

BONA ANA (*zadihana, malo v rožicah, z atraktivnim klobukom, dežnikom, v belih rokavicah pride z Judito v sobo*): Dober večer, oprostite, da prihajam ob tako pozni uri. Vašega očeta iščem, je tukaj?

JUDITA: Je.

BONA ANA: Hvala bogu, hvala bogu. Ne morete si misliti, kako sem se ustrašila, da se mu je kaj hudega zgodilo!

JUDITA: Izvolite.

(*Bona Ana si sleče plašč, sezuva čevlje, copate ima v svoji torbici.*)

JUDITA: Ni se treba sezuvati.

BONA ANA: Seveda je treba, jaz imam copate vedno s seboj. (*Juretu:*) Dober večer, gospod Paver mlajši.

JURE: Dober večer, izvolite.

BONA ANA: Kje pa ste, izgubljenec? (*Martin se ne oglasi.*) Gospod Paver starejši! (*Se ne oglasi.*) Kje pa je?

JUDITA (*pokaže na Leopoldova vrata*): Oče, obisk! (*Nobenega odziva.*)

BONA ANA (*pri Leopoldovih vratih*): Martin, jaz sem, vaša Bona Ana. (*Juditi:*) Samo da je živ, že izgubo Šfiligoja sem težko prenesla, kako bi šele njegovo.

JUDITA: Postregla vam bom s čajem. Lahko?

BONA ANA: Lahko. Če sem izgubila že toliko časa, lahko še teh nekaj minut za čaj, ne, gospa Paver - Bolha? Saj ste Paver - Bolha, ne?

JUDITA: Ja, Judita Paver - Bolha.

BONA ANA (*pokaže na slivovko*): V čaj lahko daste tudi malo slivovke. Kar iz steklenice ...

JUDITA: Prav. (*Vlije v čaj malo slivovke.*) Še?

BONA ANA: Ja, "dobra vaga v nebesa pomaga", pravijo. (*Pije.*) V domu niti opazili nismo, kot da bi se v zemljo pogreznil. Hvala Bogu, samo da sem ga našla. Dolfeka ste pa izgubili, ne, gospa Judita, avtomobil ga je povozil?

JUDITA: Že pred tremi leti.

BONA ANA: Vse vem, hvala bogu, da imate zdaj Leopolda. Ali spi?

JUDITA: Ja.

BONA ANA: Moj mož je bil tudi Leopold.

JUDITA: Ja?

BONA ANA: Tretji.

JUDITA: Leopold tretji?

BONA ANA: Ne, tretji mož.

JUDITA: Trikrat poročeni?

BONA ANA (*prikima*): Srečno. Oni so bili pa poročeni ... hecam se. (*Popije malo čaja.*) In zdaj sem spet prosta. Zame je to najlepše obdobje, vedno znova se počutim mlada in vsako novo ljubezen doživljam, kot da bi bila vsakič na novo nedolžna. (*Pije, Juretu diskretno:*) Zaljubila sem se v vašega očeta, zatreskala, vam je kaj rekel? (*Pokaže na vrata, za katerimi je Martin.*)

JUDITA: Ni.

BONA ANA: Ni? Čudno. (*Jure in Judita se spogledata.*) Pred Martinom sem bila v dr. Šfiligoja, Bog mu daj večni mir. Iz firbčnosti sem malo povprašala tudi po njegovem imetju, pa pomislite, ni imel ničesar. Knjige, knjige in samo knjige. Kaj bom s knjigami? Martinčkova hiša je pa hiša, sicer na vasi, a hiša. Saj tudi jaz nisem več tako mlada. Gospa Judita, mogoče bom še vaša tašča.

JUDITA: Krušna tašča. (*Diskretno:*) Najbolje bo, da mojemu tastu o poroki nič kaj dosti ne govorite. Veste ...

BONA ANA: Ne, seveda ne. Še vam, gospod Jure, nisem hotela nič reči, jaz se ne bom nič silila, če preskoči – preskoči.

JUDITA: Preskoči? Kaj?

BONA ANA: Iskrica ... Ljubezenska iskrica. (*Potrka na Leopoldova vrata.*) Kajne, gospod Martin? (*Trka.*)

MARTIN (*vrata se nenadoma odprejo, Martin na vseh štirih, zalaja*): Hov, hov, hov!

BONA ANA (*odskoči*): Joj, kako ste me prestrašili, kako ste me prestrašili. Ste celi, gospod Martin? Ste zdravi?

MARTIN: Poglejte! (*Se mazohistično klofuta po licih.*) Kot otroška ritka, za to (*pokaže na glavo*) bojo pa v norišnici poskrbeli.

BONA ANA: Bom že jaz poskrbela. (*Hoče ga objeti, a se ne pusti. Martin ostane nekaj časa na kolenih, potem sede. Bona Ana pije čaj. Juditi:*) Dobra je ta slivovka v čaju.

JUDITA: Boste še?

BONA ANA: Danes sem lahko malo nažgana, ne, gospod Martin?

MARTIN: Saj ste že.

BONA ANA: Poglejte, da nisem. (*Stoji na eni nogi, krilo si potegne nad kolena in izživa Martina, seveda v mejah dobrega okusa. Juditi:*) Ste vi že bili kdaj pijani?

JUDITA: Ne. (*Ponudi Martinu šilce. Martin pa vzame steklenico in do konca dejanja občasno pije iz nje.*)

BONA ANA: Jaz sem bila, enkrat, hotela sem videti, kako je to, pa sem se napila. Tudi film se mi je strgal. Sploh se ne spomnim, kako sem takrat prišla domov. (*Pije.*) Uh, "dobro šmekne", kajne, gospod Martin, da "dobro šmekne". Kako že gre tista vaša: pogledaš, poduhaš, potem pa ...

MARTIN: ...puci ga, puci ga, puci ga.

BONA ANA: Veste, kaj sem ugotovila, gospa Judita, na našega Martina vpliva polna luna. In danes je ravno polna. Kajne (*Martinu:*), da vpliva?

MARTIN: Ja, puci ga, puci ga.

BONA ANA: Vsak ima kakšno slabost. (*Tiho Juditi:*) Vpliva tudi name, kaj bi se sprenevedala. Pa veste, na kaj vpliva pri meni? Na seks. Jaz bi ob polni luni, ma ... kar naprej seksala. Vi ne?

JUDITA: Na to nisem bila nikoli pozorna.

BONA ANA: Jaz bi seksala kar tri dni skupaj – še jedla ne bi. Moj tretji mož se je kar bal polne lune.

JUDITA: Leopold?

BONA ANA (*prikima*): Bil je uglajen gospod z manirami Alte Winer Schule, bi rekla, in je, revež, marca lani pri polni luni umrl od izmučenosti. Takrat sva res malo pretiravala.

JUDITA: Od izmučenosti?

BONA ANA: Takšna je bila diagnoza. Jaz sem mu masirala srce, dajala umetno dihanje, usta na usta. Kričala: Leopold, moj Leopold, zbudi se, Leopold. On pa nič. (*Leopold v sobi zalaja.*) A psa imate tudi?

MARTIN: Leopold, Leopold, puci jo ... puci jo ...

BONA ANA (*diskretno*): Vidite, gospa ... (*kaže na Martina*) Pa mu nič ne zamerim, treba ga je pustiti, ko mine luna, bo spet moj dobri stari Martin. (*Povleče svojo verižico izpod bluze, odpre medaljon.*) Poglejte, gospa, to je on – Leopold.

JUDITA: V uniformi? Vojak?

BONA ANA: Grobar. Spoznala sem ga na pogrebu Milivoja, svojega drugega moža, nosil je njegovo žaro. Kako dostojanstveno jo je nosil. Takoj sem zaslutila, da je to plemenit človek ... kako je le držal tisto žaro. Pozoren, nežen (*solzna pogleda sliko*), potem pa je neke lepe noči od izmučenosti ... jaz sem pa ostala sama.

JUDITA: Gospa Bona Ana, "človek ni sam, če je sam, ampak če je izgubljen", pravi pregovor.

BONA ANA: Ljubi bog, zakaj nas ne vzameš k sebi, dokler smo še komu potrebni, dokler smo še komu v veselje.

JUDITA: "Starec naj živi, dokler ima kaj opraviti na zemlji," pravijo Eskimi in svojim onemoglim staršem pripravijo naročje suhih drv za na pot, potem pa jih odvedejo v ledeno goro. Ko ta drva dogorijo, starci umrejo od mraza.

JURE: Judita, stop with the sayings! (Nehaj s pregovori!)

JUDITA: Eskimos are doing so! (Tako delajo Eskimi!)

MARTIN (*vstane*): Hepibrzdanja pa ne bom poslušal. Daj ključe! Grem.

JURE: Kam?

MARTIN: V Petrovo selo, potem pa v ledeno goro.

JURE: Pri nas ni ledene gore.

MARTIN: Za tebe ni nikjer ledene gore, saj nimaš otroka, ki bi te odpeljal. (*Si oblači plašč.*)

JURE: Ni.

BONA ANA: Zame tudi ni.

MARTIN (*sarkastično*): Dežela posušenih jajc. (*Vzame vrečko, ki jo je prinesel.*)

BONA ANA: Eva in Sraka pričakujeta.

JUDITA: Eva?

BONA ANA: Eva, prostovoljka v domu, in Sraka! Konec aprila bosta zibala in pomislite, gospa, bik bo, kot je bil moj Leopold.

MARTIN: Bik?

BONA ANA: Bik, po kitajskem bo pa pes.

MARTIN: Pes! Po kakšnem kitajskem bo pes?

BONA ANA: Po horoskopu.

MARTIN (*Ne razume. V eni roki drži steklenico, v drugi vrečko. Sliši se močan lajež. Juretu, ostro.*): Daj ključe, preden pridejo še Kitajci.

JURE (*se obrne stran, ostro*): Petrovega sela ni več!

MARTIN (*ostro*): Je!

JURE (*ostro*): Prodal sem ga.

MARTIN: Prodal?

JURE: Škotu, Johnu Howardu.

MARTIN: Mojo Pavrovino?

JURE: Našo!

JUDITA: Morala sva jo prodati.

(*Martin pograbi koš za smeti. Jure ve, da je v njem pištola, zazna očetovo namero in predirljivo zakriči.*)

JURE: Oočeeee! (*Sliši se čedalje močnejši lajež Leopolda in drugih psov v bloku. Judita in Bona Ana sta prestrašeni.*) Svojega mesta ne smeš zapustiti!

MARTIN: Moje mesto si prodal Škotu, kri pa cucku. Jebenti cucek! (*Vrže steklenico skozi glavna vrata na hodnik proti Leopoldu. Lajež se stopnjuje.*)

JUDITA (*ostro*): Tega ne dovolim, v stanovanju svojih staršev ne dovolim!

MARTIN (*Iz koša za smeti vzame pištolo. Koš, poln papirja, barv in drugih slikarskih potrebščin, pade na tla. S pištolo v roki gre proti spalnici.*)

JURE (*ostro*): Oče! Ne!

MARTIN: Moram!

JURE: Treba je zdržati do konca! Treba je zdržati do konca!

MARTIN (*na hodniku, ostro*): Od kod pa naj vzamem moč do konca, od kod?

JURE: Iz strahu pred ničem!

MARTIN (*kriči*): Niča niii ...! Niča niii ...! (*Iz spalnice, v kateri je Leopold, se zasliši strel, Leopold utihne, po daljši tišini se zasliši še en strel. Spet tišina. Vsi trije otrpnejo in tudi psi v bloku utihnejo. Iz koša za smeti se izlije veliko rumeno rdeče barve, barve prekmurske gline. Prekmurske krvi?*)

JUDITA (*predirljivo zakriči*): Leopold!!

JURE (*predirljivo*): Oče!!

(*Zatemnitev. Melodija pesmi "Zrelo je žito, je žuta slama".*)



Petra Pogorevc

Foto: Damajn Švarc

Katja Klopčič s Petro Pogorevc

Klopčič: Pred dobrim letom ste se poslovili od svobodnega poklica, od obdobja, v katerem smo vas poznali kot gledališko kritičarko in avtorico gledaliških dnevnikov v *Sodobnosti* (zanje ste dobili Stritarjevo nagrado), in prestopili “na drugo stran” – kot dramaturginja v MGL ste zdaj med ustvarjalci gledaliških predstav. Kako ste doživeli ta prestop? Še kdaj pogrešate kritiški poklic?

Pogorevc: Kritiškega poklica ne pogrešam, saj sem ga sklenila opustiti in se tega nameravam držati, resda pa včasih potihoma zahrepenim po samem pisanju. Kot dramaturginja v gledališču doživljam zanimive stvari, ob katerih me je že prijelo, da bi jih opisala v svojem nekdanjem dnevniškem slogu, vendar trenutno nimam ne dovolj časa za to ne priložnosti za samoto. Kolikor se poznam, se bom k pisanju nekoč še vrnila, toda prej bosta morali v meni dozoreti distanca do snovi, ki je zdaj okoli mene še zdaleč ne manjka, in želja po tem, da bi se po daljšem premoru znova usedla za računalnik. Kar bo nastalo, verjetno ne bodo več zapisi o predstavah, temveč o vsem tistem, kar jih poraja in spremlja. Recimo o prelomnih trenutkih pri nastajanju posameznih prizorov, ki med študijem včasih jemljejo dih zaradi svoje občutljive in nepredvidljive narave, ali o pritajenem vrvežu za odrom med večernimi predstavami.

Klopčič: V MGL niste le dramaturginja, temveč tudi urednica gledaliških listov in urednica Knjižnice Mestnega gledališča ljubljanskega. To vlogo ste prevzeli le malo pred izjemnim jubilejem – Knjižnica MGL namreč oktobra letos praznuje 50 let obstoja. V njej je doslej izšlo 146 knjig in po obsegu jo prekaša le zbirka Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. Priložnost za pogled v preteklost in prihodnost ...

Pogorevc: Ta jubilej je zame precejšnja preizkušnja, saj sem se morala že takoj po izidu prve knjige s svojim uredniškim podpisom spopasti z dvojnimi izzivom: kako se primerno pokloniti častitljivi zgodovini te izjemne zbirke ter hkrati načrtovati njen nadaljnji razvoj. In tako kot je

bilo treba ob oziranju v preteklost razmišljati o posebnostih posameznih uredniških obdobj, katerih uspeh je bil po mojem mnenju vedno sorazmeren z vpetostjo zbirke v širši kontekst razvoja tedanjega gledališča, je prihodnost Knjižnice MGL treba načrtovati glede na tisto, kar na naših odrih gledamo ta hip, torej na sodobne scenske umetnosti, njihove značilnosti in posebnosti. Prepričana sem, da se je Knjižnica MGL tako dolgo obdržala pri življenju predvsem zato, ker so njeni uredniki znali ohranjati korak z gledališko prakso; uspelo jim je prisluhniti potrebam ustvarjalcev ter jih oskrbeti z izbrano izvorno in prevodno literaturo, hkrati pa so tudi strokovno zgodovinski temeljne premike v razvoju slovenskega gledališča.

Klopčič: Poglavitni namen zbirke, katere bogata zgodovina se je pred 50 leti začela z objavo zvezka *Večer v čitavnici* Miroslava Vilharja, je bil že od začetka zapolniti vrzeli med teatrološkimi deli. Kako sta se namen in vsebina zbirke v desetletjih in s posameznimi uredniki spreminjala? Lahko morda osvetlite prelomne trenutke?

Pogorevc: Za dragoceno knjižno dediščino Dušana Moravca, ki je kot ustanovitelj in prvi urednik zbirke pred petdesetimi leti začrtal temeljne smernice Knjižnice MGL, je v preteklih desetletjih skrbelo pet njegovih naslednikov: Dušan Tomše, Tone Partljič, Vili Ravnjak, Tanja Viher in Alja Predan. Kot je v monografiji *50 let MGL* zapisal Moravec sam, je vsak izmed naštetih urednikov zbirki podelil svoj "posebni (in osebni) odtis".

Seveda so se v zgodovino s še posebno velikimi črkami zapisali tisti trije uredniki, ki so jo imeli priložnost urejati daljši čas; poleg Dušana Moravca sta to še Dušan Tomše in Alja Predan. Dušan Moravec je do leta 1966, ko je zapustil mesto urednika, objavil trideset naslovov, notranjo strukturo zbirke pa zasnoval v štirih tematskih in žanrskih sklopih: objavljal je izvorna dramska besedila, ki so bila uprizorjena na odru našega gledališča, teatrološko publicistiko, gledališke memoare in priročnike. V njegovem uredniškem obdobju je bil poudarek samo na objavah slovenskih avtorjev; to je bila precej logična odločitev glede na to, da je bilo za tedanje gledališke, kulturne in založniške razmere unikatno knjižno zbirko že iz načelnih razlogov treba najprej utemeljiti na delih domačih piscev in šele na teh temeljih širiti gledališka obzorja tudi v mednarodni prostor. Prve prevode svetovne literature je zbirka doživela v obdobju urednikovanja Dušana Tomšeta, ki je na njenem čelu ostal kar dvajset let. Prevodi del, kakršna so *Prazni prostor* Petra Brookaa, *Revno gledališče* Jerzyja Grotowskega, *Sistem* Konstantina Sergejeviča Stanislavskega ali Freytagova *Tehnika drame*, so bili prelomna značilnost njegovega uredniškega obdobja,

v katerem je zbirka tudi sicer doživela pomemben razcvet. Leta 1987 je uredništvo prevzel Tone Partljič, ki je znova namenil velik poudarek objavam izvirnih del; med drugim je takrat izšla ambiciozna posthumna zbirka zapisov dramaturga Marka Slodnjaka, ki sta jo uredila Janez Pipan in Ivo Svetina ter ji dala naslov *Bolečina in moč*. V krajšem vmesnem obdobju na začetku devetdesetih sta Knjižnico MGL začela urejati Vili Ravnjak in Tanja Viher, ki sta med drugim objavila *Teorije gledališča* Marvina Carlsona; delo je prevedla Alja Predan, ki je bila v tretjem zvezku leta 1994 že navedena kot nova urednica zbirke. V poldrugem desetletju jo je obogatila tako s prevodi temeljnih del "klasikov" sodobne gledališke teorije – od Artauda in Craiga, Klotza, Pavisa in Melchingerja do Ubersfeldove – kot z izvirnimi študijami slovenskih gledaliških teoretikov in praktikov, med katerimi naj omenim vsaj *Rabe sočutja* dramaturga Igorja Lampreta ter *Biti z igro* doajena slovenske režije Mileta Koruna. Produktijsko najzahtevnejši dosežek, ki ga je moji predhodnici uspelo izpeljati v svojem uredniškem obdobju, pa je že razprodana slovenska izdaja *Gledališkega slovarja* Patricea Pavisa v prevodu Igorja Lampreta.

Klopčič: Dušan Moravec je o začetkih izhajanja pripovedoval na priložnostnem dogodku v okviru letošnjih Slovenskih dnevov knjige. Menda je bilo v nekem trenutku zaradi finančnih omejitev vprašljivo celo izhajanje gledališkega lista, nato pa ne le, da se je ta obdržal, kmalu se mu je pridružila še teatrološka zbirka ...

Pogorevc: To je krasna zgodba o tem, da volja zmeraj najde pot, če je le ne zmanjka. Poleg tedanjega direktorja našega gledališča Ferda Delaka in njegovega prvega hišnega dramaturga Dušana Moravca je bil namreč tistega davnega leta 1958 za nastanek zbirke zaslužen tudi iznajdljivi inspicient Lucijan Orel. Delak je dal projektu načelno podporo, Moravec je prispeval konkretne uredniške zamisli, Orlu pa gredo zasluge za to, da je bilo te mogoče izvesti v praksi. Bil je namreč tisti, ki se je ne le domislil, kako bi jih financirali, temveč je že tudi priskrbel prve sponzorje. Če prelistate čisto prve, še drobne in tenke zvezke, ki so izšli v Knjižnici MGL, boste v njih našli lično oblikovane oglase najrazličnejših podjetij, ki so na zadnjih straneh sicer eminentno teatrološkega branja oglaševala vse mogoče – od paste za čevlje do pralnega praška – seveda v zameno za sredstva, s katerimi je bilo mogoče zbirko obuditi v življenje in jo kar nekaj časa tudi obdržati pri njem. Začetki zbirke so bili udarniški in podjetni hkrati: honorarjev za avtorje ni bilo, obseg posameznih zvezkov

je bil omejen na sedem tiskarskih pol. Toda povprečno je izšlo pet zvezkov na leto, ki so jih tiskali v visoki nakladi 800 izvodov, poleg tega pa je uredništvu uspelo pridobiti približno 200 rednih naročnikov. Kot je na že omenjenem dogodku povedal gospod Moravec, je Knjižnica MGL petnajst let živela samo od prodaje svojih zvezkov in takšnih oglasnih "separatov", kot so jih tedaj imenovali. Prvo uradno subvencijo, namreč finančno podporo Sklada za pospeševanje založniške dejavnosti, je zbirka dobila šele v drugi polovici šestdesetih let, ko je Moravca na njenem čelu nasledil Dušan Tomše.

Klopčič: Iznajdljivost je bila torej tista, ki je omogočila izpolnitev dolgoterne želje po teatrološki literaturi v slovenščini. Kako pa je danes? Iznajdljivost je gotovo še vedno potrebna ...

Pogorevc: Danes je Knjižnica MGL etabrirana in profilirana knjižna zbirka z zavidljivo tradicijo, ki ji vsaj za zdaj zagotavlja preživetje v tem pogledu, da se nam v gledališču ni treba tresti za subvencije, da bi pokrili stroške dveh ali treh publikacij na leto, ki jih izdamo. Se je pa v preteklih desetletjih seveda bistveno spremenil knjižni trg, na katerem si prizadevamo doseči svoje ciljno občinstvo, ki ga že tako ali tako ni veliko. Danes je pri nas veliko manjših založb, ki ponujajo kakovosten in konkurenčen program, obenem pa imajo tudi to prednost, da se po večini ukvarjajo samo z izdajanjem knjig. Pri nas je vendarle treba ustvarjati tudi predstave ter se ukvarjati ne samo z urejanjem knjig, ampak tudi gledaliških listov. Tudi zato se mi včasih zdi, da ne porabim največ svoje energije in iznajdljivosti za to, da knjigo zasnujem in izdam, temveč za to, da jo po čim krajši poti pripeljem do njenih bralcev.

Klopčič: Jeseni bodo izšle *Prigodnice* Mile Kačič. Bralci bodo imeli tako priložnost spoznati del avtoričine ustvarjalnosti, ki nam je bil doslej bolj neznan kot ne, zelo dobro pa so ga poznali njeni življenjski sopotniki, gledališki kolegi in prijatelji. Kako ste se sploh dokopali do tega gradiva? Verjetno je urejanje zapuščine zelo zahtevno.

Pogorevc: Ravno *Prigodnice* so knjiga, za katero upam, da nam bo pomagala doseči večji krog bralcev kot po navadi. Gre za sijajne, duhovite in življenjske verze, ki jih je Mila Kačič ob različnih slovesnih priložnostih imela navado pisati svojim sorodnikom in prijateljem; pri tem so med drugimi seveda prevladovali ljudje, ki so bili tako ali drugače povezani z gledališčem. Za to, da bo knjiga sploh izšla, sta najbolj

zaslužni avtorčina dolgoletna poklicna kolegica in dobra prijateljica Ivanka Mežan kot imetnica premoženjskih pravic, ki nam je dovolila dostop do zajetnega kupa rokopisov v ljubljanskem NUK-u, in Vesna Arhar Štih, ki se je s tem kupom spopadla, ga uredila, opravila širši izbor pesmi, jih pretipkala in opremila s stvarnimi biografskimi podatki.

Po več mesecih dela, ki so bili potrebni za to, da so *Prigodnice* dobile končno podobo, smo vse precej izčrpane, vendar tudi neizmerno zadovoljne. Brez pretiravanja lahko rečem, da gre za knjigo čisto posebne vrste, ki bo ponudila zares enkratno vpogled v zaodrije slovenskega gledališča v drugi polovici 20. stoletja. V njej bo objavljenih 140 pesmi, ki so nastajale v sedmih desetletjih, mnoge izmed njih pa so bile napisane za ljudi, ki so nam upravičeno ostali v spominu kot legende; naj na tem mestu omenim vsaj Pina Mlakarja, Franeta Milčinskega - Ježka, Ančko Levarjevo, Staneta Severja, Dušo Počkajevo, Lojzeta Rozmana, pa Naceta Simončiča ... Kot si najbrž ni težko predstavljati, bodo *Prigodnice* odstrle sončno plat Mile Kačič, ki smo jo doslej poznali po dosti bolj grenkih verzih, vendar pa ji, čeprav jo je življenje postavljalo pred težke preizkušnje, nikoli ni zmanjkalo humorja, vedrine in ljubezni.

Klopčič: Izid katerih del še načrtujete do konca leta?

Pogorevc: Most med gledališko teorijo in prakso bo prinesel izbor dvaindvajsetih intervjujev o režiji in igri v treh knjigah s skupnim naslovom *Mise en scène et jeu de l'acteur*, ki jih je kanadska raziskovalka in teoretičarka Josette Féral opravila z znanimi gledališkimi ustvarjalci; knjigo bomo izdali v prevodu Sonje Dular, avtorica pa je zanj prispevala posebej za slovensko izdajo prirejena spremna besedila. Nekoliko tršo teoretsko linijo bo zastopal zbornik, ki bo raziskal status besedila v gledališču zadnjih desetletij; poleg prevodnih študij priznanih tujih strokovnjakov bomo v njem objavili tudi izvirna, posebej za to priložnost napisana besedila slovenskih teoretikov in praktikov, ki bodo temeljila na primerih iz tukajšnje odrske prakse. Do konca leta bodo pri Knjižnici MGL torej izšle tri zvrstno, oblikovno in konceptualno različne knjige, za katere seveda upam, da jim bo uspelo pritegniti čim večji krog bralcev, in to čim bolj raznovrstnih. Dolgoročno vidim prihodnost te zbirke v strateški obravnavi heterogenosti različnih sodobnih gledaliških praks in njihovih interdisciplinarnih navezav, pa tudi v okrepljenem zanimanju za njihov širši kulturni in družbeni kontekst. Kot sem že rekla, je takšna edicija po mojem lahko uspešna samo, če njen program zrcali hkratno dogajanje v praksi. Tudi zato se bodo sedanji načrti izkazali za

prave šele, če bodo vsebinski in formalni standardi zbirke čez leta odsevali dovolj verodostojno podobo sedanjega stanja v slovenskem gledališču in sodobnih scenskih umetnostih.

Klopčič: Se obeta tudi sprememba vizualne podobe zbirke?

Pogorevc: Častitljiv jubilej, kakršnega letos praznuje Knjižnica MGL, je res primerna priložnost za prenovo vizualne podobe, še posebno če ga spremlja tudi zamenjava na uredniškem položaju. S knjigo *V živo* Philipa Auslanderja, ki je izšla decembra lani, se je od naše zbirke poslovil tudi oblikovalec Ranko Novak, ki si je leta 1994 zamislil njeno značilno belo, izčiščeno in akademsko vizualno podobo. Nasledila ga je Mojca Višner, ki je dolga leta sodelovala z njim kot izvedbena oblikovalka podobe posameznih zvezkov iz zbirke. Za zdaj lahko izdam samo, da bo vizualna zasnova Knjižnice MGL odslej barvitejša in bolj razgibana, hkrati pa dovolj prožna, da bo prenesla konceptualno različno zasnovane knjige, kakršne nameravamo v prihodnosti izdajati v njenem okviru.